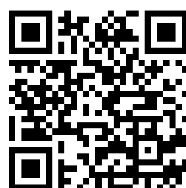

PJESNICI HRVATSKI

XV. VIEKA

OD

IVANA KUKULJEVIĆA SAKCINSKOG.

I.

U ZAGREBU

1856.

TISKOM NAR. TISKARNE DRA. LJUDEVITA GAJA.

Imena pjesnikah.

XV. VIEKA.

Marulić Marko.
Menčetić Šiško.
Krističević Marin.
Klemenović Šimun.
Dàržić Gjore.
Papalić Jerolim.
Martinčić Jerolim.
Lucić Hanibal.
Matulić Nikola.
Božičević Frane.
Vetranić Mavro.
Hektorević Petar.
Gazarović Nikola.
Dimitrić Nikola.
Gučetić Stjepan.

MARKO MARULIĆ.

(r. 1450. + 1524).

Marko Marulić, sin spljetskoga vlastelina Nikole Marulića i Dobrice sestre viteza Janka Alberta, rodio se u Spljetu na 18. kolovoza 1450. i umrè u Spljetu dne 5. srpnja 1524., ili kako njeki pišu 1528. Njegov životopis opisan je obširnije od njegovog suvremenika Franje Natala i tiskan u Farlatovom" Illyricum Sacrum. T. III. p. 433. Zatiem u časopisu „la Dalmazia" 1846. br. 2—5. od Luké Svilovića; u „Zori dalmatinskoj" 1846. br. 46. od Ante Kuzmanića, a još prije od Marka Dummea, u Ciccarellovom djelu: Degli uomini illustri di Spalato. Ragusa 1811. p. 23. Učio je u Padovi, stanovao većom stranom u Splietu, a pod starost činio pokoru na otoku Šolti. Pisao je hrvatski, latinski i talianski te sastavi mnoga djela arkeologička, historička, bogoslovna, ćudoredna i pjesnička. Mi spominjemo ovdie samo na kratko da su ga njegovi zemljaci zvali svetcem rad sveta življenja. *Ariosto* nazva ga božanstvenim radi velikog uma. Rafael Levaković veli: da je bio prva dalmatinska zviezda, što se naukah tiče, poslie sv. Jerolima; a Vilhelmo Eisengrein reče o njemu: da je bio najslavniji mudroznanac svoga vremena i da ga nitko nije nadvisio u naucih bogoslovnih. Umni pjesnik Petar Hektorević iz Hvara, pjevaše oko 30 godinah po Marulićevoj smrti, u svom Ribanju, poslanom Jeronimu Bertučeviću, o njemu ovako:

Dugo vrime *Marul Marko* je tuj š njim bil,
  Koga, mnim, da si čul i knjige njega štil,
Ke su raznešene po sve svita kraje,
  Čudno narešene svake vlasti slaje.
Ki ciča uminja koje on imiše,
  I ciča živinja svuda poznan biše.
Ki svojom dobrotom, kudgod je hodil,
  I svetim životom, svim je bil drag i mil.
Svu našu okruni stranu mnogom dikom,
  I častju napuni i hvalom velikom,
Kom je urešen bil, i jezik slovinski
  S kim se je dičil, takoje latinski.
Ja mnim, ona dila ka vidih od toga,
  Da ti nisu bila brez duha svetoga,
Ki mu da nauk taj, i razum unj postavi,
  Da ga zna vsaki kraj, da ga vas svit slavi.
Marko Marul oni, komu se svi čude,
  Koga glas svud zvoni i cvate od svude.
Znali su, njegova pisma ki su štili,
  Razuma takova jesu l' gdi vidili.
O Splite čestiti, ku si štiću imil,
  Da s' vazda gnjizdo ti razumnim ljudem bil.
Li *Marul* nad svima, za reći rić pravu,
  Najveću čast ima i diku i slavu.
Zvizdami meu svimi kako sja Danica,
  Tako t' meu mudrimi, ime mu protica.

Drugi naš pjesnik 17. stoljetja, *Gjuro Baraković*, spominje ga takodjer u svojoj Vili slovinskoj, u petju sedmom, na onom mjestu gdje o propadnutju jezika hrvatskoga govori; te pjeva ovako:

Tako ja*) pri mojih živa sam umarla,
  Pokle se nij' po njih ma slava prostarla.
Bih nigda doparla, na *vrime Marula*,
  Latinkam do garla, glas njih taknula. –

*) Vila slovinska.

Opet sam padnula; zač jezik slovinski
Vas nauk od skula' promini u rimski.
Živu Saražinke; sloveć neumàrle
Gàrkinje, Latinke, jer *svoji njih gàrle.*
Nimci i Poljaci svojim čast iznose,
A *moji* zemljaci sa mnom s' neponose,
Imenom ne prose jezik svoj poglavni,
Neg' druzim na kose spl(est krunu pripravni.
Ali su mnju, sramni svojime svi rodom?
A moguć bit slavni prid svakim narodom?
A kad smo u tanci, gdi drazih svih dvižu,
Tad moji zemljaci za tudje posižu. *)

Ova pjenja sviedoče jasno, kako Marulić nakon svoje smrti u živoj biaše uspomeni kod svojih dalmatinskih zemljakah. Njegova njeka latinska djela prevedena su na jezik talijanski, franceski, španjolski i njemački. Njegov Evangjelistar bio je tekst u Franceskoj. Od mnogih njegovih latinskih djelah valja nam spomenuti troja za nas veoma važna, historičkog predmeta. Prvo je latinski prevod hrvatskog ljetopisa popa dukljanskog, što ga Ivan Lucio pod sljedećim naslovom izdade: „Regum Dalmatiae & Croatiae gesta a Marco Marulo Spalatensi Patricio latinitate donata." Taj prevod načini Marulić *god.* 1510. Drugo djelo ima naslov: „Marci Maruli Patritii Spalatensis in eos qui beatum Hieronymum Italum esse contendunt." — Treće djelo jesu njegove latinske krasne pjesme koje načini u pohvalu svojieh prijateljah, većom stranom učenih Dalmatinah. Iz ovieh pjesamah saznasmo imena dvajuh dosad nepoznatih pjesnikah hrvatskieh, što su bili Marulićevi suvremenici, neznamo da li stariji oli mladji. Prvi biaše *Jerolim Papalić*, koj svoje i Marulićeve pjesme uz gusle pjevati običavaše; drugi *Franjo Martinjak*, kojega Marulić radi svoga velikega pjesničkog duha pohvali.

Od Marulićevih *hrvatskih* djelah biaše do sada poznata jedina „Poviest sv. Judite" koja u Mletcih prvikrat god 1522 a po drugikrat god. 1627. pod sljedećim naslovom veoma pogrešno tiskana biaše: „Marka Marula spličjanina, u kom se uzdàrži istoria svete udovice Judite, u versih hrvatski složena, kako ona ubi vojvodu Oloferna po sridu vojske njegove, i oslobodi puk izraelski od velike pogibeli." Djelo ovo posveti Marulić godine 1501. svomu kumu popu Dujmu Balistriću parmanciru spljetskomu. Nama je za rukom pošlo i sljedeća njegova rukopisna djela u Dalmaciji nabaviti, koje ovdje redomice stavljamo: 1. Svàrh muke Isukàrstove versi. 2. Prikazanje historie svetoga Panucia. 3. Od sedam smàrtnih grihov. 4. Govorenje glave màrtvačke. 5. Govorenje duše osujene. 6. Urehe duhovne. 7. Dobri nauci. 8. Stumačenje Kata. Pjesme polag mudrih izrekah Katonovih. 9. Stumačenje psalma Davidovog: Miserere mei Deus. 10. Tuženje grada Hieruzolima. 11. Versi od suda božjega i druge pobožne (pomanje) pjesme. 12. Šest pisan blažene dive Marije. 13. Pisne od grišnika i svete pokore. 14. Molitva grišnika gospoji. 15. Molitva suprotiva Turkom. 16. Pisan suprotiva slasti od blaga. 17. Razum. Prigovaranje razuma s člověkom. 18. Izpovidi sv. Bernarda (u prozi, svojoj sestri koludrici Bizi posvetjeno). 19. Spovid koludric od sedam glavnih grihov. 20. Borba fratrov, smiešna pjesan od koje nam početak fali. 21. Život sv. Jerolima, u prozi, o kom djelu mislilo se je do sada da je pisano na jeziku latinskom. 22. Historia Susane.

Sva ova što veća što manja djela sačuvana su u dvih sbirkah hrvatskih pjesničkih i prozaičkih tvorovah različnih pisacah 15. i 16. vieka, što

*) Vila slovinka Gjurgja Barakovića Zadranina. Venetia 1682. str. 118.

su ih Petar Lucić, otac slavnoga historiografa Ivana Lučića, te Trogiranin Ivan Lulić u 16. stoljetju sakupili, i zajedno sa svojimi proizvodi, stranom prepisali, stranom od starine sačuvane u jednu knjigu svezali. Samo Pjesme pod br. 19. i 20. i život sv. Jerolima pod br. 21. spomenut, našli smo u drugih rukopisih 16. vieka.

Ima još jedan pjesmotvor, što je pod naslovom: „Navišćenje muke Isusove" i „Plač blažene dive Marie" višekrat tiskan, te našemu Maruliću pripisan, ali on nije od njega, već od fratra Marka Marulića, koji je živio koncem 16. vieka.

Prem da bi poradi starine Marulićevog jezika vredno bilo sva njegova djela tiskom objelodaniti, nemožemo mi radi malenog prostora u toj knjizi više nego tri njegova pjesmotvora priobćiti, te tako počimljemo s poviestju „*Susane*," u kojoj spominje i svoju Juditu, s česa sliedi, da je poslie 1501. pisana.

I.

Susana.

Počinje historija od Susane kćere Helkije, a žene Joakimove. Ovoj se zgodi u Babiloniji, budući tamo zaveden u sužanjstvo puk izraelski. Ovej verse složi Marko Marul Splićanin.

Stvoritelj ki si svih, u tebi postavljam
Ufanje riči sih, ke peti pripravljam;
Zato se neustavljam, proseć milost tvoju
Da po njoj upravljam rič i pisan moju,
Počitat u koju vernost budu žene
Ke pod mužem stoju, nada sve počtene.
Pomogal si mene udovicu hvalit, [1])
Sad ove družbene hvale pomoz mi dit;
U svem će tebi bit čast svaka Bože moj!
Jer lipo govorit i dobro dar je tvoj.
A vi primte ovoj sve ke ste neviste,
Nauk će bit vam toj, griha da ste čiste,
I pàrvo da biste volile smàrt prijat,
Ner s mužem nebiste verno hotile stat,
Jer da ljudi poznat neće grih ča prudi
Pokol ga će li znat on ki svaka sudi.

Budući u trudi babilonske uze
Puk božji za ljudi prolijuć tad suze,
Od nje bo neodpuze dokol obtičuć svit
Sunce nedopuze nakon šestdeset lit,
Ondi je š njimi bit, muž počtena roda,
Joakim ki je dit, ki neimijuć ploda,
Poját mu bi goda u mistu tom znanu,
Tako se prigoda, divicu Susanu.
Odkol jiše manu, po pustinji hodè,
Zora neprosvanu liplja do te dobe,
Kuda godi hodè putem postupaše
Svim ki mimo hode, oči zanošaše.
Svak joj se čudjaše, govorè: krasnije
Od nje da neznaše. Kći biše Helkije.
Bile biše šije, a càrnih očiju',
Glavice milije ner ti reć umiju.
Obàrvi ter viju nad kimi staše val,
Ako reći smiju, Bog biše upisal.
Tko bi na daleč stal, rekal bi: rumen cvit
Od úst je nje procval, ali ružice list.
Obraz od sniga slit, ne ki je sasvim bil,
Dà, s kim bi smišan bit grimiza niki dil.
Suknja različih svil dar [2]) do tla nizoka,
Kip rasta gorskih vil, tanjahta, visoka.
Razuma duboka mogal bi se reći

[1]) Razumieva Juditu.
[2]) dar—der ili deri—tjak. . j.

Do koga hoć roke, ki b' umil izreći,
Dostojno hoteći hvaliti i dosti,
U za nju tad steći, sve njene liposti.
Dà, veće kriposti izvàrsno svatihu,
Umi, ter mudrosti, kih ime neumihu.
U družbu živihu lipost i počten glas,
Složili se bihu kakono s tistom kvas.
Bud da bi ridji glas od takova žita
Ner je na glavi vlàs, kom s' ključuju lita.
Li ovat' procvita tim cvitjem obojim
Kakó voćja kita sa vrimenom svojim.
A te darom tvojim Bože, ter milostju,
Na nebi sad kojim prosiva svitlostju
U rajskom vlastju, gdi ni nijedan trud,
Jer svojom kripostju potlači svit i blud.
Znaše bo pravdu i sud i zakone tvoje,
Zato imiše ćud svima svetit koje. (?)
Roditelje svoje umišo čtovati,
Njih nauk tokoje, i sve poslušati,
I od njih primati sve riči ke s' račil
Moizesu ti dati, kad si š njim govoril.
Takov je poni [3]) bil zakon i red u sve
Činjenje njeje dil: [4]) tebe ljubit nad sve;
I prija blago sve i život izgubit
Ner zato i zasve u čem ti zagrubit.
Počteno se nosit, najdraže imanje
Njoj biše, ter imit u Bogu ufanje.
A muža nje stanje biše poglavito
U toj tad dàržanje, veruj stanovito.
On vino i žito i uli imiše
Mnogo svako lito, Joakim to biše.
Veće blag [5]) nebiše tad meju žudiji,
Ni ondi živiše ki plemenitiji,
Ali počteniji u puka ki te dni;
U Babiloniji za grih odveden bi.
Kako knezu, on ki svakomu biše znan,
K njemu židovi svi kupljahu se svak dan.
Imiše širok stan mramorjem sazidan,
Iz nutra ter iz van kolurom [6]) napisan,
Doli pak nanizan, kolondami [7]) sveden,
Po kolondih ulizan lašćeć kako meden,
Uzanj tàrzan [8]) zelen mirisne travice,
Srid nje zdenac studen prebistre vodice.
Okolo stolice kamene stojahu,
Nad njimi lozice sincu im' činjahu,
Kon njih se vojahu [9]) stabla perivoja
Ka se zelenjahu, nebiše im broja,
A svaka njih hvoja puna voćja biše,
Šušnjaše im foja [10]) kad vitar hlopišo.
Totu bo rastiše svake vàrsti drevje,
Pod kimi sín biše, dúbi, hrasti, jelje,
Ceprisi ter borje, ter verbe (sic) zelene,
Zeleno javorje, zgor loze vedene,
Jabuke rumene i tunje žutice,
A kon njih sajene mendule sladčice.
Pak smokve krivice i zamerščice, kih
Rano kljuju ptice kad zrile vide njih.
Orisi nakon tih, lišnjaci, kastanje,
I kruške slaje svih i šipci [11]) ne manje,
I ke na pečenje naranče vazimat,
Al rižuć na manje obćeno j' užimat.
Višnje ke budu imat žarak i sladak sok,
Črišnje ke pojimat dobro je izjid smok,
I praskve kim ni rok tàrgane da stoje,
Jere jim sagnie bok, kada dan pristoje.
Dà, ne tako koje kladu gnjile na to,
Davno snete s' koje, oškorušve su to.
Biše jih stàbal sto, ke kad usušahu,
Sedam badnji i pó punih namirahu.
Tuj se tad tàrgahu šešarci (?) visoko
I ki jur černjahu rogači nikoko.
Zdol poljem nizoko miris sladji staše
Neg besidom ko'ko izreć se mogaše.
Basilk se bušaše s murtelom zelenom,
Ruta uzhojaše, i mažurana š njom.
Jošće stranom jednom sve ružmarin biše,
Malo niže pod kom red rožic restiše,
Uz taj red grediše još jedan red žilji,
Od kih snig nebiše, kad prem pade, bilji.
Kaloper sa smilji, garufli, viole,
Lica od berilji, [12]) na civnih postole. (?)
Lassa dir chi vole, ni pentur na svit bil,
Toli hitre škole da spengat sve b' umil.
Mnju, t' bi trudno zbrojil zelja tere *frutti*
Ali kad takov mnil vartal listo čuti,
Na ki čalun [13]) spluti [14]) mogu se *koluri,*

[3]) poni—barem. [4]) dil—zbog, radi. [5]) blag—bogat. [6]) kolurom—s bojami, farbami [7]) kolonde—stupovi. [8]) tárzan—tratina, cjelina. [9]) vojahu—vodjahu. [10]) foja—ml. foglio, list. [11]) šipak—Granatapfel. [12]) berilj — dragi kamen žut i svjetal, prozračan. [13]) čalun—čun? čamac? [14]) spluti—splivati.

Ki bihu taj *tutti* svitli, živi, *puri*,
Lake ter *azuri*, kad su bili sobom
Tolike *valuri*, svak mil [15]) da bi s ovom
Razlikom lipotom, ka se snesla biše
U perivoju tom ki tako cvatiše.
Po njemu teciše vručac vojen [16]) posrid,
Kon koga pasiše stado pitomih črid.
O. kraju zád i prid ptičice pojahu,
Svijajuć čaše gnjizd u kih se plojahu;
I ki dohajahu pàrvom u vartal saj
S čudom govorahu, mneći c' zemaljski raj.

Ako je slava taj *žardina* takova,
Pravedne duše raj jest ali kakova?
U koji ni zla slova, dobrom vazda plodi,
Kako zemlja nova ka pšenicu rodi.
Trudi se da zgodi poniženjem Bogu,
Neda se gospodi, kloni kruh ubogu.
Žive po razlogu, u crkvu dohodi,
Hvalu čini mnogu, molitve ne ohodi,
Urešena hodi pravdom ter kripostju,
Čista se nahodi, sva cvate milostju.
Vikomnjom radostju bogati nju odiva,
Svit š njega žalostju kad ona pušćiva.
Vàrtal pravi biva, ne gdi človik tlači,
Dà, gdi Bog pribiva, kako u polači.
Raduj se, ne plači, človiče ne bud lin,
Boga hvaleć grači, imaš liplji žardin,
Ner imi Joakin, ni njega gospoja,
Ako po taj način žive duša tvoja.

Sad cithara moja obàrni glas k onoj
Dostojna je koja da se dá kruna njoj
Nad sve, ke vrime onoj mužate hojahu,
Ter u zemlji tujoj žanjane stojahu.
Jur se razhojahu s polače o pé dne,
I tja odhajaju, toplina goneć nje;
Kad Susana, ne mné, da ju tko vijaše,
Slobodno šetat mne, u vàrtal sidjaše.
Hladinšća zbiraše, li Boga hvaleći,
Da ju tko pazaše ništor nesumnjeći.
Dà, dva ki sudeći totu prisedihu,
Kasno se dileći polako idihu.
Popi se zovihu, kim obima dvuma
Mnogo lita bihu, a malo razuma.
Razum pravi fuma [17]) nima oholosti,
Ni ostavlja druma duhovne kriposti,
I griha gàrdosti veće se uklanja
Ner riba suhosti, *náv seke i skanja.* [18])
Da mnoga poganja ovih dviju' biše
I zlo ćud nemanja, svaki njih umiše
Ča u njih živiše pokrit i tajati,
Nehteć ča imiše na sàrcu, kazati.
Mogahu se zvati grobi bili iž ván,
Iz nutrá imati ki budu gàrdak stan.
S tim se vijahu dan, a mrklo noć bihu,
Tako biše neznaa njih grih ki imihu.
Ovi zamirahu Susanu mučeći,
Kada ju vijahu u vàrtlu sideći.
Li u nju zàrčeći, uzčudiše se, stav,
Ter budo misleći zajdoše u ljubav.
Stahu, kakono lav košutu kad preži,
Kako bi nju ustav pritisnul kad leži.
Ali ki nereži, ner čeka ujist, pas,
Ter o tom jur teži da poteče taj čas.
Stiska se, hlepi vas, gori glavu dvigne,
Ča želi ját, taj čas da skočiv dostigne.
Svaki da odbigne od Boga, odluči,
A volju da prigne na zlo kô ga sključi.
Sàrce im poskuči, kako ki odide
Ki se pàrvo ruči, opet pàrvo pride.
Da malo posidè, staše se tuj, kada
Van pri ner izide misal snaše, tada
Riše: „naša sada volja je jednaka,
„I tuj imit rada, za kom se potaka.
„Eto brez junaka totu smo se stali,
„Nitkor nas nešaka kad smo tu upali.
„Polahčav stupali li bàrže pojdimo
„Ter niz ove skali dolika sajdimo,
„U vàrtal idimo pod onaj slimona, [19])
„Ter se muče skrijmo, čekajuć vrimena."
Nimahu imena božjega na pamet,
Dà djavla simena puna biše pamet.
Biše svaki njih uzet ljubavju nečistom,
Svuda svezan i spet zamčicom tom istom.
Tako steć za mistom gdi stablo jablana
Ščičaše njih listom, i dojde Susana,
S dvi rabe, neznana ča se vàrši o njoj.

[15]) mil—radostan. [16]) vojen—vodjen. [17]) fuma—dima. [18]) nav—nave, brod; secca—suho; scogne—prud pod morem. [19]) slime—vshnnaci kcova.

Mnogi tad biše znoj, krisove nezmerne,
Reče rabam za toj: „rabe moje verne
„Pojdite operne k shranam, ke uzdàrže
„Urehe biserne, doneste najbàrže
„Masti ka se stàrže s driva balsamita
„Kada sok izvàrže narizana kita.
„Još uli nalita da je čašica, vim,
„Ter kartom povita, i nju doneste, s tim
„Da se namažem svim kada se operem
„I svu teplinu tim od sebe odrenem.
„Od ovdi ja ne grem, a vi to hitite,
„I vrata vàrtla prem za sobom zaprite,
„Da človik, ni dite, ni ini dojde tuj.
„A kad se vratite da pût namažem suj."
Idoše i sámu nju u vàrtlu ostaviše,
I prí ner stvar ovu one opraviše,
Starci se spraviše i potekoše k njoj
Čà htihu praviše, tere rekoše njoj:
„Eto na misto toj nitkore ni ini,
„Nere ti sama, koi ljubav nosimo mi.
„Vanka su ini svi, vrata otvoriti
„Ni može tko, ni smi, tko nas će viditi?
„Zato ugoditi nam ne krati sobom,
„Jer se poljubiti odlučismo s tobom.
„Ako li neć, Bogom priseći ćemo steć,
„Mladića da s tobom zatekosmo ležeć.
„Da toj nevide, hteć rabe s' odpustila,
„Nitkor da je tu mneć, š njim se si ljubila."
Staše ublidila Susana u strahu,
Kakono prizrila jabuka u prahu.
Uda joj dàrhtahu kakono tàrščice
Kimi tuj gibahu vitri kon vodice.
Plačuć pade nice, sama se bijaše
Rukami uz lice, ter gorko uzdihaše.
Suze prolivaše, nevoljno tužeći,
Paka govoraše, sagrišit nehteći:
„Hajme to slišeći, ter da sam od svuda
„Stisnuta videći, bižat neumim kuda,
„Ako dila luda s vami toj učinim,
„Kako božja suda uteć mogu nevim?
„Ako li neučinim ča budete hotil?
„Ruke će vaše vim mene pravu zgubit,
„Dà, volju ne prostit životu ovomu
„Ner tako sagrišit gospodinu momu,
„Ufanje u komu vazda stavljat haju,
„Zatot' grihu tomu pristati nehaju.
„Platit će Bog vaju, ki tako činite,
„Pravda da je u raju, ali vi nemnite?"
Zatim kako dite suzeći vikat jà,
Bojeć se: da pritè, ino neučine ča.
Vapaj vidè hita viknuše i starci.
Čû pastir niki i stà, mneć da su tovarci.
Mnil bi da su jarci, brade da jim sgleda,
Petesi kljuvavci k nosom da prigleda.
A da svih razgleda, tako se meni mni,
Rekal bi: „goveda taka su, kaka vi."
Debljega od njih ni človika tuj bilo,
Zato mislimo mi, ča biše njih tilo!
Pjahu vino cilo, meso saranjeno
Jidihu pritilo, i još papranjeno.
I ča napravljeno bude na tàrpezi,
Kada je stavljeno da jidu hercezi,
Svih jistvin lavezi (?) bihu trbusi njih,
Zakona ni *lezi* [20]) nebiše nike u njih.
Taka' objist u kih gospodovat bude
Dobrotu u onih hudoba dobude.
Takovi da sude, tko more *kuntent* bit,
Al takov da bude popovstvo hteć nosit.
Tàrbuh bo pjan i sit slidi puteni blud,
Čistoću pronosit njemu je težko i trud,
I kad sudi na sud tere je dar prijal,
Neće molit za lúd ki mu ga je pridal.

Daleč sam zavidal, vrime se je vàrnut
Gdi sam vapaj slišal, koga močno bi čut.
Gledaje dobro nut, ča se će zgoditi,
To će sad moj leut [21]) zvoneć govoriti.
Jaše se shoditi sluge Joakina,
Starci govoriti ča biše vaščina.[22])
Ka rič vele ina od one čut biše
Ku 'no sva kolina židovska hvališe.
Svi le zamamiše, jere nigda takov
Glas čuven nebiše, tad bi rečen kakov.
Kakono na nakov bjeno oslabiše,
Lita tih junakov toko zasramiše.
U tugu staviše pečalnu obitil,
I s toga zaviše u càrn ružan *mantil.*
Plačan je svaki bil, nitkor sàrcu neda
Pokoja, ti bi mnil, màrtvu da ju gleda.
Jad gàrlu prisida od toke netvore,

[20]) leze—legge. [21]) leut—svirala, tal. liuto, njem. flaute. [22]) vaščina—sramota, psost.

Ona strahom prida jer ju pravu tvore,
Ne da ju umore, bojeć se, ner da od nje.
Glas koga govore, ostane nakon nje.
Dà li uzdanje nje u Boga ko stavi
Vazda biše u nje, nigdar ju neostavi.

Sunce se jur zavi za more dolika,
Dan za sobom zani, neko stà gorika.
Svu noć *dijabolika* družba starac dviju'
Misleć zla tolika, nesuza očiju',
Taj nesan bi njiju'; dà, ini Susane
I bližih nje sviju' kimi briga gane.
Ona nesustane, tužeći se Bogu
I moleć kad svane, da pozri nebogu.
Ter u tom nalogu krivine ku čuje,
Po pravde razlogu došad obaruje.
Neka se očituje laža, himba, zloba,
Kako potribuje vàrlost i hudoba
Kom htihu taj oba kàrv njene proliti,
A svu u toj doba sramotu pokriti.
A tot' neće biti jer će laž istaščat.
Bog će to hotiti, istina čista ostat.

Poče zabiljevat zora, s istočnih strán
Sunce se podivat, jur svanu svital dan.
Na Joakinov stan skupi se tada puk
I nedili se van, totu se jur zavúk,
Dokla moć božjih rúk, ka svuda dostiže,
Lažu pravdom potúk istinu podviže.
Kad se svak tuj slize, došadči popove,
Postupiše bliže gdi stahu stolove;
Na *katride* nove visoko sedoše,
Ter tu riči ove tudie podvigoše:
„Zovite, rekoše, ovdi kćer Elkije,
„Jer dilo nje leže hoće da se ubije.
„Ča no tko usije onot' i požanje,
„I požav izvije veće ali manje.
„Kruh, ki no kraj zvanje, čist da je bu-
deš mnit,
„A jida poganje drugda bude imit.
„Veruj da more bit, ča nigdar mnil nebi,
„A to se neće skrit, puče, sada tebi.
„Svak se čudi sebi da hteć se naklonit
„Odnam zatvor grebi nosa će odklonit.
„Ter će se uslonit na rič ke je prava,
„Pravdi se poklonit da je Bogu slava.
„Suda je neprava sudac i človik on,
„Kino ne pristava da se spuni zakon."
Od tih besidi zvon himbenu zvonjaše,
Dobar imiše *ton*, dà hudo mišljaše.
Jošće puk neznaše ča izreć hotihu,
Zamamljen čekaše dà čuje njih izrihu,
Od ke 'no svi mnihu da su ćudi čiste,
Kakono i bihu nada sve neviste.
Nju i rod nje iste tad dozvat nebì lin,
Vladike Čaliste ki totu biše sin.
I otot' Joakin i žena grede š njim,
Za vidit toga *fin* *) i s rodom svojim svim.
Zlovoljni grihom tim, Susanu htijahu
Obvrići starci kim izgubit mišljahu,
Smiljenja neimahu. Ona poniknuv stė,
Jer ju zlo glašahu vaščinom ku neznè.
Pečalna biše sva da ju ne osude,
Li nehti pojti tja dokla ju nesude.
Tad oni ki žude hudobu svu tajat
Rotom laže hude poče se obnajat.
Boga se nebojat nju pravu krijući,
Od ljudih sram neimat svim pukom hineći,
Ustaše išteći da glavu odkrije,
Riše vidit hteći ča'no ih još grije.
Odkri se i tudije dvignu pozri gori,
Da ju Bog od jije otme ki sve stvori.
Oni tad u skori posrid puka stojė,
Na glavu nje zgori staviv ruke svoje,
Rekoše: „Ovo je ku dojti pitasmo,
„A od nje stvar to je ku mi dva gledasmo.
„Pošadči šetasmo po perivoju tom,
„Ter nju ugledasmo i nje dvi rabe š njom;
„Ke kad odslà domom, i jur pritvori vrát,
„Mladac stazom jednom dojde k njoj, i
jà stat,
„Kako da bi bil tat, poče se obzirat,
„Pak nju za gàrlo hvat, ča htiše pribirat.
„Togaj mi zamirat počan, potekosmo,
„Dà, tekuć ponirat (sie), ját ga nemegosmo;
„Nju jamši rekosmo: tko s tobom biše to?
„Zamani sopasmo, nehti nam reći to.
„Mi smo vidili ove, vam svidočimo tuj.
„Gdi sliša sve množtvo sad vi sudite njuj."
Čuvši besidu suj, viru im podaše,

*) fin—konac.

Ter prava ženu ovuj na smàrt kondem-
naše.
Jere pogledaše na staros, čast i broj,
Ovih, ki pravljaše da su vidili toj.
Pismo bo veli ovoj: Da rič svidoči, ku
Jezik trej ali dvoj, verovat imaš nju.
Kóliko veće uz tu, da popove bihu
I sudci, i lit mnju veće svih imihu.
Svi poni hotihu zakon obslužiti,
I ku krivu mnihu, kamenjem pobiti.
Ona jà vapiti: „O svemogi Bože!
„Prid kim se sakriti ništore nemože,
„S nebeske ti lože otajstva sva vidiš,
„I sudiš, tko može reć, da ča nevidiš?
„Svaka ti prividiš, svaka t' su otvorena,
„Svaka razuvidiš, pri ner su stvorena.
„Ti znaš potvorena da sam, ča u meni ni
„Lažno su smišljena svidošćva pram meni.
„Pravden si Bože ti, nehtij me ostaviti,
„Kako tva milost vi, rač mi opraviti,
„Rači me zbaviti ovoga priróka,
„Prem da pribaviti životu neć roka,
„Težina ni' toka umora trudnoga
„Vaščina jest kôka i glasa hudoga."
Tako ti neboga pojaše tuj pisan,
I glas njo do Boga došad, bi uslišan.
I tako pedipsan bit će ki zlom tvori,
Ki budući grišan, grihom pravih tvori,
Da ti, koga mori jezik nepravdeni
Znaj da Bog govori: „blažen progonjeni"
Blažen nevoljeni za pravdu ki bude,
Ni bati gvezdeni njemu t' nenaude.
I ki 'noga hude, kunu, psuju, biju,
Njemu ti neude, sebi grih nadiju.
Vangjelja ti diju: nehtij strah imati
Tih, ki moć imaju samo pût zgubiti.
Dà, hoti nositi onomu strah i čast,
Ki more zgubiti pût s dušom u propast.
Li gorkost i ne slast neprava sujenja
Bližnjim nje neda last poljuti tuženja
Jer znahu sgrišenja u njoj da nisu ta,
Kriva svidočenja njoj napàrtiše ka.
Joakin tada zja prid starišinami,
Tere vapiti jà, s plačem i s tugami:
Hojme koja vami naglost tako ganù
Vašimi rukami dat nam smàrtnu ranu,
Nečekat da stanu, ter da odgovorim
Za moju Susanu i nje prav otvorim.
Ča ćete da stvorim, pokla odlučiste
Pri ner progovorim s njom me raslučiste,
Nepravo sudiste, to smiju reći vam,
Jer nedopustiste prav našu skazat nam.
A ja ti dobro znam hudobu starác tih
Ku me je reći sram pred licem vaju svih.
Da ča ću svadit njih, kriviste mi toj vi,
Razbora ja nemnih da toko u vas ni.
Nesciniv: ča su i ki, ki lažu tvoriše
Pram ovoj, u kom mi znamo ča živiše.
Virovani biše himbe napunjeni,
Ki pravo hodiše ostaše osudjeni,
O Bože pravdeni vidiš da takova
Zgodiše se meni, nikomur kakova,
Nebih rekal slova da bih neznal viru,
Ku vazda nosi ova s komno sad umiru,
Toliku nesmiru hoćeš li podnesti,
A ki súz utiru pravih, ne unesti.
Od rúk njih ki zvesti smili su krivinu
Nemisleć podnesti tve pravde istinu.
A ti, ku stvar inu ženo mila čekaš,
Na tuj smàrt nevinu pojti jur ča predaš.
Bogu i meni znaš da prava jesi u tom,
Utišiti imaš sebe misalju tom.
Utišenje s tobom budi tva vernosti
I tva dobrota s njom u koj ni ckvàrnosti.
Tim budte s žalosti kih krivih ubiju,
Ne, kim u nagosti pravim smàrt zadiju.
Dušu svoju ubiju kino pravih kolju,
Njim škodu nediju, prem da ih zakolju.
Tudj grih u nevolju vikomnju negoni,
Da svoj, kino volju krivim putem goni.
Ki uztàrpi poni muku, smàrt i škode,
Nesagriša oni, pravom stazom hodè.
Ustàrpinja, brode dovede na pokoj
Gdi se sveti shode, taka je kripost toj.
Tàrpili su takoj i sveti proroci,
Podnoseć smàrt i boj pravdom pašuć boci.
Puka sega otci raztàrše Izajiju,
Zatim tekuć roci, pobiše Hieremiju,
Takoj Zakariju i mnoge još ine,
I s njimi Uriju, s nepravde svit gine.
Dà on ti ne gine, o Bože, ki s' na toj
Složi: pri da sgine, ner slomi zakon tvoj.
Zato se ti neboj, ženo, tuj nalogu
Podnes, i kripko stoj, budi prava Bogu

Ali će on mnogu plaću zato podat,
Ali primak nogu, oteti i nedat,
Utišen ću ostat ča godi se sgodi,
Dà, već ako pristat bude da oslobodi.
Jer brez tebe ovdi kako ću s' obiknut,
Biser da mi rodi, neće mi se viknut.
Dalj' tim ću dostignut koju godi lahkost
Kad misal uzdvignut budem ti na sladkost.
Ku 'no tvoja lipost i tvoja vera ta,
Posluh tvoj i kripost životu momu dà.
Bolest ćeš biti ma, od mene da odpade
Radost, da sa mnom stà kada me dopade.
Ni kare ni svade naša ne čù ljubav,
Do konca u sklade tàrpil je život prav.
Zato u Bogu stav sàrcem misal tvoju,
Li njega neostav, dat će t' milost svoju.
Milošću sad moju pri tebi ostavljam,
Li jošte nekoju ni s tobom razstavljam.
Ufanje bo stavljam i uzdam u Boga,
Ter se vidit spravljam konac suda toga."
Govorenja s toga on rič prostiraše.
Susana neboga suzami ronjaše,
Ter mučè slušaše, jadi ponavljaje,
I gorko pihaše, š njim se razdiljaje.
On rič ustavljaje, milo ju zagàrli,
Lice s licem staja, jadajuć u gàrli.
Toj nebi u hàrli, dugo se dàržaše,
Nisu súz utàrli dokle se rastaše.
Pak ju pozdràvljaše redom svi od roda
Svak od njih cviljaše, obraz plaka voda;
Za tim malo toga jáše ju voditi,
A oni jur s toga povećma tužiti.
Jà plačem zvoniti i vapjem oni stan,
Kad jaše goniti da jure pojdu van.
Svaki bližnji ter znan blizu nju slideći
Gredihu, dvižuć dlan u nebo moleći;
Bogu govoreći: o Bože dostojaj
Smilit se, videći da prava jest ovaj,
Ka voli život saj ostavit počtena,
Ner živit u grih taj, da je nepočtena.
Vazda ovaj žena mnogu ti čini čast,
Nedaj da je ubjena, pomoz ju tvoja vlast!
Da kim biše oblast vrimenju smàrt zadit,
Vrimenju skončat slast, li htihu ju ubit.
Nastojeć nju vodit ka mistu onomu
Rekoše ju pobit kamenjem, na komu
Milost božja k tomu hoti prigledati,
Ter puku ovomu ubit nju nedati.
Hoti ukazati milosàrdje svoje,
A nedopušćati da zgine prav tko je.
Ništar nepostoje, ditetce nadahnu,
Ki srid puka stoje, besidu izkahnu.
I pri ner pridahnu, čuvši ga svi, staše,
Svak stope uzmakau, svi ga pogledaše.
Jošče neimaše lit deset rasti sve,
Tere vapijaše: „Čist sam ja kàrvi te."
Riše mu: Riči ke, reci nam, jesu toj
Danilu totu ste? (ime mu biše ovoj).
A on smino uz toj većma jà vapiti
Tere skupščini svoj tako govoriti:
„Takol osuditi tuj izraelsku kćer
„O puče smahniti, na smàrt hotiste der?
„Sud nečineći *ver*, ni hteći razabrat,
„Tih starci dviju *kler* ča je htil nalagat.
„Vàrnite se saj trat, kriva svidočtva sud
„Pravo je *retratat*, a ne upast u blúd."
Vàrnut se nebi trud, opet se skupiše,
Vidit svidokov ćud ki ju osvadiše.
Danila činiše da sede posrid njih,
Ter mu govoriše tad starešine svih:
„Sedi, ter sud ovih dajemo čast tebi
„Kladuć te više svih, Bog te obra sebi.
„Taj bo razum nebi vidil se od tih lit,
„On ki je na nebi da s tobom nebi bit.
„On ki je stvoril svit i ki zna dila svih,
„Tko je prav, tko kriv muit, hoće da sudiš tih."
Reče im: „Dviju sih razlučit imate,
„Da sud pravad božjih od mene slušate,
„Tere da poznate ča starci lagaše,
„Kada jur uznate ku misal imaše."
Pokol jure staše razdruženi taj dva,
Kako on veljaše, jednoga k sebi zvá.
Reče mu: „Starost tva u zlo se stučila,
„Platit će dila sva ka je zlo slučila.
„Krivih je pustila nepravo sudeći,
„Pravih osudila, zakon neuzdàržeći.
„Gospodin veleći: brezgrišna ne ubi,
„Pravdena videći, smàrti mu ne zadi.
„Reci mi sada gdi jesi vidio nju,
„I s onim mladcem ki k njoj dojde tada tu?
„Reo mi: pod vočku ku stavši se ljubiše,
„Pokol ti stvar taku reče, da činiše?"
On reče: „Zapriše vàrtlu vrat zaporom

„A paka sidiše pod gorskim javorom."
Oštrim odgovorem Danil ga obsovà,
Da takim potvorom taku lež ukova.
Govore: „Lež ova haj starče nečisti
„K tomu se osnova da tebe posvisti;
„Na glavi t' će sisti i k zemlji te pribit
„Tako t' će t' prisisti da će te pogubit,
„Hoće te raskusit suda nebeskoga
„Jere ti osudit smio si pravoga."
Odpeljav pàrvoga Agaba po ime,
Zvà k sebi drugoga ki staše za svime,
Reče mu: „O sime Kajina ne Jude,
„Pritisnu te brime tvoje volje hude,
„Pameti si lude, prihini te lipost,
„Tko bo se ne bljude pasti će se niz most.
„Smami ti pût i kost tva mahnita želje,
„Ter manenu starost do jame dopelja.
„Bludom vazda melja himba vaju tere,
„Priteć u strah pelja izraelske kćere.
„One se k vam stere s vami govorahu,
„Za vami se vere, hoteć se topljahu,
„Smàrti se bojahu a ne Bogu sgrišit,
„Zato t' nehajahu zakona ugrišit.
„Dà, život razdrišit Helije kći voli,
„Ner zakon ulišit, verna biše toli.
„Sad jere nikoli stvar inu počitat,
„Tuj mi rec pri stoli ča te budem pitat:
„Kada se vi sticat počeste k njoj poni,
„Pod kim stablom ticat jaše se tad oni?"
On usta odkloni i reče visoko:
„Pod borom ki kloni sinçom u široko."
„Haj, haj, ali toko smiste lagati vi?
Reče Danil," koko poganin smiran ni.
„Da Bog, ki svaka vi, s nebes posla doli
„Angjela, tebe ki prisiče na poli."
Vidiv svi okoli da su svidočtva tih
Razlučita toli, poznaše himbe njih,
Poznaše, da oni svih lažom ugnaše u blud,
Ubit Susanu kih odlučil biše sùd.
Prokleše starác ćad, kino su lagali,
Ter da ti pravim trud, s himbom su napali.
Pak su se ustali k nebu ruke dvižuć,
I veli i mali Bogu zahvaljujuć.
Jer ki njega čtujuć u ufanje stavlja,
On njega miljujuć nigdar neostavlja.
Sveto pismo pravlja: ki ufati bude,
U Bogu upravlja smućen da nebude.
Kogoli dobude hudih dili' napast,
Bog ti ga zabude, uznetav (sic) hoće past,
Hojme tere dopast paklenih djavli rúk,
Nigdar od njih odpast jure se k njim zavuk.
Tako ti ovi puk, tako t' svi govore,
Metaše u klobuk da sudom pritvore.
Pritvorit da stvore tim dvima smàrt pravo
Ki htihu da umore Susanu neprava.
O božja opravo, moć tvoje istine
Ča brani jest zdravo, ča nebrani, gine,
U tebi ni hine. Oni se ne ganu,
Ki volju tvu čine u tebi t' ostanu.
Ovim ti ne svanu, ki se nebojaše,
Da protiva stanu istini ku znaše.
Njih ti zavezaše opako rukami,
Tere ih pognaše, bijući nogami.
Saržbe veći plami žežiše bo puka,
Ner oganj u slami unićen kad buka.
Zato njega ruka toli ljuta biše
Jer od srama skuka, da dva svih hiniše,
Da dva starca smiše svim pukom voditi,
Lažuć huda, htiše krivo svidočiti,
Svi poni hitáti da jih peljahu van
Jáše, ter hoditi, pustiv za sobom stan.
Grih njim svim biše znan, svi ti jih psovahu,
U pleć, u pàrsi dlan, naprid jih tiskahu,
A oni hojahu poniknuvši nici,
Jere se sramljahu dvignut gori lici.
Tako razbojnici oni dva gredihu,
Židovski vojnici kada ih vodihu,
Kih obisit htihu, goneć iz grada van,
Svećali to bihu Isusa obi stran.
Smàrt bi njih tacih, ran inacih ovija,
Kih izved oni dan, ubiše obiju.
Smlatiše im šiju, stinami hitaje,
Doklar ih ubiju nigdar nepristaje.
Oni se zibaje, malo se vàrtiše
Udarce primaje, pak sobom udriše,
Takot' umoriše obiju. Konac taj
Laže njih imiše, tot kažu pisma saj.

A ti ki čteš, nedaj da tobom oblada
Volja nika takaj ka panjke *) naklada,

*) Panjka—kleveta.

Ter druzih razklada i psuje i hudi,
Ništar ne odklada, da komu naudi. —
Boj se božjih sudi, takih Bog ubija,
Čuj se lažnih ćudi, laža zlo navija.
A toj ti napija laž, Jeci *) ćića ke
Gubav se zavija, kako se u knjigah čte.
Nikor hudobe s te neće dobro imit,
Svi se hine, ki mne, da im će laž probit,
Poni se uklonit svaki laže nastoj,
I na pamet imit, da je kći djavla toj.
Istine ne ohoj, Bog se tim naziva,
S istinom vazda stoj; tko u nju pribiva,
U Bogu počiva i Bog počiva u njem,
Bog ga nezabiva, pomagajuć u svem,
Kako Susanu prem, ku hudi hoteći
Ubit, bijući bićem on ote braneći.
Dostojno videći da nju biše branit,
Kano ne čineći život i glas shranit,
Veljaše se stravit vaščinim zgubljenjem,
Ner dušu udavit skrovitim zgrišenjem.
Voljaše s naudjenjem zla glasa umriti,
Nere s nepočtenjem otajnim živiti.
Ku toku hvaliti starih mogu slova,
Hvaleć govoriti da je kako ova?
Ni bila takova ni Penelope, ka
Verno vrimenova, dokle muža sčeka.
Ni kano ne čeka Alcesta obrati,
Da muž živi pečeka, sama smàrt prijati.
Ni kano ostati kad muža izgubi
Nehti, dà, skončati žeravom u zubi,
Ni kano zagubi i čini zaklati
Ki ju silno ljubi, vernost hteć skazati.
Časti dostojati Sulpicija nebi
Mogla, ku imati dostojna ova bi.
Istina prem da bi, da Rim u vreme nje
Iznašal nika bi počtenija još od nje,
Da toj počtenje te, nevoljom skušeno,
Ni bilo kako se, ni take strušeno.
Dilo uzvišeno Lukrecije onoj
Bilo bi sniženo, da se priloži ovoj.
Pristà ona u toj sgrišit a ne zgubit
Počten glas, i zatoj sama se hti ubit.
Susana zagrubit Bogu nehtijaše,
Zato ni glas zgubit, ni život hajaše.
Taj se pristojaše njoj, ka veće Boga
Ner sebe ljubljaše, tako ljubmo toga.
Ljubmo ga samoga, nada svim, nehteći
Cič straha nikoga, sgrišit zlo čineći.
Tako ovu videći Susanu svi staše,
Ter se veseleći, Bogu hvalu daše.
Pak se popeljaše opet na oni stan,
Tere se čtovaše, vino lijuć u zban.
Ki bi, ki nebi pijan, kunfete nosihu
U pehare na dlan, k onim ki sidihu.
Jedan tih, ki pihu, žmul k ustom potoči,
Lakat mu zabihu, žmul iz rùk izkoči,
Ter zveknu o ploči, vino zali usta,
I lica i oči, meu svimi smih ustà.
Joakin gori ustà, i tim ki se čtiše,
Zahvali svim dosta da pravdu učiniše.
Od tada nosiše počtenja velika
Danilu ki biše razuma tolika,
Svi stari kolika tad nemogoše bit,
A on mladolika lita počan nosit.

Toj bi kad poče imit babilonsko misto
Perses kralj, ter živit Astiaga na misto.
Neostaje ništo počitat od toga
Nere toko listo, da slavimo Boga.
Pravda i sud koga pravih obarova
A smàrtju krivoga dostojno darova.
Nam pisma da ova dá milost složiti,
U kih čast takova Susani će biti,
Da ju će hvaliti neviste, hoteći
Počtenje imiti, nje stope slideći.

Toj more brodeći s fortunom jadrismo,
More nas škropeći, jadru skut udismo.
I Boga molismo da bi pomogal nam,
I njega vidismo greduć po vodi k nam.
Tada strah nam odnam, vali se sravnaše,
Vitár veće ne dam, Bog bo to veljaše.
Svak se veseljaše, tiho se vozosmo,
Kraj se zelenjaše u porat dojdosmo.
Pokol tu sedosmo, od tuj neidimo,
Zdravi se svedosmo, jure počinimo.
Samo pomenimo mužaticam ženam,
Tere im recimo: Oto Bog kaže vam,
Koli draguje sám onih ke počtenje
Uzdàrže i viru nam u čisto življenje.

*) Jeci učenik Eliseja proroka ki laga za skupost.

Nepad u sgrišenje, brezzakonja buda,
Neimaj mišljenje ženo svita luda.
Bolizni i truda Bog će te slobodit
Ako bižeć bluda pravo budeš hodit.
Neće te dat pobit zlorikim jezikom,
Ni pustit ulovit laže himbom nikom,
Milostju razlikom hoće te napunit,
I častju velikom blaženstva ukrunit.
Jošće ću providit, mladoga ki želi
Sam sebi naprudit, spuniv ča Bog veli.
Zakon bo ne veli dà tko žene ine
Ner svoje poželi, jer tim grihom gine.
Nestoj gdi počine, ni gledaj kud hodi,
Ne sliš ča začinje, ni ke riči svodi.
I gdi tance vodi daleče ukloni,
I kad mimo hodi, oči š nje odkloni.
Vazda se zasloni od ženske obćine,
Na zlo se neusloni u kom 'no su hine.
Jer ako vrućine od ženske liposti
Starcem, kim kàrv stine, zahode u kosti,
Kako će mladosti kon ognja hteć sidit,
Vruće same dosti vrućinu neimit?
Kako će sigur bit koga mladost vari,
Ako bludom gorit mogli su i stari?
Pisan naških stvarih *kanat* na stol pridaj
Od božjih oltari, i rec: „O Bože, taj
„Prijat tvojih dari pisma se dostojaj,
„Ki vladaš sve stvari privedi nas u raj."

II.

Razum.

Misleć človik tužben vrimenje nevolje,
Od kih je moćno bijen i trujen dovolje,
Razum ga susrite, kruna od razloga,
Od istine svite noseć u to doba.
Ter ga pitati jà: „Ča s' toli zlovoljan?
„Ča će reć obraz ta plačan i nevoljan?
„Riči reci meni, pri neg se dan nagne,
„Lika ću dat tebi, da t' žalost odlagne."
Sliši svaki sada ča človik tužiti
Plačan uze tada, ča l' razum učiti,
Ter ćete imati uztàrpinja jakost
Kada vas tisčati bude koja žalost.

Človik.

Smàrt mi je na pamet, mislim da ću umrit,
Stojim kako vazet, jer mi je na te prit.

Razum.

Narav je človika, ki se rodiv pride
Na zemlji ovdika, umàrvši da otide.
Još zakon hoće toj: Ča vazmeš u zajam
Da povratiš onoj. — Život je zajat nam.
Život ov živiti, a pak imit žalost
Da ćeš ga vratiti, nika je neharnost.

Človik.

Slišam riči tvoje, li to ti umim riet,
Nad sve strahe moje strašje mi je umriet.

Razum.

Manenost je mnoga, hotiti strah imit
Ter se bojat toga, ča znaš da će t' li bit.
Umàrli jesu oni ki živiše pri nas,
Umrit će i oni ki se rode po nas.
Bolizan je umriet, dà, tko se još boji,
Pravo ti hoću riet on bolizan hvoji.
A straha imati od smàrti nebudeš
Ako se bojati boga vazda budeš.

Človik.

Da 'no me će játi ki mi zasidaju,
I rane zadati pokle me utiraju.

Razum.

Uklon se ako mož, bolje je da si zdrav,
Ako li nemož, raduj se da si prav.
Pravdenu naudit ni rane nemogu,
Tilo će razudit, duh će pojti k bogu.
Neboj se, samo pût ki t' more posići,
Dà, ki u oganj ljut dušu t' more vrići.

Človik.

U baščini mojoj nedadu mi priti,
A u zemlji tujoj nebih rad umriti.

Razum.

Gdi godire umreš, tribuje, dobro znaj,
S' sega svita da greš u pakal al u raj.
Baščina tvoja ni na svitu ovomu,
Dà, kad primineš ti, budeš stat u komu.
Ondi je ljudem stan gdi im je uvik bit,
A ne iz koga van tribuje skoro it.
Nebrin se poni tim da neć domom umrit,
Dà brini se sasvim, gdi ćeš umàrvši prit.
U Rim duh pustiše glave apostolske,
Ne gdi se rodiše u strane židovske.

Ostali apostoli svi se razidoše
Po svitu okoli, domom ne pridoše.
Znahu bo da njih dom gori je u raju,
Vikovnje sad u kom veselje uživaju.
Človik.
Evo sam golobrad, u najliplju mladost,
Zato umriti sad mnoga mi je žalost.
Razum.
Mnozi su starosti živeći dopàrli,
Plačuć: u mladosti da nisu umàrli.
Jer dugo živeći drazih pokopaše
Ter svitu služeći u grih se umotaše.
Pokoja nimaše od protivščin mnozih,
Od gute skučaše, od fibre [1]), od bodcih,
I ti da bi stupil na lita starija,
Bàrž bi li oćutil zla, smàrti težkija,
Još da bi tvu mladost smàrt sada neubila,
Malo zatim starost bi ti ju ugrabila.
Zato ča tàrpiti do duga nemore,
Malo prí zgubiti, ka žalost bit more?
Neć' žalit mladosti ni brigu imati
Ako zál starosti budeš razmišljati.
Človik.
Sridu tujih stojim ki 'no me neznaju,
Ter se jošće bojim da me neukopaju.
Razum.
Gdi godir ležati bude màrtvo tilo,
Càrvi ga će znati i biti će gnjilo.
Kako tilo umre, tako tudie gàrdi,
A grob mu se zapre da živim ne smàrdi.
Ako tve tilo to neće se ukopat,
Ča je tebi zato? nećeš čuti ni znat!
Još, ki màrtav, studen svàrh zemlje počiva,
Ne leži odkriven, nebo ga pokriva.
Ako ležeći van, ptice ga će jisti,
Toko je u grob stan, càrvi ga će gristi.
U kom godir misli màrtac bude ležat
Pût će se izjisti, kosti će gole ostat.
Zato jur nemisli: tilo gdi će biti?
Dà, samo razmisli kamo će duh iti.—
Človik.
Zdravje me ostavi, neimam pokoja,
U pečal me stavi ta nemoć zla moja.
Razum.
Ne samo u boju skaže t' se sàrca moć,
Li samo u broju, dà jošće u nemoć,
Na odru poni tvom hvalu će imiti
Ako budeš u tom hrabro se nositi.
Kad je pût mlohava, tad duša ozdravi,
Bogu bude prava, apostol to praví.
Grišnu pohotinju uzda jest slaba pût,
Misli o bolinju, a ne od griha mút.
Ako poni trudi duhovnu življenju
Nemoć ka te trudi, stav konac tuženju,
Ter tàrpi trujenje ko t' šalje gospodin
Za tvoje žaljenje, boga štit nebud lin.
Li priprav se umrit, ter ti će nemoć taj
Al od tebe otit, al te unit u raj.
Človik.
Daj mi još niki red, jere mnozih viju [2])
Ki neznav moju zled, od mene zlo diju [3]).
Razum.
Žao ti budi ako dobri ljudi zla taj
Uskladaju tako, ako zali, nehaj.
Zli bo zloga ljube, zali jim je vičan,
Dobroga glas grube jer jim nij' priličan.
Paka drugi' ljudi' razbora neima,
Prez razloga sudi, ter razsklada svima.
Ti riči njegove toliko scin' u svem,
Koliko kad rove tekuć tovar putem.
Ali kad uzbubnju valove u mori,
A vitri uzšušnju u polju al u gori.
Ako si prem psovan od luda ki viska,
Ne dít' čas' dostojan, dà ča ga ćud stiska,
A zatim spoznaj se, tere zla zlimi stav,
Ako s' kriv izprav se, boga hval ako s' prav,
Tako ti čineći, zloreki uditi
Duši tvojoj neće, dà, hoće pruditi.
Človik.
Dà, 'vo sam bandižan [4]) van patrie [5]) moje,
U tu me utiš stran rič beside tvoje!
Razum.
Svim je prijan svit, ki se na svit rode,
Da putuju sto lit, nam se nje nebroje.
Pače t' rekoh da ni, ni da ti more bit
Patria, gdit' se sni, dà gdi ćeš vazda bit.

---

[1]) Febre—groznica. [2]) vem—znam, viju—znaju. [3]) diti—govoriti, diju—govore. [4]) prognan. [5]) domovine.

Gdi t' je vikovnji stan, tuj ti patria jest,
Virnim je u gornju stran, nevirnim doli sest.
Kako tko bude prest, tako će se odit,
Dila ga će ponest i š njimi će hodit.
A sad je ljudem dom: zemlja, po kom hode,
Pticam ajer *) po kem lete, ribam vode.
Zemlja je poni tva, ne tuja, gdi sidiš,
Iz nje ti je pojti ća, da indi priživiš.

Človik.

Bolizan pritišće kip i dušu moju,
I to me sad stišće prosit pomoć tvoju.

Razum.

Ako ćeš slišati zadovoljnu pomoć
Od mene č' imati, ter polahčat nemoć.
Kada je bol mala uztàrpi, lasno je.
Kad je uzbujala, uztàrpit lasno je.
I ozdrav svoje dni, malo biše tad znan,
Listo ga, znajući, pohajahu mu stan,
Kada ga nateče bolizan nevolje,
Glas njegov poteče po svitu dovolje.
I dojde do boga, i bog ga uznese
U raj cića toga, jer hrabro podnese.
Ako je malo tih ki mogu stàrpiti,
U družbi moreš njih, ako hoćeš, biti.
Ako li slidití hoć tih kih je vele,
Ustàrpin neć biti ni misli prognat zle

Človik.

Jošće je stvar ina ku ti hoću reći,
Ubožtva težina osadni mi pleći.

Razum.

Ubožtvo težko ni, da zato neka znaš,
Težko ti se čini, jer mu dobro neznaš,
Ubožtvo je lahko, veselo, svobodno,
Tko ga nosi tako kako je podobno.
Tiho, poniženo ubožtvo u sebi jest,
Od tih nij' cinjeno ki s bogom neće sest.
U blagu je oholost, taščina, pùti blúd,
Objist, kar, zavidost, strah, sumnja, mislit trud.
Onih ki ga ljube slipoća je mnoga,
Hine, kradu, rube, sami ginu s toga.
Zato ga diliti bog veli, ne iskat,
Ter blago želiti ko 'no neće skončat.
Zato ga diliše Mate i Zakeo,
Ter se uzvisiše gdino je bog seo.
Dà oni, ki hteći blago teć sasvima,
Na ognju goreći kaplju vode nima.
Lazaru ki hranu sebi hàrloć prosi,
U pokoja stanu angjelski kor nosi.
Ništare nimahu božji apostoli,
Po svitu plitahu bosi tere goli.
Mnozi njih slideći blago odpustiše,
Duhovno živeći bogu poslužiše.
Sada t' uživaju blaženstvo vikovnje.
Ako ć' pojt u raju počni sliditi nje.
Isus ubog biše, ubogo se rodi,
Druzi ga hraniše kad po zemlji hodi.
Jur poni ne tuži, ni žel' blaga množtvo,
Gospodinu služi ki ljubi ubožtvo.

Človik.

Nisam jak ni moguć, nimam pinez pun *grop* [7]).
Nisam barun slovuć, nisam biskup ni pop.

Razum.

Ako s' sebe dobil, Aleksandra s' jači,
Ki biše svit podbil, a zloba ga tlači.
Malim se podklada ki ljubi kriposti,
Kim skupost oblada ništar mu ni dosti.
Bolje ti se časti zvati se dostojan,
Ner časti dopasti, buduć nedostojan,

Človik.

Nebudući jaki, nebudući moguć,
Psovat me će svaki, i jošće prava tuć.

Razum.

Raduj se da s' nejak nepravde tvoriti,
Ter nepravde bud jak moći podnositi,
Ne oni ki biju, dà, ki budu bijeni
Za práv ku imaju, biti će spaseni,
I tim dobiše raj mučenici sveti,
Li dàržeći pùt taj u narod prokleti,
Da za pravdu tàrpiv trude, muke, bjenja,
Uzidu zasluživ u vičnja veselja.

Človik.

Greduć u naglosti *dinare* izgubih,
Od nike žalosti malo se neubih.

Razum.

Da bi jih ne zgubil, morebit bi pri njih
Tkogodir te ubil, tere t' uzeo svih.

---

*) vezduh, zrak. 7) groppo—svežanj, uzal.

Zato se *kantentaj* ako ti je odpal
S dinari možnja taj, da si sigur ostal.
O blago si tebi, taska da j' odpala,
Ako ni pri tebi ni skupost ostala.
Ako li joj si drag ter te se li prima,
Još si u tomu blag da páse ne ima.
Pinezom zasida kursar, gusar i tat,
Ubog srid njih rila i ne šćiteći vrat.
Poni se ne tuži, dalji ćeš bit u put,
Slobodan u luzi, sigur domom i u kut.
Pinez nećeš imit, ni ćeš hereda imat,
I to će dobro bit, nećeš ga se bojat.
Ča stave prid tobom s mirom ćeš jist i pit,
Neć se brinut sobom komu je ćeš pustit.
Srića te izbavi brimena i znoja
Tere te postavi u misto pokoja.
Ako razbor imaš, škoda ti u tom ni,
Pokla s toga primaš toliko zgode ti.
Još jadaš plakanjem, plačno je to tobom,
Tvojim pomanjkanjem a ne samo so-
bom.

Človik.

Oči sam izgubil, slipoće dopadoh,
Dan mi je *poskuril*, svitline odpadoh.

Razum.

Ne listo dan slači ljudi ki tuj stoje,
Dà, i noć ka mrači ima slasti svoje.
U noći mož molit boga vele bolje,
Pametju uzhodit i bit dobre volje
Ako s' oči zgubil, utiš se, zgubiv njih,
Da s' vrata zatvoril po ka ulazi grih.
„Oči moje odvrat," reče David bogu,
„Tere im vidit krat' svita tašćad mnogu!"
Tebi to prositi oto jur tribi ni,
Neće se nositi kako svist tvoja ni.
Očiu' s' odpao i nećeš gledati,
Ča da bi gledao rad bi jih nimati.
Oči su ke vode na nečistu ljubav,
Kad dekle ke hode pogledaju te stav.
Oči na zavidost tudie te peljaju
Kad raskoše lipost u druga gledaju.
Nebi zasidali razbojnici na pe put,
Ni brode tirali kursari napan skut,
Nebi taki krali tujega iminja
Da bi neimali očiju' vidinja.
Vidinje t' očiju' i dobitak ima
Da človik vridniju od boga vid prima.

Svitlu mu pamet da, neka misleć vidi
Nebeska dobra, ka očima ne vidi,
I ti jur uzbudi oči tve duševne,
Ter plačan ne žudi te ke su telesne.

Človik.

Hojme, ča ću sada: sve sinke pokopah,
Imah prí umrit ja a za svimi ostah.

Razum.

Manenost je plakat umàrlih da umriše,
A prija neplakat da se porodiše,
Svak na to dohodi ki se je rodio
Da opet odhodi kad bog bude htio.
Prez sinov si ostal, jeda ti sám listo?
Ki grad to ni imal, al ko na svit misto?
Otac žalit' sinov, otca siní takoj,
Postanja svih gradov zgaja se često toj.
Kralji i bani tomut' su podložni,
Ne listo ki zvani jesu malo možni.
Ni mladost, ni starost toga se neujima,
Ni vitežka jakost, smàrt obali svima.
Ti si mal prì umrit, ko biše obećal
Da ćeš naprida prit, a ne bit zad ostal?
Ako bi prì pošal na on svit onamo
A njih totu ošal, sám bi stal i tamo.
Ako li njih sdružit željaše i u smàrt,
Zato nehti tužit, hàrlo će i tebe stàrt,
Spomeni se zatim dat' biše zajal njih,
A ne pridal sasvim bog, otac ki je
svih.
Njegovi bo bihu ki jih je stvorio,
K njemu pojt imihu kad jim je velio,

Človik.

S *fortunom* jidreći imil sam nevolju,
Vitar me goneći razbih se o školju.

Razum.

Kad si tako hodil i nij' te pokril vàl,
Ni s' ništar izgubil, pokle si *škapulal*.

Človik.

Uteka jesam gol, ča imih tuj ojdoh,
Kakono odàrt vol svučen domom dojdoh.

Razum.

Došal si zdrav domom kad zginut mogaše
Sa svimi kih sobom u brodu imaše.

Človik.

Gredući dubravom na gusu nastupih,
Jedva s glavom zdravom bižeći od-
stupih.

Razum.

Nastupe ti druzi na laže ki svade,
Ter čine u uzi stati i u klade.
A druzi na onih ki 'no razpravljaju,
Tere zloglase svih i boga nehaju.
Niki na tašćine greduć se namire
Na vuhle, na hince, pun je svit nevire.
Tako ne tuž na to da s' bio nastupil,
Dà, raduj se zato da s' hàrlo odstupil.

Človik.

Neprijatelj imam ne malo mogućih,
Ter svak čas prijimam sumnju i strah od njih.

Razum.

Kako bi stavit moć vukom se braneć sam,
Tako išči pomoć neprijateljem pram,
Tim ćeš za dovolje njih prite ustavit,
Ali ča je bolje š njimi mir postavit.
Neprijatelj imaš, još je gore, ako
Prijatelj neimaš, tere živeš tako.

Človik.

Sàrce moje dere žalost, ku 'no imih
Prijatelja jere sàrčena izgubih.

Razam.

Da si imil toga, to se zna jur čisto,
Sad išči drugoga na njegovo misto.
A iskati ga poj gdi se najti more,
Gdino je virnih broj, ter virnih komore.
Gdi su riči prave ter hotinja mila,
I dostojni slave, i počtenja dila.
Ne išči ondi toj gdi žeru ter piju,
Ni u loži, u koj' tašćine su ter s' prù.

Človik.

Li težko mi je to tere žalost mnoga,
Iz sridu sàrca bo ja izgubih toga.

Razum.

Ako si jednoga izgubil, kripi se,
Ako l' jedinoga, grih je tvoj, stidi se.
Kad *fortanom* jidro nosit nemogaše,
Zač na jedno sidro privezan sidjaše.

Človik.

Smàrt mi je vazela dobru ženu vele,
Zato me je spela tuga tere želje.

Razum.

Dobru lis' tad imil kada je si pojal,
Al dobro učinil naukom, ki joj s' dal:
Ako s' dobru našal moreš i drugu najt
Kad budeš obašal, nehteći s puta zajt.
Ako l' dobrotu imit poče pod tobom biv,
Dobra će i druga bit buduć joj mešter živ.
Akol' dobra biše virna i počtena
I razum imiše u svemu svàršena,
Spomen se da mnoge najpri take budu
A pak napnu roge i zal glas dobudu.
Počtenje i viru donikle usnose,
A pak srama miru zavàrgu za kose.
Ostavet' krosna i teg, sulac*) pričaú zbirat,
U mladih upru gled kihno budu sriitat.
Žena je zaisto nestanovita zvir,
Stat na jedno misto nemore imit mir.
Mnozih ti nij' glas bud, dà hvale izvàrsne,
Li vino u takih súd rado se pribàrsne.
Dobra biše tvoja, dà tko mogaše znat:
Po sva lita svoja jednu da će imat,
Da neće vilovat, da će viru nosit,
Ter te vazda štovat, a inih ne volit.

Človik.

Znaše se jur u njoj, da bi do starosti
Tàrpilo dobro toj ko poče od mladosti.

Razum.

Dobra tvoja biše, dobra bi i bila,
Tu ćud, da živiše ne bi prominila.
Smàrt je učinila da mož potvàrdit toj,
A ne njeje dila, jur tugam daj pokój.

Človik.

S' ženom tako dobrom smàrt me hti raztàrti,
Kako mogu za njom žalost ostaviti?

Razum.

Dobru ženu imit mož, ako odlučiš
Inu stvar neželit, ni misal prilučiš.
Neželj mnogu d o t u, ne gizdu, ni lipost,
Ner samo dobrotu žensku, tere kripost.
Zamirat ostavi koga je simena,
A tim se zabavi da j' dobra imena.
Dobru s' ženu imil, mogal bih ti už to
Pokazat, da bih htil, ne jednoga, dà sto,

*) krosna—tkalački stan, Weberstuhl. — sulac—sollazo—šale.

Ki dobru izgubiv na svitu živiše
 Ter se opet ženiv još boliu imiše.
Mogla bi dostignut taj sriće i tebe
 Zato jure dvignut nastoj žalost s' sebe.

Zavàršenje.

Za svim pak ča s' hotil tužiti i reći
 Nij' se na svit rodil ki će svega uteći.
Smàrt, plač, boližni to, nisu nesriće to,
 Da voće zemlje sé, ljudem je dano ko.
Adam kad stvori grih, naš pàrvanji otac,
 Bog nas postavi svih u saj suzni dolac.
Bogu hvala budi i dika i slava
 U svakomu ovdi dostojna i prava,

Amen.

III.

Stumačenje Kata.*)

Si Deus est animus.

Dušu je bog stvoril na priliku svoju,
 Zato bi ti imil stavit pomnju tvoju
 Da griha neučiniš; grih ju će ogàrdit,
 A da dobro živiš tim će t' blažena bit.

Plus vigila semper.

Nemoj spat toliko, dà, veće bdit nastoj,
 Jer spanje veliko grihom daje ogoj,
 Vrime s blagom gubi, pameti tančinu
 Debeliju čini, oblàmna jačinu.

Virtutem primam.

Pàrva ti jest kripost jazik uzlezati,
 I mučanja milost u sebi imati,
 Priličan je k bogu ki s vrimenom muči,
 Jere po razlogu govorit se uči.

Sperne repugnando.

Čuvaj se ne biti sám sebi protivan
 Kad češ govoriti, da lúd nebudeš zvan,
 Nij' s nikimre skladan človik ki nis 'e
 inim (?)
 Sobom je neskladan u ričeh i u dilih.

Si vitam inspicias.

Mnozi razkladaju druzih, a nevide
 Ča sami sgrišaju, jere se nesvide.
 Ako ć' razgledati ćudi ter činjenja,
 Nikogar neć' najti ki je brez sgrišenja.

Quae nocitura tenes.

Kad je ča u tebe čano ti drago jest,
 Odvàrzi od sebe ako će t' škodu snest.
 Dà, čano t' naudi, a čimit' poštenje,
 Onoť draže budi neg blaga stečenje.

Constans et lenis.

Usitan, milostiv, kako je tribi kad,
 Da nisi bogu kriv, čini da budeš tad,
 Človik bo je mudar ki ćud svu promini,
 Kako u koju stvar potriba namini.

Nil temere uxori.

Neviruj sve ženi kada tužbe svoje
 Čineć, reče: „meni zli su sluge tvoje."
 Jer se nahaja toj: ki mužu jest ljubak
 I s kim ima pokoj, ženi da je màrzak.

Contra verbosos.

Rišmi prigovarat nemoj se s ričljivim,
 Ako se neć karat i svadit s takovim,
 Mnozi u besidu zalihu zahode,
 A u svu potribu ljudi se nahode.

Dilige sic alios.

Inih ljubi takoj da prijatelj budeš
 I duši sám svojoj, i grišan nebudeš;
 Dobar dobrim budi, dà, u nijedno dilo
 Sebi nenaudi, sebe ti bud' milo.

Rumores fuge.

Ča neznaš ne reci, ni inim sumnjen glas
 Navistit ne teci, da nis' kako tašć klas.
 Nikomur neudi podobno mučanje,
 Dà, mnozim naudi riči izpušćanje.

Rem tibi promissam.

Ča ti je obitano druzim neobitaj,
 Dokla t' ni izdano, i stvar u rukuh taj;
 Mnozi bo govore, mnozi obitaju,
 A u ritko stvore ča se zavitaju.

Cum te aliquis laudat.

Kada ti po komu dobru niko imaš,
 Hvališ se svakomu, dà, hvalit se nimaš
 Kada sám učiniš ko dobro inomu,
 Čin pomi da mučiš ni pravljaš dru-
 gomu.

---

*) Poslie češkoga prevoda iz 14. ili početka 15. vieka, kojega Dobrovsky u svom Slavinu priobči, bit će ovo najstariji slavenski prevod Katonovih mudrih izrekah. Prevod ovaj Marulićev počimlje s knjigom I. pogl. 2. Katonovog latinskog teksta, nu mi izpustismo radi premalog prostora njeke strofe koje su nam se vidile manje zanimive.

Multorum cum facta.

Kada budući sid, mladih sudiš dila,
Pri nere prostre jid sàrca tvoga sila,
Spomen se ča s' činil, ča si govorio.
Kada si sam mlad bil, kako si živio.

Ne cures si quis tacite.

Kada vidiš koga da šaptom riš pravlja,
Ne sàrdi se s toga, neć da te razpravlje,
Ki bo se ćutiti bude krivac u čem,
Vazda t' buda mniti da govore o njem.

Cum fueris felix.

Kad si dobre srićen protivšćine se bljud
Da nisi nesrićen, sriće bo je taj ćud
Da malokrat svàrši kako počne činit,
I huje izvàrši nere budemo mnit.

Cum dubia et fragilis.

Nestanoviti stan s trudom života žit,
Budući človiku dan na saj himbeni svit,
Spomen se od takoga življenja i stanja,
Ter u smàrt drugoga neimaj ufanja.

Exiguum munus.

Kada darkom malim dojde te darovat
S ljube sàrcem pravim prijatelj nebogat,
Dobrovoljno ga prim, milosno i rado,
I hvali ga sasvim gdi je ljudih stalo.

Infantem nudum.

Budući se ti rodil ubog, i nág, i gol,
S nevoljom se podil na soga svita okol,
Ubožtva težinu s uztàrpinjem nosi,
A raja višieu razmišljaj i prosi.

Si tibi pro meritis.

Ako te ne ljubi človik, kako ima,
Ali ti zagrubi u čem, ne neima,
Prostit mu imaš ti, ki te je stvorio
Ako ćeš da t' prosti ča mu si sgrišio

Ne tibi quid desit.

S redom trat[1]) ča stečeš, da tvoje stečanje
Hàrlo nerazlečeš u ludo stračenje,
I da t' nepomanjka, vazda tako dàrži
Kako da ti manjka, a zla se ti stàrzi.

Quod praestare potes.

Ča tudie moreš dat nehtij prodiljati,
Ni dvakrat obećat, ni se ujimati,
Tašća i ponosna da te nebudu zvat,
Želeć ti milosna da te budu dàržat.

Qui simulat verbis.

Tko t' ričmi vublaje, a nij' ti sàrcem prav,
Ljubav mu takuje us taku ljubav stav,
Za riči rič vrati, za stvari davaj stvar,
A dara nekrati tomu ki t' ima har.

Noli homines blando.

Dobra nedàrž zato ki t' sladko besidi,
Nebude t' sve zlato ča se svitlo vidi,
Ptičar lipo piščat pticam se nelini
I čuvitom[2]) piskat dokle jih grihiel.

Cum tibi sint nati.

Kad nimaš blaga part, a sinov si dopal
Čin' da se uče art,[3]) na ku je ki pristal,
Da budu moć živit tegom se uzdàržuć,
A potribu nimit ništar neimijuć.

Quae culpare soles.

U čem no ukoriš svogaj, onogaj,
Čin, da sám nestvoriš ni dopadeš togaj,
Meštru bo je pritok kada druzih ćudi
Karajuć, bude uzrok da sám sebe osudi.

Ignotum tibi nolo.

Znanca pri neznanu nemoj ostaviti,
Slobodno u znanu ljubav mož staviti,
Znana bo ljubiti jer ga s' kušal, možeš,
Neznan' osuditi, ni hvalit nemožeš.

Cum dubia incertis.

Nečini da težiš, vrime se neustavlja,
I zato da težiš veli ti i pravlja,
Oni si dobil dan u ki dobro činiš
A ne kako sanan u kino lin sidiš.

Vincere cum possis.

Prijatelja dobit prem da mož pričanjem,
Li kadgod mu zgodit triba je mučanjem,
Jere protiveći, rado màrzak budeš,
A tiho stàrmeći prijazan dobudeš.

Servorum culpa.

Sluga kad sagriši, tere ti bude kriv,
Nečin' da te izmiši više razloga gnjiv,
Razumom obladaj naglo rasàrjenje
Ter s redom pokaraj mlajših sagrišenje.

Quae superare potes.

S koga možeš biti sam svojom jačinom
Nemoj ga probiti, da svojom tišinom.
Svaki mudar sudi da podnest človika
Moj' dobrimi ćudi krípost je velika.

---

[1]) tratiti—trošiti, [2]) čuvitom, tal civeta—sova. [3]) art. artis—tal arte, umjetnost.

Conserva partum.

Šćedi ča si stekal i s trudom dobio,
Da t' ne pride podal bud si ostario,
Trudno je pod starost moći ča dobiti,
A siromašna je žalost tad ništar nimiti.

II.

Telluris si forte velis.

Hoteć zemlju težat, Virgila počni štit,
Hoteć zelja znat, Macera ćeš te učit;
Ako li ćeš *diletu*[4]) slišati *batalie*[5])
Lukana ili *kanta*[6]) pojuć od Teballe;
Ako li ćeš ljubav od bludnih žen imit,
Ovidija proštiv hoć' ju stećti umit,
Ako li razum prijat, nebudi ti muka
Dobro živit i stat, sliš moga nauka.

Si potes ignotis.

Ljudem svim neznanim kada moš naprudi,
U ništar nijednim nigdar nenaudi;
Tim ti je vridnije prijatelja steći
Ner od sva Vlašije kraljem se nareći.

Adversis rebus.

S prijateljem tvojim nehtij se ti ričmat,
Da on s tobom svojim nebude se dvizat.
Iskra mala požar većekrat izvede,
Tako svadje m'dar mnogo gradu zvede.

Esto forti animo.

Kad izgubiš tva prav krivim sudom, zatoj
Človištvom neostavi ni se zlom vojom;
Veseli bo se ahude do duga vrimena
Ki parnju dobude dil suda ukrivljena.

Litis praeteritae.

Kara, ki je prešal, spominati nemoj,
Ni ča je ki rekal, toj, svoj ni onoj,
Posle si se smiril pridoje privrijenja
Sva čini da si zabil i sva ola činjenja.

Nec tibi collaudes.

Ni se sám pohvali, ni se pokudi sam,
Jer će već ostali mahnit je vidit nam;
Ho vsoču se sodi kakova su stabla,
I ki jest se ćudi po dila dobra i zla.

Insipiens esto.

Čini se da si lúd gdi je tribi i kad,
Ter da si prazan súd, budući pripravan tad,
Jer je mnoga mudrost, kad potriba bude
Ukazati ludost, da t' se dobro zbude.

Luxuriam fugito.

Raskošna tracenja i dakoma tokoj
Ulden se skaršenja u sridovištvo stoj,
Trabaljna i skupost dva su protivna zla,
Dobra glasa vridnost ka razmeću po tla.

Rebus in adversis.

U vrime nevolje nehtij se *desperat*[7]),
Da u begu dovelje ufanja htij imat,
Zima slidi lito, oblake vedrina,
Noći glasovite dan, vitra tišina.

Somnia ne cures.

Ča t' se bude sniti za ono ti nehaj,
Ni viru imiti u vidinja takaj,
Jer ča človik mni ter želi imiti,
To tl' mu se u noći sni, toć bude tlapiti.

III.

Hoc quicunque velis.

Vi ki verše ova često ćete štiti,
Čemu u njih slove nastojte činiti,
Tko će oblubiti nauke mudrosti
On se neće tužit, da, blažen bit dosti.
Uči se da si umić, nastoj, ter se izprav,
Jer tko je neumić nij' človik, nego brav;
Ako budeš taki, daj krivinu sebi,
A nedaj je meni ki ovoj pisah tebi.

Cum recte vivas.

Kada pravo živiš krivine se nadaj,
I kad zlo nečiniš zlih razpravi nehaj,
U oblast našu ni ča će reć ki človik,
Kako ki sám čini, taki t' ima jazik.

Sermones blandos.

Na riči himbene nemoj se ganuti,
Kako se vuhlene od mnozih mož čuti,
Ki su virovali besidam prihilnim,
Raba su ostali smih i rugo inim.

Cum tibi divitiae.

Na kon tve starosti, ako t' ča izbiva,
Nedaj lakomosti da u te pribiva,
Dà, nevoljnim dili i posud kon sebe,
Da bog u svoja krilà prime paka tebe.

Utile consilium.

Da si prem gospodar, nepogàrd' mudar svit

---

[4]) veseli. [5]) batalja—boj. [6]) pjeva. [7]) sdvojiti.

Togaj, ki ima umar veran ti sluga bit,
Velekrat izajde od srebra besida,
Dâ, mudrost nadajde plemenita dida.

Uxorem fuge.

Gledajuć parčije, uz ženu čuj ne sed,
Dâ, ćudi čistije ka bude, pros' ju i ved,
A s kom ti ni pokoj, ka ti mira neda,
Daleče od nje poj [8]), ako ti crikva da.

Conjugis iratae.

Neboj se i nehaj kada domaća tva
Spravi plač i vapaj, i lica bije sva,
Išče te nadseći da budeš brigu imat
Nje volju činoći, ter se sasvim pridat.

Utere quaesitis.

Uživaj ča s' stekal, dâ, trabuljat nemoj,
Da nebudeš stekal uboštva nepokoj,
Ki svoje raztrate, li hteć tàrbuh pásti,
Tujega se late, ni jih sram ni krasti.

Dilige non aegra.

Roditeljem ukaž milosti i ljubav,
Nigdar ih neuraz, ter ćeš bit bogu prav,
Nečini majci žal, otcu zgodit hoteć,
Obima si dopal, obima bud služeć.

IV.

Securam.

Ki smirno živiti i ćudi želite
Hudob se ukloniti, nauke sej čtite;
U njih ćete najti ka ćete slìditi,
I s česa odajti, hvaljeni hteć biti.

V.

Despice divitias.

Neljubi ni želi blaga zemaljskoga,
Čini, ča t' zakon veli boga svemogoga,
Jer ki nij blaga sit, ništar mu nij' dosti,
Vazda će ubog bit dil svoje skuposti.

Dilige denarium.

Ča ti je potribno ljub', i ćat' daje korist
Uzdàrži a ne gub', i himbe budi čist,
Veće haj biti svet, slideć pravu kripost,
Ner zlatim pásom spet, ni imati lipost.

Cum fueris locuplex.

Kada budeš bogat, život svoj nezapust,
Da budeš zdravje imat, pri zdravju
blago pust,

Ki se dá skupasti, pinese li prima,
Dukat ima dosti, dà, sám sebe nima.

Quod donare potes.

Ča mož darovati prijatelju dopust,
Kad bude pitati, a plaće neimat,
Jer naruč učinit tomu, koga si znal,
I ki ti je dobar mnit, dobitak je nemal.

Quod tibi suspectum est.

S česa sumnju imaš ka ćete u škodu vrić,
Čini da providaš kako će se zavrić,
Jer veće naudi onomu ki zaspí,
Ter se neprobudi, kada no tat ushdí.

Cum te detineat:

Kada te pritežo grih na puteni blúd,
Ter te volja steže nehajat božji sud,
Tad uztegni gàrla, jer objist i pitje
Na taj grih su bàrla i na takoj žitje.

Cum tibi vel socium.

Tovariša imit tere prijatelja,
Kine ćet' virna bit, ako ti je želja;
Negledaj ima li blaga zadovolje,
Dà, meu osteli je li ćudi bolje.

Utere quaesitis.

Uživaj ča s' dobil, a nebudi lakom,
I potroši obil, kad je tribi svakom;
Ča ti blago prudi i da s' bogat mnogo,
Ako t' se svak čudi da živeš ubogo!

Disce a doctis.

Uči se od umića, i kad se naučiš,
Nauč' neumića knjigu ku dobru viš,
Od potribe ho jest da knjige množe glas,
Da pomoć bude nest po svit knjižnika
klas.

Laudaris quodcumque palam.

Ča hvalom uznešeš i budeš se čudit,
Ako pak potrepeš ter se budeš kudit,
Lagahan se hoč zvat, nestanovit u sud,
Zato se hij čuvat nepasti u taj blud.

Discere non cesses.

Učit se nepristaj, hoć nastojeć imit,
U pismih razum taj da ćeš pohvaljen bit,
Nastojanje dugo hodeć kami stare,
I orući plugo i strigući škare.

Parce laudato.

Neuznos' visoko človika, ni hvali,

8) poj—pojdi, podji.

Jer ako nisoko zatim se uvali,
Hoće te stid biti da si tad kriv bio,
Počan on činiti ino ner si mnio.

Ne pudeat.

Nemoj se sramovat ča neznaš da učiš,
I učenik se zvat dekle se naučiš,
Slava je umiti knjige, dokturiju,
Sramota neumiti štit ča pisma diju.

Cum tibi displiceat.

Kada se užbojiš trudan domom i van,
I nevoljan stojiš u noći i u dan,
Nesriće pogledaj druzih jesu l' veće,
Ter se tuzi nedaj neg tàrpi mučeće.

Tempora longa tibi.

Ludost je obitat sam sebi dug život,
A na oblast nimat od ure jedan bot,*)
Kada spiš i kad jiš, kad sidiš i kad greš,
Slidi te, a ne mniš, ka hoće da umreš.

Cede locum laesis.

Uklon se svakoga koga si vrazio,
Dàj veće jakoga ako s' podražio,
S onim se smirit poj kit' more naudit,
Misleći da t' uz tej može još naprudit.

Cum quod peccaris.

Kada si sgrišio, misli ter se saznaj,
Od zla ko s' činio sám sebe kaštigaj,
Za ranu izličiti izriž zlo i vàrz van,
Ter ćeš odpuditi bolinjem bolizan.

Damnaris nunquam.

Koga si ljubio od vele vrimena
Ter je zagrubio, ne kun' mu imena,
Prominio je ćud, i žal je, sàm budi! —
Li ti ga neosud ni njemu naudi.

Suspectus cave sis.

Nemoj od svakoga pram sebi sumnju imit,
Jer pokojan s toga nećeš nigdare bit,
Sumljiv tere strašliv živeš život trudan,
Tàrpiš smàrt, buduć živ, u noći i u dan.

Cum tibi sit conjux.

Ki mladu ženu imaš i š njome pošten glas,
Gledaj koga primaš, jel' na njem *vire* pás,
Ne čin' dat' komore tve budu pohodit
Od kih se reć more, ali sumnja ka bit.

Cum tibi contigerit.

Kada ti se zgodi da s' vele naučil,
Da jur tvoj glas zvoni veće nere si mnil,
Ne praznuj, ne muči, dà, ča još neumiš
Jošće se nauči, i nastoj da umiš.

Miraris verbis nudis.

Ino ni ostalo ča bih reć pohotil,
Ner da s riči malo mnogo sam obhitil,
Ke po dva versa pè Kate premudri sám,
Ja po četire tè, nauk izpisah vam.
A da vam naprudi besid ke sbrasmo s tóg
Otac, sin, duh budi hvaljen jedini bog,
Na zemlji, na more, na nebo, po vas svit,
Sve dni kim nemore skončanja biti šit.

Konac.

ŠIŠKO MENČETIĆ.

r. 1457 + 1501.

Šiško Menčetić biaše sin dubrovačkoga vlastelina Šimuna Menčetića, nazvanoga Vlahovića, po svom otcu Vlahu, od kojega nazvahu Dubrovčani i Šiška unuka mu Vlahovićem. Rodio se u Dubrovniku godine 1457, a umro 44 godine star leta 1501.*)

On se može nazvati otcem umjetnog hrvatskog pjesničtva u Dubrovniku, jer do sada nije nam poznat nijedan stariji hrvatski pjesnik rodom iz

*) Botto—udarac.

*) »Mortuus est Sigismundus Mensius Anno 1501 annorum 44, ut Nobilium Cathalogo patet.« Ignatius Georgi vitae et Carmina nonnullorum illustrium civium Rhacusinorum. MSC. S toga se vidi, da Cerva, Dolce i Appendini pogriešiše, tvrdeći da je Šiško umro god. 1524.

Dubrovnika. Pisao je čistim narječjem *čakavskim*, kao svi njegovi suvremenici u Dubrovniku i po Dalmaciji, ali kasniji prepisivaoci njegovih pjesamah metnuše na mjesto rieči *ča*, rieč *što*, *) ostavivši ipak u njegovih pjesamah ćšto ča, a po svuda sve ostale forme čakavskog narječja.

Od njegova života malo znamo. Toliko nam je poznato, da u svoje mlade dni biaše vrlo zaljubljen u njeku djevojku, koju, kako sám u svojih pjesmah kaže, sedam godinah vjerno ljubljaše. Ovoj ljubavi imamo zahvaliti njegove ljubovne pjesme, pune vatre, žestine i duha. Kako iz istih pjesamah nagadjamo, biaše ime njegeva ljube Anica ili Slava, prem da ju „per figuram" kadikad naziva svojom Dražicom, Ružicom, Ljubicom i Biserom. Kroz dugo vrieme biaše on srećan sa svojom ljubom, koja mu se poda sa svom žestinom ženskieh ćutih, ali za mala izkusi ono, što izkusiše većom stranom pjesnici svih narodah, ona mu bude nevjerna i zaboravi na prošaste liepe dane s njim u družtvu proživljene, te zato opetova naš pjesnik tužnim ćutenjem rieči neumrlog Danta, pjevajući u 305 pjesmi:

> „Govore jur druzi: Nij' veće žalosti,
> Ner smišljat u tuzi minute radosti." **)

Radi ove žestoke ljubavi ostavi Šiško za njeko vrieme rodno svoje mjesto da u daljini potraži liek proti ranam svoga srca, ali kako mu svjedoče pjesme, nemogaše ni u tudjih stranah zaboraviti na svoju ljubav.

U kasnije doba oženi se s njekom djevojkom nepoznatog imena i roda, i porodi s njome prekrasnu i velikog duha kćer, u koju se zaljubi pjesnik Gjore Držić, koj iz ljubavi prema njoj mnoge pjesme izpjeva. Nu ona nije marila za njega, već se udala za drugoga, te s toga pečalan i tužan oprosti se Držić sa svietom i postane redovnik.

Kasniji pjesnici dubrovački spominju često Šiška i Gjoru kao svoje predhodnice zviezde na duhovnom nebu poezije.

Marin Držić, kojega komédije tiskane su prvikrat u Mletcih godine 1551., pjeva u predslovju svoje Tirene ***) o Šišku ovako:

> Mnozi su još bili, pri vodah ki takoj
> S vilam su obćili, u *vrime staro* toj;
> Gdi *Šiško Vlahović* ne slove mudrosti?
> Toli slavan plemić meu svom mladosti!
> Pune su planine, pune su i gore,
> Polja i ravnine i široko more,
> Imena puno je *Šiška Vlahovića*,
> Vridna čas, koji je izbranih mladića,
> S tolikom radosti taj mladac spievaše,
> Jer svakoj mladosti sàrca podiraše,
> Gizdave sve vile luge ohodjahu,
> Stanove svoje mile, a za njim hodjahu.

---

*) Što — što pokratjena rieč iz dviuh riečih *č'e to*, ili po bugarskom izgovoreno *šte-to*.

**) Nessun maggior dolore
Che dei tempi felici ricordarsi nella miseria. Dante Alighieri.

***) Ova komedija biaše predstavljana pred dvorom dubrovačkim godine 1548.

Dinko Ranjina veli u posveti svojih pjesamah na Mihu Menčetića o djedu njegovom Šišku, da je veoma sliedio i ljubio pisma Platonova, kako se vidi u svojoj ljubovnoj pjesmi, koju rieč po rieč iz Platona izvadi, te tako govori:

Ah, da te bog stvori po sridi kako svit,
A meni da izda očiuh tolikoj
Koliko jur zvizdah kriposti nebeskoj,
Ter da ja od svih stran uzgledam twoj
ures,
Kako ja svit gledam od zvizdah iz nebes.

Isti Dinko Ranjina načini na Šiška oko godine 1560. šest nadgrobnih pjesamah, u kojih veli da nemože propustiti na njegovu diku pjevati, prem da ga nikad gledao nije, već ga pozna samo iz njegovih pjesamah i po slavnom glasu.*)

Umni naš Ignjat Gjorgjić nije se uztezao sravniti Šiška Menčetića s Petrarkom, glede uglađenosti jezika i glede velikih naukah, riedkih ovih darovah onoga vieka.

Od Šiškovih pjesmotvorah poznate su nam: 1. Razlike Pjesni ljuvezne njih na broju 365. 2. Elegiah knjige troje. Pjesme na broju 40 — 3. Pjesni o Isusu visećem na križu, sjedinjene s Elegiami na broju 10.**)

Mi priobćujemo ovdje u izvadku samo njeke njegovih pjesamah koje još nikada tiskane nisu.

Razlike Pjesni ljuvezne

Šiška Menčetića.

I.

Koj čtiš sej pjesni, molim te veselo,
Tako ti ljuvezni, veseli tve čelo,
Ako šta žadjoh ja, neprijaj tužicu,
Odvarzi draču tja, a uzmi ružicu.
Toj li ti vis bolje, šta možeš ti tvori,
Eto ti jur polje, što umieš govori.
A meni jur kosti prigrizat čuj, nemoj,
Da još tej gorkosti nećutim uz trud
moj.

XIX.

Tko zlatom oprede kosice na glavi
Ovojzi ka grede — jak andjel u slavi?
Tko li ih zaplete i u venčac ih zavi,
Ter niz lic da lete, dva prama ostavi?
Ar želje nadili ljuvene, život moj
Po sve dni da cvili u želji ljuvenoj.
Ter ako nje slava nestvori na toj lik,
U nokte od lava život je moj vas vik.

XX.

Ovo svak govori, najliše razuman,
Da ništa nestvori na svitu bog zaman.
Jedan vlas od glave satvoren nij' tašto,
Ali lis od trave nije da je zaništo.
Ma, nu su za ništa u ove gospoje
Sva moja godišta od službe sve moje.

*) Dinka Ranjine razlike Pjesni. P. 162—168.

**) Ove pjesme prepisa O. J. F. Jukić u Dubrovniku i posudi nam ih prijateljski za porabu. Nu iste pjesme nisu u podpunom broju prepisane, jer po svjedočanstvu Cerve biaše ih na broju preko 500. Valja dakle da se gdiegod u Dubrovniku i ostale nalaze.

Evo mi u službi virna bit naudi,
Što mojoj svoj družbi, govore, da prudi.

XXXII.

Tako mi mladosti, gospoje od gospoj,
Za tvojom radosti vas vene život moj,
Za tvojom lipotom meni 'e sve cvilit,
Meni je životom sila se razdilit.
Meni je za ljubav, za tvoju umriti,
Koja mi (dim uprav) sàrce će podriti,
Sva mi su skončana, ner samo što tužim,
Ako dva sunčana tvâ lica nesdružim;
Ako ja ures tvoj nevidim u moj kril,
Od koga *(jest ovoj sedam lit)* nošu stril!
Ter se htih ljuveno u željah umorit,
Nehteći skroveno me sàrce otvorit;
Nu toliki već jad nemogoh odolit
Ter ti se kruno sad odlučih pomolit,
Daruj mi za rados tvoj obraz prelipi,
Ako ćeš da mlados moja se pokripi!
Ako ćeš željna smàrt da me se odreče,
Koja me kako hàrt jelenka zateče,
Koju sám u mukah željeći, požudju,
Želeći u rukah dati se pobludju.

LI.

Pokli sam odlučen, od šta bog izbavi!
Sve dni biti mučen, od ove ljubavi,
Jednom ću stat na put onojzi od gospoj
Kojojzi ću ja skut uhvativ, reći stoj.
Ter ću joj skazati me tužne bolezni,
Život moj ke pati, cić trudne ljubezni;
A pak ću puštat glas, ter joj ću govorit:
Odkuda imaš vlas od mene toj tvorit?
Ako t' sam jošte kriv, pravda je i nje sud,
Kroz zač mi daješ gnjiv i plačni ovi trud?
Eto dim sad ovo. A pred njom kad budu,
Tad nevim reć slovo, sam sebe zabudu,
Zač slavni nje obraz i garlo s kosami
Stavi me u poraz i svega zamami.

LXIII.

Moj bože! bože moj! molim te za rados,
Izgubit jur nemoj, oh! moju ti mlados,
Dokle se nebudu naljubit gospoje,
A posle da zbudu volje se sve tvoje:
Toli neć' izgubit velika kriposti,
Pri' ner se naljubit budem nje liposti,
Stvori me, tebe dil, kladencom vodice,
Gdi ona ruki bil' umiva, ter lice.

LXXII.

Molim te, cvite moj, jakino gospoju,
Gdi cvilim čuj, nemoj procinit da poju,
Istinom da vapim iz glasa ovdi sad
Nu za te što tàrpim, gdi mogu biti rad?
Gdili me može doć od sàrca da spivam,
Pokoli dan i noć u željah pribivam;
Kom željom sve zgori mê tužno sàrdačce,
Kako cvit u gori kad plane sunačce.

LXXIII.

Zakon je ljuveni, da virno tko služi,
Da obraz rumeni od gospoj sadruži,
Ja togaj nevidih, zač virno ku služih,
I pravo još slidih, lipos nje nesdružih.
Zatoj se on bljudi, svakomu ja velju,
Tko nezna od ljudi' ljuvenu tuj želju:
Mnogo je medena i sladka kad je spred,
Dâ, mu je ledena i gorka u napred,
Uvede človika, ter ga pak odbigne,
Da veće do vika pokoja nestigne,
Ni da se veseli za svoje mladosti,
Nego smàrt da želi, u misto radosti,
Da jošte govori: pod gorkim plamenom,
Što me bog nestvori od mora kamenom?
Odkoli ufanje neimam, vas moj vik,
Čemerno zdihanje da ljuven prija lik.

LXXXVII.

Nevim je gdi stoje uzdisi bez broja,
Koje cić gospoje, podira svis moja.
Takojer šta tužu, odkud mi je kripos,
Želeći da sdružu angjelsku nje lipos;
Od kud li imam moć, ter nisam još skončan?
Cvileći dan i noć za obraz nje sončan (sic)
Na svitu nie muke koja me nedavi
Odkli sam u ruke dân ovoj ljubavi.

LXXXIX.

Pozri svak ureda na slavnu vil ovu,
Tko hoće da gleda na svitu stvar novu,
Ter život vas iztraj' slaveći nje mlados,
Gdi nosi kako raj u ličcu svu rados.
Nut lipo koli gre, nut sladko kô gleda?
Tko za njom da nemre? tko sàrce njoj neda?
Er kada govori, bez sumnje oni glas
Človika satvori da podje vas u slas.

XC.

Sciueći u meni: tko zadje daleče,
Da želji ljuveni svàršeno uteče,
Ja zatoj otidoh *u tudjè jur strane*,
Ter nadjoh gdi pridoh veći trud i rane;
Zač, prie u željah samo noć provedih,
A dan se veseljah, zač vidjah, što želih.
Ma sada noć i dan, i s jutrom vas večer,
Meni je jadovan, jak nalip i čemer.
Vazdi se ozire, gdi mogu vidihi
Onu ka umire sàrce me vriditi.
Nigdi još priliku liposti gizdave
Nevidih, ni diku dostojnu nje slave.
Dil togaj hoću reć: toj svaki znaj človik,
Ljubavi jer uteć nemoreš vas tvoj vik.
Ovo ja sve kusih, jeda bih slobodan?
Znam da se usužih, ali bi sve zaman.

XCII.

Vazmi me za slugu, presvitlo sunačce,
Da želju i tugu nepati sàrdačce,
Neka te ja pràvim za svoju gospoju,
Neka te proslavim u piesneh, kê poju.
Neka se pogizdam tvojomzi liposti,
Jak misec medj zvizdam sunčanom svitlosti.
Neka mi s' još dika, jak venčać na glavi,
U drugom zač lika ni mojoj ljubavi.
Ako li prikrati meni se sada lik,
Meni se obrati u gork plač vas moj vik,
Meni bi još bolje da nisam na svit bil
Ter željne nevolje nebih ja sad patil.

XCIV.

Stanimo Ljubavi! gledati vil ovu,
Vàrh naše naravi lipu stvar i novu.
Još dobro nu pozri na slavnu nje mlados,
Iz lica gdi joj vri bez izma sva slados;
Zašto se pogledom ozirê, kakô cvit,
Ter mi se mni, medom da grezne vas si svit.
More li tvoja vlas imati nju drugu?
Nut slišaj sad nje glas, gdi poje po lugu,
Vidj, ter se veseli, koliko slavno grê,
Bi rek: cvit nju želi, neka ga stupom trê,
Nut gledaj, još vitar okoi nje, gdi tvori
Od cvitja lip vihar, da joj se udvori.
Deri cvit svaki stav, mni mi se, jer pravi,
Ovdi jest sva ljubav, ter ures gizdavi.
Ovo ja spovidih, što i sam vidit mož,
Li slike nevidih ove ja, ni ti još!

XCV.

Premili Blažou moj, molim te ovu stvar:
Moljenje mê nemoj obratit u nehar.
Kroz drazi tvoj dvor jučer se zaputih,
Ter ljuveh razgovor u mom sàrci oćutih,
Zač miku gospodju čuh s tobom pojući,
Ka čini da podju u plamen gorući,
Ka čini da za zlo moja svis uzbisni,
Sladčaje sladak glas a sladje još pisni.
Zatoj te još molju, kazat mi toj neckai,
Neka se nebolju na tebe sve mê dni.
Tko bieše od gospoj? zač ono po gàrlu,
Nemnjaše život moj do vik stvar umàrlu,
Ter mi se čini čut, što nečuh nikada,
Ter s cvitjem u moj skut, mnjah biser da pada.
Tuj slàvu i rados imaše glas oni,
Koji mi svu mlados za sobom tja goni,
Po medu tada mnjah, da sàrce mê plove,
Ako li san da snjah, na krilu kâ slove.
Ter što se zvah blažen, er se tuj namirih,
Većma bih poražen kada se razdilih.

XCVII.

Sličniju pod nebi, vilo stvar nevime,
Nego li gdi tebi Dražica jest ime;
Ako se još smije, Ružice rič, ovoj:
Veće zna od smije, tko t' ime stavi toj.

Zašto si sva draga, zašto se sva ljubiš,
Zašto si sva blaga, ter medu slas gubiš.
Zašto si još draža ner zdravje i rados
Zatoj me poraža angjelska tva mlados;
Ter kako ljuvena i mila viditi,
Takodjer skrovena ima ju slíditi;
Takodjer za službu ondi raj izdvorit,
Tko s tobom u družbu bude se zatvorit;
Ako mi što veliš da sudim iz nenad,
Ter ako znat želiš ovi sud sliši sad:
Presvitlo sunačce, narav taj stvori red,
Da kaže sàrdačce, rič, obraz i pogled,
A pak vas grad zvoni od tvoje dobrote
I da s' ti cvit oni od rajske lipote,
Ter imaš velik glas, ima bit veći stvor,
Ima bit veća slas tvoj slavni razgovor.
Zatoj mi dar jedan, gospodje, dopusti
Da budem ja vreden, taj celov od usti,
Da budem dostojan, razgovor vilo tvoj,
Inako pokojan neće bit život moj,
Inako umiram i moja svis vene,
Dokli te poziram, daleč ja od mene.
Čin da se u tvoj kril, život moj ugleda
Ako ćeš ljuven stril, da meni smàrt neda.

CII.

Zmija se nahodi, (ovo jest istina)
Kada se prigodi da ju tko zaklina,
Jur *ludem* zavije toj uho, neka glas
Od riči nevije, kê bi joj stàrli vlas.
Sve meni gospoja, kû služu, toj tvori,
Odkole hti, moja da mlados nju dvori,
Mnokrat se stah molit nje ličcu, ter veljah,
Nečin' me tač bolit, gospodje, u željah,
Vinu mi bi zaman, zač ona procini
Me riči kako san, živ je bog istini!
Na stranu rumena dva ličca obàrne,
Da ju rič ljuvena na milos nesvàrne.
Dil togaj, ovo reć zmija se nemore
Nego li kamen već i mramor od gore,
Odkoli nedaje da sam š njom u družbu,
I takoj nehaje za moj plač i službu.

CIV.

Ovdi nam u koli niku vil bog izda,
Koja se oholi lipotom i gizda,
Pozire još na se, jak pozru pauni,
Gdi nose svê vlase zavite u kruni;
Ner zlata dva prama, (koja su moj umor
Gdi s bilim rukama zaliću nje pozor,)
Svàrće si još ova za diku u okol,
Jakino od lova bàrzi hàrt i sokol,
Ter ni sám nevidju kad me nje stril rani,
Zatoj dil još slidju nje obraz izbrani.

CIX.

More li bit rados tolika na svitu!
More li tuj slados pčela nać u cvitu,
Koju ja nahodim u tebi diklice,
Kada se prigodim viditi tve lice?
Ali ti govoriš, ali ti svoj pogled
Pogledat otvoriš, mni mi se sve je med,
Mni mi se, sve je slás, toliku imaš čes,
Pozri me, tvoj i glas jer mnozih smamil jes.
Rič kada izûstà tvoj razum, gospodje,
Človika dopušta umriti da podje,
A toli jest pitom tvoj pogled gizdavi,
Jer mnogi stan i dom cić njega ostavi.
Ja rekoh, reć uprav, da su sve sladosti,
I da je sva ljubav u tvojoj mladosti.
Svakoga jer milo i sladko pogledaš,
Ter komu tim vilo razgovor da nedaš?
Ako mi još ljubáv nevara sàrdačce,
Ter ja smim reć uprav, tis' moje sunačce,
Ti s' moja sva gizda, ti s' hvala gizdava,
Od koje do zvizda' slove glas i slava.

CXIII.

Slišite niki glas i čujte, boga dil,
Mnite li svitnu slas, što poje ovaj *vil?*
Slišite još piesni i čujte boga rad,
Smite li ljuvezni ove zvat medom sad?
Er toli san sladak nij' kad jest pri zori,
Ni lieti jur hladak, kad sunce dogori,
Toliko još nebi oćutil veselje,
Na smàrti tko sebi nadje lik i želje;
Koliko nisam rad i vesel veće ja
Slišeći ovuj sad, gdi gàrlom izvija,

Ter bi se izgubil od gore slavić taj.
Oh! tko je, tko ljubil ovakí nebi raj?

CXXX.

Pravi mi sunačce, gospodje od Vila',
Mê željno sàrdačce kamo si ti dila?
Jer ga ni pri meni, odkoli pozrih ja
Tvoj obraz rumeni, u kom 'sva slava sja.
Ako ga s' ubila tom tvojom kriposti
Koju s' čás dobila tvojojzi liposti?
Ubivši jednu stvar bez nijedne uzroči,
Koja ti nikadar ni bila s priroči,
Toli ga zahrani tva lipos, sunačce,
Jednom, prit ne brani vidit mê sàrdačce,
Da ga se nagledam kon tvoje mladosti,
I da ga još predam tvojojzi mladosti.

CXXXIII.

Nemnju, med od pčelah da ima tuj sladoš,
Krunice vesela, ku ima tvà radoš,
Jer slavni razum tvoj, toliku ima moć,
Da človik vas čin svoj cić njega bude oć.
Kad prideš gdi na zbor gospodje gizdava,
Tvoj razum i razbor veselje svim dava,
Običní razgóvor od tebe svak ima,
Želi te svaki dvor, rado te svak prima.
Lav bi stal, mnju, krôtom, kâ jest živir ohola,
Gdi tvoj smih s dobrotom izmišaš na pola;
Er na svit nij' človik toliko zlovòljan
Tko našal nebi lik kon tebe podoban,
Ter veće reč nevim, gdi godi ti pride,
Ondi se vidi svim da sunce izide,
Jer tuj rič neveliš koja se nepoje,
Zatoj se sva želiš gizdava gospoje.
Cić toga, tko tirit želi te ljuveno,
Nemoj mu zamirit tve ličce rumeno.
Ako ti drago nij' okrivi razum tvoj,
Ki veće svak scini negoli život svoj.

CXLII.

Veća se, mnju, radoš, gospodje ne veli,
Ner tvoju tko mladoš ljuveno neželi,
Zač nezna što je trud, zač nezna što je smàrt
Zač nezna gork osud, koji će mene stàrt;
Ter komu hoću zled, ino mu nebudi,
Ner sladki tvoj pogled da malo požudi,
Kako ga ja žudih u *tudjih stranah sad*,
Ter se vas utrudih, pateći željni jad.
Zatoj se od sada zariću, gospodje,
Da daleć nikada mâ mladoš nepodje.
Ter volju ja želit i mriti za ljubav,
Ner se još veselit bez tebe, dim uprav.

CXLVIII.

Molim te sunačce, da mene nezgubiš,
Da moje sàrdačce za ljubav obljubiš.
Jer jest tôj naredno od boga ter ljudi'
Tko služi pravedno, da zaman netrudi;
Zatoj čuj čás tvoju ljudskoga jezika,
Čin' mladoš još moju, da ne gre bez lika;
Ar hudju nevim stvar jezika zla na svit,
Zatoj te molju: vár postavi na moj svit.

CLXXIII.

Gre mi se, gospoje, pomamit za sladoš,
Kad čuju gdi poje angjelska tva mladoš,
Ar mi se s neba glas učine tvê piesni,
Za koju vičnu slas pamet mi sva biesni.
Zatoj mi hoti reć, odkuda toj tebi,
Zač toj svit ovi steć nemore po sebi?
Jer kruno perena! tuj slavić od gore,
Tuj morska Sirena čás imat nemore.

CLXXIV.

Bog mene človikom na svitu satvori,
Ter čestju razlikom život moj udvori.
Tri stvari na izbor medju sve, dal men' je.
Napuno vas razbor, svu pamet i htienje.
I sve ja toj donih pred onu od gospoj,
Kada joj poklonih na službu život moj.
Od toli ja napred neželjah rič inu,
Nego li zapovid obslužit nje vinu.
Ali mi toj na har nje lipos ne stavi,
Pokli mi brani dar od svoje ljubavi.
Oh žalos i tužba veća se neima,
Ner prava gdi služba sluzi se neprima.

CXCVI.

Što lovac luk i stril, kad u lov gre, nosi,
Toj ova slavna vil, pozor lip i kosi,

Kad stane potresat zlatiema kosami,
Koga tuj zavezat nebude željami?
Kada li pozer lip na koga obrati,
Komu jad i nalip sàrdačce neskrati?
Ter cvili čemerno, ter plače, ter tuži,
Želeći biserno nje lišće da sdruži.

CCVIII.

Misli se zloj nedah, makar smàrt da vidim,
Kad ovo ugledah od one ku slidim,
Ar k meni veseli tak svàrnu pogled svoj,
Ter ja mnjah, da veli i pravi: ti si moj!
Razmisli ljuveni, prijah li koju slas,
Prijahli u meni za toj ja obolas!
Jer podjoh daleče od ljudih togaj dil,
Da mi tko ne reče: *Gjismunde* što s' vidil?
Ar velje radosti ukrotit nebi kad
U mojoj mladosti, kà tàrpi još do sad.

CCIX.

Meni ja kad stravljen oćutih na glavi
Venčac bil i càrljen, vas ostah u slavi.
Ar njim me okruni onaj vil od gospoj,
Ka s vàrhom napuni veselja život moj.
Rado joj pohvalu ~~na taki~~ dar stvorih,
Zač vidih nemalu da milos izdvorih,
Jošte se obazrih na slavnu nje mlados
Ter malo ne samrih za ljubav i rados,
Ar se mnjah u broju ne jedan, nu pàrvi
Od Gàrkah, ki Troju puštaše u kàrvi.

CCXIX.

O slava od gospoj, angjelska liposti,
Ka nosiš vas opoj ljuvene kriposti!
O slava i hvala, koja s' glas i pravu
Plemštinu svu dala našemu naravu.
O slava i gizda svakomu čoviku
Koja nam se izda za milos i diku.
O slava i rados, tvoju bog lipotu
Darova za slados na semuj životu.
O slava i venčac kojom je vas svit blag
Jakino pàrstenčac, u kom je kami drag.
O slava i kruna skićena s mirisom,
Koja si sva puna bisera s grimizom.
O slava u družbi zazrit mi čuj. nemoj
Jer tebi na službi darovah život moj,
O slava od svita koja si u tanceh
Veseljem povita od slavnih pjesanceh,
O slava od slave, *Slavom te zove* svak,
Jer ljudi svi prave, da ti je ime tak.
Neka me pokripi gospodje gizdava,
Tvoj obraz prelipi, u kom jest sva slava.

CCXX.

O višnji moj bože! veliku t' ima moć,
Poznati tko može ča će bit, ali doć;
Kako jest on poznal, kad javi svit ovu
Tko joj jest ime dal, da *Slavom* nju zovu;
Zač bi rek: kriposti poznal jest od zvizda',
Jer u nje liposti sbrat se će sva gizda,
Koja se dostoja pripivat u slavi.
I da se gospoja od Slave još pravi,
Ter će vik i vika i po sva vrimena
Sloviti za diku glas od nje imena.
Zašto ja nevime, na svitu do sada,
Da veće toj ime k dilu se priklada.
Uresni nje uzras kako cvit izniče,
Od koga vas ukras k' sunačcu priliče.
Ter kako Diana medju vil od gore
Ona se izbrana visinom reć more.
Kad vidim preslavnu nje lipos gdi hodi,
Mni mi se po ravnu da tanac izvodi.
Toliko gizdavo uzgrede nje rados,
Ter mogu reć pravo, zamami svu mlados.
Kada li obraz svoj u lipos postavi
Svak bude reć ovoj, ovo raj gizdavi,
Zač u njem ugleda svitlosti sunčanje
Koja se mnit neda, da ima skončanje.
Pozrite nje čelo u kom će svak vidit
Još nješto veselo, što čini za vidit,
Što hàrlo čovika s' vidinjem razdili,
Svitloća tolika na njem se zabili,
Gdi čista grimiza toli se dobavi,
Kim lišća naniza, ter gore s ljubavi,
Ter bi rek: da prosu niz zanje zajedno
Bili gjilj i rosu, da cavte zajedno.
Kad ona otvori dva svitla pozora
Svitlji dan nestvori istočna taj zora,
Ter toli izročit predragi nij' kamen,
Ko more svidočit od oči nje znamen.
Tko da tuj nesusta u želji ljuveni
Gdi cavti iz usta' njoj koralj càrveni,

Purpurom van nosè; ter kada govori,
Jakino od rose da se cvit otvori.
U željah što hàrlo on začme umirat
Probilo nje gàrlo tko 'stane pozirat;
Zač bi rek, sve da je povito gjiljij još
Zatoj se gledaje, človiče zabit mož,
Steni svak misleći ove nje liposti,
Koje ja izreći neimam kriposti;
Jer vele veće jes negoli govoru
Preslevni nje vres ze milos ki dvoru.
Nu kad bi postavil tko pamet na nje um,
Tadej bi sam pravil, ovdi jes vas razum,
Ovdi jes vas razbor, koj no bi dal odvit
Ako bi gdi na zbor stekal se vas si svit.
Zatoj je, dim, ovu slaviti još pravo,
I *Slavom* da zovu nje' ime gizdavo,
Ako bi Homero i Virgil na sviti,
Koji su jezero lipu stvar slaviti.

CCXXV.

Glasom ja dan i noć prizivam kriposti,
Jer slavit za svu moć rad bih tvê liposti
U raju sja Danica od zvizdah najsvitlja,
Take otiš *Anica* medj vilam svim liplja.
Ali te kriposti nitko nas neima,
Ter se tve liposti pozivat neprima.
Cić ako tko gleda veseli tvoj obraz
Stvori se od leda ter kopni kako mraz.
Jer sjaje prominiš i kud se ti ozriš
Svitlostju prosinjš, ter suncem sva goriš.
Od raja dar imaš da t' ličce zorom zre,
Lipos vil vazimaš kagodi s tobom gre.
Zato je svak vesel, obraz tvoj videći,
Zato je svak dresel sàrcem ga slideći.
Ar si drag viditi, moj venče gizdavi,
Nu jest trud živiti u željah ljubavi.

CCXLVI.

Svemogući moj bože, molim te, ako glas
Umàrlih prit može pred velu tveju vlas,
Čin' da se nagledam pridrazih, a potom
Sebi čás da nedam živiti životom.
Toj li glas, bože moj, umàrlih neslišiš,
Učinit ter neć' toj da mene utišiš,
A ti me porazi, da mnom nij' spomene,
Kad mili ter drazi dalek su od mene.

CCLI.

Oni se veseli, oni se zovu blág,
Čestit se još veli on tko jest drúgu drág.
A to jest dar boži, kim darom, mogu toj
Reć, da bog umnoži najveće život njoj.

CCLXI.

Blaženi čas i hip, najpàrvo kad sam ja
Vidil tvoj obraz lip, sunačcem koji sja;
Blažena sva mista, kuda te gdi vidjih,
Dni, noći, godišta, koja te ja slidih;
Blažen čas i vrime najpàrvo kada čuh
Liposti tve ime, kojoj dah vas posluh;
Blažene bolezni, ke patih noć i dan,
Cić gorke ljuvezni, u javi i u san,
Blaženi jad i vaj, ki stvori do sade
Želeći obraz taj, sve moje dni mlade;
Blaženo vapinje kad ime tve zovih,
I gorke tàrpinje, u željah kad plovih;
Blažen trak od uze ljuvene, u kojoj
Stvorih plač i suze, želeći da sam tvoj;
Blažena lipos tva, blažena tva mlados,
Pokli se meni sva darova za rados.

CCLXXI.

Velmi se veselih ovomu dnevi ja,
Veće ga poželih ner trudan pokoja;
Jer kada imah glas, da ćete ovdi prit,
Oćutih jednu slàs, za rados mnjah umrit;
Toliko bi velje mojojzi mladosti
Veliko veselje, još veće radosti.
Da kad se u on dvor očito ogledah,
Nevim taj razgovor komu se jur nedah.
Jer dobro ufaje, svak se nas veseli,
Još veće, gledaje kon sebe što želi.
Ter ovo za rados pamet mi sva besni
Toliku čuh slados cić tvoje ljubezni.
Cić tvoje milosti, koja me tješi sve,
Ter imam smilosti poljubit ličce tve.
Presvitla diklice, ne samo da smim ja
Poljubit tvê lice, jak sunce koje sja;
Nu vidju, jer meni na svu sad volju jes
Tvoj obraz rumeni i njegov vas ures;
Koji mi ljuvene sve želje ukroti
Kad vidih ja mene pri tvojoj dobroti.

Ter kad me uhvati tva lipos za gàrlo,
Rekoh se nezvati rečenje umàrlo.
Zač mi svis otide, gàrleći stvar onu
Ku mnozi da vide u željah sve tonu.

CCLXXVII.

Presvitla gospodje, tako mi života!
Kada ti ván podje, osta grad sirota,
Osta grad kako pust, nemnih ja sam ovoj,
Od mnozih nu sam úst čul ovo sluga tvoj.
Jer tko se stekoše, ružice, pred tvoj dvor,
Svi on čas rekoše: „podje vas razgovor,
„Otide sva slados, otide sva gizda,
„Otide sva rados, kâ slovę do zvizda'!"
Zatoj mi ružice sva pamet uzbiesni,
Jer mi bi s tužice želit sve ljuvezni,
Za koju ostah nág, željeći čemerno
Tvoj vidit obraz blag i lice biserno;
Ter sve što sunačce, što (tvoj) ures var stoja,
Me željno sàrdačce neskrati pokoja.
Zač sobom sve poni, me zdravje i rados,
Ter mi se izroni u željah sva mlados.
Zatoj te gospoju činju zvat, hodi van,
Ako ćeš da moju čuješ smàrt siki dan,
Toli ćeš život moj, i da sam vesel zvan,
Čin' rajski obraz tvoj da vidju svaki dan.

CCXXXIV.

Dokli te sunačce, mlados me nezdruži,
Željno me sàrdačce u mukah potuži,
Željom te ja željah, gospodje od svih vil,
Hoću li, ter veljah, kad biti u tvoj kril?
Ovo mi tuj želju višnji bog dopušta,
Zatoj se veselju Danice guruštа.
Zatoj se rad zovem i rados uživam,
Po kojoj vas plovem, čim s tobom pribivam.
Još mi se sada mni da tečem po raju,
Vazel bih, da sve dni ovakoj iztraju.

Od mene ter blažen većma se uspravi
Tko je bil poražen od željne ljubavi.

CCCI.

Veći se jur prirok čoviku nestvori
Ner meni za mal rok, što postah na dvori;
Ar cvitak jur oni, ki stekoh životom,
Velmi se sad poni od mene lipotom.
Ja mnju, je posluh moj zabila i službu
Ter veće u dvor svoj neće me za družbu.
Mnjah, da će prije lav s pogleda protàrnut,
Ner se će nje ljubav kako lis provàrnut.
Evo se prevàrnu. Ovako svak tuži,
Tkogodi neharnu, kako ja posluži.

CCCV.

Govore jur druzi: „Nij' veće žalosti,
Ner smišljat u tuzi minute radosti." *)
A ovo ja činju sud: da *žalos* nije toj,
Nego li *vični trud* i *smàrtni nepokoj*.
A toj znat nemože, ner tko je iskusil
Kako sam ja, moj bože, ki se sam nasuzil.
Jer imah (dim uprav) gospoju sunačce,
Koja mi za ljubav darova sàrdačce.
U dar se sva doni, i momu životu
Za milos pokloni svu svoju lipotu,
Ter me š njom nenavis razdili ljuveno,
Zatoj grem u nesvis cvileći pakleno,
Zatoj se grem ubit, zač veće nij' muké
Negoli izgubit dragu stvar iz ruke,
Ter sad pun dreselja, kada se spomenu
Od toga veselja, vas jadan povenu,
Ar nebih izpisal ni mogal zgovorit
Što meni na misal dohodi satvorit,
Zatoj se jur pravi svaki trud od pjesni
Pri željnoj ljubavi i pri nje boljezni.

CCCX.

Sliši svak, skrovno nedàrži potaje,
Koliko jedovno u željah ostaje,
I dobru tko dvori, koliku ima čes,
Jer za grih ki stvori kadgodi smiljen je s

*) Nessun maggior dolore
Che dei tempi felici ricordarsi nella miseria. Dante Alighieri.

Jošte zled od dobra neznaše život moj
Razlučit, kad ohra ljubav me u dvor svoj,
Ter me dá gospoji svjetljoj ner sunačce,
Koja mi opoji ljuveno sàrdačce,
Gjiljom ter pribilim nje lipos gdi cavti
Učini da cvilim, a sàrce da dahti;
U kih se nevoljah vele dan izpuni,
Zatoj se sve moljah od gospoj toj kruni,
Jeda ju milos prit učini na ljubav,
Koja me čini mrit ljuveno, dim uprav;
Kad ona vidi tej i k tomu put steče
Učini život moj od smàrti daleče,
Za službu dohrani preslavni svoj obraz
Od koga nebrani meni dat svu oblas;
Od svoje mladosti venča me i kruni;
Ter rajske sladosti život moj napuni,
Meni se sva u dár darova, pravo dim,
Ter se mnih Leksandar da vas svit gospodim.
Gizdah se nje slavom, jak zorom jelenčac,
I cvjetak medj travom ki s' vije u venčac,
Videći svu slavu hvaliti po družbi,
Ovuj vil gizdavu izdvorih na službi.
Donese do svojih toj netko sve za zled
Ter se š njom razdvojih, jer daše čudan red.
Nu misli ljuveni, što se tuj odluči,
Najliše kad meni nje lipos poruči:
„Neprimi u zazor ako me u skore
„Nevidiš na prozor, jer mi se nemore,
„Da meni zli ljudi po pamet nestave,
„I ti se tač bljudi, jer vidiš što prave."
Slišav taj žestok glas, umri mi sve sàrce,
A stàrnu svaki vlas jak na dan od smàrce,
U taj čas pojdoh tja cvileć *vele sozno*,
Nerekši drugo ja, nego li kleh grozno.
Govore: životom, da ga bog ucvili,
S angeljskom lipotom tko mene razdili,
Sve, vajme, da upi i da mu nenavis
Na ljubav nastupi; neka gre u nesvis,
Neka gre uhiljen, kakono gredu ja
S gospojom razdiljen, sva suncem koja sja!
Ovako tuj rekoh i mnokrat toj pravljah,
Mnokrat se zatekoh sam ubit i spravljah,
Nu pozrih jur k bogu, nedah se vladat tač,
Li veljah: nemogu tàrpiti tolik plač.
A misli tko ljubi (postavljam u tvoj sud)
Tko ljubav izgubi, jeli mu velik trud?
Jeli mu boljezan? Zašto se meni mni
Da željna ljubezan život je pakleni.
Zašto ja u vas svit nenadjoh, moj bože,
Razgovor ali svit da mi trud odlože!
Ter mnogo vrimena u mojoj mladosti
Taj želja ljuvena nesčeka radosti.
Ja zatoj odolit nemogoh tolik jad,
Zatoj se i molit gospoji podjoh tad,
Ter kad me zamiri gdi kopnim kako led,
Da moj trud umiri, veseljem stavi red.
Reče mi po svojoj jedan dan poruci:
„Danas je rok tvojoj svoj želji i muci,
Dosta si u tužbi provel zla života
Čeka te u družbi sad moja lipota.
„A zatoj sunčan zrak tam vidiš da podje,
A pride noć i mrak, prid' u dvor gospodje."
Razmisli svaki sad tko ima sve sreće,
More li biti rád od mene taj veće?
Toli se veseljah jer biše bez mire,
Ter jošte u željah neimah sve vire.
Nu kada ja vidih da suncem dan podje,
Zapovid svu slidih od moje gospodje,
Spravih se ja hàrlo i pridoh na nje dvor,
I pušta sve gàrlo da čuje moj govor.
A sve toj za uzrok, zač bješe bilig nas,
Kad godi ima s' rok, sadružit nje obraz.
Tuj on čas doteče nje ures gizdavo,
Veselo ter reče: jesli živ? jes zdravo?
Jošte me nje lice obasja kako zmaj,
Gdi svapi: svilice, za mal hip pokàrzmaj.
Jer pravo govoru, kako sám čuti mož
I vidit, po dvoru po našem da bde još,
Kako čuh rič onu punu sve radosti,
Svis moja utonu u rajskoj sladosti;
Toliki razgovor u sàrcu mom stekoh
Ter ini odgovor tadaj njoj nerekoh,
Negoli: „Ružice, ti s' zdravje, ti s' pokoj,
„Ti nedaš tužice da pati život moj."
Još rekoh: „gospodje, da se što negodi!"
Tuj lipos nje podje da svoj dvor uhodi.

Stojeći ja tude, ljudski glas očutih,
On čas mi zla pade, a dobra neslutih.
Misleći još rekoh: „ovo t' sam zamiren“.
Zatoj k njoj potekoh jeda bih samiren.
Vidiv me gdi ja mrah, deleti kako stril
Ter svapi: „neimaj strah pokle si u moj kril.“
Tuj moje predanje nje lipos prosinu
Gdi mu da ufanje da se ja nebrinu,
Ar pozna svu stražu ka bješe tuj došla,
Nie tribi da kažu, kojega cić posla.
Vidj svaki ljuveni koli se veseljah,
Dokole rumeni obraz nje žaželjah,
I kolik strah prija moj život uzviren
Kad ondi najprija mnih, ja sam zamiren!
Ne mnih ja u tuzi odàržat život moj
Toliko izsuzi sàrdačce mê zatoj.
Dâ, kad se u ruke gospodji ugledah,
Veće ja tej muke na sàrcu mom nedah.
Ner vazeh nje obraz i oči, govore:
„Ovili mom poraz sàrdačcu satvore?
Ako rič, ku recieh, nebješe narodna,
S' celovom li tecieh na licča nje medna,
A mnokrat ja stanih jakino vas vazet,
Ter iz nje negonih oči mê i pamet.
Nego li gledah, stâv, nje gàrlo i koši,
U kojieh sva ljubav ljuveni stril nosi.
Ovo, mi, znam, uvik virovat li neće,
Da može mlad človik plakati nehteće;
Kako tuj cviljah ja od velje radosti,
Sva mi svis podje tja u rajskoj sladosti.
Najtiše gdi doni na moj úst svoj celov,
Koji mi pokloni za milos u darov,
Vaze me još u skut, ka uvik razbluda
Nebi mi dala čut ni muke ni truda.
Zač mi dâ licca dva, neka me zabavi,
A sebe stvori sva medenom Ljubavi.
Ter gàrlo nje krunjah, a moje nje lipos,
Tuj slave napunjah ljuvenu ja kripos.
I tu jej zahvali priklono ma mlados,
Jer moj trud požali angjelska nje rados,
Ter začeh prošćenje prositi s ljubavi,
Da moje sgrišenje na pamet nestavi.
Na toj, rič ni usti neda mi otvorit,
Nu se još dopusti drugo toj sve tvorit,
Ter sam ja stanovit toj stvoriti uz rok,
Da se tuj ponovit nebude moj prirok.
Da me se jad s tugom ostavi svàršeno,
Zače rič od drugom nje licce rumeno;
Zatoj se nadjoh rad, i zatoj svak hodi,
Jer mu ću kazat sad, što mi se tuj zgodi.
Dokole smiljenje ovoj ja nestekoh
Velekrat cviljenje ljuveno njoj rekoh.
Mnokrat ja još veljah: „umiram s' boljezni,
Umiram u željah tvoje cić ljuvezni.“
Jer slavna nje mlados ovu stvar spomenu,
Koju bih za rados zabil ja ljuvenu.
Otvori sve usti jak cvitak ružice,
Tere glas izpusti: „gdi ti su tužice?
„Gdi ti su boljezni, koje ti sam reče,
„U željnoj ljubezni cić mene da steče?
„Ter ako sam sebe osvetit gledaš sad,
„Ovo sam kon tebe, osvet' se, neka s' rad;
„Toli, ki od mene ljubavi lik želiš,
„Ter imaš spomene, zač mi ga ne veliš?
„Zač mi ga neć' pravit jer sam ja pripravna
„Togaj te ozdravit, jak slugu prislavna.“
Kako mi toj reče, svi znajte ljuveni,
Jer pamet uteče na drugo sva meni.
Vas podjoh u plamen goruštê *ljubavi*,
Jak trave suh pramen kad na plam tko stavi.
I uzah u meni želenje ljuveno,
Koje svi ljuveni žele, ma skroveno.
Nu slavna nje lipos kad moju zna misal,
Ukaza tuj kripos ku nebih izpisal,
Ar da čti u čtenju, u kom je diklam svit,
Nebi svom poštenju mogla nać taj odvit.
Istom stah, ter sgledah nje razum što veli,
Ter sàrcu mom nedah toj veće da želi,
Pače se još kajah, jer onu vlas stekoh,
Ter se tuj potajah, veće rič nerekoh,
Zatoj me jur uče nje lipos prašati:
„Što stojiš tać muče, hoti mi kazati?
„Jer vidju vàrh sebe da stojiš nemalo,
„*Ca* je toj od tebe, gizdava ma hvalo?
„Ako se što boliš, gdi ti se molju ja
„Da tu stvar odoliš, ka nam se neprija,
„Vazmi toj iz sàrca moj gjilju gizdavi
„Zašto je to smàrca od naše ljubavi,

„Zašto je konac toj i svàrha prijazni,
„Preeladki cvite moj svom slavom ukrasni."
„A pak znaš da veli ova se rič vinu,
„Dokli se stvar želi, dotle je uzcinu,
„Ter našoj ljubavi nenadjeh ini lik,
„Čim da se preslavi i tàrpi po vas vik,
„Ner vladat tuj želju da konac neima
„A veće neveIju, zač mi se neprima.
„Nu što se zatekoh ozdravit poraz tvoj,
„Nemoj mnit da rekoh bez misli ja ovoj.
„I sada još pravlju, da sam ja pripravna
„Tebe da ozdravlju jak slugu prislavna,
„Da tebi dam rados i tvojoj ljuvezni.
„Ako je ma mlados lik tvojoj boljezni,
„Ovo ti obraz moj, ovo ti me lice,
„Ter cvilit već nemoj grimizna svilice;
„Ovo ti me čelo, visok vrat i kose,
„I gàrlo veselo, moj venče od rose;
„Ovo ti me oči kojim si sàrdačce,
„Kojim si s istoči viditi sunačce;
„Ovo ti me usti i ljuven njih celov
„Koje ti dopusti život moj u darov.
„Izbiraj što ćeš sad jak cvitje po vencu,
„Jakino lieti hlad po živom studencu.
„Ak' ti je što drago, tebi se nebrani,
„Meni je li blago, moj gjilju izbrani.
„Toli ti zadosti cvite moj nebi toj,
„Neka te radosti napuni život moj;
„Neka još tuj milos moš imat od mene,
„Ovo ti za milos mê pàrsi ljuvene.
„Zatoj te još molju, rumeni cvite moj,
„Nevazmi zlu volju na mene, venčac tvoj,
Nemari ter o tom što ćemo pak žalit,
„Ner što sad i po tom vas će svit pohvalit."
Rekši toj nje ures, sladko me pogleda,
Mislite koju ćes nje lipos tad mi dá.
Kad slišah toj i čuh, svega me zanese,
Ter stojah u posluh, mnjah, zlatom da veze.
Mnjah, biser u moj skut da pada bez vitra,
Toli nje bješe čut sladka rič i bitra,
Ja pravljah u meni:" ovo je dobrota,
„Ovo je svàršeni razum, ter lipota.
„Ovo je ona vil, sunačcem ku velju,
„Ter dosle nisam vil, što služim i želju,
„A sad sam stavovit da veóma nij' človik
„Od mene darovit, ni će bit u vas vik.
„Ar videh sve čtenje i nidko nadjoh toj,
„Da može počtenje s lipotom stat u goj.
„A ovoj lipotom nie druge u Greciji,
„Ter slavnim životom vaze glas Lukreciji."
Ovako izbrane nje stvari razbirah,
A s druge li strane na lipos pozirah,
Ter mi se od rožic ona cvit činjaše,
Gdi joj pram od kosic niz lička lećaše.
Tuj topàrv znah poraz i milos ljuvezni,
Razmišljav nje obraz svom slavom uresni;
Dâ, kada otvori prebile još pàrsi,
Oni čas satvori da mene sve màrzi,
A da mi lipota nje slavna omili,
Izviše života i duše i tili;
Ter ja tuj vas zadjeh jakino opojen,
Za rados ku nadjoh va en dar gospojen.
Mnjah, moja po raju da mlados sve plove,
Gdi vrime sve traju u sladke celove;
Gdi naglim i hàrlju za svu moć i kripos
Da češće zagàrlju angjelsku nje lipos.
Da bude još ljubav tuj našu tko vidil,
Mogu reć ja uprav, nebi istom zavidil,
Nu bi se zamamil, jakino otravljen,
Ter bi taj čas jamil s dušom bit razstavljen;
Najliše, gdi krili ona se sva meni,
Najviše, gdi mili obraz svoj rumeni.
Najliše, gdi sili sa svom se mladosti,
Da mene nadili još veće radosti.
Da mene pokripi i moje sàrdačce
Svoj obraz prelipi satvori sunačce.
Ter zače jur pravit, svàrčući lipotom:
„Tko nas će rastavit, njega bog životom!"
Ja ino nerekoh: ner „makar i amen!"
Ter k licam potekoh vas kako zamamljen,
Ter se ja veseljah, i s dušom život moj,
A ino noveljah, ner: „udilji bog ovoj."
Dâ, nu me oni rok željahno ucvili,
Kad pozri na iztok da se dan zabili,
Otvorih još pogled, ter mi se činjaše,
Da zora mimored na pospih sviteše;
A sve cić radosti ku ćutih dotle vas,
Ter mojoj mladosti sve se mni jedan čas.
Ali ti ja pamet u željah bih zgubil,
Ter začeh grozno klet zoricu i dan bil:
„Oh svitlo sunačce, da bi sve stamnilo
„Ki naše sàrdačce razmiri nemilo,

„Ki svojom svitlosti greš da nas razdiljaš,
„A neimaš milosti da nas tač razciljaš!“
Tuj ona od gospoj, mužicom ku zovu,
Sladki glas pušta svoj, ter reče rič ovu:
„Da pozna sunačce presvitlo i zorom
„Sej naše sàrdačce, stalo bi za gorom.
„Neka nas razdilit nebudu željno sad,
„Neka nas razcvilit nebude ljuven jad;
„Nu tko nam razumi ovi hip ljuveni?
„Negoli samo mi, *ja tebi, ti meni.*
„Zatoj se, čuj, nesmut, moj gjilju gizdavi,
„Jošte ćeš bit u skut od moje ljubavi,
„Još se ćeš u rukah mojieh veselit,
„Tako mi u mukah ljubavi nežalit.“
Rekši toj gospoja, mislite ljuveni,
Koji se dostoja odgovor dat meni?
Toliku gdi ljubav stvori mi nje lipos,
Koja mi, dim upravo, zanese svu kripos;
Ter gdi imah zahvalit na nje dar svàršeni,
I takoj požalit rastanak ljuveni!
Inu rič ja nedah, ner: „da sam tvoj vilo.“
Sàrčaci u željah nje lišca prebilo.
A posli s rukami nje gàrlo okrunih
Ter željnim suzami ostalo dopunih.
I tuj se razdilih s preslavnom lipotom,
Ter željno proovilih za velik čas potom.
Tko bi tej mramoran da nebi protèrnul
Jakine val moran gdi bih se uzvàrnul,
Ter kako s dušicom da se ja rasstanu,
Tako mi s tužicom oni dan osvanu.

CCCXXII.

Svi ki ste u tancu, tako vam radosti!
Slišite pjesancu od moje mladosti.
Jer vam ću u koli spovidit gospoju,
Koja se oholi gdi piesni njoj poju.
Izvile na glavi viendac si od vlasa,
Neka se proslavi lipos nje iz glasa.
Zač mi se mni kruna na njojzi od blaga,
S biserom sva puna kamenja pridraga;
Sama vil iz gore ona se mni meni,
Plamenkom gdi gore nje lićci rumeni,
Na kih gjilj vidju ja i cvitje rumeno,
Zatoj nje obraz sja sunačcem takmeno.
Moj bože, kad pozri prelirsnim pozorom,
U komu svitlos vri jak istok pred zorom,
Tko da nju s angjeli u broje nesbroje,
Tko da nju neveli da pride iz raja?
Usti nje grimizom sva cavte kako cvit,
I zlatiem mirisom, koga nie sad na svit,
Ter kad se nasmije i reče štogodi,
Mnim cvitje da nje i biser da plodi.
Nu bila nje gàrla pogledat svak pristup,
Koja je prostàrla jakino kamen stup,
Koje se prozire jakino jezera,
Još bi rek rasvire svitlošćom bisera,
Dà, nu se na bile nje rusi ozri svak,
Ke su snig dobile bilošćom i gjiljak,
Ter na nje stav misal, jer ja reć nesmiju,
Zač nebih ispisal što shitrit umiju.
Oh uzras nje sada pozri svak, je li cvit,
Jeli sva da vlada za diku ovi svit,
Ter tanac uresa jak lito s prolitjem,
Kad polje ukresa travicom i cvitjem.

CCCXXX.

Pjesance, kad budeš na skutu tej fravi,
Nemoj da zabudeš, nje lipos pozdravi,
Tere jej zahvali priklono za miles,
I trud nje požali ki mi podà usilos.
’Er ako nemogu zaplatit tolik dar,
Obitam to bogu, imat ću daj za har,
Imat ću na misal te tvoje ljuvezni,
Od kê sam napisal bez broja ja pjesni.

CCCXXXIII.

Ljubica priprost cvit, nu lipo zač vonja,
Ni vitez taj na svit ki neće s’it s konja
Da nje bus utàrgne i stavi za klobuk,
I u tul još vàrgne, gdi stoji stril i lûk.
Lipi su još dubi, lip rode cvit i lis,
Nu se tej sve zgubi, zač u njih ni miris.
Ter teki cvit niče da ga svi poplešu,
A cvitak ljubice u venčac da vežu.

CCCXXXV.

Mogu reć, odkole znam što je svit ovi,
Nevidih ja kale, ove li do slovi.

U kom su gospodje, ter svaka dostoja
Da za njom dvor podje, i slugah bez broja,
Ino im neišpše nego vlas ikolje,
A svaka jur pripše za carsko pristolje,
Najliše toj kruna medju svom mladosti
Koja je sva puna u veseljem radosti.
Ter dajmo njoj slavu, svu gizdu i lipos,
Kako bog da lavu nad zviri svu kripos,
Prem joj je prilično: vas si svit da vlada,
A liéce obično da k suncu priklada.

CCCXXXVII.

Gàrlica jedna zvir. ka zgubi jur drúga
Neprija nigda mir, cvileći srid luga.
Ne sjeda ni hodi na dublja zelena,
Dá, ni će toj vodi, ner ka je smućena.
A ti si zgubila presvitlo sunačce
Koga si ljubila jakino sàrdačce
Od tvoje mladosti; a sád gu gledaje
Gdi gre bez radosti, ništa se nehaje.

CCCXXXVIII.

Kraxi mi ružice, mirno te ja molim,
Zač imaš tužice? neka se jur bolim,
Er vidju tva mlados da ćuti dresélje,
Ka bieše pri' rades i raisko veselje.
Rači mi, cvite, reć, jeda sam ča ja kriv.
Zašto dim, na svit véć nebih sad stal živ,
Jer kada nazirn presvital tvoj obraz,
Sardačcem umiru, i kopnim kako mraž,
Cić koji čas mene gdi vidiš tuj bàrlo,
Kako cvit ki vene priklenit tve gàrlo,
A da se po tuzi lična ti pomàrče.
Ter tvomu jur sluzi mni da se nanj sàrče.

CCCXLIII.

Dokle je život moj, dať vesel ne stoju,
Kad cva od gospoj nevàrši rič svoju.
Ni cbit ljuveni, koju stvar dàržah ja
Vičnija u meni nego sunce koje sja.
Kolikokrat stà se klet meni nje lipota:
Imat me na pamet do svoga života.
Kolikrat nje mlados u moj kril doteče,
Biaseći se rados, ter ovu rič reče:
„Moj cvite rumeni, reci mi rié uprav,
„Nosiš li ti meni tuj milos i ljubav,
„Ku nošu ja tebi za tvoju dobrotu.
„Bez koje rad nebi život moj životu?"
Kolikrat još veće nje lipos sta pravit:
„Nevim se nesreće, ka nas će rastavit,
„Ni more nenavis s tolikom bit zlobom,
„Koja će moju svis razdilit moć s tobom.
„Ni svada, ni riči, ni laž, ka u daleče
„Gre, da drum prepriči ter milih rasteče,
„Učinit neće moć kon moje mladosti,
„Da tvojem dan i noć nemislim radosti."
Ako je tkogodi, tko sliša sad mene,
Ucviljene ter hodi od želje ljuvene,
Hodi me poslišit, molju te ovo još,
Er mojom utišit nevolju tvoju moš,
Er mojom izvidat mož svoje tužice,
Ako mi daš spovidat od ove ružice,
Od koje drag objet zaveza svis moju,
Zaveza svu pamet, zaveza da stoju.
Jednom se namiri, da joj pridaju,
Na ku stvar zamiri jak da svit izdaju.
U taj čas doteče ter pade na skut moj,
I sladko još reče: „kako mi veliš toj?
„Kako mi mož to riet, 'er s tvojom ljubavi
„Mislju ja umriet, moj cviete gizdavi,
„Nekà sam, ter velim, tebi ja pridana,
„Zač drugo neželim ner tvoja bit zvana.
„Ako li otvorit hoćš mi sàrdačce,
„Hoćuli što stvorit za te, moje sunačce
„Jer žimi ljubav tva, koju su izbrali
„Pozora moja dva da živeš u hvali.
„I žimi život moj, kako ja nescinju,
„I takoj ti nemoj sciniti, da cinju
„Dražju stvar od tebe, za koga dim ovoj,
„Neštedim stàrt sebe, vidit ćeš bud živ toj."
Moreli sladje rit na svitu što človik,
Moreli jur žalit većma se tko do vik,?
Tako me nevolje ovej bóg slobodi,
Mnjah, vidit pri' polje da ribe sve rodi,
Mnjah, pri' će živiti u more sve zviri,
Mnjah, pri' ću viditi lava zec da tiri,
Mnjah, vidit pri' suh panj i listje od gore
Gdi gasi gork ogànj, a snizi gdi gore.
Mnjah, pri' će sve moć bit što bit nemože,
Neg me će ostavit nje lipos moj bože!

Neg li će navàršit objete ljuvene,
Po kojih mnjah skàršit da se će za mene.
Ali bi sve zaman, ter malo miruje,
Pače je prem taman tko *ričim* viruje.
Kako ja virovah onojzi od gospoj,
Kojojzi darovah za ljubav život moj.
Scineći, svak na svit za kletvu da dàrži,
Scineći, svakda uvit na svitu da vàrši,
Ter ostah kako sien; nu volju reć uprav,
Kako dub osičen velmi gork i nezdrav,
Pokli se sad ova tač nosi semnom vil
Jakino tim slova nje ures da ni vil.
Pače ću veću riet, er joj toj ni' dosti,
Neda se obazriet mojojzi mladosti,
Odvrača svoj pogled od mene vinu tja,
Koliko da joj zled nikoju stvorih ja;
Jer ja mnju, da mačem svu nje kàrv pokolju,
Videći oh s plačem tuj moju nevolju.
Pravo bi da mene daj smili s očima
Koja mnom spomene ni malo neima,
Kojojzi tuj ljubav i viru ja nosih
Da mnokrat (dim uprav) u boga smàrt prosih,
Služeći pravedno sa svu moć i kripos,
Životom zajedno takmeći nje lipos.
Oh nu se sve zgubi, svakomu ovoj bud,
Pravedne tko ljubi. Ali toj neće sud. —

Elegiah knjige.

Knjiga I.

II.

Presvitla od gospoj! da bude živiti
U pisneh sluga tvoj sto godin na sviti,
Bilo bi ništa sve pri željnoj bolezni
Ku patim za cić tvê jadovne ljubezni.
Jer da je bridak mač, prišal bi umiljen,
Prišal bi za moj plač jadovno razcviljen.
Zatoj se jur moli tvoj sluga, sunačce,
Pozri jad, kim boli željno me sàrdačce.

IV.

Zač skrivaš svoj obraz od mene, cvite moj?
Neznašli jer sam vas ja sluga od gospoj?
Neznašli gospoje *pisnivac* jer sam ja,
Za pisni ter moje od mnozih ime, aja?
A zatoj jur meni gledati nebrani:
Tvoj obraz rumeni, moj cvite izbrani.
Zač *oni* evo jes, ki te će proslavit,
I ki će tvoj ures kon sunca postavit.

VI.

Da znate ljuveni, *sve* ljubi život moj,
Drago je sve meni va ovej od gospoj.
Očice najdraže, — nu željom umiru,
Zač sàrce me praže, gdi sladko poziru,
Gdi sladko otvore na mene pozrinje,
Ter ja mnim, govore: „ti s' naše želinje."
A zatoj što tužim ništa se nebrinu,
Zač ufam da združim nje lipos jedinu.

IX.

Žalosna mâ mlados, kâ pokoj neima
Odkli tvu rados obazrih očima.
Jer malo po malo hoće me želja stàrt,
Gizdava mâ hvalo, da želim sebi smàrt.
A zatoj nedopust toliku na svit zled,
Daruj mi tvoje ust', iz kih vri sladki med,
Iz kih cti drag hiser i koralj càrljeni,
Oh oslad, gork čemer, moj cvite rumeni.

X.

Jak trudan jelenčac poželi vodice,
Tako ja za venčac želim te ružice,
Neka se pogizdam, neka te poslužu,
Neka te ka zvizdam, slaveći pridružu;
Neka te postavim sunačcem u pored,
I neka proslavim slaveći tvoj pogled,
Koji se dostoja u pisneh pripivat,
A ti se gospoja od gospoj nazivat.

XI.

Neka znaš diklice, želja mi dotuži,
Želeći tve lice život moj da sdruži.
Ter veće tàrpiti nemogu tolik trud,
Došal sam vapiti, na tebe, pred tvoj sud.
Ti pravdu ispravi, ter mi rec rič tvoju,
Zač u san i javi nedaš mi pokoju?
Zašto hoć da naga proždre me ljuven gnjiv,
Ako mi s' ti draga, jeda t' sam ja što kriv?

Kad bih ja, bog svidok, da dragi nis' meni,
Dâ, nu je to usrok tvoj obraz rumeni,
Koji se želi sam, koji se sam ljubi,
Zatoj čin', ljuven plam da mene nezgubi.
Smiluj me boga dil, čin', da ja za službu
Vidim se u tvoj kril jedan dan u družbu,
Ako ćeš, moj cvite, da poznaš, što je drag,
Koji bi krozi te prienul za mač nág.

XII.

Gizdava diklice, ako ćeš slaviti,
Ako ćeš tve lice da slove na sviti,
Doteci sad hàrlo, veće dni negubi,
Ter mene za gàrlo uhvativ, poljubi.
Zašto sam oni ja za koga na saj svit
Od mnozih ime sje, a cavti kako cvit,
Zašto sam piesnivac, i piesni zač tvoru,
Od kojih jur vinac ljuveni zadvoru.

XVII.

Kolikrat govoru, gospodje, skim na zbor,
Tolikrat satvoru ki godi nerazbor,
Ar moja pamet sva zahodi sàrdačcem
Na tvoja bčea dva, ka sjaju sunačcem.
Ter neka bolje viš, mnozi mi tuj reku:
Nij' prava vidit svis va ovom človeku,
A zatoj, gospodje, smiluj me ljuveno
Dokele nepodje pamet mi svàršeno. —

XXVII.

Ova će još dikla bit mnozim s tužice,
Ar je sva iznikla kako cvit ružice.
Diklice ja mladje nevidih do sada,
Kojoj se dal sladje bih da mnom povlada.
Tolika gizda jes slavnoj nje liposti,
Da je pun nje ures ljuvene kriposti.
Nikako pozira toliko ljuveno
Da človik umira i vene skroveno.
Ako li govori, ukaže novu slas,
U kojoj otvori angjelsku rič i glas.
A koga nje kosi nebi još zanile?
Niz gàrlo kê nosi na način od vile.
Ter preden od zlata vidit su jur meni.
O! nebi sva plata u želji ljuveni,
Kad ona ljuveno glavicom potresâ,
Ove dim skroveno, ljubav što razteza,

Rič me je deri sram, za nje dil život oć,
Svaki nje vlas i pram toliku ima moć.
Neka zna svak, meni da pamet odile
Nje lici rumeni i ruol prebile.
Visok vrat i čelo puno sve radosti,
Dàrže me dreselo u željah zadosti,
Sve mi je zamama, sve mi je nepokoj,
Usti nje nu sama smamiše život moj.

XXXII.

Kad tej vil odluči smilit se na mene,
Snim' s mene, poruči, magjie ljuvene,
Ar se sam smamila ljuveno tebe cić,
Ter čini taj sila na konac mene prić.
Toj mene uzbisni, na dvor nje potekoh,
Ter ovi u pisni dah odvit i rekoh:
Ako bih otravil, gospodje, ja tebe,
Skoro bih ozdravil i tebe i sebe,
Nu sam ja otravljen, zášto me zamami
Tvoj obraz proslavljen i gàrlo s kosami.
Zatoj me ne tveri tem tvojom kripóstju,
Dâ, nu me satvori vesela lipostju,
Jer vidit ako hoć, mož blažen život moj,
Isto me čini doć, gospodje, u kril tvoj.
Ter ću ja reć tada: ovoj su radosti,
Koje su do sada sve mojoj mladosti.

XXXIV.

Koli se on blažen i čestit još pravi,
Tko nije poražen od tužne ljubavi!
Ar nezna što je zled, tko nije za ljubav
Topil se kako led i tonul kako plav.
Ter ima veliku podati bogu hàr,
Koji mu toliku dopusti na svit stvar.
Ar scienju u meni, da muke sve ine,
Pri želji ljuveni, za trud se nescine.

XXXVIII.

Vidišli *Ljubavi*, tuj vilu medj svima,
Da s kosom na glavi dotuži obima,
Tebe jur nehaje, ni tvoj lûk ognjeni,
A mene puštaje u tuzi ljuveni.
Ako sam ja sužan, ter muču, da ti zač,
Koji si oružan, da můče gredeš tač?
Ki godi stril ufan izberi u tebe,
Ter osvet' jedan dan mene, sam i sebe.

XLII.

Kada se obazre ovaj *vil* okolo,
Sàrdačce mê vazdre nje lićce oholo.
A s nikom radosti satvori stvar onu,
Ter u srid sladosti, mni mi se, vas tonu.
Tu doli, tu gori svàrće se pozorom,
Jakino u gori jelenčac pred zorom,
A mene kad nazri, oni čas nje mlados
Sva smihom uzazri, misli svak tuj rados;
Ter da se zaputim stó krati pred nje dvor,
U svako oćutim ljuveni razgovor.
Zač obraz veseli i sladko pozrinje,
Sve bi reć da veli, ti s' moje želinje.

Knjiga II.

I.

Gdi se je sada dil svak? da mu govoru,
Što sam čul i vidil od ove kû dvoru.
Zač tko je ustriljen od želje ljuvene,
Nie veéma nadiljen milostju, od mene.
Ovo gre pet godin jer sam nje sluga ja,
Ter se mnim gospodin svemu što sunce sja,
Još nevim izrêi nje darov preslavan,
Za koji umriti vinu sam pripravan.
Zač kad sam u nje dvor, vàrh sebe bude stal,
Kako bi razgovor mogla mi veći dat.
Hita me za lice kada me pozdravlja,
Kâ milos diklice, život moj ponavlja.
Zašto me poljubi s tolikom sladosti
Da med slas izgubi kon moje mladosti,
Čestokrat obsieče mê gàrlo s rukami,
A nigda rič reče, koja me zamami.
A nigda u pisan nje ures gizdavi
Svu našu ljubezan spivaje proslavi,
Nigda svoj ukras još tuj začne pripivat,
Tko sliši, znati mož, gdi budem pribivat.
Zač meni u raju uzmni se, dim uprav,
Ter se tuj nehaju skončati za ljubav,
Misleći oni glas, koji me zavodi,
I koji svaku slas od sveta nadhodi.
Ter se ja začudju milosti tolikoj,
A sve što požudju oćutim sàrci toj.
A sve što poželju, sve mi se izpuni,
Zatoj se veselju prekrasnoj toj kruni.
Zatoj se blag zovu u družbi ljuvénoj
Najveóma kad slovu pred onom od gospoj,
Koja se govori na moje zapovid,
Neka mi nestvori niku zled ljuven vid.
Ter kad se samiru zlovoljan pred njom ja,
Nemože u miru jedan čas da prija,
Dokli mi nadje lik ljuvenoj bolizni,
Svaki bi mnil človik, nje špos dá bisni.
Toliko sàrčano i milo poradi
Nje ličce sončano, da jad moj osladi,
Zatoj čuj tko sliši, svakoga još molju,
Čim ona utiši moju tuj slu volju.
Negda mi uhvati sàrce tma tolika
Ter ja bih smàrt zvati pripravan do vika,
Zač mi zled u kosti stojaše nikoja
Ter u toj gorkosti neimah pokoja.
Zač svaki razgovor od mene tja podje,
Negoli poć na dvor od moje gospodje.
Ter pravljah sam sebi: skončan je život moj,
Ako mi lik nebi, tužici koji tuj.
Dâ, kada doteoh smiljeno u nje bril
Do mal čas ja rekoh: blaženi ljuven štril,
Do mal čas još velih, blažena bolezan,
U kojoj poželih nje slavnu ljubezan.
Zač setom ugledah moj obraz u tuzi,
Ni malo krit nedah da željno uzuzí,
Zače mi prinašat svoj obraz uz lice,
A mene uprašat: „što cviliš svilice?
„Što boliš? što brimeš? što ti je? koja zled?
„Što takoj sad gineš i kopniš kako led?
„Dali mi tvoj rekal već kraš nije jezik,
„Da s' rados mnom stekal i tuzi svakoj lik?
„Zatoj se još molju hotij mi goverit,
„Hotij mi nevolju i tvoj trud otvorit,
„Zač vidju tužicu da skonča sad tebe
„Kako mraz ružicu željno kad osebe.
„Ako bih jošte lik nemogla naó sada,
„Da sam, daj, dionik od tvoga sad jadá.
„Ako li ja tebi budu lik, cvite moj,
„Rados prim' u sebi, a tužit već nemoj.
„Na tvoju zapovid sva moje lipota,
„Izmi taj željni vrid iz tvoga života."
Pomisli ljuveni, bih li ja vesel tuj,
I koje u meni veselje prijeh, čuj.

Zač ono gdi veći ljuvena nje mlados,
Poznah ja da želi meni dat svu rados,
Jer netom zgovori što biše začela,
Oni čas satvori mene tuj vesela.
Pokli nje prebile ugledah ruci ja,
Život moj gdi mite, koja mi stvar prija,
Jer velmi ljuveno gàrliše mene tad,
Jeli vam skroveno, bih li ja tada rad?
Jer se vas u slasti ljuvenoj zamutih,
U mojoj kad vlasti nje lipos oćutih,
Za koju prionuh sve kako za ljubav,
Za koju utonuh ljuveno, dim uprav.
Takoj s njom čas velik zagàrljen postojah,
Razgovor ali lik koji tuj nesvojah,
I koje veselje neprijah tada ja,
Jer mi svis od velje milosti zani tja.
Najliše kad prosu uresni nje ures,
Niz gàrlo tuj kosu, s kom zlato gubi čes,
Ter mi bi viditi jak angjel iz raja,
Koju rih sliditi životu do kraja.
Takoj čas od mene moj biser odstupi
I k tomu ljuvene sej riči zaupi:
„Od svita blaga sva radostju nadhode,
„Kada se draga dva zajedno prigode.
„Ter našoj mladosti tko brani tolikoj,
„Da se sad radosti nadamo razlikoj,
„Da se sad veselju napuno nedamo,
„A gorkos da velju osvin nas gledamo.“
Kad ovoj dorede nje lipos gizdava,
Oni čas doteče kako raj i slava,
Ter čini da sidu; a sama sta dvorit,
Zač niku besidu zače mi govorit,
Ku neću da kažu, zašto bih uzrok bil,
Da željaih poražu ljuveno kako stril.
Ar biše sva medna, sva puna ljubezni,
Koja slas naredna živet moj uzbesni.
Tes zampihu, gospoje, dostojne po vas svit
„Ime se twè poje i cavti kako cvit.“

V.

Slavi svak vil ovu, hvali svak nje ures,
Svak pisan njoj novu da spiva pravo jes,
Jer slavnom lipostju sunačca dosiva,
I vas svit kripostju ljuvenom dobiva,
Zač je sve veselo, radostju sve dahti,
Nje obraz i čelo, kako raj gdi cavti.
Mana se prolije, iztok se otvori,
U meda sve plije, kad ona govori'
Veselim proslavlja veselo nje lice,
Koje se ponavlja jakino Fenice;
Na nebi Diana nje pogled na sviti
Taj svitlos izbrana podoba slaviti.
Dragost je i dika, koje je sva puna,
Jak cvitja razlika venačac i kruna.
Odkud se izrazi, mnim angjel izteče,
I čuju svak, blazi, meni tuj, gdi reče.

IX.

Angjelski tanca meu nami jedna mladjahna vila,
Koja medju svim vilami gizdav je lov dobila.
Na svit uresna sokola, komu rani sàrdačce,
Noseći lička ohola, kako raj ter sunačce.
Veće nehti stat u luge, slideći gorske vile,
Razpusti sve svoje sluge, odpasa luk i strile.
Hitro, krunu od bisera imi na rusoj glavi,
Ter kako zmaj od jezera ovdi gnjizdo postavi,
Liposti doni za stražu, da joj sokola hrane,
Od lovac, koje kažu bez broja po sve strane.
Jeli nje ličce rumeno puno slavne liposti,
Jeli sunačcu takmeno u ljuvenoj kriposti!
Ció togaj sokol dostoja, da čestiti luk i stril,
Pokle ovakoj gospoja prijet ga će u svoj kril.
Još mu će venčac poklonit bilji od sniga bila,
Koji mu odluči donit, kad ga nje rani strila.

X.

Što samo ja željah očima viditi,
Kad vidju, ter veljah: vesel ću živiti.

Toj sada ja gàrlim, te mene gàrli sad
Ter nij' već umarlim družit se meni kad;
Do vika ter neće ovoli biti blag,
Zač blago nij' veće, neg dragu biti drag.
Kako ja, gdi prima meni se pobludit,
Ter sàrcu s očima nij veće šta žudit.

XXII.

Kupido, ki sklada poda se vas si svit,
Nescinju da vlada od ove lipši cvit,
Ar kako i venčac bez cvitka rumena,
Ali zlat pàrstenčac bez draga kamena,
Tako je sva mlados, gdi nij' nje liposti,
Gdi nij' nje, nij' rados ljuvene kriposti,
Ar kad moć koj hip Ljubavi polipše,
Nemore za nalip obličje nać lipše.

XXIV.

Pomisli sunačce, krunice od vila'
Koja s' mê sàrdačce u željah smamila,
Eto znaš da prodje dvaš od sad šes godiš,
Odkoli, gospodje, život moj gospodiš.
Kolike bolezni želinji i žalos,
Cić tvoje ljubezni pritàrpi ma mlados,
Ter se ja nikada netužih človiku,
Ni bih se odsada potužil u viku.
Da nu je uzrok tvoj, jer k meni doteče
On, tko je tebi svoj, ter ovu rič reče.
Rih zatoj sunačce, tàrpiti može sva
Me tužno sàrdačce, što veli lipos tvâ,
Nu mi nij' sudjeno da tuj stvar odolim,
Za tobom ljuveno da se ja nebolim,
Veći trud takodje, skonča mi svu kripos
Gdi veliš, gospodje, da minu tva lipos
I sve ću tàrpiti, nu tu stvar baš nikad,
Ter veće živiti ovako ni sam rad.
Ni mogah umriti pokojno nikadar
Dok god ti izriti nebudem ovu stvar,
Zatoj mi ne zabav ner tvojoj liposti
Od koje jes ljubav velike kriposti.
Jer ima vik veći tva lipost ner jelen
Koja se cavteći ponavlja jak zelen;
Ter živeš za slavu noseći kako cvit,
Svoj obraz i glavu da vidi vas svit.
'Er si sva iznikla, kako cvit u luži,
U gizdi ter dikla tebi se nedruži
Najliše gdi gore tva lična ljuven',
Koja su od gore ružicom skrovena.
Lirom vrat gizdavi i s gàrlom toj čelo,
Skrovenje svak pravi, ter cavti veselo,
Od tvoga pozora svitlosti svak vemni
Da su dan i zora, ka zvizde potamni.
Jer kad se obazreš, nij' toli sarcem lav
Koga tuj nenazdreš da vene za ljubav.
Komu li nesplete pamet moć ljuvena
Obie stran gdi t' lete dva zlata pramena?
Càrljeni koralj zri na usti van tvoje
Iz kih slas veća vri od meda, gospoje,
Ar kada govoriš toliku čes ima
Svaka rič, ku stvoriš, da mi svis vazima,
A zato jur človik more te zvat lipos,
Za kû ću po vas vik ljuvenu ćut' kripos.

XXXVIII.

Kako me strah nebí, gdi biše stavila
Zàrcalce pri sebi, gizdava taj vila.
Ar se će ponit, rih, kad vidi svoj obraz
U komu ja uzrih od sunca vas izraz.
Ter mi još istino na pamet dohodi
Da joj se jakino Narčisu nezgodi.
Ali smamit ovi cvit dostojna nij' trava
Od koga po vas svit cavti glas i slava.

XL.

Kadgodi spomenem, moj bože, stvar ovu,
Vazda ja povenem, ter hotno smart zovu.
U moje gospodje nadjoh se jednom dvor,
Kâ za mal čas podje pogledat na prozor.
Ali ti tudie gre, jak da se hoće stàrt
Od smiha, ter sva mre, a dahti kako hàrt.
On čas k njoj potekoh, misleći, što je ovo,
Sunačce, ter rekoh, jede je što novo?
Ništa mi nemože za velik čas rieti
Od smiha, moj bože, neg ruke prostrieti,
U kojih ugledah ptičicu daržeći,
Ter pamet ja nedah, što ima toj reći.
Jošte joj zabavljah ja velmi onomu,
Zašto se nestavljah ni malo zlu momu.
Nu kada sardačce od smiha utaži,
Još rekoh: „sunačce, što je ovo, nu kaži"
Tuj zaupi: a što ćeš od stvarih jur ovih,
Toli znat sve hoćeš, o toj ulovi,

Tada ja mûkom stah, misleći u sebi
Zač toli nigdar plah odgovor pri' nebi?
Ter sada sam pravlju, navlaš se ozlobi
Neka se nestavlju ona stvar što kobi,
Toj sumnju ja stekoh i misal oni dan,
Ter družbi sve rekoh, pokle se vidih van.
Zatoj mi svak jedno na ovu rič reče
Kažući naredno, što mi se pak steče.

Dali si tač nezdrav, ter neznaš taj zlamen
I ptice tej narav, jer zgara na plamen.
Toj hoće da riče, ovak je uhvaćen,
Ovakoj no ti će tvoj život bit naplaćen,
Sad možem sve toj reć i vidim i ćuću,
Jer ću zlo svako steć s nje lipos goruću.

MARIN KRISTIČEVIĆ.

Živio oko godine 1460.

Marina Krističevića, rodjenog u Dubrovniku i suvremenika Šiška Menčetića, od kojega biaše po svoj prilici stariji, spominje jedini Sevastian Dolce (Sladcić) u svom djelu „Fasti litterario-Ragusini," veleći o njemu: da je početkom 15. vieka slovio medju pjesnici hrvatskimi, te da su mu njeki epigrami sačuvani medju pjesmami Šiška Menčetića, od kojih epigramah mi žalibože prepis neimamo.

ŠIMUN KLEMENOVIĆ.

r. oko 1460 + oko 1520.

Šimun Klemenović ili Klimentović sin Jurjev rodi se oko godine 1460. u Lukuranu, selu okružja zadarskoga. Biaše frater trećega reda sv. Franje. Živio je oko godine 1498. do 1501. u samostanu sv. Franje na Komčari pred Rabom. Zatiem od godine 1505. do 1512. na Zaglavi, pri svetom Mihovilu. Napokon god. 1513. u samostanu sv. Ivana pred Zadrom, kako to njegove vlastite bilježke svjedoče. On je pisao hrvatski s *glagoljskimi* pismeni, a biaše bez sumnje vrlo bistra uma, jer inače nebi bio dobio godine 1502. od vikara papinskog osobitu na njega pisanu bulu, kojom mu papa poda dopuštenje da može za krstonosnu vojsku javno propovjedati i odriešiti griehe onim koji se u tu vojsku upišu. Napisao je jednu podobro debelu knjižicu različnog sadržaja. Medju ostalim: 1. Zakon bratje i sestarah trećega reda sv. Franje; 2. Od zapoviedih božjih; 3. Od smrtnih griehov. 4. Od sedam milostih duhovnih i tjelesnih. 5. Od 12 članakov vire; 6. Od sedam darov, pet udov i sedam posvetilišć itd. Sve u riešenom govoru. Zatiem *Plač Gospoje* u versih, i napokon kratak, nu vrlo zanimiv *ljetopis* od stvorenja svieta, do godine 1508., takodjer u riešenom govoru.

Vlastiti njegov rukopis, u kom se pomenuta djela nalaze, ima 235 listovah ili 470 stranah u 12ni i čuva se velikom pomnjom kod svagdanjeg Pro-

vinciala fratarah trećega reda sv. Franje države dalmatinske. Na listu 17. istog rukopisa stoji zabilježeno sljedeće: kako est više kazano, 1501. na 7 dni ijuna, spisah e ja fra šimum z lukurana, sideći v crkvi v svetom frančišku pred rabom na komčari. I tada neimihimo v našem molstiri rečenom ni žita, ni muke, ni vina, ni ulija kaplice. A krušca vele pomalahno, itd. U sredini knjige, na koliko se sjećam, poslie plača gospinog, stoji: „Te fraški napisah na *Zaglavi* pri svetom Mihovili miseca pervara 7. tekućih let božih 1505. I tada biše mnogi glad u Zadri i po svoj Dalmaciji i po svem svitu. V Zadri nebiše pšenice, ni ozimca, ni prosa, ni sirka, ni niednoga žita. I tada nevoljni hristjane gladom mrahu. To napisa fra Šimun Klimentović svojom rukom, komu je zemlja mati, črvi druzi, grob otačestvo, grisi bogatstvo."

Poslie ljetopisa, na koncu knjige, stoji: „To knižice napisah na slavu božiju i blažene gospoje, ja fratar fra *Šimun* sin *Jurja Klemenovića* z lukuran, tretoga reda, za utišenje moje bratjice. I dosvrših e na Zaglavi pri svetom Mihovili na 23 pervara 1512." Osim tih bilježakah stoje s početka još dvie od godine 1513. i 1518. U ljetopisu govori kako je godine 1498. ninski biskup Juraj Divnić krstio crkvu fratarskog manastira sv. Frančeška pred Rabom, u kom je on stanovao.

Po smrti Klemenovića prepisa, takodjer s glagoljskimi pismeni, sav njegov rukopis *fratar Šimun Glavić* rodom iz Šibenika, godine 1529., stanujući onda u samostanu sv. Pavla na školju *Galevcu* pod *Zadrom*. Ovaj Glavić produži ljetopis od godine 1508. do 1529. i zabilježi njeke dogadjaje od one godine kad je knjigu prepisivao. Glavićev rukopis nalazi se sada u Zagrebu kod pisca ovoga životopisa. Iz njega izvadismo sljedeće odlomke prem pobožne pjesme, kao jedinog pjesničkog proizvoda dosad u našoj književnosti posve nepoznatoga Klemenovića, budući uvjereni, da će svim ljubiteljem starinah našega jezika dobro doći.

Plač blažene dive Marie.

Od

Fra Šimuna Klemenovića.

Ove e plač blažene dive Marie.

Muka boga gospodina,
Isukrsta božija sina
Po Ivani vanjelisti
Plač gospoji ki navisti.
Poslušajte žene i muži
Gdi preslavna diva tuži!
O preslavna božja mati,
Sad vas hoće na plač zvati,
Vas hristjane na plač zovje
Er v žalosti ona plovje;
Zovu duše bogu mile
Sa mnom danas da procvile.
O hristjane stante goru,
K Pilatušu pojmo dvoru,
Božju mater vi združite,
Nee tuge vsi tužite.
Vsaki plači ne žalosti,
Da od boga primjet radosti.

Ove riči Gospoji Ivan reče.

Kada Juda s vojskom pride,
Proti nemu Isus zide,
Gospodinu celov poda

Židovom ga v ruke prjedą,
Židovje ga obtekoše,
(Vsi) učenici pobigoše,
Sina božja ubitiše,
Svezavši ga povjedoše,
Obraz (mu) sveti popljuvaše,
Na muku ga popelaše,
K Pilatu ga privjedoše,
Da ga sudi vsi rekoše.
Tu bí Isus moćno mučen,
Sinak božji vas iztučen,
Obraz (mu) sveti zakrivahu
Po licu ga vsi bijahu,
Kolena prjed (nim) prigibahu,
Prerokuj nam govorahu,
I na nega vsi vapjahu,
Kako vuci nan vijahu.
Majka nega tu neznaše,
S Mandalenom v hiži staše,
Vazam brićj (?) s' sinkom mnaše,
Veselit se š nim želaše,
Želno vazda uzdihaše,
Glas od sinka želijaše,
Židovsku zavidost ona znąše,
Zato v sumni vazda staše.
Knižnici se rano staše,
Zalo viće uvjećaše,
Sina božija jure játa
Povjedoše prjed Pilata.
Prjed Pilatom kada biše
Ovim glasom zavapiše:
Propni Isusa ti Pilate
Da s' ne tuži vas puk na te,
Gdi li nega neć propeti
Hoćemo te s' súda zneti,
Život njegov ako ljubiš
Kesarevu milost gubiš.
Pilat hoti svomu prúdu
Posla Isusa ka Irudu,
Ka Irudu ga povedoše
Za nim židovje potekoše.
To videći Ivan dragi,
On učenik izabrani,
Gospoi pride on plačući,
Vjele želno tugujući.
I tako ju onde svisti,
Ter jej ove riči navisti:

Ivan poča govoriti Gospoji. Ona biše na molitvi, i reče joj:

Ča to sidiš ti gospoje,
Plačem plači srce tvoje,
Črno ruho vazmi na se,
Jer ti nosim tužne glase,
Od dragoga sinka tvoga
Isukrsta meštra moga.
Židove ga ubitiše
Na semrt ga osudiše,
Prjesvietlu tvu danicu
Postaviše u tamnicu,
Oskubiše svetu glavu
I njegovu slavnu bradu,
Britke muke zadavaju,
Smilovanja neimaju.
Vjelje strašno nega muče,
Vsi nan vapiju tere kuče.
Ja ne vidih ni uslišah,
Ženska sina v takih mukah.
Toliko e grozno ranen,
K zlu obrazu est pripravlen.
Mnim da sinka jur nevidiš
Ni š nim veće progovoriš.
Zato gospe stani goru,
K Pilatuša pojmo dvoru,
Jeda budjet kako moći
Sinku tvomu još pomoći.

Zatiem sliedi:

Ovdi Gospoja odgovori Ivanu.
Ove riči blaženi Ivan Gospoji reče:
Ovo reče Gospoja Ivanu.
Ovo reče Gospoja Mandaleni.
Ovo reče Marija Mandalena.
Ovo reče Marija Mandalena.
Ovo reče blažena gospa.
Ovdi se Marija obrati k sestram govoreći.
Ovde se obrati Gospoja k puku.
Ovo reče Marija Mandalena.
Ovdi obrati se blažena Gospoja s tovarištvom k Pilatu i reče:
O vratari, nu pozrite,

Tužnoj majki otvorite,
Otvor'te mi tužnoj vrata,
Da si pojdu prjed Pilata,
S plačnom družbom ka je sa mnom
Odivena svitom tamnom,
Sinku milost da mi stvori
Da ga prava neumori.

Ovdi oficijali od dvora Pilatova blaženoj Gospoji nedaše ni pristupiti k križu ni k Pilatu. Na što reče gospoja:

O gospodo, o gospoje,
Pogledajte tuge moje,
Pogledajte, ja vas molju,
Tere vijte tugu moju.
Nehtiše mi otvoriti,
Ni k Pilatu dopustiti,
Da bih mu se pomolila,
Sinku milost izprosila.
Da tiskoše mnom nazada,
Padoh neboga puna jada.

Ovdi blažena Gospoja židovom reče:

O židovi tvrdi dosti
Puni svake nemilosti,
Zabrániste mani sada,
Tužnoj majki va vsem tada,
K sinu momu pristupiti,
Za nega se pomoliti.
Da bih kak' neboga mogla
Ter bi sinku još pomogla,
Iz rúk ga vaših škapulati,
Jer sam njegva tužna mati.
O židove bratja moja,
Vidc sam vam volja svoja,
Uslište me, ja vas molju,
Odvratite zalu volju,
Sinka mega neumrite,
Mene v zaklad vi vazmite,
Mene sada vi propnite,
A sinka mi oprostite.
Da sam žena negledajte
Nega muku na me dajte,
Tu milost mi učinite,
Mene prvo umorite.

Ovdi Gospoja Mandaleni obrativ se reče:

Mandaljeno sestro draga,
Ja te molim cića boga,
Pokaži mi moga sina,
Tvoga meštra gospodina,
Nevidim ga i jur neznam.
„S rajbonici stoji svezan."
Tužna majka pravi: „ko je?
„Je li ono dobro moje,
„Je li ono nebesk' vojnik,
„Svezan kako i razbojnik?
„Je li onoj našoj dici
„Trnov vjenac na glavici?
„Je li ono moj sin dragi
„Tvoj gospodin i bog pravi,
„Ki te spasi, ki ti prosti
„Ča sagriši od mladosti?"

Ovo reče Marija Mandaljena Gospoji:

Gledaj gospe sada skoro
Ter zamiraj vjelje dobro,
Ono ti e dobro tvoje
Tužna majko i gospoje.
Ono ti e blago nebesko,
Sada visi na križ' težko;
Ono ti e posrjed tati
Sin tvoj dragi, tužna mati.
Plačmo sada gospodina
Koga prope židovska sila.
Gledaj krala okrunena
Na smrt britku osuena.
Gledaj lice ono slavno
Od grišnikov popljuvano.
Gledaj sinka prigvožjena,
Gledaj rjebra probodena,
Gledaj ruke, gledaj noge,
Gledaj tela rane mnoge.
Gledaj čavle, gledaj rane,
Krv izteče na sve strane.
Zato plači tužna mati,
Oči od suz ti ne vrati,
Va dne v noći neustani,
Plačem sinka neostavi.
Er zgubismo našu milost,
Isukrsta, vjelu radost,

Prjez uzroka i krivine
Gledaj sada kako gine.
Vi krstjani ki sidite
S nami, sada procvilite,
Pogledajte gospodina,
Za nas mrući božja sina,
I tokoe mater divu
Vjeće mrtvu nego živu.

Ovdi Gospoja obrati se k sinu i reče:

Jesi l' to ti dragi sin moj,
Jer nevidim ja obraz tvoj,
Ki gledati ja sam učna,
Ovo te vidim vele mučna.
K tvojoj majki nu se ozri,
Ter me v tamni sviti pozri,
Slatki pozor rač mi dati,
Da te poznam tužna mati.
Reci meni dobro moje,
Ča bi tù no zgrišenje tvoje,
Da s' osujen s razbojnici
U trnovi sinko vjenci?
Progovori k tvojoj majci,
Jer smo sinko na rastanci,
Ovo ti je majka tvoja,
Sinko dragi, tugo moja,
Koga divom slatko rodih,
Mojim mlikom tebe gojih,
Devet misec ja te nosih,
I pečalna tebje gojih.
Angjel mene pozdravljaše,
Kad mi tebe navišćaše:
„Sina božja hoć roditi
„I vesela vazda biti,"
Gdi e sada moe veselje,
Sinko dragi i počtenje?
Srce moje prjekameno
Kako kamik est stvorjeno,
Ko se sada nerazpane,
Od žalosti nerastane.
Moje drage vi sestrice,
Mojim tugam pomozite
Suze vaše vi prelijte

GJORE DÀRŽIĆ.

r. oko 1460, † oko 1510.

Gjore Dàržić rodi se u Dubrovniku oko god. 1460. od otca Nikole a matere Nikolice Vodopijeve. Jur u svom drobnom djetinstvu izgubi po nesreći otca koji dne 8. kolovoza god. 1463. izgori u velikoj vatri, što se najprije u dubrovačkoj oružnici porodi, upalivši zatim mnogo kuće te isti kneževski dvor. Prilikom ovom poginù u vatri 17 vlastelinah, 4 vlasteoske kuće, i 104 gradjana. *)

Pod brigom svoje majke i u javnih učionah, koje već tada u Dubrovniku slovjahu, napredova mladi Dàržić koliko u tjelesnom toliko u duhovnom izobraženju. Njegov prijatelj bošnjak Juraj Dobretić nazvan Benigno, taj slavni bogoslovac i putnik, učitelj knezovah Lovre i Petra Medicisa u Florenci, a kasnije arcibiskup nazaretanski, mogao je dakle punim pravom o njem kazati: „Georgius meus Darsicii et mente atque aspectu decorus." **)

*) Annali di Ragusa M. SC.

**) Georgii Benigni Insigne opus de natura Coelestium Spirituum, quos Angelos vocamus, in IX. Libros digestum, Ragusino Senatui dicatum et Impressum Florentiae curante Ubertino Rissalito XIII. kal. Augusti anno 1499. U tom djelu nalazi se uspomena mnogih Dubravčanah, a medju ostalim i apologia slavnog Ferrareza Jerolima Savonarole.

U svojoj muževnoj dobi zaljubi se Dàržić u kćer svoga prijatelja Siška Menčetića, te izpjeva na njezinu pohvalu mnoge ljubovne pjesme, ali mlada i liepa djevojčica, koja se po svedočbi njegovih pjesamah zvaše Jela, neusliši molbe njegove, neg obljubi drugoga i podje za ovim. Pečalan pjesnik ostavi na to sviet, u kome i tako više duhovno nego li tjelesno življaše, te postane svećenikom i umre kao takav oko godine 1510.

Sve njegove pjesme, pisane čakavskim narječjem, dišu njekim žalostnim, melankoličkim duhom. Prilikom onom, kad mu se ljuba za drugoga udade, pjeva on ovako:

Gorčije žalosti jesu li gdi komu,
  Ner mojoj mladosti i sàrcu jaoh momu!
Izgubih muku svu, zaman se sve radi,
  Posijah ja žito, a inim želva bì.
Ovako za inih mnozi lov loviše,
  Ki lov ja učinih, ini ga dobiše; itd.

A na drugome mjestu pjeva:

Aj, bože! stvori li na saj svit trud veći,
  Ner tomu, ki cvili dragoga zeleći.
Ah oni blaženi i velmi čestiti,
  Ki često sdruženi mogu se ljubiti.
Jer željom netraju najlepše mladosti,
  Ni zaman ufaju uživat radosti.

Gjoru Dàržića spominju dubrovački pisci skoro uviek pokraj Šiška Menčetića. Ignjat Gjorgjić sravnjiva ova dva s Petrarkom i Bokačom. Dinko Ranjina načini na njegovu kao i na Šiškovu pohvalu tri nadgrobne pjesme*) te veli u jednoj:

Spievalac niedan vik neima na sviti
  Sladji njega jezik za piesni činiti,
Najliše ljuvene, u kih hti skazati
  Sve stvari skrovene, ké triebaje znati.

Marin Dàržić, sinovac Gjorgjev, spominje ga u predgovoru svoje komedie Tirene, te pjeva o njem ovako:

Svud Gjore Dàržića slove svitlo ime,
  Uresna mladića božjim darim svime;
Kad mladac spievaše, jak Orfeo zvirenje
  Za sobom vodjaše, i dubja i kamenje.

Još ga spominju Nikola Gučetić (Gozze) u svom djelu: Dello stato delle Republiche, Venetia 1591. p. 396. Dinko Zlatarić u svojih pjesmah (rukopisnih) i mnogi drugi.

Njegova djela jesu: 1. *Razlike ljubovne i moralne pjesme.* 2. *Pjesan vàrhu čistoće.* 3. *Drama pirni.* Od ovih djelah tiskane su samo njeke pjesme u slavjanskoj Antologiji kneza Orsata Pocića, sve drugo je još u rukopisu. **)

---

*) Dinka Ranjine razlike pjesni. Broj 168—170.

**) Ignjat Gjorgjić veli u svom rukopisnom djelu: „Vitae et Carmina nonnullorum illustrium civium Rhacusinorum,“ da je njegova i Menčetićeva djela vidio u nekom, rukopisu pisanom godine 1507. Za ovaj rukopis misli Appendini, da je bio autograf i da se ju čuvao u knjižnici mljetskog monastira sv. Benedikta.

Ja priobćujem ovdje njekoliko njegovih pjesamah, koje sam prepisao još prije 15 godinah u Beču iz jednog veoma starog rukopisa što mi ga je pozajmio bio knez Lukša Gučetić iz Dubrovnika.

Pjesni ljuvene.

Od Gjore Dàržića.

I.

Draža je od zlata, lipša ner prolitje,
 Po poljih kad cvata razliko jur cvitje.
Ljubav ju s nebcsi i narav s' zvizdama
 Najlipše uresi meu svim vilama.
Ima ruse kosi jakno zlate žice,
 Hladak ih raznosi uz rajsko nje lice.
Oči joj jak zvizde gore u svitlosti,
 U njih su sve gizde i rajske milosti.
Od càrna dva vlasa, vàrh oči' uzvita
 Lipat' su ukrasa, tanko t' su povita.
Rumen cvit ružice tere gjilj pribili,
 Svedj cavti uz lice gizdavoj toj vili.
Eto je prilike angjela smiljena,
 U koi su sve dike i sva moć ljuvena.
Tanci su nje usta rumena uresa,
 Sladku rič izusta jak romon nebesa.
A vesel smih stvori sramom bez priroka,
 Čist biser otvori, nij' lipši s' iztoka.
Gàrlo nje pribilo bistro se prozire,
 Prozre se jak vrilo, gdi čisto izvire.
Gizde me nje smáme, lipša je neg vila,
 Ka je svitle prame niz gàrlo razvila.
Ter lovi jur zviri u lugu zelenom,
 Striljaje, ké tiri po cvitu rumenom.
Tanka je, visoka, ništar joj nelipše,
 K zapadu s iztoka pod nebom nij' lipše
A te joj bog stvori izvàrsne liposti,
 Život moj da gori ljuvenom kriposti.
Jer želim po vas dan sunčano nje lice,
 Jak jelin prižedan, kad želi vodice.
O krúno pridraga, biserni moj cvite,
 Ljubav me primaga, da umrem krozi te
Tiem nehtij' zamirat, jer oči utiču
 Tve gizde pozirat, kojim se vas diču.
Ni mi htij zabavit, molim te za milos,
 Sluga se tvoj pravit jer mi je usilos.
Pokle mi s', gospoje, u pàrseh mojeh stril,
 I duše još moje ti s', vilo, veći dil.
Ar meu svim vilama, i meu sva još dobra
 Gospodja s' ti sama, mé sàrce kú obra.
Ni pomnjim za ino, na saj svit što vidju,
 Neg tebi jedino u milos da pridju.
Nies' tvàrdja kamena, nit može to biti,
 Gdi s' vilo ljubljena, da nećeš ljubiti.
Najliše ki t' mlados s' životom dariva,
 Na svaku tvu rados vas svoj vik da t' biva.
A uzrok tomu bi tva lipos, sunašce,
 Ku velmi obljubi me željno sàrdašce.
Ar ljubav tolika hitro ga pritvori,
 Angjelska tva slika da na njem sva gorí.
Tebi me još izda, ter u hip on sveza
 S kripostju jur zvizda' od tretih nebesa'.
Da uze ljuvene, na svitu čim hodim,
 Nezdriešim ja s mene, ni je se slobodim.
Smiljeno cić toga ja t' se ću pomolit,
 Vàrh mene, svim tvoga, nehtij se oholit.
Reci se da s' moja, za bielo tve lice,
 Jur moja gospoja, a ja tvoj ružice.
A mnom se neć' stidit meu vile gizdave,
 Nu ti će zavidit cić hvale i slave.
Na svakom veselju, u pjesneh gdi sloveš,
 Za gizdu još velju kruna se svim zoveš.
Svemu je svàrha smàrt, nu samo slavan glas
 Nemože nigdar stàrt, jer nad njim nema vlas.
Kroz to t' uzeh, vilo, vàrhu svih dičiti,
 Istom me jur milo htij k sebi primiti.
A platu ja inu za moj trud neprosim,
 Neg tebe jedinu, u perseh kunosim.

II.

Želim te po vas dan, moj dragi biseru,
Jak jelen kad žedan želi prić k jezeru.
Tve oči sunčane da budu lik mi dat,
I skrovne me rane kriposno izvidat,
Srid sàrca u meni tvoj pogled ké stvori,
Tvoj pogled ljuveni, koij me umori.
Bilig je toj rani pribliedo me lice,
I život skončani cić tebe, divice!
Toj sama mož vidit, pod prozor tvoj minuv,
Gdi budem problidit s uzdahom ostinuv.
Ma mi se pozriti slobodno nesmimo,
Meu nami za skriti ljubav ku tajimo.
Aj bože! stvori li na saj svit trud veći,
Neg tomu ki cvili dragoga želeći?
Ah oni blaženi i velmi čestiti,
Ki često združeni mogu se ljubiti,
Ter željom netraju najlipše mladosti,
Ni zaman ufaju uživat radosti.
Tako mi, má vilo, ovakoj nesahnut,
I na tve još krilo pokojno s' odahnut,
Tako me još hàrlo, tvojom kosom rusom
Svezala za gàrlo, jak lovac zvir uzom.
Ko li su pričudne sej muke misliti,
Većma su još trudne u sàrcu tàrpiti.
Kroz toj te po vas dan želim, moj biseru,
Jak jelin kad žedan želi prić k jezeru.

III.

Zamukni sva hvala tihoga slavica,
I sva čás ostala letuštih jur ptica';
Zamukni sva slava, po moru ka slove,
Śirena gizdava pojući kad plove:
Ar slišam i vidim, da glasom nij' druga
Toj vili, ku slidim, kako sve nje sluga.
Ni nigdar bi čuven, ni će bit lipši glas,
Ni toli još ljuven, da ima veću slas.
Narav se začudiv, sam' sebe prikori,
Ar velmi se trudiv takmen glas nestvori.
Nu nije zemaljski, ni na ov svit stvoren,
Neg s nebes angjelski, u raju uzoren.
Jer bi dan toj vili, umàrli da znaju,
Ku milos bog dili prid sobom u raju
Da se svak uteče i sili k njemu doć,
I u svem da teče, prem sasma saj svit oć.

IV.

Ká se je jur vila ajli još gospoja
Gizdavia vidila i lipša neg moja?
Jer kako sve vode iz mora izviru,
Ter se svud razhode i opet unj' stiru:
Tač od nje izmiču sve gizde zadosti,
I opet se stiču u njenoj liposti.
A to je svidočno, jak zračna jur zora,
I sunce istočno kad sine vàrh gora'.

V.

Prí može biti lav bez lova od zviri,
Neg mene da ljubav bez vile samiri,
Cić koje usišem, i željno uzdišem.
Gizdavia 'er vila i lipša na sviti,
Mnim, nigdar nij' bila, ni može još biti,
Kroz toj se nestidim, nje lipos jer slidim.
Jak pramen, ki zvizda po nebu pronosi.
Na glavi bog joj zda, da sjaju tej kosi,
Kih mi vlas u pàrsi' sve sàrce zamàrsi.
Oči joj zasine svemu vid svitlostju.
Ar š njih zrak prosine sunčanom kripostju,
Od kih zlat stril mani sve sàrce izrani.
Riči nje ali glas ki bude još čuti,
Romon i rajsku slas u sàrcu oćuti,
A mene opoji i u svem posvoji.
Eto svi jur teku nje lice da vide,
Sij angjel, još reku, iz raja kad pride!
Koji me otravi u željah ljubavi.
Tanka je, visoka kako sve taj vila
Ka zviri s istoka strilom je zgonila,
Tiem ima kriposti vàrh moje mladosti.
Jak sunce svitlostju sve zvizde kad skriva,
Tač ona lipostju sve vile priziva;
Komzi me priblazi, pak smàrtno porazi.
Naglo brez pokoja zač da se neželi
Tač slavna gospoja i pozor veseli,

I svak, što ki ljubi od sàrca s veseljem,
Jur kade izgubi, ostane s dreseljem,
I koga tàrg hrani, o tàrgu govori,
A ranjen o rani, koja ga sve mori,
Ovo jest naravom: ča gdi tko uživa,
Tuj mu sa svom slavom sva misal pribiva,
Tač neima jur inu misal mé sàrdašce,
Neg vilu jedinu, ka mi je sunašce.
Razgovor nje želim i ufam imiti,
Kroz toj se veselim na saj svit živiti,
I tim se nestidim. Ma mlados nju slavi,
Nje lipos gdi slidim i u san i javi.
Jer drago proletje i narav na saj svit,
Od nje meu sve cvitje, nestvori lipši cvit.
Nehajem za zlato ni drago kamenje,
Ni mi je još na to ni um, ni mišljenje.
Istom da uživam, mé sàrce kú obra,
Vam ljudim darivam zemaljska sva dobra;
Ar veće ja žudim za sužnja nje biti,
Ner svemu da sudim, ostav kralj na sviti.
Kroz toj negovorim ni mislim rič inu,
Neg vilu, ku dvorim za ljubav jedinu

VII.

Sve, ké sam jur slušal, like ter nauke
Evo sam sve kušal za izvidat sej muke,
Nu da se slobodim sužanstvu ljuvenu,
Ja lik nenahodim, razmi smàrt studenu.
I još mi svak pravi: „moli se toj vili,
„Ka te tač otravi i sàrce prostrili!
„Stril ki t' ranu čini, tim ju mož izvidat,
„Na saj svit lik ini nemož toj rani dat."
Toj i sám ja vidim, nu zaman jes meni,
Ne vilu da slidim, neg mramor studeni.
Ar sve ča ja veće smiljeno nju molim,
Većma se odmeće nje licem oholim.

VIII.

Vila, ká mnom vlada i mojim životom,
Žestok mi trud zada nje rajskom lipotom.
Nje rajskom lipotom stravi me još toli,
Da vas vik i potom jur mnom se svak boli.
Za manju pokli stvar boj bije kralj i car?
Ah tako nelužit i prijat od nje lik,
Budem ju ja služit, po sve dni, vas moj vik,
Tere se nestidit liposti nje slidit.

VI.

U čem se tko vidi, u tom je mišljenju,
I svaki besidi o svomu življenju.
Još ki se čim ćuti, obrazom pokaže,
Trudni su jur puti, da licom tko laže.
Gdi je moć očima tajat rane, skrovno
U sebi ke ima sàrdašce jadovno?
Ar sàrce sve neće odàržat tužice,
Nu ih dil odmeće na oči i lice.
Jur mnom se svak boli, ar zgubih još dušu,
Toj vili pokoli odlučih da služu.
Odlučih da služu, mneći bit njom blažen,
A ne tač da tužu ranjen i poražen.
Ranjen i poražen u plaču još sahnem,
Ki će bit utažen jur kad ja izdahnem.
Jur kad ja izdahnem, nad mnom ću pisati:
„Željan da oddahnem tamnu smàrt prijati.
„Tamnu smàrt prijati ar velmi bi bolje,
„I saj svit parjati, a neimat nevolje.
„A neimat nevolje, ké ćutih cić vile,
„Jak jelin u polje izranjen od strile.

IX.

Nitko se nečudi gdi tužan usišem,
I sàrcem jer svudi boližljiv uzdišem.
Ljubit gdi nis' ljubljen, muke su paklene,
Kroz toj sam izgubljen, ter život moj vene;
I dosle jer sam živ, čudim se odveće,
Gdi me se ljuven gnjiv nigdar ostat neće.
O višnji moj bože! je li ki lik meni,
Da mi se odlože sij trudi pakleni?
Rani bi svakoj lik, ne samoj ljubavi,
Blaženi taj človik, ki je se izbavi.

I taj je još veće dobročas i blažen,
Od bude nesreće ki nije poražen.
Nesrića i ljubav meni t' su pritvàrde,
Jak zviri moćni lav, mlados mi svu gàrde.
Ah kroz toj tko nebi jur želil umriti!
Čudim se sám sebi, gdi možem živiti.

X.

Perena strilice, kom smo svi gizdavi,
Vàrh zvizde danice, sva letiš u slavi.
Perena strilice, oh koli s' jadovna,
Ne tajit' me lice sasve da mi s' skrovna
Perena strilice, moćno t' me s' ranila
I s ranom tužice u sàrcu pustila.
Perena strilice, mimo te vas moj vik
Me ljute ranice ne ištu ini lik.
Kroz toj sam tvoj sužan i tvoje službice,
Nečin' da grem tužan, perena strilice!

XI.

Podji mi, ružice, k onojzi gospoji,
Ka meu sve divice jak angjel uzstoji.
Gizdavo jur gleda, kako sve taj vila
Ka nigda mir neda od jadovnih strila',
Jelinke striljaje u ovoj dubravi,
Skrovno ki se taje cić gorke ljubavi.
Ondaj, kad ju vidiš, rumena ružice!
Čin' da neuzblidiš, kako i mé lice:
Reći ćeš od mene slobodno toj vili:
Kako m' život vene, od kad me prostrili.
Jer me je striljala bez nídne milosti,
I trud s ranom dala, ki je pun bolesti.
Tu joj ćeš još reći, koli sam poslušan,
Milos nje dvoreći kako virni sužan.
Ar sokol prí se će s gàrlicam umirit,
Mé sàrce neg se će od nje iznevirit.

XII.

Gdi su pisni za me, neg za one vile,
Ké sú zlate prame okol glave svile,
Ter okol tancaju s bisernim vinaćcem,
Ufanje svim daju, ki ljube sàrdaćcem.
Iz glasa pojući s uzdahom prisladcim,
Ljubko njih zovući s pogledom jur kratcim,
Svak da se pokripi, bez sumnje ki mniše,
Njih pozor prilipi, da zaman želiše.
Oj neka ti kolo tancaje vladaju,
Kojih tač obolo njih vile zgledaju,
Za njih je sva rados i slavne tej piésni,
U tih je sva slados nebesnih ljubežni
Rok dokle bude doć, da se svaka plati
Za milos dan i noć muka ká se pati,
Za moju nu mlados sad nisu jur pisni,
Ni nídna još rados, neg s' tugom bolizni.
Jer vilu, kú slidim kroz rajski nje pozor,
Nigdir ju nevidim u svital ovi dvor,
Ni čujem nje usti s ljuvenim zakonom,
Onu rič ku pusti s angjelskim romonom.

XIII.

Tamnu smàrt smišljaje, ajli poslidnji sud,
Mnozi prave da je s mukom najveći trud.
Od mnozih dovolje dobro da toj slušam,
Nu onoj znam bolje, sám što svak čas kušam.
Hudji trud nevidim od želje ljuvene,
Dil ké moćno blidim, ar mi život vene.
Bez mira dan i noć moćno me mučeći,
Odroniv mi svu moć i vas vid suzeći.
Ni samo toj meni, nu je svim ki ćute,
Udarac ljuveni po razlike pute.
Kroz toj bi svim bolje tamnu smàrt prijati,
Ner od svoje volje ljuven zakon znati.
Bez broja jer svak čas, ljubav muke ima,
A smàrt pod jedan glas za mal hip trud prima.
Ka je smàrt ina stvar ner jednom izdahnut,
Ter prijat ognjen dar jak dubak usahnut.
Nećutiv bolesti, ni muke svitovne,
Ni nídne žalosti u sàrcu jadovne.
A ljubav na saj svit vas je trud pakleni,
Svim ki žele živit u slavi počteni.
Kroz toj mudri prave, da svake mladosti
Hàrlo se izbave ljuvene ludosti.

XIV.

Gorčije žalosti jesu li gdi komu,
Ner mojoj mladosti i sàrcu, jaoh, momu?

Izgubih muku svu, zaman se sve radi,
Posijah ja žito, a inim žetva bi.
Ovako za inih mnozi lov loviše,
Ki lov ja učinih, ini ga dobiše.
Ranih ja košutu, ku slidih po gori,
Inim je u skutu, a mene uzmori.
Eto inim takoj jezero izvire,
A trudan život moj od želje umire.
Tač srića oholo svoj tanac sastavi,
Jere gre okolo pojući u slavi.
A ja sam tamnosti nepravo nadiljen,
I velmi žalosti kroz ljubav ucviljen.

XV.

Jelenak od luga, pas kad ga zateče,
Umiljen jak sluga k človiku doteče.
Polja, lúg ostavi, ter k lovcu hotie prit,
Kolike da pravi: „nedaj me psu ranit.“
Mneći se neborac oda psa bit branjen,
Nu isti od lovác ljuto bi izranjen.
Nemila tač ljubav meni put priteče,
Da s' tvàrdji nego lav, sužan si moj, reče.
Er hoću da slidiš ovu vil kod mene,
I licem da blidiš od želje ljuvene.
Čujući je taj glas, vas licem problidih,
Utàrnu svaki vlas tu vilu kad vidih.
Ma nu se uputih od straha zlo mreći,
Tuj vilu zaupih iz glasa moleći:
„Moj cvite zlatom svit, moj venče gizdavi,
„Nemoj me dat stravit čemernoj ljubavi!“
Još nebih iz usti' dobro rič izpustil,
Čemernu kad spusti taj vila na me stril.
Zatoj se ja bolim, zatoj se snebivam,
Umríti ter volim, da s mirom počivam.

JEROLIM PAPALIĆ.

r. oko 1470.

Jerolim Papalić vlastelin spljetski rodio se oko godine 1470. On obljubi jur za mlada nauke i napredova veoma u pjesničtvu po svjedočanstvu umnoga Marka Marulića, koji u svom evangjelistaru, pisanom oko godine 1490. pjeva o njemu sliedeće:

Hieronyme, in teneris sic carmina concinis annis,
Ut liceat de te conjicere ista mihi:
Tempora Apollinea gestabis cincta corona,
Et solves Lycio debita vota Deo.
Tunc tua per terras ibit, perque aequora fama,
Quisque feret nomen sidera ad alta' tuum.
Si quibus incumbis studiis praestabis in illis,
Taedia nec longus conferet ulla labor.
At si blanda magis te delectare voluptas
Segnis et incipiet gratior esse quies,
Obscurus vives, et tellus nomen eadem
Obruat illa tuum, quae tua membra teget.
Id tibi ne veniat, musarum cultibus, oro,
Exerce ingenium nocte dieque tuum.

Papalić je pisao i pjevao latinski, talijanski i hrvatski. Marko Dumaneić govori o njemu: „habuit ingenium satis amoenum et ad poesim mirifice propensum, in qua addiscenda omnem industriam collocavit, ut brevi tum latina, tum

italica *ac vernaculà lingua* elegantissimos versus faceret. Reliquit varii generis Carmina pure, dilucide, perspicue eleganterque composita."

Na njegovu molbu preveo je Marko Marulić Petrarkovu pjesmu u pohvalu B. D. Marie na jezik latinski, a sam je običavao Marulićeve hrvatske pjesme, prilikom svetkovinah kod svojih prijateljah uz gusle pjevati, kako njegov suvremenik Franjo Natalić svjedoči.

Od njegovieh pjesamah nije žalibože, na koliko nam je znano, nijedna sačuvana, te zato nemožemo ni mi ovdje ino priobćiti nego ove crtice njegova života.

JEROLIM MARTINČIĆ.

r. oko 1475 + oko 1525.

Jerolim Martinčić, vlastelin spljetski, rodio se u Spljetu oko g. 1475. i slovio je kao vrlo dobar pjesnik latinski i hrvatski. Marko Marulić načini oko godine 1510. na njega i na njegova brata Franju pohvalne pjesme latinske, te počimlje u jednoj ovako:

Hieronyme, Aoniae quamvis novus Incola sylvae,
Iudice me potuis dicier esse vetus,
Nam tua jam redolent Phoebeam carmina laurum,
Et serta ex hedera jam tibi texta petunt. etc. *)

Hanibal Lucić Hvaranin, njegov prijatelj nu mladji od njega, koji mu svoje ljubovne pjesme posveti, veli o njemu: da je bio „svakojakih kripostnih naukov pun i ne samo meu svojimi mištjani, da, i meu tudjimi mnogo scinjen." Kaže nadalje, da ga je on potaknuo dati na dvor rečene ljubovne pjesme i bludnu knjigu Ovidievu Parida na Jelenu, „koju ja istu knjigu (veli Lucić) iz latinske odiće svukši *u našu hàrvatsku* bih preobukal." Lucić pisao je i više poslanicah u versih na istoga Martinčića, u kojih ga hvali kao vrlog pjesnika, te spominje neke pravde što je imao u Spljetu i neke brige koje su ga morile, tješeći ga s riečmi:

A ti znaš (u knjige štio si) tko će pét,
Tribuje, da brige nisu mu na pamet.

Spominje takodjer kako je čuo da ga je u Spljetu netko nemilo porazio i na njemu ruku kušao, zadavši mu ranu „od izzada," od koje rane Martinčić naglo i umre, kako sljedeća Lucićeva nadgrobnica svjedoči:

Prem ako *naglime porazom* smàrt udri
Tebe, Jeronime Martinčiću mudri;
Li blago jest tebi, li će tvá živiti
I duša na nebi i slava na sviti.
Veliki razum tvoj tako je dostojal,
I kripost, o kojoj vazda si nastojal:
Da 'evo plač dodija Splitjanom s uzdasi;
Jer im najsvitlija sviéa se ugasi.

*) Ciccarelli. Opuscoli riguardanti la storia degli uomini illustri di Spalato. p. 18.

Martinčić pjevao je većom stranom ljubovne pjesme, jer biaše zaljubljen u neku djevojku, od koje se je poslie odvratio. Ovo svjedoči Lucić, govoreći:

Zatim mi bi čuti drago, da s' raztàrgal
Užu, i stril ljuti iz sàrca izvàrgal,
Dietića, ki narod od ljudih vas sjaha,
Ter mirno u slobod počivaš bez straha.

Izpjevao je takodjer podugačku Epigramu na pohvalu Angjeline Faledre, prekrasne djevojke mletačke, koju pjesmu hvali njegov suvremenik i splietski arcidjakon Donat Pašalić u sljedećoj na njega učinjenoj pjesmi:

Ni tua conditio purae notissima vitae
Atque senectutis norma severa foret;
Ipse cupidineo dubitarem nempe favore
Te captum, et flammis incaluisse novis.
Tam bene Phaletrae describis dona puellae,
Ut se non aliam jam Venus esse velit.
Felix illa quidem tali celebrata poeta,
Aeternum formae te duce nomen habet.

Martinčićeve latinske i hrvatske pjesme, koje još u 17. vieku većom stranom kod spljetskoga kanonika Marka Dumaneića u shrambi biahu, izgubljene su sada skoro sve, samo jedna jedina sačuvana je u jednoj rukopisnoj sbirci pjesamah, koju sbìrku Petar Lucić Trogiranin, pod imenom „Vàrtal" sakupi. Ova sbirka nalazi se sada kod pisca ovoga životopisa, te iz nje izvadismo sljedeću pjesmu.

Na priliku B. D. Marie.

Hierolim Martinčić učini.

O slavna priliko dive, koji poštenje
Čini svekoliko razložno stvorenje.
Priliko kraljice, koja kralja čisto
Rodi brez tužice u betlensko misto.
Ni t' ona umàrla ruka, koje kripost
Upisat bi hàrla izvàrsnu tvu lipost.
Istino još nebi od sega svita mast,
Ka priliko tebi toliku prida čast.
Jer tko taku hitrost al taj razum ima,
Da more tvu svitlost izreći sasvima?

Svàršena priliko, puna sve sladkosti,
Kàrstjani' svih diko, kàrstjanska radosti,
Po dive milosti, koje si prilika,
Izbav' nas žalosti i gnjiva razlika.
Uklon' nas od kuge i poganske ruke,
Smili se na tuge i svakdanjske muke.
Neka jur u pokoj brez predanja mirno,
Kleknuv pred oltar tvoj služimo ti virno.
Na konac življenja skaž zlamenje niko
Božjega smiljenja, o slavna priliko!

HANIBAL LUCIĆ.

r. oko 1480 + oko 1530.

Hanibal Lucić, ili kako se sám pisà, Lucìj, rodio se na otoku Hvaru oko godine 1480. Biaše hvarski vlastelin imućan i ugledan. Imao je svoja dobra i kuće u starom i novom Hvaru te na otoku Visu. Kao mornar putovao je mnogo po svietu, što svjedoči sam u svojoj pjesmi pisanoj spljećaninu Jerolimu Martinčiću, u kojoj spominje padnutje Rodiotskog otoka, veleći mu:

Zatvoren tamo tja, nečuješ u kutu,
Mornarom kako ja koji sam na putu,
Kako je prikrila Rodiotski otok
Čudna moć i sila, kú poda vas iztok.

Godine 1510. bivši on negdje na putu, nadje na povratku svoju kuću u Hvaru razrušenu, i svoje vinograde razorene. Ovo bezzakonje biaše počinjeno po puku hvarskom, koji se iste godine, po naputku mletačke vlade, proti vlastelinom pobuni.*) Da podigne s nova svoj porušeni stan i svoje zapušteno gospodarstvo, prestane Lucić putovati i ostane postojano u svom zavičaju. Ovo svjedoči sam u svojoj gorespomenutoj pjesmi sa sljedećimi riečmi:

Vàrgal sam sve na stran razkoše; nestojim
U linost, nego stan podignut nastojim,
Razrušen ki je bil malo ne sasvima
Od množtva, koje dil razbora neima.
Ter po sva godišća drugo i ne radim,
Neg sgibla vinišća ponavljam i sadim,
Sila m' je cić toga vàrtit se, obticat.
A jedva jednoga more me doticat.
Sad me Vis, sad Stari, sad ima Novi Hvar,
Ció takih ter stvari' počivam nikadar.

Ovu pjesmu pisao je Lucić godine 1522. kad je grad Rod pao, i kaže u njoj da se sad slobodan nahodi a za ljuvenim stiegom već da nehodi, što takodjer svjedoči da je bio sit svieta i površnih njegovieh nasladah. U to doba ili štogod kasnije, izpjeva on osim njekoliko poslanicah, jedino svoje dramatično djelo „Robinja,“ dočim je ljubezne pjesme i prevod iz Ovidiove Heroide mnogo prije načinio bio, budući da i sam u pismu na Jerolima Martinčića, kojemu ih posveti, kaže: da ih je o d a v n a složio.

Predmet pomenute drame, koju posveti svome prijatelju Franji Paladiniću, uzè on iz povjestnice hrvatske. Glavna lica što u njoj dolaze, jesu: robinja, netjakinja bana Madjara ili Majera Blaža, koji je banovao oko god. 1484. i mladi Derenčin, sinovac bana Ivana Derenčina, što je godine 1496. u bitki kod Modruša u turske ruke pao, te u robstvu carigradskom umro.

Znamenito je što Lucić u posveti ove svoje drame kaže. Pripoviedajući u početku, kako je ovu svoju Robinju u *minutih pokladnih danih* radi razgovora složio i Paladiniću pokazao, veli na dalje: „Takove bo te pisni u pridnje vrime iznaštene biše i obićahu se puku prikaživati samo na konac: da razlike druzih kriposti i pomanjkanja slišajući i gledajući, svaki sam sebe i život svoj umiti bude bolje prociniti i srediti.“ Ove rieči jasni su dokaz da dramatička prikazivanja već mnogo prije Lucića ne samo u Dubrovniku nego i po ostaloj Dalmaciji u običaju biahu, ašto možemo smjelo tvrditi, da su se dramatičke igre već prije 400 godinah na hrvatskom jeziku predstavljale.

---

*) O toj buni govori suvremeni dubrovčanin Ljudevit Crević (Cerva) Tubero, u svom djelu: „Commentaria suorum temporum Libr. IX.“ sljedeće: »Phariae Insulae quam et Lesinam vocant, Nobilitas pene deleta est, ea partim interfecta, partim domo sedibusque patriis estorris. Illius enim Insulae plebs, auctore quodam ejusdem corporis sacerdote, adjunctis sibi agricultoribus, prima omnium Dalmatarum arma in Optimates sumpsit.“ O istoj buni govori i Farlati u Illyricum Sacrum. T. IV. p. 267.

Hanibal Lucić biaše kao pjesnik i književnik u najužem prijateljskom savezu s umnim splječaninom Jerolimom Martinčićem, koga je i poslie smrti opjevao. Živio je u prijateljstvu takodjer s pjesnici Nikolom Matulićem i s Franom Božićevićem; s vlastelini hvarskimi Petrom Golubinićem, Jerom Bartučevićem i s Franjom Paladinićem; s arkipopom i kanonikom hvarskim Nikolom Gazarovićem, koji u njegovu hvalu jednu pjesmu sastavi, te napokon s krasnom i umnom veziljkom Milicom Koriolanovićevom, rodom iz Trogira, koju Lucić u dugačkoj pohvalnoj pjesmi opjeva. S Petrom Hektorovićem, umnim pjesnikom iz Hvara, biaše takodjer u poznanstvu i spominje ga u svojih pjesmah, ali budući stariji od njega, nemože se reći da li je u kakvom bližnjem savezu s njime stajao.

Poznata Lucićeva djela jesu sljedeća: 1. Pjesni ljuvene. 2. Poslanica Pariža Jeleni, prevod iz Ovidove Heroide XXVI. 3. Robinja. Drama u jednom činu. 4. Piesni od pohvale i nadgrobnice.

Sva ova djela izdana su po njegovoj smrti ponajprije godine 1556. u Mletcih, od njegovog sina Antuna,*) pod sljedećim naslovom:

Scladanya izvarsnich pisan razlicich poctovanoga Gospodina Hanibala Lucia Vlastelina hvarschoga, choye cini stampati v Bnecih sin gnegov Antoni, nachon tissuchia i petsat i pedeset i sest godisch od poroyenya slavnoga spasiteglia nasega Isucharsta na deset miseca zvgna. In Venetia per Francesco Marcolini MDLVI. U 4ini, stranah 134.

Po drugi krat izdana su ista djela u Mletcih godine 1638, ali brez posvetnog pisma na Martinčića i brez ljubovnih pjesamah VIII. IX i X. pod ovim naslovom:

Robigna Gospodina Anibala Lucia harvaschoga (sic) vlastelina. In Venetia MDCXXXVIII. Appresso Marco Ginammi. U 8ni str. 103.

Po treći krat izdade ista djela u Zagrebu god. 1847 Dr. Ljudevit Gaj svojim troškom, a s predgovorom i riečnikom od pr. Antuna Mažuranića, pod naslovom: „Hanibala Lucića Hvaranina Skladanja, pisana 1495—1525."

Iz posljednjih dvajuh izdanjah priobćujemo i mi ovdje njeke izvadke.

Pjesni ljuvene.

III.

Ako si mislila tako mi nedati
Tvoja lićca bila, gospoje, gledati:
Zač mi ni onada, vilo, njih pokazà,
Kadno mi cvil zadà ljuvena poraza?
Ako si takoje mislila, da do vik'
Beside ja tvoje nebudem dionik:
Začto me tuj posù biserom od sgora,
Ki ti se tad prosu iz medna govora?
Kad no me uprosi tvoj govor ugodni
I reččè: „Tuj što si goste nezahodni?"
Onada ja rekoh: „Gospoje, išću stvar,
Kú ako dotekoh po ki put ikadar,
Biti ću vesel već, veće ću biti blag,
Veće ću dobro steć, neg caru tko je drag."
A už toj tvoja rič reče: „Ako možem
U tom, čto iščeš, nič, daj da ti pomožem."
Blago tomu, ako jest koji, ki dvori
Vilu, ká jednako misli i govori.
A meni, vaj, vilo, ki dvorim u tvoj dvor,
Zajedno ká dilo neskladaš i govor;

*) Ovoga Antuna Lucića opjeva oko god. 1552. Petar Hektorović u jednom talijanskom sonetu.

Jer eto, kad višću učinih ja tebe,
Da dobro, kó išću, sve imaš u sebe,
Dobro mi toj nedaš: gorje mi još tvoriš;
Neć da me pogledaš, neć da mi govoriš.
S toga mi jest umor, s toga mi jest sila,
Da dušu dam na dvor, gospoje nemila.

VI.

Vilo, ká imaš moć u pozoru tvomu
Prominit meni noć na danku bilomu,
I opet činiti, danak mi taj bili,
Vilo, potamniti, da mi smàrt omili,
Nu mi rec', odkuda tvoj pogled medeni
Ima toj, da čuda taj tvori u meni?
Jer kada, gospoje, pogledaš na mene,
Nasmijav tej tvoje jagode rumene:
Zimna me ogriješ, znojna me ohladiš,
Naga me odiješ, gorka me osladiš,
I nasitiš lačna, i žedna napojiš,
I utišiš plačna, i trudna pokojiš.
Kada li sinj oblak sàržbe tvoga lipi
Vazme mi ličce zrak, neka me nekripi:
Onada sve slanc biju me i krupe;
I tuge obstrane, i jadi obstupe;
Onada u ruci pravdi se ja vidim,
Ká hoće, na muci da grihe povidim;
Onada svi mači siku me i kose,
I vojska pak tlači, i zviri raznose.
Odpusti oblak taj, otmi me tužici,
Pokaži svitli raj virnomu službici.
Jedan samo pogled moći će naknadit
Vas moj trud i svu zled, i jade osladit.

VIII.

Mnokrat sa sobom sám misleći vàrh tebe
Bude me stid i sram samoga od sebe,
Što tvoju lipotu, tvoj ures, gospoje,
Tvoj um, tvú dobrotu má pisan nepoje:
Nu je moj pameti trudno da se stavi
Dike tvoje péti, ké su vàrh naravi.
Jer da bi u pàrvi početak začela
Od tancih obàrvih, od kosic, od čela,
Znam ne bi po vas vik mogla da povidi
Oda stó jednu dík, tuj samo ku vidi
A kako izreći mogla bi do vika
Oni dar najveći, čuda ona nika
Od càrnih očiu', kimi kad poziraš,
Slastju nikom njiu' dušu mi podiraš?
Al od ličca bila, kojemu (svak vidi)
Ruža je proctila rumena na sridi?
Al od ust, kano med iz sebe proliju,
I perle u pored nizane pokriju?
Zato mi zazriti, ako te nehvalih,
Nehtij, venče viti, i sam bo toj žalih.
Tomu je uzrok toj, što nimam kriposti
Slaviti razum tvoj s angjelskom liposti;
Jer slavno ličce tvé i dike ostale
Nadhode na svit' sve i slave i hvale:
Nu odsad koliku imati budu moć,
Hvalu ću razliku péti ti dan i noć.

X.

Tko čista izmotà iz zlata preden zlat,
Ter ovoj omotà gospoji bili vrat,
I glavu pokri li? Tko li joj dá čelo
Već nego dan bili vedro i veselo?
I càrne obàrvi uzvite načinom
Miseca u pàrvi dan, ki je za minom?
I càrno iz bila oko meda slaje,
Kim dušu iz tila vadi poziraje? —
Nje kosa nadhita vridnostju i cinom
Sva blaga od svita, i sunce svitlinom.
Nje čela za diku i za dragost mnogu
Oči se čoviku nasitit nemogu,
Obàrvmi očitja razum i dobru ćud,
Kako svitlost svića kroz bistar caklen sud.
Pozorom u lugu zvir bi pitomila,
Zlu volju i tugu svaku prelomila.
Dà tko li ružicu sabrà i žilj bili,
Ter prosu po ličcu gizdavoj toj vili?
Tko perle od valje upored iznizà
I sgor od koralje usta joj prorizà?
Tko gàrlo iz bila mramora i ruke
I pàrsi izdilà s dvi drage jabuke?
Tko li joj u smihu, tko li u hodjenju,
Tko milost u tihu podà govorenju?
Ričju bi onada majku utolila,
Kad ju glas zapada smàrti sinka mila;
Ličcem veselila tamni bi pakal taj;
Smihom otvorila nebo i svitli raj.
Od bisera venčac na gàrlo da stavi
Aliti pàrstenčac na ruku gizdavi,

Nebi joj prideli urehé ni gizdé,
Dà, od nje prijali, jak od sunca zvizde.
Čudna je stvar nika viditi, kad hodi,
Kolik dvor od dikah za sobom uzvodi:
Čudo je još veće gledati, gdi Ljubav
Krili uztrepeće na njeje pàrsi stav,
Koliko da išće, da svitu pokaže,
Da joj je ložišće ondeka najdraže.
Onde lúk proteže, onde oganj niti,
Kojimno svit žeže, i nebu još priti.
Za moći tvojih ruk, za lipost tvojih kril,
Ljubavi, i za lúk i za tvoj zlatan stril,
Dopusti, da samo nje dik se nagledam,
Moj želji inamo da pojde ja nedam;
Jer lipost toliku da ljubi, da gàrli,
Nij' dano čoviku, koji je umàrli.
Da 'vo se nesvida neg me li zanosi
Ta želja naprida, i veći dar prosi.

XI.

Kad najpri ja tvoje vidih zlate kose
I oči, gospoje, ké sàrca zanose,
I dike još ine tvojega obraza,
Gdi narav načine sve lipe ukazà:
Nemogoh nereći i sudit u sebi,
Da je dar najveći lipota u tebi.
Nu kada procinih tvoj razum pa i ćud,
Tu misal prominih, gospoje, i taj sud.
I evo nevim reć, oda dva ta dobra:
Ali si lipa već, al umna i dobra?

XII.

Jur nijedna na svit' vila
Lipotom se već neslavi,
Jer je hvale sve skupila
Vila, ká mi sàrce travi.
Ni će biti, nit je bila
Njoj takmena, ká se pravi.
Lipotom se već neslavi
Jur nijedna na svit' vila.

Vàrhu njeje vedra čela
Vridna ti se kruna vidi
Od kosice, kú je splela,
Kojem zlata nezavidi,
Svakomu je radost vela,
Kad ju dobro razavidi.
Vridna ti se kruna vidi
Vàrhu njeje vedra čela.

Obàrve su tanke i càrne
Nad càrnima nad očima:
Càrne oči kada svàrne,
Čovik tugu prem da ima,
Tuga mu se sva odvàrne
Za veselje, koje prima.
Nad càrnima nad očima
Obàrve su tanke i càrne.

Kako polje premaliti
Lička joj se ružom diče,
Ruža nigdar pri na sviti
Toli lipa neizniče.
Mladost će se pomamiti,
Kojano se za njom stiče.
Lička joj se ružom diče
Kako polje premaliti.

Pri rumenih njeje usti'
Ostao bi koralj zada;
Zubići su drobni gusti,
Kako biser, ki se sklada;
Sladku ričcu kad izusti,
Bi reć mana s neba pada.
Ostao bi koralj zada
Pri rumenih njeje usti'.

Blažen, tko joj bude gàrlit
Gàrlo i vrat bil i gladak;
Srića ga će prem zagàrlit,
Živiti će život sladak;
Žarko sunce neće hàrlit,
Da mu pojde na zapadak.
Gàrlo i vrat bil i gladak,
Blažen, tko joj bude gàrlit.

Lipo ti joj uztrepeću
Pàrsi bilje sniga i mlika,
Tere oči na nje meću,
Ki žalosti išću lika,
Jer nemogu sladkost veću
Umisliti do vik vika.
Pàrsi bilje sniga i mlika
Lipo ti joj uztrepeću.

Pàrsti joj su tanci, bili,
Obli, duzi, ravni, prosti,
Gdi bi zelen venčac vili
Ali krunu od vridnosti,
Koga nebi prehinili
Od lefantje da su kosti?
Pàrsti joj su ravni, prosti,
Obli, duzi, tanci, bili.

Od svih gospoj, ké su godi,
Gospodšćina njoj se prosi;
Meu njimi jer kad hodi
Toli lipo kip uznosi,
Bi reć tančac da izvodi,
Tim se ona neponosi.
Gospodšćina njoj se prosi
Od svih gospoj, ké su godi.

Grihota bi da se stara
Ova lipos uzorita;
Bože ki si svim od sgara,
Čin', da bude stanovita,
Nedaj, vrime da ju shara
Do skončanja sega svita.
Ova lipost uzorita
Grihota bi da se stara.

Pjesni ljuvene.

XVI.

Htij prijat ovi dar za zlamen ljubavi,
Premda je mala stvar, moj žilju giz-
davi!
Veći t' se dar prosi; dà, ljubav i vira,
Mé sàrce kù t' nosi, ona sve namira
To je sok, má vilo, rumenoga cvita,
Kojimno pribilo tvé ličce procvita,
Njim kada rumeni umiješ tvoj obraz,
Vilo, se spomeni, da nošu tvoj poraz,
Koji ću po vas vik tàrpiti skrovito,
Od tebe samo lik ufajuć i mito.

San.

U vrime, kó čisto poznati nije moć,
Je li dnevu misto još dala màrkla noć,
Nego čto svitliti bude jur danica,
I rosom cakliti zelena travica,
Budući trudne san oči mi zatvoril,
Jere plač i nesan biše ih izmoril:
Já mi se činiti u sni, jak u javi,
U neznanoj biti nikojzi dàržavi,
I stat na poljani široka prostora,
Kojù svu obstrani okoliš od gora'.
Tuj meu razlike mnoge stvari ine,
Ké bihu velike vridnosti i cine,
Ugledah na gori nezmirni višinom,
Od zlata gdi gori jabuka svitlinom.
Svitlija biše ner sunce, kad iztiče,
Visoka, mnijah, der do neba da tiče.
Nju tako s daleče gledaje, gdi sviti,
Sàrce mi uteče, da bi m' ju imiti.
Jer mnijah izbavit tuge se i muke,
Mogući dobavit take si jabuke.
Još veće sàrce pak já mi se razgarat,
Jer oni svital zrak počà mi otvarat,
Koliko da pravi: „Želja si ti moja,
Vazmi me, i stavi za nidra za svoja."
Zato ja jah teći najbàrže, čto mogah,
Toj gori hiteći najti se pri nogah,
Da na nju pak gori ukradom uzajdu,
Kad se dan obori, a zvizde izajdu.
Nu kad me nje blizu sritè noć i tmina,
Uza nju da lizu, nebi mi načina;
Osičena ho jer sva biše u okol,
I ja neimah pér, da letim jak sokol.
Nego se vàrteći dugo tu zamani,
„Goro," le htih reći, „s Bogome o-
stani,"
Paka rih: „Ali oć ovu ću ja sriću,
Kú veće neću moć nigdar da susriću?
Manje zlo, da svaku pogibil i škodu
Primem, neg ovaku ostavim prigodu,
S ké meni i mojim blago si bit hoće,
Ako kad posvojim privridno toj voće:
Bude li kà ina ruka ga utàrgat,
Smàrtna će gorčina život moj iztàrgat,
Jer ću sebe sama zlobiti po sve dni,
I želit od srama, na svitu da me ni."
Smislivši to, radi takova ja stida,
Pun straha i sadi tiskah se naprida,
Da bolje obajdu kamenu onu ljut,
Jeda si iznajdu ki klanac ali put.
I eto, vàrh stine gole brez predola
Žila se masline prostàrla niz dola,

A po njoj kitica svudi tud pronikla,
 Ino sve litica stisa se obsikla.
Učini mi se tad sve to ravno, veće
 Nego li more, kad vitar ga nekreće.
I k žili toj tako prionuh ondazi,
 Jak medvid, kada tko medom ga omazi.
I snagu tuj stekoh u ruke i u kip.
 Da bi reć ustekoh gorika jedan hip.
I na sva jur jidra spravil se bih na to,
 Da vàržem za nidra to voće bogato:
Kada glas iz gore čuh, da mi navisti,
 „Kamo se," govore', „tučeš brez koristi?
Oni dar čestiti druzim je odsujen,
 A listo jesi ti nebore zatrujen."
I eto vidih, vaj, gdi jedan priljuti
 I jadoviti zmaj krili ga kreljuti.
I valja po tlehu, i ustami obziva
 Tu zlatu urehu, ká suncu odsiva.
Tu počah hlepiti, smàrt po me da pride,
 Nemoguć tàrpiti bol, ká me razide.
I da bi meu to san me neostavil,
 Bio bi život moj s dušom se razstavil.
Evo još i sada cić gorkih uzdaha'
 Sàrce se razpada moje i od straha,
I Boga sve moli, prí da ga umori,
 Nego se izkoli, što mu san govori.

Zaslovje.

Tko bude čtil moje bludne ovè pisni,
 Ljuben vrid ako je tàrpil kad bisni,
Znam da će mojemu po sebi on umít
 Veselju tašćemu i tuzi razumit.
Ako l' u ljuben dvor još nogu nij' stavil,
 Zato sam prem na dvor tej pisni odpravil,
Neka bludna dila tašćinu pri vidi,
 Nego mu pak sila bude da se stidi,
Kako se ja stidim evo sad i kajem
 Jur kasno, kad vidim i dobro poznajem,
Svitovna da je slás kako san, kí laže,
 I bigá oni čas, u ki se prikaže.

— —

Iz Robinje.

Skazanje drugo.

Robinja, Gusar i Derenčin.

Robinja.

Vaj meni, nij' li grih, gledajte cić Boga,
 Da se tač izmorih mladjahna neboga.
Upala u ruke gusarom prihudim
 Ovako sve muke podnoseć da trudim?
Mogu li pokore na svitu ké ine
 Najti se, i gòre tuge i gorčine
Neg ove, ké tope brižnu me i dave,
 Pogruziv od stope tja deri do glave?
Meni gorke noći, meni su gorci dni,
 Od nikud pomoći bolizni mojoj ni.
Ajme, mila mati, na što me odgoji?
 Čto me nepotrati, kada me zadoji?

Gusar.

Bre, uzu tàrpiti jure se nauči,
 A nemoj vapiti, jak da te tko muči.
Na tvoju malu har tribuje ovamo
 Da ideš na pazar, i da te prodamo.
Nismo se brodili po Savah i Dravah,
 I tóke obili klance po dubravah,
Za da nam nebude u tebi pak plaća,
 Koja nam sve trude dopokon oslačá.

Derenčin.

Čto tako tu diklu mučite, junaci,
 Kako cvit izniklu, ali ste divjaci?

Gusar.

Da je ova dikla kako cvit rumeni,
 Tàrgovče, iznikla, to nišće nij' meni;
Ja išću da prodam nje lice rumeno
 Za jaspre, ké podam za vince càrljeno.

Derenčin.

Pokle za prodaju dikla je ta vaša,
 Stanite, neka ju moja rič uprašа,
U kojoj je strani svita se rodila,
 Gdi li se uzhrani robinja taj mila.

Gusar.

Oči otvoriti, i tu stvar gledati,
 I š njom govoriti nitkor ti nekrati.
Dobro gledaj, za te je li, ter ju kupi,
 Dokle, ká gleda te, srića neodstupi.
Cilu, nemužatu ja ti ju obitam,
 Da dobro za platu razumij čto pitam,

Manje se nedade, tàrgovče bogati,
Oda tri hiljade sve zlatih dukati'.

Derenčin.

Neka mi sa njome malo pobesidit,
Od cine po tome s vami ću pak vidit.

Gusar.

Besidi, kako hoć, manje se neće dat,
Vazeti ali oć, u tebi toj će stat.

Derenčin.

Molim te, povij mi, odkuda si koli,
Jer jadi tvojimi sàrce me zaboli.
Viru ti obitam od tàrgovca prava,
Za zlo te nepitam robinjo gizdava.
S tobom sam jednake beside i vire,
I čovik brez svake binbe i probire.

Robinja.

Trudno je boleću ranu razvijati,
Da li t' se tim neću, tàrgovče, ujati
Ja, da ti nepovim, tko sam i odkuda,
Bude li mi, nevim, s prudom al brez pruda.
Hrabrost oca moga i vira jest bila
Kralja ugarskoga k sebi primilila.
I on mu od tada budući najdraži,
Beloga Belgrada hti da je na straži.
Tuj poslom junačkim po tej put poslovà,
Da ga i hàrvatskim banovstvom darovà.
I veća porodi slava mu se totu
Neg Janku vojvodi i Vuku despotu.
Po turskoj neviri dopokon poginù,
Jere u potiri busiu zaminù.
Sriće moje oko tad hoti počati
U mene ne tóko veselo zàrcati.
Nu joj se domišljat meni nebi moći,
Ni ova pomišljat tuga da će doći.
Dâ, sada poznaju, njegove ció smàrti
Ova se vàrh naju nesrića razpàrti.
Ció smàrti njegove prolivam suzice
Nesrićna sad ove i bolim tužice.
Vaj smàrti sàrdita, kako brez uzroka
Svakoga čestita dozgoniš pri roka!
A tkono brez česti žive, ter te išće,
Na tvoje dovesti nećeš ga stanišće.
Njega si uvela u tvoja tonota,
Nebajući, vela da je to grihota;
A neće se ozriti na mene sa sobom,
Ká želim umriti, ká teku za tobom.
Biše u veselju i mene skončati,
A ne me dreselju i tugam podati,
A ne me na ovoj dohranit života,
Da mi si ti pokoj, a život tegota.
Gorka si, svak veli, da nu me kako med
Tvà gorkost veseli, istom mi dojdi vred.

Derenčin.

Nehotij smàrt želit toliko još mlada,
Dâ ufaj veselit, ako si ikada.
I počni od totu misalcu jur drugu
Mislit o životu veselu i dugu.
Jer čovik, neka viš, tej vàrsti nebudu,
Da sa mnom izgubiš beside zaluda,
Pokli se običnom tome ričju tvojom
Pravom gospodičnom kažeš i gospojom,
Znaj, da ja opojih i pamet i dušu,
Jer slast ričih tvojih, dà mi, da okušu.
Zato, tako te čast nigdar neostavi,
Tvoje mi riči slast opata pojavi.
I tako t' velikom tuga se zaplati
Radostju i dikom, hotij mi kazati,
Po ki se put srića tvoja priobrazi,
Kako li nesrića ovaj te porazi.
Jer tako takova gusa me nestala,
I ugodna ova družba neostala,
Tako mi dobiti, od tàrga, ki vodim,
Tako mi hoditi zdravo, kuda hodim;
Sàrce moje truti poča jad najgori,
Odkad mi dà čuti tugu, ká te mori.
Tere milovati meni te je sila,
I sve virovati, čto si govorila.

Robinja.

Znaj, da bih ja mnila bogu sagrišiti,
Moja ti sva dila nehteć izdrišiti,
Videći te, s voljom od sàrca da misliš,
Kako se nevoljom mojom produmisliš,
A znati neišću, tko si, ni od koga,
Ni prosim da višću činiš me od toga.
Dâ, pravo za reći, po tom čto besidiš,
Tàrgovca nič veći meni se ti vidiš.
Tko hoć si, dobra čest svaka te sadruži
Za ono, čto bolest moja ti dotuži.
S dobitkom svi tàrzi tvoji izajdite,
Tvé želje u bàrzi pune se najdite.

Ako te ká čeka, bog daj da ne kasno
Ljuba te dočeka pošteno i časno.
Srića ti se plećma ovako nesvàrni,
Neg svojim te većma krilom te ogàrni.
Bog će odvratiti plaćom ti ne malom,
A ja ti platiti nemogu neg hvalom.
Već ako u plaću i ovo primeš sad
Beside, ké tratju prošenja tvoga rad;
Jer ti ću pečali moje doskazati,
Ali t' mi dat ali pomoć mi nedati,
Bud da se nadiju u sàrcu mojemu,
Da ti pri dodiju neg sgodim u temu
Rih ti, da otac moj busiom poginù,
I pàrva bi mi to šiba, ká me šinu,
Kú jošće zaliho mlada neoćutih,
Koliko da tiho šine me po skutih
Jere oca radi meni kralj tu šćetu
I bratu naknadi malu još ditetu.
Najpàrvo mi brata obilno obdari,
I čini bogata spenzom i timari,
I hti da ga druže očevi dvorane,
Lipo da mu služe, konje da mu hrane.
Jošće ga štovati većma se obita,
Da će banovati, kad dodje na lita.
A meni sto selah zapisa, i reče:
„Rasti mi vesela; kad vrime doteče,
Na ti moju viru, njom ti se obićū,
Ja da ti namiru česmenitu sriću.“
Za tim udovicu majku mi požali
S suzami na licu, ter joj se zahvali
Kažući me rukom, veleći: „Utišaj,
Ter ovom jabukom diči se i nišaj,
I vàrhu nje stražu imaj pomnja tvoja,
Jer ju imam dražu neg da bi kći moja.
Ja ću te činiti bit majku veselu
I tuge zabiti, ké t' biše doselu.“
Od tad je gojila majka me Jelena
Kakono bosila kiticu zelena.
Zimi stěć u gradu u zlaćene hiže,
A litom u hladu, gdi slavić biljiže.
Pri tihom Dunaju, tamo gdino Sava
Rike se shajaju zajedno i Drava.
Tuj biše gizdavi perivoj tere gaj,
Vidiv ga ti, pravi rekal bi da je raj.
Najveće ugodno biše mi tuj stanje,
Prostrano slobodno i mirno šetanje;

Tuj ti me na čride dvorkinje dvorahu,
I moje beside pomnjivo zorahu;
Tuj moje sve dilo razbirati biše
Rumeno i bilo cvitje, kó miriše;
I perle, koje su od broja, nizati,
I nakitiv resu zlatu podstrizati;
I sterat svilicu po bilom platnu,
Umišajuć žicu srebàrnu i zlatnu.
Nesrićo, ká svega dobra me izbavi,
Na čto mi od njega spomenu ostavi?
Evo se već bolju smišljajuć pàrvanju
Slast, nego nevolju tàrpeći sadanju.
I ova toliko zled mi je gorčija,
Raskoša koliko slaja mi bi prija.
Neznah, ča je briga, neznah, ča su trudi;
Toliko me niga majčina razbludi.
A sad se svak čudi, da nisam saspila,
Toliko utrudi družba me nemila.
U veselom zdravju veselo svud hojah,
Na mehku uzglavju pokojno pokojah;
Sada za uzglavje kamen je studeni,
Mislite, kó zdravje može bit u meni?
Sladkom i obilnom hranjah se ja pićom,
I sa zlatom svilnom rešah se odićòm;
A sada premine dan mi se kadgodi,
Po zakon živine, o travi ter vodi.
Sad naga i bosa sila m' je da hoju
Jutrom kad je rosa, i obdan po znoju.
Jer vridne mé svite, má mladost ké nosi,
Sve mi su raznite od zlih Martolosi',
Pustinjom kí hode, ter zimnu i gladnu
Vezanu me vode u ruhu pritamnu.
Ter kad mi goda se broditi se rikom
I doli poda se pozriti ponikom;
Umiru od srama, od jada umiram,
Ni mogu tu sama, da na se poziram,
Videći gdi vlase zlate sam iztàrgla
I gàrdo niza se pustivši razvàrgla.
Videći u strahu lica problidila,
Kakono u prahu jabuka prizrila.
Ja bih jih gàrdila rukom mojom sada,
I sebi zadila gorku smàrt od jada;
Da 'vo je uzicom stegnuta nazadu,
Ter mi pred tužicom uteći nedadu.
I živem po sili prek moga hotinja,
Gdi mi smàrt omili cić gorka živinja.

O, neka zabudem muku i trud tóki,
Čin' Bože, da budem on kamen žestoki,
O kíno sàrdito more se razbija,
A on stanovito stêći se nesvija;
O me se razbiju gorčina sa tugom,
I svak čas prispiju jedna mi za drugom.
Da 'vo stanoviti moći mi bit nebi,
Jak tenci toj kiti, ká stane o sebi.
Evo mi zahodi na stranu besida,
Jere ju zavodi bol, ká joj zasida.
Da neka opeta tamo se povrati,
Od gdi ju ta kleta bolizan uvrati.
Sginuvši Vlasko ban (to bì ime momu
Ocu), ne vele dan izadje po tomu,
Da svoje počaše krajine prostirat
A stiskati naše Turci, i nas tirat,
I sela robiti, davši jim svak pleće,
Jer se ozubiti neima tko veće,
Ter tada biše čut svuda po rusagu
Vlaskovo ime slut, uminje i snagu.
Veljahu: Sva hvalo, Vlasko, nam sginu ti,
I nam je do malo za tobom sginuti;
Jer kada ti pade, nam se stanovito
U rukuh prepade mač i kopje vito.
Veljaše svak tako, svak staše uhiljen;
Dâ, ne svim jednako strah biše razdiljen;
Jer oni, ki bihu od kroja daleče,
Pogibil nemnihu da do njih doteče.
Kakono tko níma pomnju, ni se svidi,
Dokli pred očima svoje zlo nevidi.
I ja ti se šćeti ovoj nenadijah,
Koja mi doleti, ajme, kad nemnijah.
Običaj biše moj izhodit u šetnju,
Za neka minu znoj i vrućinu lietnju,
Kudno se prilipi perivoj prostire,
I vodicom kripi bistrom, ká izvire.
Tu svakom gizdavom dvorkinje gizdave
Išćahu zabavom, kako me zabave.
Plešuć po travici, pisance spivajuć,
Poreda s slavici glasom izvijajuć.
Jedan dan tuj site razlicih igara',
Sunce trakov kite nadvisiv od sgara,
Voću pod granami padosmo sve skupa
Nemneć, da za nami nesrića postupa,
Ká me kako ljuti taj želet za mnom stav
Mišljaše tisnuti dolika stàrmoglav.
Čemu je govorit inako, ni mniti
Ono, što ima bit, neg da će li biti?
Pod sincom oriha, voda gdi se toči,
Sanka mi moć tiha napade na oči,
I nebih duboka još sanka zaspala,
Da me je žestoka bojazan zapala.
Jer mi se učini, očito da viju,
Vuci po planini koa mene da viju.
Ter kako košuta, od staze do staze
Vorih se stran puta, da me nezapaze.
A oni skupiše hitro se po slidu,
Ter me obstupiše i zadu i spridu.
Ja zada ni sprida nemoguć postupit,
Sva žuta i blida iz glasa jah upit.
Čuvši me, stekoše k meni se sve moje
Dvorke i rekoše: Čto je toj gospoje?
Čto si prominila lićca? čto uzdišeš?
Kí si san vidila? jedva dušom dišeš!
Tuj sanka odustah sva puna bojazni,
Misleći tere stah, koje su toj skazni.
Ja tako misleći kakono vazeta,
Izteče vàrveći ta gusa prokleta,
Ter nas obistrani, i ká čù da viče,
Ali ju izrani, ali ju posiče.
Od sablje pogibe nesrićna Margita,
Jer tu do potribe biše glasovita.
Smišljati nemogu, kako mi nje glava
Tu pade pred nogu brez trupa kàrvava.
Prem tada iz glasa htiše se da vapim,
Za ujid od pasa' netàrpit, kú tàrpim.
Da bi mi na povrat, glasom bi vapila,
I glavu tere vrat sama jim klonila;
A tad me dobi strah od smàrti te zale,
U posluh tere stah i ja i ostale.
Tuj nas izvezaše, za tim u planinu
Bijuć odagnaše kakono živinu.
Pria bih našla broj noćju na vedrini
Svim zvizdam, neg mojoj poslidàjoj gorčini.
Puste sam sve strane protekla i luge,
Vepri gdi se hrane, i zviri te druge.
Obajdoh sve gore, brodih se preko sto rík,
Nigdi mi nitkore nedodje pomoćnik.
A gdi su, mimo dvor koji mi hojahu,
I noćju pod prozor pisance pojahu?
Pisance, u kojih veljahu, da sam ja
Kruna i dika njih, i sunce kô jim sja.

Neka t' njim tašćinu svaku govoriti,
Za bolje vašćinu moći sam stvoriti.
Ajme, ča mi prudi, nesrićo prihuda,
Jer mi nenaudi njih hitrost zloćuda,
Pokolu, prizala nesrićo, u oblast
Gorim si podala mene i moju čast?
Ter dàrhću kako prut, i gledam sva mista,
Gdi smàrti najdu put, dokolu sam čista.
Bože me prikora takova izbavi,
Mimo toj najgora smàrtca me zadavi.

Derenčin.

Zasve jere mnogo nesrića te tlači,
Zasve jer ubogo ruho te oblači;
Li gàrlo i lice i vrat imaš bilji
Od bile ružice i od bilih žilji',
I zrak, kim se hita pozor tvoga oka,
Sunačce nadhita, kad sine s istoka.
A rič meda slaja, iz ust ká t' izvire,
Dikami od raja čudno zaudire.
Ter dim, da je krutji driva i kamika,
I sàrcem još ljutji od lava gladnika,
Koga nesiluje tvoja rič pridraga,
I da te miluje, i da te pomaga.
Ti dake ustàrmi misal i odluku,
Koja ti put stàrmi na smàrt tvojih ruku'.
Jer moje evo t' mi sve misli govore:
Otmi ju, ter otmi tugam, ké ju more.
I što je stvar bolja (neka ti dam znati),
Skoro će i volja k misli mi pristati.
Pak dila za voljom ufam da izadju
Tako, da s nevoljom tuge ti otadju.
Dâ nu mi za sgojaj, ako ti jest vidit,
Samo se dostojaj još ovo povidit,
Oni ki hinbeno, diš, da te dvoriše,
I sladke vuhleno pisni govoriše,
U kojih pridragom kruńom te zovihu,
Plemeniti tragom bihu al nebihu?
Ako l' jim biše rod i kuća davljena,
Bihu li jur izrod svojega plemena?
Nemoj mi tajati, kà jim bi zabava,
Kà jim dostojati milosti nedava?
Da pravo sve povij, tako te u hàrli
U svojem krilu vij majka i zagàrli;
Tako bog u vično dobro me nastani,
Mila gospodično, pitam te ne mani.

Robinja.

Tvoje obitanje mé sàrce jer čuje,
Sgiblo se ufanje u njem pronitjuje,
Jeda tko iz vića nebeskoga sgara
Pozril je, gdi svića k noktu mi prigara,
Ter mi te primače, ter mi te čini doć,
Pri nego čast, pače pri budu život oć,
Zato ću čto pitaš, na dobro sve prijat,
I, kó mi obitaš, dobru se nadijat.
Nu ovo, čto t' velju, u sàrce sahrani,
Dragi prijatelju od Boga poslani:
Ako me izkupiš, ter paka po tome
Budina dostupiš na zdravju sa mnome,
Li sve čto prijati blaga ćeš i pinez,
Grade ćeš vladati, gradom ćeš biti knez
Tako, da tàrgovat već nećeš ni trudit,
Nego gospodovat (viruj mi) ter sudit.
A nudir procini, u koj sam dragosti,
U koj sam ja cini kraljevi milosti,
Pokolu obrana za kćer sam ja njemu,
I kći mu prozvana rusagu po svemu.
Pomisli još, traga tko nij' gospodita,
Bili smil za draga da mi se namita.
Znaj, da su najbliže kralja, ki me išću,
Gospoja srid hiže da jim se namišću.
Čuo si pojući Derenčina bana,
Da vitez izući naših je bil strana'
Od njega jest mladi dvigal se Derenčin
Velike, znaj, nadi njegova sina sin.
S ovim kad otidu druzi u potiru,
Makne se napridu, gdi ga nenaziru.
Kada li potira jure se ustavi,
Ovi se još tira i sablju kàrvavi.
Ja neznam, još žena bili si već koja
Mogla bit kamena pram njemu, kako ja,
Koja uz tu tóku službu i takovu
Jedva se dah oku viditi njegovu
Da Bože, hvala ti, kí tvojom milosti
Dà mi se čuvati njegove hitrosti.
Za njega za živa družba me sad ova
Druži, jer laživa bi služba njegova.
Od inih kazati čto ti ću pečali,
Po njemu poznati mogu se ostali.

Derenčin.

Gledajući velu nesriću, ká splesà
Tvú slavu veselu, a neznah cić česa,

Čudjah se ja, kako Bog se nerazsàrdi,
  Nišćeta gdi tako ruži te i gàrdi,
Jer nemnih, od griha' u tebi da je množ
  Toliko zaliha, sàrditi da ga mož:
Sad se čudim, goré da nisi dopala
  Muke i pokore, deklice pristala,
Jer oto govor tvoj stavi mi pred oči,
  Da vas tvoj nepokoj tvá zloba uzroči.
Jer se si lipotom tvojom oholila,
  I tome grihotom Boga uvridila.
Pravim je osudom, nemoj mi zamirit,
  Oholiu trudom hotil ti namirit.
To nije stvar nova, takova cić dila
  Da se je takova plaća dogodila.
Radi oholije svaka čast i dika
  Sobom zalelije, i pade dolika.
Za taku oholast, čula si to bàrže,
  Angjele u propast dolika Bog vàrže;
I hoti pak po tom Adama i ženu
  Iz raja sramotom gole da izrenu;
I živinom kralja Nabuk'donozora
  Cini da se valja nimajuć razbora.
I tvoja tim gadi lipost se pridraga,
  I toga, znaj, radi Bogu si nedraga.
Bólju se tvom boljú, rad ju sam izličit;
  Zato t' pravo volju reći neg lisičit.
Zato poutišaj, tere s dobre volje
  Malo me poslišaj, biti će t' za bolje.
Ako nepogàrdiš riči, ké ti pravlju,
  Hoću da po tvàrdiš, s neba da me šalju.
Kako se ima prav na onih tužiti,
  Himbeno ki ljubav išću zaslužiti;
Tako se još pravo na toga tuguje,
  Tko virnu nepravo službu procinjuje.
Bud dake svi ini milost nedostoje,
  Jer služe po híni, i hinbi nastoje;
Li nemož po tomu, čto sama govoriš
  To mi ti, onomu da krivo netvoriš,
Koi, diš, hoteći da ti se primili,
  Nesusta trudeći ričmi se i dili.
Koji je u svemu svàršno se htil pojat,
  Tvá milost po čemu more se dostojat;
Komu čast i hvalu ti sama nemališ,
  Neg ga nad ostalu gospodu svu hvališ,
Veleći, da blizu kralja se namišta,
  Da toga na rizu nebi mu pak ništa.

Jer se nenamisti u sàrcu tvojemu,
  Ni mu bi s korisli svàršnu bit u svemu.
Ja mnju, ne za drugo hvališ ga i dičiš,
  Nego li za rugo, pokli ga li mučiš;
Pokli si i totu u tuzi vesela,
  Jer ga si životu gorku neotela;
Pokli diš, da je bil podjamnik i hinac,
  Jer nije slobodil tihe te zločinac.
Bi reć, da razložno jest reći, da hini
  Čovik, neuzmožno kí dilo nečini.
Nu kako hoć budi, ovoj mi odriši;
  Začto ga osudi pri neg ti sagriši?
Pria bo pomoći njega si nehtila,
  Neg ti je pomoći potriba ta bila.
Veća je to zloba od zlobah svih druzih,
  Ká ljutim podoba zvirim se u luzih:
Već ako na Ugrih pravda zapovida,
  Da nazad ide grih, pokora napride.
Viruj mi, po ničem drugom neizhaja,
  Da tako Bog bičem svojim te pohaja,
Nego jer ohola i neharna dekla
  Bila si, dokola srića ti jest tekla.
Toga cić blaženo stanje, kó s' imila,
  Za to si pakleno stanje prominila,
Jere znaj, tko ćudi takovoj poda se,
  On božju probudi osvetu sam na se.
I u komugodi ta se grih ukući,
  U njemu razplodi grihov se tisući.
Taj grih vas nauči činiti, da tuži,
  Da plače da muči, tko vam virno služi;
Da vam se svedj moli, a da mu nevalja
  Prositi lik boli, koja ga razbalja.
More bo izbrani vaš pozor raniti,
  I za tím lik rani dati i braniti.
A vi li ranite pozorom, pak do vik
  Taj pozor branite, u kom je rani lik.
Od mojih ja dana' velik sam jur dio,
  Deklice izbrana, time zlom bolio,
Radi plemenite gospoje mlajahte
  Tako uzorite, tako oholjahte,
Koja mi s prozora sàrdašce proleti
  Strilom, iz pozora koja joj izleti,
Pak se sva oklopi mramorom i ledom,
  Nehteći da topi mu tugu pogledom.
Od tada, znaj, ćutim u sàrci mom ranu
  Ljuvenim priljutim čemerom trovanu.

Od tada mi noć i dan uzdasi su česti,
Ké sàrce meće van za cića bolesti.
Istinom tvá muka trudna je tàrpiti,
Gospoje, i žuka čaša je ta piti;
Da nu ja takovu miste dara muku
Vazel bih za ovu, kojoj sam u ruku'.
Tvoja je očita muka i potriba,
A mene skrovita po sàrcu bol šiba.
Zato svak more toj boli da razumi,
Da boli svak ovoj razumit neumi.
Mladost moja tužna boli se i plače,
Jere ju za sužna vazeti nerače;
A tebi vazeta slobod je i blago,
Sve je trud i šćeta, štogod je nedrago.
Da ja nezaam, màrze što more bit drugo,
Neg virna kad vàrže služba se na rugo.
Tvá slava, ká s tókom dikom se podviže,
Tvojime uzrokom pala je na niže;
Da ja neskrivivši, nego li bivši prav,
Pače zaslužívši, upadoh u nezdrav.
Ti boga moliti svej moreš i moliš
Da bólju boliti neda ti, kom boliš;
Ovu bol i žalost u vike ja bolit,
Nego li da sam prost, nemogu nevolit
Ti želiš i prosiš osvetu nad time,
Kí čini, da nosiš pretežko to brime,
I prem ako šćetu tim nenaknajuješ,
Li željeć osvetu sàrce naslajuješ;
Ja u moj pameti moliti se bogu,
Za da me osveti, nikakor nemogu;
Pače kom' se molju, molba mu svej pravi,
Da na broj nevolju moju joj nestavi.
Prija bih, da zubi pasji me raznose,
Neg ona da sgubi jedan vlas iz kose.
Tóko sam sebi drag, tóko sam vesel ja,
Koliko čujem trag od njeje veselja.
I tebe sad mojim sàrcem ja nežalit
Nemogu, i tvojim zlom se nepečalit,
Samo jer obična dikla si i lipa,
I u svem prilična njoj lićca i kipa;
Ter mi se u tuzi zavija sàrdačce,
Kako tu da uzí mé žarko sunačce.
Zatim pomišljaje, bolizan i tuga
Koli žestoka je, kú tàrpi tvoj sluga,
Koji priko reda slavi te i viši,
A ti ga pogleda tvojega uliši;
Njegovu bol i jad po sebi poznavam,
Ter se i njega rad, gospoje, skončavam.
Jer kako ričima, pravo je, tko laže,
A prava za njima dila pak nekaže,
Da mu brez koristi sva služba izadje,
Neka se svak svisti, tko u tom pozadje;
Tako i neprava stvar je i zlobiva,
Koja ni od lava u sàrcu nebiva,
Da virno služeći svi se dni iztrate,
A da trud to žešći miste je od plate,
Jak meni, ki službu virno vazda dvorih,
A brojen u družbu slugah sam najgorih.
Budi grih al bud dostojstvo i vira
U meni, li me trud jednako sve tira.
Pače ča već dvorim i veće đostoju,
Tim veće mramorim neharnu gospoju.
Zato moja mnoga čini me umiti
Bolizan drugoga boli razumiti.
Onoga navlasto razumiti boli,
Koi je nizašto osujen da boli;
Kí sa mnom u tancu budući jednome,
Znam, poje pisancu jednaku s mojome.
Ter šćedit nemožem života ni blaga,
Za neka pomožem oba vas jednaga.
Za ljubav gospoje pomoći ću tebe,
Njega ću tokoje pomoći rad sebe.
Jeda bog i na me bude se smiliti,
Ter vazda neda me toj tuzi cviliti.
Sve će toj tvojome srićom bit najlipše,
Istom da tobome, gospoje, nelipše.
A tvoja kako će nepristati volja
Na stvar, ká se hoće, na stvar, ká je bolja?
Da neka rič moju u malo jur skratim,
Hoć da te sloboju i doma dopratim.
Tu mi se obećaj, taj samo hoću dar,
Derenčin da će taj tvoj biti domodar.
Da mu ćeš dat ljubav i viru sposobom,
Neka već tako prav nevehne za tobom.
Gospoje, ako se toj mi ćeš obitat,
Pineze, ké prose, ovim ću poskitat
Ako li diš: „Neću na toj da pristanu,“
Stisnuvši ću pleću otajti na stranu,

Robinja.

Zatoj, čto obitaš doma me dopratit,
Dušu ako pitaš, dušu t' ću nekratit.

A kako da neću na tu stvar pristati,
Od ké milost veću neumim pitati?
Meni bo jest mniti: Koja bi ne rada
Derenčinu biti ljubovca i Lada,
Ta bi se odvàrgla své časti, své slave,
I kralju navàrgla i caru zabave.
Znaj, se ponosila nisam ja od njega,
Neg ga li nosila srid sàrca mojega.
Ako li do sada nij' mu se skazalo
Od mene nikada ljubavi ni malo,
Radi oholije (viruj mi) to nebi,
Kako se li mnije, tàrgovče, sad tebi;
Neg da se s visoka má slava nepade,
A s moga uzroka kraljeve cić svađe.
Da njemu, za u skut ljubavi moje doć,
Inuda biše put, kojim se htiše proć;
Jer da bi svitlomu kralju se objavil,
Svitli kralj u tomu nebi mu zabavil.
A ja s stanovitom voljom bih pristala,
Toj bo sam zavitom u Boga pitala.
I jošće tebe rad od moje od strane
Toj dilo ja ni sad neću da ostane.
Bud mi je jur po tom ovi svit omàrzal,
Kí mi je s životom svu snagu iztàrzal.

Derenčin.

Ti dake dostojna Derenčina brojiš,
Da t' bude za vojna, i da ga posvojiš?
I daje tvoja mi vira se u zaklad,
Da vazda meu vami pravi će biti sklad?

Robinja.

Velim ti ja tako, stavi me, on gdi je,
Gospodin ter ako uzrači da mi je;
Ja ću po načinu pravoga zakona
Virna Derenčinu biti do okona.

Derenčin.

Već mi je to drago, gospoje čestita,
Neg da mi sve blago daruješ od svita.
Zato ja evo grem ruke ti oprostit,
Neka se tóko prem počneš nežalostit,
A tko je, tko bilo zna dilit od sinja,
Da ovu nemilo uzu neproklinja,
Ká tako zateže ruku, kój se prosi,
Zlat venčac da veže, zlat pàrsten da nosi?
Oganj ju užeži, i tko ju samotà,
Pasja ga saveži uza i sramota!

Ovaj li je za te toli ružna svita,
Miste svite zlate, vilo plemenita?
(Dade joj novu svitu).
I ova ne dosti svita t' se priklada,
Da molim oprosti, gospoje, za sada,
Dokle od bogata ovogaj se grada
Za tebe ja zlata dobavim kavada,
I zlata skendera, i na zlatoj žici
Nizana bisera s drazimi kamici.
Ovo je grad slavan Dubrovnik i bogat,
Vazda bil pripravan s vami prijaznovat.
U njemu počtenu, gospoje, tvoj je did
Ostavil spomenu, ká će bit i naprid,
Ter moreš nadijat s toga se ti čela,
I tebe da prijat sàrce će vesela,
I činit, da sprave korablje, neka te
Do vaše dàržave, ka Šenju, poprate,
Meu to u ovu u hižu sa mnom poj
Kakovu takovu, tere se izpokoj.
I jure pokripì od truda davnjena
Tvoj život prilipi, gospoje česmena.
Oto ti dvorkinjah za sada dovolje
Mladih Dubrovkinjah, dokle Bog dá bolje,
A vam Martolosi kàrvi se nenapit,
Ja neznam, kako si mogu se uztàrpit!
Već što vam dah viru ja moju, i k tomu
Neću, da zamiru mistu se ovomu.
Drugdi se jeda li budemo gdi vidit,
S kim ste tàrgovali, hoću vam povidit.

Pjesni od pohvale.

Gradu Dubrovniku.

Li pokli jur pravu neizmirnu tvoju,
Dubrovniče, slavu stavih se da poju,
Visokim rad bih ja glasom zazvoniti,
I tvoje hvale tja do neba poniti,
Dubrovniče, časti našega jezika,
Ká cvateš i cvasti vazda ćeš do vika;
Da 'vo je mlohav duh od gàrla mojega,
Li nemoj zato sluh odklonit od njega;
Gàrlo ako liha, i glas neprostira,
Volja je zaliha, ká ga nadomira.
Ti on temeljiti, Dubrovniče, si dub,
Koi, jer obbiti u gori kamen zub,

I pusti pak žile tjà doli, gdí živa
  Izviruć iz gnjile voda jih zaliva,
Kripko, stanovito na sivero sidi,
  I sušom čriz lito ni vene ni blidi,
Neg raste oholo u višin', i meće
  Grane svud okol to jače to veće
Tako, da ostalo, ako je prem čemu
  Tu dabje, li malo vidi se pri njemu,
Jer piću tu doli u žiluh nećuti,
  Ni mu tvàrdo toli temelj se ukruti.
Pravda je temelj tvoj, razum je tvá pića,
  Tvé stanje u pokoj počiva njih cića.
Slobodan i vičan njima si dobro znaj,
  I od svih različan, koji su tebe kraj.
Blago tvoje mnozi i slobod ki vide,
  Podložni, ubozi tebe nenavide.
Nemoćno jer oko tàrpiti nema moć
  Prosvitljenje tóko, ter želi da bi noć.
I mnozi mogući vladavci svi rabe
  Oholiom vrući, da tebe porabe;
Dà, ti se ogledaš pomnjivo odsvude,
  Prigodu ter nedaš, po koj ti naude.
Vidi se, moj Bože, u grudu ovemu,
  Čto razum, čto može dobrota u svemu.
Zlu volju nanj kriju pod plašćem kako mač,
  A da mu zadiju, nemogu najti zač.
Pravdom stanje tvàrdi, posobu i ljubav,
  Nanj da se razsàrdi nitkore nima prav.
Sili se ozubi, čuva se zle volje,
  A milošću ljubi, ké ništor nij' bolje.
Š njom ti se ozira na onih, kih godi
  Razliko potira nesrića kágodi.
Dobrote svoje dil ljubi ih i mili,
  I blagá dobar díl mnokrati udili.
Càrkve tač naredno sagradil je Bogu,
  Da zvati pravedno božji se stan mogu.
Tu nije, tko sàrdit u besidah kletih
  Smio bi pogàrdit ni Boga ni svetih.
Čtuj svetih i Boga, i božju stàrmi rič,
  Ali se ovoga, človiče, grada lič;
Gdino i sud daju plemeniti i čast,
  I na sag sidaju i svu imaju vlast
Ostaloga puka kako se pristoji
  Svaka vàrst i ruka u posluh sva stoji.
Niti se tko boji, ni sumji od koga,
  Da samo posvoji vlasa mu tankoga.

Samo toga cića, samo, dim, po tomu
  Muka i dobića sladka je svakomu.
Toj su stanovite obzide brez bàrže,
  Čim tvàrdé, čim šćite gradi se i dàrže.
Tim jarma nikadar na njemu još nebi,
  Tim vazda gospodar bio je sam sebi.
Sam sebi je stavil zakone, po kojih
  Lipo t' je upravil sam sebe i svojih,
Njim se je htil dati, a veće nikomu
  Voditi i vladati u dilu svakomu.
Sudca je, ki sida na sud, i zakona
  Jednaka besida, pače ista ona.
A zakon je dosta prav i pun razloga,
  Ne manje za gosta nego li za svoga.
Tim ga svak počita, tim su Dubrovčani
  Po sve strane svita ljubljeni, štovani;
I tamo, gdi vira ob desnu stran njega
  Naša se prostira priko svita svega,
Do tamo, gdi vele poznie dojde dan,
  Drugi svit čto vele, ovoga svita van.
I tamo sa liva njega, gdino vira
  Malo manj saspiva naša i umira;
Do tamo, čtono sad zovu more veće,
  Ko mimo Carigrad svej vodu van meće;
Carigrad, ki prili, da rimska ká biše,
  Silu će naditi i vele pojt više.
Njegov je vas okol iztočnoga svita,
  Za drugu jure pol zapada pohita.
Bože, ti pokrati njemu silu i moć,
  Ali ga obrati, i k tebi čini doć.
Inako kàrštjane, ja neznam svi bili!
  Od jedne stav strane, njemu odolili.
A kako će moći, jedan ih nedajuć
  Drugomu pomoći, neg' li ga izdajuć?
Toga cić svak pravi, a pravo na viru,
  Da mudro borávi Dubrovnik u miru.
Njega ti svaka vàrst ljudih, i ká ima,
  I koja nima kàrst, ljubi i prijima.
Ne samo do ždrila, dokiino vira rih
  Malo manje saspila naša je za naš grih,
Da dalje još tamo, gdino se nehvali
  Razmi zakon samo poganski prezali;
Do tamo, gdi more Aleksander nasú,
  I čudno primore Tiro grad i razsu,
Aleksander, kí bi od Sàrbljih kralj, i ki
  Za tim vas svit dobí, i zvà se veliki.

Tuj krimiž iz vode vadi se càrljeni,
Kimno se gospode odića càrljeni.
I tamo gdi Nila rike zjaju usta,
Koj išćući vrila čovika moć susta,
Gdi malim vrimenom isti kralj sazida
Grad, ki se imenom njegovim povida.
I tamo, gdi grada plemenita dosti
Samo leže sada raztàrkane kosti,
S kimno se Rim bori od svita o stanje,
Tere ga razori, i da mu skončanje.
Budi da zaplaka i on toga prija
I zatim još paka kasno se nasmija.
Moj pisni sbrojiti nikakor nij' moći
Sve kraje, čestiti Dubrovnik gdi obći.
Kroz gore, kroz luge po svitu svej miče
Tàrgovce brez druge zabave ni priče;
Po stranah, ké gleda sunce na daleče,
I koje prik reda, i s redom ké peče,
Svi tàrge primaju, mirno ké donosi,
I ké oni daju, on mirno odnosi.
Pače još tko hodi po svitu, nastoji
Svak da kadgodi ime mu posvoji,
I da se providi njegov, prem da nije,
Za neka svak vidi dobro ga svudije.
Dostojan je svudi ovi grad da slove,
Da ga Bog i ljudi vazda blagoslove.
I moja blagoslov pišan, kako može,
Daje mu sada ov, potvàrdi ti, Bože!
Srićan i u svemu tebi bil ugodan!
I narod u njemu od ljudih bud plodan
Mudrih, razboritih, obilnih dobrotom,
Hrabrih, uzoritih i zdravih životom.
Kuće mu netresi trus, da ni oganj žež',
Ni blago odnesi gusarin ni lupež.
Goste da bi štoval, i ljub'vom opojil,
A svoje nigoval i mirno pokojil.
Mirno i beztrudno po svitu putoval,
Koristno i prudno sve posle poslovał.
Zdravo se oddili, zdravo se zavàrni
Odtle, gdi su bíli ljudi, i gdi càrni.
Bože, ti uzdàrži, napriduj, veseli,
Čto vlada, čto tàrži, čto misli, čto želi.
Jošće mu daj sriću, u pisnih moj Bože,
Da slavu još veću k slavi mu prilože.
A ne kako ova, koj bi već pristalo
Nereći ni slova, nego li reć malo.
Lakomo zaisto njega je hvalila,
Lagala dâ ništo nije ni vuhlila.
Jeda li budeš pak i meni otvorit
Glas, koi bude jak péti i govorit;
Evo se obitju virom brez nevolje,
Da teg nepohitju drugi s bolje volje.

NIKOLA MATULIĆ.

r. oko 1480.

Nikola Matulić rodio se u Spljetu oko godine 1480. Biaše prijatelj Hanibala Lucića, koji na njega jednu pohvalnu pjesmu načini, govoreći mu:

. . . Zukom sladjim začinješ i perom
Pišeš mnogo gladjim, neg Virgil s Omerom.
I kako po svitu Mantui i Smirni,
Slava će bit Splitu i glas neizmirni.

U istoj pjesmi spominje H. Lucić poveću jednu Matulićevu pjesmu, koju izpjeva pod imenom: „*Boj Boga Jova u Flegri.*“ Nu osim ove pjesme i nekoliko pobožnih, koje dole sliede, načinio je Matulić po svoj prilici više ljubovnih pjesamah, budući da u pjesmi na Blaženu Dievu Mariu, moli istu dievicu da ga *ljubenog plama* rieši i učini da nenosi više u srcu *ljuben stril.*

O životu Matulića nije nitko ništa zabilježio. Pjesme što dole sliede izvadismo iz rukopisnog „Vàrtla“ Petra Lucića, koji ih medju ostalimi pobožnimi pjesmami 14. 15. i 16. vieka pobilježi.

Pisan Gospoji Blaženoj.

Ku složi Nikola Matulić Splićanin.

Nebeska kraljice, ufanje sve moje,
Čista golubice, o slavna gospoje!
Čuh mnokrat govoreć, da si milostiva,
Odagnat nigdar neć tko tebe priziva;
Zato ja ki krivac jesam, i zal dosti,
Grem k tebi kazivac, jesi od milosti!
Upijuć: pomiluj, pomiluj grišnika,
Moleći: usiluj, da mi prosti, sinka.
Jer Boga, ma molit nesmi, divo čista,
Duša, ni pridanj prit, toli je nečista.
Toli je grišna sva, toli je sva tamna,
Da prid Isusova lica je dojt sramna.
Ako je istina od tebe čto prave,
Bud mi milostiva o majka od slave,
Ter veće nekàrzmaj, sladko te ja molim,
Milost mi jure daj, gribe me da bolim.
Čin', da jur proslavlju slavno ime tvoje,
A gribe ostavlju i sve zlobe moje.
Najliše ljuben plam i njega nalogu,
Ka me je, dobro znam, omrazila Bogu;
Ka me će na konac, ako s' neodrečem,
Vàrć u djavli lanac, neka se tu pečem.
Zatoj te sad prosu, kraljice, tebe díl,
Čin', da već nenosu u sàrcu ljuben stril,
Ukaž' mi pravi put, po ki bih mogal doć
Divice u tvoj skut; ti sve mož ako hoć.

Otče naš.

Otče naš nebeski, o Bože jedini,
Ter kralju angelski svih Bože istini,
Sveto jest ime tve vàrhu svih dovika,
Ti si Bog nada sve, stvorenje od vika.
Pridi zgar tva slava grišnikom na pomoć,
Iz usti' od lava otmi nas tvoja moć.
Budi volja tvoja o rajska svitlosti,
Udil' nam pokoja od tvoje milosti.
Kako si na nebi, na zemlji tač budi,
Vapijmo mi k tebi, griha nas probudi.
Svakdanji ter hlib naš grišnici molimo,
Danaska da nam daš i da grih bolimo.
I prosti našu zled, vàrh ké imaš oblas,
Prislavni tvoj pogled otvori vàrhu nas.
Kako mi pušćamo dùg našim dužnikom,
I zlobe prašćamo s ljubavju velikom,
Tako ti nas čuvaj oda zla i brani,
S milostju svitli raj, dan sudnji dobrani.
Ter nečin' da nápas djavlja nas uvridi,
Koja nas kako pas dan i noć svih slidi.
U trojstvu ki sinom i s duhom prisvetim
Božastvu jedinom kraljuješ sve sasvim.

Zdrava Maria.

Zdrava si Marie milosti puna sve,
Kàrstjanstvo vapije prislavno ime tve.
Tobom jest gospodin ki prišal na saj svit,
Vičnjega otca sin, za narod hti umrit.
Blažena ti jesi meu svimi ženami,
Ti vladaš nebesi i svitom i nami,
Blažen je jošće plod od utrobe tvoje,
Ki na svit rodi rod brez ckvàrni nikoje.
Isus naš gospodin ter slavni stvoritelj,
Tvoj, gospoje, sladki sin, i naš odkupitelj.
Ti sveta divice, molimo t' usliši,
Grišnik i grišnice kripeći utiši,
Ter za nas moli svih sinka pridragoga,
Da gnjiva za naš grih nepusti on svoga.
Sada i u vrime još od naše smàrti,
Kada smàrt sasvime bude nas satàrti.

Versi od križa.

Zdrav križu prisveti, zdrav ufanje naše,
On, kino propeti na tebi izda'še,
Dobrote umnožaj dušam vernih tvojih,
A grišnim odpuštaj grihe i zlobe njih.
Čudnovato trojstvo, jedini Bože moj,
Ki po križa otajstvo privodiš u pokoj,
Milost nam nekrati, dà, vazda nam ju daj,
K sebi nas obrati i primi nas u raj.
Zato moj Isuse prosvitli svist moju,
Da vazda u suze razmišljam smàrt tvoju,
Da život i pamet razbiram dovika,
Kako si ti razpet za mene grišnika.

Zatoj se umolit daj sladki Isuse,
Da se budem prolil vas u gorke suze.
Daj, sàrcem da plaču dan i noć, kip i čas,
Dokle se oplaču od grihov mojih vas.
Koji su tolici, koji su brez broja,
Kojim se prilici nenajde svist moja,
Dodijah sám sebi, zgubi sve ufanje,
Nego li u tebi, ki s' moje uzdanje.
Zato kàrv prolita ka bi za me, Bože,
Sve zlobe od svita oplakati može.
A zato gdi leži ma pamet studena,
Gorko ju razžeži tva iskra ljuvena.
Da plazi, da biesni za tvojom prijazni,
Za tvojom ljubezni, Isuse pričasni.
Ki si li dobar vas, ki si li dobrostiv,
Komu se daje glas, da si sám milostiv.
Da si ti sám sladak, da si sám medeni,
Ti s' litnji moj hladak i živac studeni,
Koga se napiti ja želju brez mire,
Napivši, vapiti dan i noć tve ime.
A zatoj ozovi momu se životu,
Misal mi ponovi za tvoju dobrotu,
Za tvoju bolezan koju si oćutil,
Za našu ljubezan kada se s' uputil,
Neka te ja želju, neka te ja slavlju,
Neka se ja velju tvoj, zovem i pravlju,
I neka ja tebe u mukah sadružu,
Koji si sám sebe za me dal i dušu.
Jošće te togaj rad molim ja ljubeno,
Razdri mé sàrce sad koje je kameno.
Za mene grišnika na križ se s' dal propét,
Ljubavi velika, opoj mi sad pamet.
Opoj mi tač dušu da ina sva tlaču,
A tebe da slušu, a tebe da sladču.
Da ljubim ja tebe veće nego sebe,
I neka sám sebe razapnu za tebe.
Vapiju, Bože moj, iz dubin, prid tvoj sud,
Zgrišenje me nemoj gledati, ner tvoj trud,
Ki za me oćuti tva ljubav velika,
Kada se uputi za mene grišnika.
Neka sam ja jedan, koji su u broju,
Za kih ti pravedan prolil si kàrv svoju.
Ter kako svoju stvar, pomozi moj Bože,
Po sebi ka nigdar pomoć se nemože.
O sladki Isuse, sladko ti ja pravim,
Jur na me smiluj se neka te proslavim.

Za ku tvu krivinu, Isuse, spásu moj,
Na križa visinu trujen je život tvoj?
Zač narod prokleti fruštajuć izrani
Taj kip tvoj prisveti, i probode dlani?
Probode i noge čavli gvozdenimi,
I od glave mozge dračami oštrimi?
Zač jošće i ostom žedna te pojiše,
I sulicom oštrom pàrsa t' otvoriše?
Ka je u tebi stàrv igdar griha bila,
Za ku bi tvoja kàrv tako se probila.?
Budući ti kripost izvàrsna dobrotstva,
Buduć svita svitlost, kralj vičnja gospodstva,
Buduć svet od svetih tàrpiš pòganjenja,
Ter muke od kletih od tvoga stvorjenja,
Kakono da bi bil razbojnik i gusar,
Ter svako zlo imil i svaku hudu stvar:
Zatot' ne ljubav tva, a grišnik Isuse moj
Dostojan tàrpit ja toj bih, a ne kip tvój,
Tva milošća mnoga nemore se scinit,
Za grišna ovoga sve trude hti primit.
Tàrpit nisi bil lin pravden za grišniké,
Za slugu gospodin i Bog za človika.
Htil se si zraniti da mene izličiš,
Htil se s' umoriti da mene oživiš.
U toj stvari dilu kàrstom nas pritvori,
Pribi djavlu silu à raj nám otvori.
Tuj toliku ljubav čim ću t' odvratiti,
Ali dat' budu prav, kako ću t' platiti?
Ljubav tva nadhaja svaku svita službu,
Po ku puk uzhaja na angjelsku družbu.
Li da ti sa svima neharan nebudem,
Služit ću t' dočima na zemlji pribudem.
Sve ću ostaviti blago svita sega,
A tebe slaviti ki si stvoril njega.
Ubožtvo ću ljubit, posluh ter čistoću,
Svitu ću se grubit, tebe slidit hoću.
Dà, to moja slabost spunit neće moći,
Ako tvoja kripost neće ju pomoći,
Za ljubav tebe ka na križ čini iti,
Hoti u dila ta pomoć moja biti.
Sladki Isuse moj, kad budu grišiti,
Tada za mene stoj, tobom ću dobiti,
A ja ću primiti kad napast dobudem,
A milost imiti da s tobom pribudem,
Da budem gledati svitlo lice tvoje
S koga ć' izhajati sve blaženstvo moje.

FRANE BOŽIČEVIĆ

r. oko 1480.

Franu Božićevića, po svoj prilici rodom iz Spljeta, spominje jedini Hanibal Lucić, koj zahvaliv mu na pjesmi što je na njegovu pohvalu načinio bio, ovako o njemu pjeva:

Nigdar jelin tako nepriniče k riki,
  Ki tiran dalcko ujde prid lovniki,
Kako moja misal k *pisni tvojoj*, koju
  U slavu s' upisal i pohvalu moju.
Nje sladke beside čtogodi već mišam,
  Veća mi pripride želja da jih slišam.
Ter opet i opet teku k njoj i hitim,
  Da moj sluh i pamet svàršeno nasitim.
Znaj dobro, od davna ne stah se s knjižicom,
  Ka bi tać otavna parnaškom vodicom.

A na koncu veli:

Od tebe, moj Frane, pohvaljen samo bit
  Volim, neg od strane drugoga darovit.
Jer si svim ostalim naprida pisnikom,
  Zato ti zahvalim zahvalom velikom;
I velim, na posluh tvoj da ću vazda bit,
  U sàrcu ovom dub dokolu bude bit.

MAVRO VETRANIĆ

r. 1482 † 1576.

Mavro Vetranić nazvan Čavčič, najstariji *) sin Dominika Vetranića i Tomke Turčinovice, rodi se u Dubrovniku god. 1482. Njegova porodica brojila se po sviedočanstvu Gjorgjića medju najstarije vlasteoske kuće u Dubrovniku. Pradjed njegov Vital ili Živko Vetranić spominje se jur god. 1052 kao knez obćine dubrovačke, i to onom prilikom kad je u Dubrovnik donešeno tjelo sv. Zenobia i njegove sestre sv. Zenobie, za vrieme nadbiskupa Nicefora. **) U vrieme kuge, koja g. 1348 u Dubrovniku bjesniše, izgubili su Vetranići, s toga što su proti javnim naredbam pobiegli bili iz grada, svoje plemstvo, i stavljeni su u red pučanah.

Krstno ime Vetranića biaše Nikola, nu stupiv on još kao mladić u red sv. Benedikta, promieni svoje krstno ime u Mavra. Radi svog izglednog života, radi pohvalnog i plemenitog ponašanja i radi duboke znanosti, bí on oko god. 1520 izabran za opata mljetskoga s velikim zadovoljstvom svoje braće u Isusu. Godine 1527. sjedinjeno bi s njegovom častju opatskom takodjer glavarstvo dvajuh drugih monastirah benediktinskih, naime sv. Jakova od Višnjice blizu Dubrovnika i sv. Andrije na otoku istoga imena. Monastire ove sjedini tadašnji namjestnik nadbiskupa dubrovačkog Mihalj Klementinov Restić, te posveti dne 27. lipnja rečene godine 1527, Mavra za opata i glavara sjedinjenih monastirah, u opatskoj crkvi mljetskoj. U povelji vrhu čina ovoga izdanoj, veli medju ostalima spomenuti biskupski namjestnik: „Considerantes Reverentiarum vestrarum (misli opata i njegove kaludjere) ac totius Congregationis vitae ac morum honestatem, aliaque laudabilia probitatis ac virtutum merita, quibus merito una omnium voce commendamini: visum est Nobis et S. Congregationi

*) Imao je još 4 brata.

**) Miletius. Gledaj Flatiar T. VI. p. 42.

Nostrae Ecclesias ipsas adducere, annectere et incorporare," zatim: „Tene que Reverendum D. Maurum abbatem et vice totius dictae congregationis coram nobis personaliter constitutum in corporalem possessionem dictarum abbatiae et Prioratus Ecclesiarum, juriumque earum et pertinentiarum per annuli nostri traditionem inducimus et investimus. *)"

Nezna se pravo iz kojega razloga ostavi Mavro poslie njekog vremena monastir mljetski, gdje je mnogo godinah živio i kao opat od svojih redovnikah veoma ljubljen i cienjen bio. Što nieki pišu, da biaše uvredjen time, što su gorespomenuta tri monastira pod *jedno* upravljanje sjedinjena, to nemože biti, jer mi vidismo gore, da je po ovom sjedinjenju baš on sám ponajviše proslavljen bio, budući da je baš u njegovom kipu sjedinjeno bilo glavarstvo. Nevjerojatno nam se takodjer čini, da ga je nova naredba uvredila, kojom se je zapovjedilo da se u napred opati i redovni glavari samo vremenito, a ne za sve vrieme svoga života, izabrati imadu. Jer negledeći na to, što je takova naredba mudra i za redovnike častna i koristna bila, imao se je Mavro takodjer iz dužne redovničke poslušnosti dragovoljno istoj višoj naredbi podvrći. Svakako je dakle bio njeki drugi tajni uzrok, što je Mavra prisililo ostaviti Mljet i otići na otok Sv. Andrije, da u tamošnjem malenom monastiru kao prosti kaludjer buduće svoje dane sprovodi.

Kako njeki pišu, živio je Mavro na otoku Sv. Andrije do 20 godinah kao pravi pustinjak. On je tu težio sám malenu svoju njivu, koju biaše uredio kao ugodan perivoj; lovio je ribe raznim orudjem, koje je sám pravio; u malenoj barčici prevažao se je na bližnje otoke, da tamo posjeti ili svoje prijatelje ili da si pribavi potriebna za život. Po ružnom vremenu čitao bi psalme i pobožne knjige, pisao hrvatske pjesme i prevadjao klasičke proizvode starih Grkah i Rimljanah, a po vedroj noći motrio bi zviezde i nebeska telesa, jer biaše uman matematik i zviezdoslovac. Ali u tom pustinjačkom životu imao je i dosta brigah, koje su mu zadavale mnogo trudah. Gusari i lupeži, morske bure i vietrovi, grabežljive zvieri i tice, te gadni gušteri i crvi biahu njegovi svagdanji drugovi, koji mu zadavaše sve to više ranah, što su mu više rasle godine. Ovaj svoj život opisa on najljepše sám pod svoju starost, u krasnoj pjesmi „Remeta."

Nu prem da biaše odaljen skoro sasvim od svieta, jer na njegovom malenom otoku nestanovaše nitko osim njega, to je ipak imao trpiti nevolje od ljudih, koji su mu zadavali jade i tuge, radi kojih ga je njegov prijatelj i sugradjanin Sava Bobalić sliedećim talijanskim sonetom tješio.

A Don Mauro.

Poichè già trapassato avete il segno,
  Che al corso uman generalmente dassi,
  Seguend' ognor la via, per la qual vassi
  Là 've del buon oprar s' à premio degno;
Deh! non lasciate ch' ora ira, e disdegno
  Possa torcere alcun dei vostri passi:
  Che ciò, come vedere tosto potrassi,
  Turberà Satanasso, e 'l suo disegno.

*) Farlati. T. VI. p. 222.

Non mira il Re del Ciel, qual sia la stanza
Dell' uom, ma 'l cor, ch' è lo suo tempio vero,
S' ornato è di fè, d' opre, e di speranza.
Dunque, senza ingombrar d' altro il pensiero,
Fate, ch' ancor quel poco, che v' avanza
Della vita si serbi a lui sincero.

Osim spomenutoga Bobalića, biahu Vetranićevi prijatelji Petar Hektorević hvaranin, Nikola Nalješković, Nikola Demitrić, Miha Bunić Babulinović i Marin Držić, sva četiri iz Dubrovnika, te slavni portugezac Jakov Flavij, drugim imenom nazvan Didacus Pyrrhus Eborensis. Svi ovi opjevaše takodjer Vetranića ili za života, ili poslie njegove smrti.

Petar Hektorević spominje u svom „Ribanju" kako mu je poštovani Don Mavar poslao u Hvar iz svoga perivoja cvietja jelžamina, žilja, ružmarina i oleandra, za moći ih posadit u svom vrtlu. Godine 1556, dne 1. srpnja napisà mu isti prijatelj podugačku poslanicu u kojoj hvali Mavrovu kriepost i pobožnost, te spominje, kako mu je ime svuda štovano. Na koncu svoje pjesme zahvaljuje mu što ga je pred njekimi prijatelji veoma hvalio, veleći, da bi ga rado kipom pohodio, ali mu to nedopusti starost, bivši Hektorević onda već sedamdeset godinah star, nu šilja mu njeke svoje pjesme pod odjećom novom, da se barem čitajući o tom razgovori, kada srieća neda da se sastanu i vide.

Marin Držić mladi pjesnik hrvatski, u ono doba od nemale ciene, uteče se pod obrambu Vetranićevu kao svoga prijatelja i učitelja, onda, kad su ga u Dubrovniku potvorili da je njeke svoje pjesme prepisao od Vetranića.*) Pripravan obraniti nevina i nekriva, sastavi Vetranić podugačku pjesmu na obranu Držića, u kojoj medju ostalim pjeva:

Svieh vas molim rad ljuvezni
Plemeniti Dubrovčani!
Ki pojete rajske piesni
I sijete posve strani.
Starca mene namirite,
Kriva suda nečineći,
Kiem Dàržića sad tvorite,
Svoga truda ne scieneći.

Marinove piesni dake,
Dubrovčani moi pridrazi,
Dostojne su slave svake,
Odkoli se tač proglasi.
A to mu je zviezda dala
Pod kojom se na sviet stavi,
Da 'e po njem viećna hvala
S Dubrovnikom svoj dàržavi.

Zahvalni mladi Držić radi ove obrane, izjavi hvalu svoju takodjer u pjesmi, te opjeva starca Vetranića, kog nazva svetim Remetom, u predslovju svoje komedie Tirene, pjevajući o njemu: da kao pjesnik ima one iste prekonaravne sile, koje proslaviše Orfea, i da u angjelski glas pripjeva višnjega slavu i čast.

Da li je Vetranić umro na svojem pustom otoku, uezna se za cielo; nu to je izvjestno, da je umro dne 15. siečnja 1576. starac od preko 93 godinah, premda njeki pišu da je imao do 120 godinah.

Poslie smrti opjevali su ga mnogi u hrvatskih, latinskih i talijanskih pjesmah. Miha Bunić pjeva u njegovu smrt ovako:

*) Po svoj prilici tvrdili su ovo neprijatelji Držićevi s toga, što je u svojoj drami „Posvetilište Abramovo" ne samo isti predmet, kao i Vetranić, za svoju dramu uzeo; nego što je u njoj i čitave redke, osobito u početku, iz Vetranića prepisao, tę jednaka takodjer imena govorećih licah upotriebio.

V. Čiji su ovo mramori? *Um.* Don Mavra, ki na svit
Višnjega svedj dvori i spieva do stó lit!
V. Då, tko su vile ove? *Um.* Muze, ke shraniti
Prišle su njegove piesni uviek na sviti.
V. Zač su s' porušile, i rek bi tvore plač?
Um. Jer su izgubile spievaoca vriedna tač!
V. Ku platu on ima? *Um.* Spomenu na svit saj
Meu ljudim mudrima, na nebu viečni raj.

Nikola Nelješković napiså osim hrvatske, nama nepoznate pjesme, sliedeću latinsku nadgrobnicu:

Qui Mauro miseranda paras dare membra sepulcro:
Neu Parium lapidem, neu marmor quaere Laconum;
Illum, illum observa sicco qui lumine transit,
Nam lapis est; urnamque illo de marmore conde.

Ali u najljepših i najdužih pjesmah opjeva njegovu smrt gorispomenuti umni portugez Jakov Flavio. *) Radi kratkoće stavljamo mi samo nekoliko redakah iz njegove krasne Elegie, koju biaše posvetio Mihi Menčetiću viećniku dubrovačkomu; oni glase ovako:

Saevit hyems et stat Sergus **) nive candidus alta,
Nec decor est sylvis, squallet et omnis ager.
Hic violae tamen, et niveis permixta ligustris
Lilia, et hic viridis myrtus et alba rosa.
Et variae circum volucres, quae noctis in umbra
Nescio quid liquido gutture dulce canunt.
Dicite, qui sedes et Dis loca grata tenetis,
Unde sub hyberno sidere veris honos?
Vix ea: patricii quum sic pars magna senatus
Mensius, heus, inquit, quisquis es, adde preces.
Adde preces, et thura, sacram dum condimus umbram,
Et facimus justi funeris exequias.
Occidit heu; charum musis caput, occidit, inquam,
Maurus, et heu! longum jam silet ille senex.
Cujus ad os oculos, atque ora obverterat omnis
Quae gens lata colit litora Dalmatiae. etc. ***)

Od Vetranićevih djelah poznata su sliedeća: 1. Piesni različite u VI knjigah i k tomu dodatak od 10 pjesamah. 2. Hekuba, prevedena iz grčkoga Evripida. 3. Posvetilište Abramovo, drama. 4. Uzkårsnutje Isusovo, drama. 5. Čista Susana, drama. 6. Putnik, poveća pjesma u versih. 7. Remeta ili pustinjak. 8. Piesan na obranu Marina Dàržića.

Od ovih djelah tiskana su dosada samo Hekuba i Posvetilište Abramovo, tiskom i troškom Franje Župana u Zagrebu 1853 i jedan komad Remete, u

*) Isti pisac posveti Mavri Vetraniću svoje djelo: „Libellus Tumulorum."

**) Serdj planina kod Dubrovnika.

***) Krasna ova Elegia tiskana je u Krakovu god. 1582. po Tomi Natalisu, a u Dubrovniku 1790. u djelu: Commentariolus Ludovici Cervarii Tuberonis de origine et incremento urbis Rhacusanae.

Slavjanskoj Antologiji Orsata Počića, sve ostalo je još u rukopisu. Mi ćemo od njegovih pjesamah priobćiti njegovu krasnu pjesmu na *Italiu* i komad *Posvetilišta Abramovog* iz rukopisah 16. vieka, a *Remetu* iz rukopisa 17. vieka, te činimo pozorne naše čitatelje, da je naš najstariji rukopis Posvetilišta Abramovog pisan sasvim čakavskim narječjem, dočim je noviji prepis Remete, od njekog popravljatelja, pomiešan sa štokavskim i čakavskim.

Jakov Flavij spominje i Vetranovićevu piesan o postanku Dubrovnika. Nu Apendini kaže, da se za ovo djelo ništa nezna, a mi mislimo da će to ona ista pjesma biti, koja je poznata pod imenom Putnik, budući da u ovoj Vetranić svoga putnika vodi po dubrovačkih gorah, dolinah i pustinjah, opisujući svakojake sgode ovih predielah i njihov postanak, pretvore i prirodna svojstva.

Bez sumnje napisao je Vetranić i mnoga pobožna djela budući da je bio vrlo vješti bogoslovac, kako svjedoči jedan napis na njegovoj slici, što se e za vrieme Serafina Crevića čuvala u monastiru Sv. Jakova.

Italiji.

Dum Mavro Dubrovčanin. [1])

Latinke gospoje, oholi tvoj ures,
  I dike tej tvoje slave se do nebes,
Začto je tva gizda, govoru ja tebi,
  Jak jedna od zvizda' najsvitlja na nebi,
I stoji u slavi tvoj pozor izbrani,
  Jak pavun gizdavi u ravnoj poljani.
Oholo gizda se, i perjem se hvali,
  Ružicu gdi pase i cvitak ostali.
Liepotom još velom bani se u vencu,
  Jak vila pod jolom pri živom studencu.
Ter veće nij' druge, vitezi svi prave,
  Kraljice ni sluge toliko gizdave,
Ni veće slavnije gospoje na sviti,
  Ni liepše spravnije u oružju viditi,
Zač gdi se tva lipos oružjem odieva,
  Rekal bi, taj svitlos da suncu odsieva.
Ter se tobom diče od vitez sve slave,
  Nu na te kàrv liče razlike dàržave,
Jer si ti uzrok vas od mnogo jur zala'
  Začto si tvoju vlas tudjinom podala.
Ter zoveš tudjine i ljude neznane
  Da robe i pline latinske tej strane. [2])
Robe te i pline i odiru svak čas,
  Na prišu ter gine prislavna tvoja vlas.
Nepravi kàrstjane još k tebi hoće doć
  I s tobom pogane dovesti na pomoć.
Da t' spleśu toj malo tej vojske razlike
  Čto ti je ostalo lieposti i dike.
A jeli toj pravo da se sad potlači
  Tve lice gizdavo, ne kopji ni mači,
Neg samiem neskladom, ki silu primaga,
  I himbom i svadom, gospoje pridraga!
Za koju, vajmeh! stvar, možeš li toj znati,
  Slavni kralj i cesar ostaše u rati,
I vojsku svak svoju sabral je u polju,
  Da se svi u boju kako psi izkolju.
Kolju se i dave kako psi i vuci,
  I pliene dàržave kàrstjani i Turci.
Sve more, sve vode, sva zemlja ter takoj,
  Neimaju slobode neg s plačem nepokoj.
Svuda je zadosti tugah, vaj s jadovi,
  Puna su žalosti sela i gradovi.
Haj! tko bi sad zbrojil, gospoje od gospoj!
  Umnožan čto je bil prie toga ures tvoj,
I čto si ti sada, i koji imaš dil!
  Mramor bi od jada u suze prosuzil.
Radosti minute tiem neću pobrajat,
  Ni tuge priljute iz nova ponavljat.

[1]) Izvadjeno iz rukopisnog »Vàrtla« Petra Lucića Trogiranina. list 185.

[2]) Tu se razumieva krvavi rat izmedju Franje I. kralja francezkoga i cesara Karola V. te njihovih saveznikah, što su se borili za talijanske pokrajine od godine 1521. do 1544. U vrieme ovoga rata pada takodjer rat proti Tripolisu i Algiru, te rasna napastovanja od strane Turakah.

Jer veća nie žalos, ni veća boliesan,
 Minutu neg rados pripjevat u piesan. [1])
Kada se prikrati minuta sva rados,
 I svasma obrati u tužbu i žalos.
A sama znati mož, kada je vlas tvoja
 Vladala velju množ narodah bez broja,
Vas istok i zapad nebi li, vajmeh! tvoj?
 I stavi svaki grad na sviti prid kril tvoj.
Kolike harače tebi su brojili,
 U rimske palače čto ti su nosili.
Gospoje, Boga rad, zato bih rad znati,
 Kamo toj blago sad, gdi li se obrati?
Gdi ti plav kàrcata razlikoga blaga,
 I srebra i zlata i kamenja draga?
Gdi li t' su mramori i zide ostali?
 Sve nesklad obori, i ognjem popali!
Gdi li t' su cesari, vitezi gizdavi,
 Koje Bog nadari da plovu u slavi,
Koji se spraviše tebi dat svu slavu,
 I viečnu t' staviše krunicu na glavu?
Gdi li t' su korune, od kraljev zlamenja,
 U zlatu sve pune dragoga kamenja?
I ostale stvari, u slavi čto t' daše
 Ti slavni cesari, koji svit prijaše.
Ki care i bane i od kralj' toj množtvo
 Daše ti sve strane za poklon u robstvo.
Nu *nemir*, gospoje, tvoju vlas prikrati,
 Korablje ter tvoje gori dnom obrati.
I Marte oholi, oružnih vàrhu svih,
 Svasma te ogoli od vitez tolicih.
I tebe razcvili, i skrati sve slave,
 I sve ti razdili tudjinom dàržave.
Ničto t' nij' ostalo od tolike slave,
 Ner perja toj malo, za dike gizdave
Čto nose na glavi u oružju ki sjaju
 Vitezi gizdavi, i čiem se gizdaju.
Još mala pohvala, govoru ja tebi,
 Sama je ostala kraj mora po sebi, [2])
I siedi vàrh blata, koju Bog umnoži,
 U kruni od zlata, i tuj se bogoži. (?)

Ter krili još pàrši i još sad podbira,
 I blago uzdàrži i k tomu pribira.
Zatoj sad odluči, ter smiri gospodu,
 Da se boj razluči prie neg se izbodu,
Jer ako u boju budu se sastati,
 Prolit će kàrv svoju, neka t' je toj znati.
Ter će tuj sva trava, vitezi gdi leže,
 Ogreznut kàrvava čto vojska taj pleše.
A jeli sud pravi, Latinko izbrana!
 Da se tač kàrvavi vitežka poljana?
Gdi se kopja lome, ter trepet čuti jes,
 Jakino kad grome gromovi iz nebes.
Jaoh! gdi će popliti u kàrvi tolici
 Sva kopja i štiti, jakino po rici.
Dâ, zemlja izčezne od jada, gdi takoj
 Oružje pogrezne u kàrvi kàrstjanskoj.
Hoće li pomàrčat sunašce zvizdami,
 Kad budu tuj tàrčat konjevi jaoh sami.
Bez konjih na volju i svojih plesati
 U kàrvi na polju, gdi budu ležati.
Hoće li strah imat dàržave sve one
 Kad budu uslišat trumbente gdi zvone.
Hoće li imat strah, jaoh! svaka živina,
 Kada se digne prah do oblačnih visina'.
Tko li će tužice i žalos zbrojiti,
 Kad počnu sulice i kopja lomiti?
I kad se razpàrše po polju, ter stoke
 I mače izkàrše i korde [3]) žestoke.
Hoće li iz grobov još màrtvi ustati
 Od pušák kad gromov tuj počne bučati.
Hoće li Vulkan sám od jada uzdisat'
 Kada se bude plam do neba uzdvizat.
Hoće li biti jad i čemer priljuti,
 Skiopeti, [4]) kako grad, kad budu zasuti.
Gdi strile uzlete od čela do čela,
 Jak ose proklete i roj taj od pčela',
Hoće li oblaci kàrvav daž proliti
 Gdi budu junaci u kàrvi popliti.
O starče Karune, [5]) a ti se pripravi,
 Pakleni Parune, [6]) ter veću plav spravi.

---

[1]) Nessun maggior dolore,
 Che ricordarsi del tempo felice
 Nella miseria. Dante. V.

[2]) Razumieva po svoj prilici Mletke.

[3]) Korda—Čorda, sablja.

[4]) tal. Schioppo: puška.

[5]) Karun, Charon, podzemni brodar, što je po grčkoj bajci prevozio mrtve preko Akerona.

[6]) Parun ili Perun, kod starih Slavenah bog bogovah i gromovah. Vetranić ga nazvá paklenim, što je bio bog poganski.

I tamo kraj rike, blatina gdi je taj,
Nakosi tàršljike ter plavcu napravljaj,
Palinura [1]) k sebi jošte ćeš prizvati,
Da plavcu tuj tebi pomože spravljati.
I tojzi još plavi, Karune dragi moj,
Vozara' pripravi dietića' velik broj,
Koji će privozit čisto i naredno,
Tuj plavku na izmit s tobome zajedno.
Začto će množtvo doć bez broja na svit taj,
Koje sám nećeš moć pribrodit na on kraj.
Latinka gospoja, ako sad ne smiri
Gospodu bez broja, čto *kokot* [2]) razmiri.
Gospoje od gospoj, zatoj se spomeni,
Sáma se posvoji, a tudje odždeni;
Oružni taj zvokot neka se ne čuje,
I orao [3]) i kokot neka te ne kljuje.

Čin' da t' se poklonï kokotov plahi bies,
U oružju kï zvoni i gromi kako tries.
Čin' da te Aquila, Latinko ne cvili,
Koja sad sva krila daleče razkrili.
Čin' da te ne cvile istočni pogani,
I oružjem ne dile tudjini neznani.
Toj li si odluke da se ćeš udati,
Nedaj se u ruke od mnozieh vladati.
Jednoga ti vieri i dàrži za sebe,'
A ostale otieri daleče od tebe.
Neka se slobodiš od tugah i jada',
I vesel provodiš tvoj život od sada.
Da majke neostadu i tužne sestrice,
U plaču i jadu i mlade vdovice,
Ke tvàrdo uzdišu pred tvojim uresom,
I ruke uzdvižu cvileći k nebesom.
Dokli se ti smiliš, Latinko gospoje,
I kralje samiriš u rati ki stoje.

Remeta.

Stan'te zviri, stan'te tice,
I ostali božji stvore,
Navlaš [1]) ribe pliskavice, [2])
Ke plovete sinjé more.
Tužbu moju i nevolju
Da čujete, i bolesni,
S kom pripivam sám na skolju
U jadovne moje piesni.
O *Netune!* tebe molju,
Zlosàrdno se ti neplaši,
I valovom nedaj volju,
Neg' pučinom sve utaži.
I molim te rad ljubavi,
Da namiriš tužna mene,
Iz pučine ter priplavi
Na kraj skolja sve zvirenje.
Neka vide, neka čuju
Boležljive tužbe moje,
Gdi ja cvilim i tuguju
Sám na skolju ovdi stojè.

Arione moj ljubjeni!
Kád valovi stanu s mirom,
Na kraj skolja, i ti k meni
Iz dubine pridji s lirom,
Na kraj skolja ter ćeš čuti
Jadovite moje piesni,
Čto sàrdašce moje ćuti
Od tužice i bolesni.
Ako ljubav biti može,
I ti tvoju otvor spilu,
O *Eolo*! blagi bože,
Ter u vihar pošlji silu.
Da obteku sve planine,
Sve lugove od dubrave,
I sva polja i ravnine,
Sáme vile gdi borave.
A od vihár prišne sile,
U pučini gdi ja stoju,
Na skolj ždeni gorske vile
Da piesanca tužna poju.

---

[1]) Palinurbs, vládalac plavi Eneove, koj ga je kasnije naš̈o u paklu.
[2]) Razumíeva Franceza, iz latinskoga Gallus t. j. kokot.
[3]) Pod orlom razumieva njemačkoga cara Karola V.
[1]) Navlastito. [2]) Delfino.

Neka vide, neka čuju
 Mene veomi boležljive,
 Gdi na školju sám tugiju,
 Gdi nie vidiet duha živa.
Gdi sám Boga ovdi slavlju,
 U okolo ter se vàrtim
 Kako galeb u senjalu,
 Gdi tužice mnoge patim.

Obreh dvore za pokoru
 Gdi nie čuti razgovora,
 Da se s drazim razgovoru
 U pučini sinja mora.
Za palače obrah spile,
 Gdie su stiene i litice,
 Gdie su hridi i gomile,
 Kuda laze gušterice.
Gdie pitome nie zeleni.
 Nit je busa, ni ćipresa,
 Nego u hridu od grebeni
 Množtvo raste od čeplieza.[3])
Oštri badelj [4]) jošte raste,
 I broća[5]) se još nahodi,
 U čto žene jaja maste
 Uzkàrsenje kad dohodi.
I drugoga nije lieka
 Kad se koja boles zgodi,
 Neg bokvice[6]), slieza[7]) i drienka
 Čto se u hridu iznahodi,
I bieloga liera malo,
 Bobovnika, [8]) divja ruta,
 Čto je samo osijalo
 Pri medjinah, u kraj puta.
Sred gomila kamenite
 Jošte rastu do dva busa
 Od travice zlamenite,
 Ka se zove medna rusa.
To su moji slavni stani,
 Tetivika [9]) gdie se plete,
 I gdie càrni morovrani
 Oko mene svuda lete.
Gàrličice nije čuti
 Oko mene, ni golubka,
 Da ga saka podlebuti,
 Kom [10]) ga čuje da zaguka.
Ni tičice nie čut ine,
 Jer kad pridje k meni koja,
 Od sokola tad pogine
 I ostavi perja svoja.
Još nie čuti ni za želju
 Da u prolietje slavic poje,
 Neg na suhu na badelju
 Zlatni popi svuda stoje.
Još po travi i po sliezu,
 Ali paka po razsadu,
 Goli spuži svuda lezu,
 Ter mi goru tugu dadu.
Vas razsadnik priko noći
 Ter mi mnokrat opogane,
 Da nie milo k njemu doći,
 Kad bio danak s jutra svane.
U jesencu nu prihode
 Priko mora modrokosi,
 Ter oštiplju do jagode
 Čto na divjoj rodi lozi.
I dodje mi još plakati,
 Gdie ostanu kustoline,[11])
 Kako da sve grâd pomlati,
 Ter se vidu sparožine. [12])
Nu galebak dodje bili,
 Ter lupare [13]) kljunkom para.
 Na markienti [14]) pak se krili,
 Kako da me razgovara.
Dračja mi je za ružicu,
 A kostrava[15]) za tratorak,
 I kopriva za ljubicu,
 Za naranču suh javorak.
Lovor mi je za lemune,
 Troskot [16]) mi je za bosilak,
 A česvina za ćetrune
 Koja smeće zelen lipak.
Navlaš leti na vrućini,
 Gorko sunce kad sve isprażi,
 Ter nie cvietja ni zeleni,
 Dokle daždic zemlju skvasi,

---

[3]) Asphodelus. [4]) Carduus. Distel. [5]) Rubia Tinctorum. [6]) Plantago što i Trputac. Wegerich. [7]) Malva. [8]) Herba farraria. [9]) Hedera spinosa. [10]) Komaj. Čim. [11]) Pes vinaceorum, takodjer hrvatski: host. [12]) Ostanci sparge. [13]) Drobne oštrige. [14]) Prudje morsko. [15]) Hissenkraut. [16]) Polygonum aviculare.

Do koriena jer sve sahne!
Još je tuga vele trudna
Da dušica tu izdahne,
Gdie se pije voda mutna.
Bude mnokrat još do plača,
Jer nie moći tàrpit glada,
Zač nie motra[17]) ni motrača,[18])
I pogine kozja brada.[19])
Još sàrdašce[20]) sve povene,
I tàrpiet je veća muka,
Reč u stienah oko mene
Nij' divjega vidiet luka.
Nu kad pridje primaletje,
Ter zemljicu daždic okvasi,
Sva zelenca i sve cvietje,
Sve iz zemlje na dvor lazi.
I opet se sve objavi,
Priko lieta čto prisiše,
Ter se duh moj oporavi,
Divje cvietje gdie miriše.
Oštra zima kadli pridode,
Ter se nadme sinje more,
Valovi se svuda vide
Po pučini kako gore,
Ter su tuge, ter su jadi,
Gdi od *oštra* i *garbina*,[21])
Kad se more u krajem svadi,
Vali jašu do vàrh stina'.
Kad li s kraja siever dune,
Ali plaha tramuntana,
Oči mi su suzah pune,
Gdie preh leti se svieh strana'.
Od mećave još počalim,
I od mraza još tugujem,
Na pepelu još se palim,
I za nokte zahukujem.
Još nie lieti, još nie zimi
Mlietčevina[22]) moći prići,
Kako u paklu još se dimi,
Ter mi hoće oči izpiti.
Još je tuga i nevolja,
Munja oči gdi zabliešti,
I sve trepti do vàrh skolja,
Kad zagàrmi i zatriešti.

Još je njoka truda mreža,
I beliesmi i tužice,
Gdi se otisnu iz oblaka
Nad pučinom pijavice.[23])
Ter se more ognjem stvori,
I valovim zakàrvavi
Kako pakó, ter sve gori,
Put od skolja kad se spravi.
Nu ja tada Boga molju,
I u zvonce njeko zvonim,
Ter tu tugu i nevolju,
Ja od sebe tako odgonim.
Vàrh svieh tugah još su tuge,
Kad se vali s krajem svade,
Izdireju sve poluge,[24])
Kako djavli da ih vade.
Ter je stenjem i uzdišu,
Moju plavcu kad izvlaču
U spilicu u najvišu,
Gdie do gàrma vali plaču.
A nie koga vajmeh! zvati,
Trudnu meni da pomore,
Tužnu plavcu *vemižati*,
Kad se shranit već nemore.
Neg' paklene pridju muke,
Gdi se meni tužnu stareu
Sve do kosti gule ruke,
Izvlačeći moju plavcu,
Ter bi tužno pogledati,
Gdie taj tuga i nevolja,
Mojom plavcom svuda mlati,
Po markientam oko skolja.
Kad li vali s mirom stoje,
Tada ćutim muku veću
Začto tužne mreže moje
Do potrebe zaman meću.
Ter mi *Kurent*[25]) sa svieh strana
Ali lieti, ali zimi,
Kako votom (?) od *Libana*
Oko seka'[26]) svija njimi.
Ali kad se pak bulentu, (?)
Kolovrat mi vàrti brodom,
A bulentim vas mi smeta
Kurentija plahom vodom.

[17]) Motar, foeniculum marinum. [18]) Foeniculum silvestre. [19]) Tragopogon, Bocksbart. [20]) Vrst trave. [21]) Vjetrovi, tal. ostro i garbino. [22]) Kanal od Mlieta.? [23]) Rovescio, Wolkenbruch. [24]) Stanga. [25]) Corrente, tečaj mora. [26]) secca, suho.

Još nesmijem vàrše[27]) plesti,
Da ih vàržem na *marine*,
Jer ih nose sve zle časti
Pod markiente u dubine.
Kad odvàržem jošte s kraja
Moj odmeiac i tuajicu,
I tad imam s plačem vaja,
Jer neizvadim ni udicu.
Nu za ribu malo marim,
Kad bi veće netruditi,
Jer što malo zelja spravim
Nije ga čim obuljiti.
Čutim tugu vele ljutu,
Nemogući primit duha,
Gdie proz zube ciedim blutu,[28])
A pogrizem suha kruha.
Kad li pridju još pokladi,
Tužica je i nevolja,
Gdie se vidu nórci[29]) mladi,
Po litiesh oko skolja.
Ter pečalim i tuguju,
I od straha vajmeh! treptim,
Gdie se noge popuzuju,
Da niz stiene na vrat sletim.
Za nevolju to se pati,
Kokošice jer nebude,
Da mi se je *confortati*
U nevoljne moje trude.
Neka vam se još potužu,
Po sva lieta i godišta
Ni za Boga ni za dušu
Nedava mi niko ništa.
U sve tuge i me zgode
Još da bi me nepokrali,
Koji mene tuj pohode,
Kako da bi svega dali.
U plavčice noćno brodé,
Ne, da sa mnom Boga mole,
Neg' mi jošte sve obhode,
I vàrtac mi vas ogole,
Da neostave nigdie struka
Od morača i od bitvice,[30])
Ni divjega pora luka,
Ni piljuga žutjenice.[31])
A i repuška ni čevčega,[32])
I gdie nadju struk kupusa,
S kerienom ga podru svega,
Kako da je turska gusa.
Još su tuge i žalosti,
Gdie sparoge sve pobiru
U korizmu kad se posti,
A na me se neobziru.
Zelje kad mi sve poberu,
Po markientam pak se sprave,
Ter narikle[33]) sve poberu,
Ni lupara neostave.
Potajno se još privlače
Pokraj skolja, ter ribaju,
I ribe mi sve divjače,
Oko mene ke plivaju.
Tužica je jošte gora,
Kad osekne kad po mraku,
Gazom[34]) hodè pokraj mora,
Nedadu se starat raku.
Još do skàrma[35]) i do štropa,[36])
Da mi dadu veću muku,
Nesmiem nigdie brez záklopa,
Ostaviti na paloku.[37])
Lupeži se jošte sprave,
Kad me doma neugledaju,
Ter sve vrata i sve brave,
Gramandielom[38]) otvaraju,
Ter sočiva što pripravim,
Ali koje stvari ine,
Priko zime da boravim,
Sve pokradu i popline.
Ni od Boga, ni od duše
Nie straha, nie spomene,
Neg' se sami tako ruže,
Plienivši tužna mene,
Jošte kako, živi Bože!
Jadovito sàrce moje,
Ove tuge tàrpiet može,
U pučini ovdi stojè.
Gdie se na skolj privezoše,
I pridješe k momu stanu,
Ter sve sasviem ponesoše,
Da ni o čem' ne ostanu.

---

[27]) koše, za ribe loviti. [28]) zavrelo vino. [29]) Mergo. Taucher. [30]) t. j. blitvica. Beta. [31]) vrsta cikorije. [32]) vrsta bilja. [33]) vrsta ribicah. [34]) Gáz. Guado. Furth. [35]) Klin na čamcu. [36]) Vez držeći veslo na klinu. [37]) Na ruci, na otvorenom mjestu. [38]) Nekakovo orudje.

Odnesoše sve do konca,
Sve do igle i do šila,
Do trepilja i do lonca,
I škrabicu[39]) od ognjila.
Sve do strunje i udice,
Čto mogoše ponesoše,
Napokonjim iz tikvice,
Malo soli iztresoše.
Nemanjka mi jošte jada,
Gdie nalegu gusjenice,
Ter neostave struk razsada,
Ali mlade čimulice.[40])
I čto sijem u šrapice,[41])
Navade se i nakláte
Njeki pruzi[42]) i gagrice,[43])
Drobne mravi i krilate.
Ter kad nikne koje zárno,
Sve pogrizu sa svieh strana',
I učine sve to cárno,
Ko da prudi s mrazom slana.
Još je pečal, još je bieda,
Čto se tàrpi, čto se pati
Od morskoga od medvieda,[44])
Ki se samnom često rati.
Na odmetac i tunjicu,
Kada idem ja ribati,
Raždene mi svu ribicu
Kad se pečal ta naklati.
Kad ga hoću odtierati,
Nit me haje, nit me čuje,
Neg se počne ocierati,
I očima namiguje.
I ta pustoš kad se tiera,
Gledati ga nije milo,
S bàrcim čeljus gdie eciera
I na mene krivi rilo.
Još me obhodi veća tuga,
Gdi plijući tiho bata,
I mnome se trudniem ruga,
Krivеći se priko vrata.
Pak zanori, i zagàrdi,
Ter se more zabobuči,
Ter do kraja sve zasmàrdi,
Kako u paklu kad vré ključi.

A pak sutra, kad podrani,
Tužice su i žalosti,
Oko skolja gdie pogani,
Sve bez stida u pakosti.
Još nemogu sanak spati
Od napasti njeke hude,
Ni u pódne počivati,
Gdie kriesovi[45]) mene búde.
Ter se velja čuti muka,
Jer kolik je lietni danak,
Od kriesovah stoji buká,
Da nie moći vidjet sanak.
Jadovite još su stvari,
Gdi me s večer priko noći
Bodu čami[46]) i komari,
Da nie oka stisnut moći,
Čto su kimci,[47]) čto su buhe,
Jošte tomu nije broja,
I napokon konjske muhe,
Da nie mira ni pokoja.
Još nesrećni pridje danak,
Čto je bilo prije toga,
Nagniezdi se cárni vranak
Kod samoga stana moga,
Ter mi dava velje jade,
Na várh stienah, i tu grače,
Pak pliesnave kunce krade,
A Remeti sárce plače.
Nu se jedno dobro ćuti,
Jer po skolju, sa sve strane
Nigdie miša nije čuti,
Tiem se mačke i nehrane.
Parjah[48]) vajmeh! vranu bielu,
A prignuh se po struk luka,
Ter sgrominjah[49]) niz gomilu
I odrieh se vas do pupka,
Gdie u dračju i u kupjenu
Uvalih se po nesreći,
Prebih rebra sva o stienu,
I nejake moje pleći.
I o kupjenu i o draču,
Po nesreći gdie se stanih,
Odrieh stegna i mahaču,
I koljena okàrvavih.

---

[39]) škatulja. [40]) mladice od kapusa, Brokule. [41]) Jamice. [42]) skakavci. [43]) kukci. [44]) Pesce orso. [45]) Cvrčak, Cicala. [46]) Vrsta muhe. [47]) stienice. [48]) ostavih se. [49]) sruših se.

Ter sve tuge zaboravih
Pri toj tuzi ka me stiže,
Gdie se jedva oporavih,
I dokli me Bog pomože.
Gdie u drači tu stojeći,
Medju trude sve ostale,
Priko volje i nehteći,
Podrih moje svite male.
I kàrpljene rubetine,
Ke za Boga meni daše,
Od vedašne[**]) suknetine
O dračju se razplatise.
Nu lazeći k momu stanu,
Ni to nebi još bez plaća,
Da na travi, noćnom stanu,
Probode mi petu drača.
Zabode se sva do kosti,
Ter sám neznah da živ ostah
Od bolesni, od žalosti,
Vàrh svieh tugah koje poznah.
I bolan se po tlieh prostrieh,
Nedomakši k momu stanu,
I tad nokti dračju prodrieh,
Ka mi zada mučnu ranu.
A nebivši nikogare,
Da me bude podignuti,
Ponavljajuć trude stare,
Kako tovar počeh rúti.
Vapijući: Višnji Bože!
Čto s' skratio milos tvoju,
Ter u trudu nepomože
Kamenitu staros moju.
U toj tuzi i nevolji,
Tako k Bogu klikujući,
Oćutieh se malo bolji,
Tu nećao negujući.
Privih drienka[*']) i skrobuta, [**])
I viek neka tako stoji,
Da se ova rana ljuta,
Neozledi i neognoji.
Tiem stvorenje molim svako
Da učini prave sude,
Gorkoli je, ali sladko,
Probavljati ove trude.

Rajska gora. *)

Iz Posvetilišća Abramova.

Kamprela.

Ustavi, gospo, jad i uzdah utiši,
Ter mene malo sad Kamprelu usliši;
'Er ti ću pravo reć, što ti će drago bit,
Tako mi sriću steć i pošten glas dobit.
Ja sam tamo bila, očito gospo znaj,
I sve sam vidila, kakva je gora taj.
Sve čto ti od gore, gospoje, neka znaš,
Pastiri govore, sve je toj goła laž.
Najmanji vitra ćuh jer se tu nečuje,
I svaki živi duh slobodno putuje.
Nie zmije tuj ljute, ni od guse namire,
Drumove i pute da komu zapire.
Nie zvirih zlosàrdih u tojzi dubravi;
Gorom i po bàrdih gojno se boravi.
Svakom je gora taj uresna zeleni,
Zemaljski kako raj, gdi 'e život blaženi;
'Er liti i u jesen, zimi i prolitjem,
Vična je tuj zelen s mirisom i cvitjem.
I tuj ti nikada, tako mi glavice,
Na tle lis ne pada s dubka, ni s travice.
Svud raste ružica i rumen trendofil,[1])
I hroma ljubica, kaloper i bosil.
Dosta je tu cmilja i lira biloga,
I razlicih žilja' *kolura* svakoga.
I od radosti velje milos je sazdana,
Sàrčano gdi zelje miriše sa svih strana'.

[**]) stare, od vethi, a, o. [*']) liekovita trava. [**]) Clematis, Waldrebe.
*) Iz rukopisa 16. vjeka.

Ruzmarin zeleni hip je još na sviti
I trator rumeni očima vidili.
A medni čà je vris od Boga tuj sazdan,
Čoviku čini svis zavesti sebe van.
A čtò 'e trava iva,*) ké 'e kripos tolika,
Od mártva bi živa vratila čovika.
A pelin kad cavti sa svih stran po gòri,
Rekla bi, gospo ti, živi plam da gòri.
Krasno je razkitje i ostalo zelènce,
Milos je sve cvitje upletat u vencè.
Bilja su razlika od polja i od gore,
Kojim broj ni slika najti se nemore.
Pozlatao kovilje još se tuj nahodi,
Razliko ter bilje lipotòm nadhodi.
Rad bih ga htila brat, zanj da me tko
plati
Kiticu zlat dukat mogla bih prodati.
I lug je tuj taki od dubja razlika,
Na kom se list svaki jak zlato svitlika.
Vide se još grane od dubja od toga,
Jak da su skovane od srebra samoga.
Ter zdraka sunčana gdi se tuj upira,
Milos se sàrčana s veseljem razbira.
Gdi svitlos po gori sama sjá po sebi,
Jak da se otvori višnji hram na nebi.
Neka ti još reku, gospoje sàrčana,
Kladnici tuj teku i vàrve s' svih strana'.
Bistra je još rika, hladnija od leda,
I bilja od mlika, i slaja od meda.
Gdi ptice žubere svaki hip, i svak čas,
Da te duh podere slišajè rajsku glas.
Rajski je glas čuti, gdi se u miru i goju
Pribili labuti začuju i poju
Okolo sve rike, i ob noć i ob dan,
Da od slasti tolike najde se čovik pjan.
I ptice ostale od kopna i vode,
Velike i male, sve se tu nahode.
Kovačah,*) gusakah, divjih kokošicah,
Noracah, plovakah i morskih slavicah
Čaplje su još nike, kojih je velik broj,
Ké glasom kraj rike provode život svoj
I narav imaju kraj vode hodeći,
Da hitro stupaju ribice loveći,
Pod vodu nenore, 'er dug vrat imaju,
Ter kljunom gambore*) i jegulje hitaju.
I galebi i kokoške,
I utvice zlatokrile,
Mnogo lipše neg li morske,
Očima su vidit mile.

Letušte su vàrste svake
Po svoj gori rajskè ptice:
Čučke, kvinci, zebè, srake,
Modrokosi i vavlice.

Tuj su rajski fagañjeli,
Tuj ceranti, tuj su štice,
Stagliniči, rukarjeli,
I judice i sinice.

Tuj gàrmuše, tuj su svrašći,
Delemoške i slavići,
I tuj ti su, gospo, bravci,
I prilipci i batići.

Skačaturah još je tamo,
Ki gàrmuše neće lovit,
Neg li love pruge samo,
Ptice druge neće znebit.

Slavićah je još zadosti,
I kalandre rajski poju,
Ter s veseljem i radosti
Tuj provode narav svoju.

K tomu milos vidit bieše,
Gdi vioglavi i droskovi
S žutokljunci zaedno pieše
S pčelozubi i kosovi.

A prid njimi kukuljave
Prolitjaju, i piešeći
U pisance Boga slave,
Čestit život provodeći.

A od plisakah i stržićah'
Čto 'e tuj gora razplodila,
Nebi, gospo, živ' mi srića,
Nigdar tega pribrojila.

I golubah i gàrlicah,
I tetrebah po dubravi,
Jarebicah, prepelicah
Dosta ih je kako mravi'.
Razlike su jošte druge,
Ké letaju sa svih strana',

Navlaš, gospo, žute vuge,
Ké su žutje od čefrana.

A čto ti su papagali
Žamor jih je čut od svudi,
Gdi na sboru tu s' sastali,
Kako da se búdu ljudi.

I žuti su i cárljeni,
Pune ih su sve tej gore,
Pripivaju po zeleni,
Kako ljudi ter govore.

Po dubravi gorom hode,
Ter se čuju te pisance,
Kako da tuj vile vode
Po livadi lipe tance.

Još nevidim, tko more tàrpiti rajsku slas,
S večera do zore kad šturci*) pusle glas.
I kada slavici počnu po javoru
Iztočnoj denici biljisat u zoru,
Ter jele i borje sve se toj snehiva,
Gore i zagorje gdi sladko odpiva.
Gizdave još ptiče zlatnimi hubori,
Božje kokotiće tuj vidih u gori,
Lipota ter bieše, gospoje, vidit toj,
U jatu gdi pieše po travi zelenoj.
I biše vidit smih, piešeći gdi nose
U kljunku na pospih pelinove kose.
Té vlase berjahu u busu pelinka,
Ter gnizda pletjahu po granah od smrinka.
Još, gospo neka znaš, tu s božjom oblasti
Nemože na tle dež, ni rosa propasti
Od velje gustine, ká se je tuj splela,
I suncu vrućine sinca je vazela.
I nij' tuj nikada zimnjega poraza,
Ni sniga, ni gràda, mećave ni mraza;
Ter zapad, ter istok jednako tuj stoji,
I neima niedan rok, da se kud razdvoji.
Tuj vihar nekàrši najmanje zeleni,
Tih vitrić ner pàrši pokojan po sve dni
Niti se zvir buni, da plahom naravi
Zlosàrda otruni jedan lis na travi,

Po dubju iz grana' još teče medna slas,
I nebeska mana sgar pada svaki čas.
I gdi taj teče sok, neka ti 'e to znati,
Nemože slaji smok ulište sazdati;
'Er bolan da suzi strilicom izranjen,
A toga da okusi, taj čas bi sahranjen.
I lozje tuj raste pričudna načina,
Koje se uz hraste i uz javor propina.
I čudan plod plodi, pravo ti 'e sad reći;
'Er vise tuj grozdi od lakta poveći.
Grozdja su toj sladka, màrtcu bi u njih lik,
A jagoda svaka veća je neg lišnik,
I dobro kad sazdri, tolikoj uzbuji,
'Er da groz zoblju tri, siti bi bili svi.
Jošče je tu veća slava milos Boga,
Pitoma gdi voća vide se tuj mnoga.
Razlicih smokav' jes, i visi tuj svaka
Po granah kak pies, ali dobra šaka.
Ter kada pucaju, i kad se kuvioče,*)
Suzice pušćaju kako med i toče.
Kostanji, čičimci*) jošće se tuj plode,
I alafi šipci*) mnozi se nahode,
Kruška je batvača, turgonje*) su slive,
I od lakta rogača'*) dosta, kako plive,
Neka ti 'e gospo znat, začto su tuj nici
Orasi kako bat, i dobri lišnici.
Tamo je, gospo još (oh živ' mi dušica!)
Jabukah velja množ i prasák' žutica'.
A ča je još lipše viditi na svitu,
Ner višnje i kriše, kad su u cvitu.
Kad li se uzore, gospoje, voća taj,
Pod nebom ništore nij' slaje na svit saj.
A ča su datale, ké sam tuj vidila,
Pri njih bi ostláe sve voćke zabila;
I tu je, gospo, smrik' i smrikinj' do volje,
Màrtcu bi u njih lik, da ih se nazoblje.
A ča je planika, maginje*) gdi raja,
Najti se do vika nemore stvar slaja.
Drenjine ali pak gdi se tuj rumené,
Od njih bi ošal svak sve stvari medene.
I tuj ti je balzam, govoru ja tebi,
Ki raste, gospo, sám i nikne po sebi.
A želud, ki rodi, česmina i hrasti,
Kostanje nadhodi lipotom i slasti.
Litice i stine tamo su još nike,
Ké u ničem procine neimaju ni slike

Kamenje pridrago u kih se nahodi,
Sve svita ter blago dragosti nadhodi.
A jutrom sunčan zdrak kad sine po gori,
Mogal bi reći svak, da se raj otvori.
Da se raj otvori i višnja dàržava,
I u plamu da gori sva s gorom dubrava.
Ter gdi sjá svitlos taj, kad bi je tko vidil,
Rekal bi: blažen raj ovdi 'e Bog stvoril!
Ovdi su sladosti, ovdi su po sve dni
S veseljem radosti i život blaženi.
Još je tuj česmina lipša stvar od svita,
Feniče jedina vàrh koje oblita,
Ter gnizdo tuj sama s iztoka pripravlja
Od živoga plama, na kom se ponavlja,
I nad njom nie druga, ká čudnim naravom
Plamom se naruga i živom žeravom.
Još vidih niki dan, gdi u toj dubravi
Ptičica pelikan sam sebe kàrvavi,
Na gnizdu stojeći od truda žestoka,
Sám sebe hoteći umorit prí roka.
Ter biše viditi, gospoje, velik vaj
Gdi poče bisniti na gnizdu ptica taj.
Zač ptiće smàrt prika vazet joj hotjaše,
Likara ni lika a vidit nebiaše,
U bisu ter toli ljuto se izranì,
I kàrvi, kú proli, svoj porod sahranì,
Ter ju trud kàrvavi svih trudah izpàrtì,
'Er sinke izbavì od prike té smàrti.
Još vidih, gospoje, meju dare razlike,
Na smàrti gdi poje bil labut kraj rike
Bez niedne žalosti, neg s veljom ljuvesni,
I s veljom radosti pojući u piesni.
Taj labut pribili, taj labut gizdavi
S tilom duh razdili i saj svit ostavi,
Koliko da veli taj ptica pribila:
Život se moj želi razstavit od tila;
Svitovne ljuvesni 'er nisu, vaj, drugo,
Ner mnogo bolesni uživat u dugo,
Ali pak u kratko, ter tko toj razbira,
Živit mu nie sladko, pokli se umira.
Zatoj se neboju ja smàrtne strilice,
Veselo neg poju kraj bistre vodice,
Neka moj glas čuje svaki duh na sviti,
Kako se putuje, tko želi umriti.
Pojući ter takoj bili vrat protežè,
I odluči život svoj na travi, gdi ležè.
O gospo, a potom svaki duh procvili,
Taj ptica s životom gdi se tuj razdili.
I od nike bolesni rika se zamuti,
Labuta tej piesni 'er veće neoćuti.
U sumnji nu nestoj za ovu, gospo, stvar,
Prilika zač je toj i od Boga slavan dar,
Njom da se vladaju svi ljudi na sviti,
Koji se nadaju, da budu umriti.
Tamo sam još drugu slavnu i veliku,
Stojeći u lugu, vidila priliku:
Ljubenu tužicu gàrlica gdi ćuti,
Ter bistru vodicu od jada zamuti.
A bistre vodice nehotie da okusi
Od velje tužice, ner žalosno prosuzi.
Poletie pak lugom i po svoj dubravi,
Jeda je gdi s drúgom koja čés sastavi;
Nu kada nenajde svoga virna drúga,
Žalos ju obajde, i čemer i tuga.
Na dubku zelenu nehtie da počiva,
Tužicu ljubenu da sasma uživa;
Već suhe granice, nek side od jada,
Da k tuzi tužice cvileći priklada;
Gorče od jada ter poče tužiti,
I s druzim' nikada nehtie se sdružiti,
Ner obra za družbu, pridraga gospoje,
Gorki jad i tužbu, po sebi tuj stoje.
U ovoj ptičici meu sve ostalo
Svakoj udovici kaže se zàrcalo,
Kad ju smàrt rastavi od virnoga druga,
Da opet ljubavi nemari bit sluga.
Orla sam vidila jos u toj dubravi,
Pozlatjenih krilah s krunicom na glavi,
Ter bi se čudio svak videć stvar taku,
Gdi leti nad oblak u sunčanu zdraku:
Ter rados razbira od zdrake svetlušte,
Gdi oči upira u sunce gorušte,
Oko mu netrepti, obàrva neprèda,
Nad oblak gdi leti i svitlos tuj gleda:
A ča se već vija u nebeske strane,
Većma se opija svitlosti sunčane,
Jak da se tuj hvali, da sunce prigorko
Krilca mu nepali, gdi leti visoko.
I ovaj prilika, mnokrat se nahodi,
Stranputna čovika na pravac dovodi.

A navlaš božji hram tko hoće iskati,
Božji mu može plam tuj milost zadati.
Sunčena da zraka po božjoj milosti
Vodi ga iz mraka k sunčenoj svitlosti.
Toli me ti prašaš, gospoje pridraga,
Kamprela, kako znaš, da 'e gora ta blaga?
Zdravo mi ti bila, da t' pravo govoru,
Mnokrat sam vidila i prošla tú goru,
Tamo ja rad paše, gospoje, budući,
I ovčice naše s pastiri bljudući,
Pastiri ostali mnogi bi tuj mene
S plandišta poslali put gore zelene
S vedarcem na glavi doniti vodice,
Prí ner se objavi zdraka od danice.
S jutra bih ja takoj pria danka ustala,
Po zdraci misečnoj ter ti bih šetala
Iz glasa pojući, gospoje pridraga,
Slavića zovući, da mi piet pomaga.
Bez obuće bosa pošla bih odtole,
Da mi zornja rosa nesmokri postole,
Dím sitnu rosicu, iz vedra ká pada,
Ter mokrí travicu, gd'e ravna livada.
Nigdi nije drače, drumci su gizdavi;
Nu se skuti vlače po cvitju i travi.
Ter ti bih Kamprela bez stida i srama
Sprid skute zapregla hodeći tuj sama.
Još mi se prigodì meu dila ostala,
Da mnokrat pri vodi sama bih zaspala.
U lipoj zelénci, govoru t' ja pravo,
Gdi bistri kladenci žubore gizdavo,
A pak bih ustala, ter okol vodice
Njedra bih nabrala ruže i ljubice,
I cvitja svakoga razlíke naravi,
Sazdana od Boga, šetajè po travi.
I mnoge vienačce poslie bih tuj splela,
Pria neg bi sunačce danica izvela,
Jutàrnja danica, kú danak bil želi,
Sve cvitje i travica da se njom veseli,
'Er, gospo, niednu stvar ne sumnjah od zviri;
Ali pak da gusar na me se namiri,
Zač gusi nie tuj stan, nit može tamo stat,
I koga 'arve san, slobodno može spat
I gdi je vode vir, niedna tu neće doć
Iz luga strašna zvir, ni ob dan ni ob noć;
Ner samo jelínci poludnem dohode
Plandovat u sinci kod studene vode.
Košute, ali pak kunilji i zeci
Da pasu drobni zlak po tojzi zelenci,
Ter ti bih ukrala lanetce [19]) od košute,
I njim se igrala vazamši na skute.
Pak do srid koleni' skutce bih sabrala,
Ter bih se s jelení rudinom tirala.

Livada.

Još je tuj livada, od koje nikadar
Vičnji Bog nezadà na svitu lipši dar,
Gdi kako po raju, tako me Bog ljubi,
Pauni šetaju, s fazani golubi,
I tihe gàrlice, još gospo, i ostale
Pitome sve ptice, velike i male,
Ter pasu ružicu, ter pasu, gospo, zlak,
Ter pasu ljubicu i drobni bosiljak,
Ter pasu božurak, ter pasu, gospo, smilj,
Ter pasu kućunak i rumen trendofilj
I planinsko cvitje, ča nij' moć pobrajat,
Ča naše prolitje nemože ovdi dat.
I sve, čto priko dne popasu po travi,
Sve jutrom pri pódne opet se objavi.
A neke na volju u stadu zajedno
Konoplje tuj zoblju i sime laneno.
I tko bi stal mučè da Boga neslávi,
Pčelice gdi zuče po cvitju i travi,
Ter se tuj srid gore pospišno zadosti
U cvitju pàrpore po mednoj sladosti.
I gdi tej pčelice plode se i roje,
Meda platunice po dubjih svud stoje.
I gorske sam ježe ja tamo vidila,
U dupli gdi leže kod nikoga ždrila,
I gdi ti ježići u dupli tuj stahu,
Jakino prašići jabuke praskahu.
Pitomo sve voće, u kom je rajska slas,
Na volju kad hoće tuj grizu svaki čas.
S pitomih svih stabár' 'er voće nahode'
Ča na tle spada zgar, čim život sprovode.
Rados je još čuti, gdi u nikom jezeru
Utve i labuti kraj vode cvit beru,
Kraj tega jezera i ja sam šetala,
I mnokrat bisera testemelj [20]) nabrala.
Tuj svaka stvar živa još bi se čudila,
Jezerom gdi pliva riba zlatokrila,

Ter bih ju mamila na cvitje rumeno,
I rukom gladila milo i ljubeno.
I neb' uzpregnula nigdare na saj svit,
Kad bih joj metnula u vodu rumen cvit.
Taj cvitak kad bi njoj, gospoje, ja dala,
Po vodi studenoj njim bi se gizdala,
Kako da poznava po nikoj naravi,
Da sám Bog sazdava dar svoje ljubavi.
Ter s velikom prijazni, pridraga gospoje,
Są mnom se priblazni kraj vode tuj svoje.
Jednom tuj ribicu uhvatih rukami
Na drobnu ružicu, kad se tuj primamí;
Malo je pogladih, a pak je u vodi
Opeta postavih, slobodna da hodi.
Još tamo put blata tko dalje zahodi,
Povesma od zlata po sienu nahodi.
Zlato sam to prela većekrat, gospoje,
I gajtane plela u lugu tuj svoje.
Tuj reste još taka i lipša travica,
Nego li pritanka grimizna svilica,
I nike mohune[14]) još dubja taj plode,
U kih se od vune mosuri[15]) nahode.
Tko bi tu vunu preo, ter bi se pak tkala,
Tanja bi neg veo taj platna ostala.
Još mi se prigodi, gdi tamo počivah,
U cvitju pri vodi ter ličce umivah,
Istom bih moj obraz i ruke umila,
I niz vrat rusi vlas do pása pustila,
Ako bih i trudna, nu, gospo, u taj čas
Ja kako razbludna pojući pustih glas.
Tuj niku od zvieri' iz ravne livade
Moja čés dotierì u moj kril ter padè.
U veću razbludu ter mi se sama dà,
Jak da ju tuj budu gojila od mlada.
I kad se oddilih od vode studene,
Jedva ju odtirih, gospoje, od mene.
Ona je toj zvirca, kú glasom svak veli,
Od čistih divica' ljubavi da želi.
Jednorog se zove, od koga su kosti,
Kako glas svud slove, velike radosti.
Jošče se privučè majemulja mala
I hitro i mučè, gdi ja bih zaspala.
Čéš ju má nanesè, tere mi odtole
Odriši podveze i ukradè postole,
Ter veći, gospo, smih, odkli me Bog zadà,
Prì toga nevidih u viku do sada.
Vàrh duba gdi stoje počè se mnom rugat
I postole moje na noge nazuvat.
I ptički tuj mali jošče mi zadaše
Meu smih ostali velike tamaše.[16])
Pri vodi, gdi sidih, po meni litahu,
I svud mi po nidrih jak mravi djipahu,
Od smiha ter boke jala bih tiščati,
Gdi bi me u dojke počeli štipati.
Još tamo po gori, kudi bih ja zašla,
Od dubja na kori pismo sam tuj našla.
Toj pismo gdi stàše od hrasta na kori,
Većma se svitljáše neg živ plam da gori,
I bieše pisano: „O ljudski narodi,
Da vam je sve znano, 'er vrime prihodi,
Koje će skoro prit, da ovdi vàrh gore
Sam će Bog otvorit višnji hram i dvore,
Ter će božja moć za ljubav i milos
Svàrnut smàrtnu noć u zdraku i svitlos."
Ter mnim, da toj vrime višnji Bog objavi,
I njegovo ime za da se proslavi,
'Er zaman je zdraka toliko divna stvar,
Vàrhu svih oblaka' ká sinú s neba zgar,
I onudier, kud hojah na volju kako htih
Takojer nahojah pisano po stabrih
Od duba svakoga, ki gora taj plodi,
Po daru od Boga ter se tuj nahodi.
Pri stupu od borka, smrika i jasena,
Pri stupu javorka, i hrasta i klena,
Pri stupu česmine, brista i veprike,
Pri stupu masline, lovora, planike,
Pri stupu od vriesa, graba i topole,
Pri stupu čepresa, od bukve i jele,
Pri stupu bàrštana i vàrbe zelene,
Od cedra Libana, ki nigdar nevene,
Pri stupu trišlice, driena, zelenike,
Od krasne màrčice, brovine, svitljike,
Ter svuda, kud stupah, velmi se ja takoj
Snebivah i čudjah videći pismo toj.
Sa svih strán po gori, koliko se širi tja,
I ovako govori, kako ti velju ja:
„Živući svaki duh skoro će poznati
Dar, ki će za posluh Bog s neba poslati.

S kim će prit zadosti u ovojzi dubravi,
S veseljem radosti i božje ljubavi.“
Meu dári ostali, ké sam tuj prijala,
Razlike svirali mnokrat sam slišala,
I pisni gdi poju u višnjoj dubravi,
Da slados svis moju i pamet zatravi.
A vidit nikoga nebieše ni čuti;
Ner sám dar od Boga, koi se tuj ćuti.
I nie taj boliesan, dreselje, ni žalos,
Kú nebi taj piesan svàrnula u rados.
Tkogod bi ranjen bil, a slišal tej piesni,
Pri njih bi taj zabil sve svoje boliesni.
Nu život moj trudi misleći vàrh toga,
Ćto nie tuj od ljudi' naselja niednoga.
Zač tko bi tujzi dal s obori naselje,
Čovik bi taj imal s blaženstvom veselje,
I tko bi stanom stal, gdi 'e divna taj zelen,
Taj bi se do vik zval pričestit i blažen.
A Bog je svidok moj, tako ja bih zdrava,
Istina da je toj i da je bilj prava.
I ja bih ostala, gdi su té dubrave,
Nu sam se bojala s prikorom zabave;
'Er nebih vazela, da meni rod reče:
„Granù se Kamprela, u goru uteče,
Gora ju zamamì, zelén ju zatravì,
Pojdè, da s vilami u luzih boravi.“
Tim ustav', gospo, plač, molim se ja tebi,
I nemoj, vajmeh, tač skončat se po sebi.
I već se nebrini, u sumnji ter nestoj;
Neg gojno počini, 'er je zdrav sinak tvoj.
A sama čini sud, tako te Bog spasi,
Je li lud i prilud, ki t' goru tuj omrazi.

PETAR HEKTOREVIĆ,

r. 1486 † 1572.

Petar Hektorević vlastelin hvarski, rodi se na otoku Hvaru u Staromgradu, godine 1486. Otac mu biaše Marin, od starinske plemenite kuće, a mati Katarina. *)

Jur za rana naumi otac Marin svoga sina poslati u Italiju, da tamo po običaju onoga vremena crpi nauke iz bogatoga vriela što su ga učeni Grci prenieli bili onamo iz umne svoje domovine, i što ga biaše obogatio bistri, živahni duh potomakah rimskih. Ali tadašnji nemiri talianski, a možebit i druge nam nepoznate okolnosti, prepriečiše namjeru Petrovoga otca, te on posla sina svoga u *Spliet*, gdje u ono doba mnogi učeni ljudi sloviahu. Od ovih poznati su: *Marko Marulić* kao prva zviezda dalmatinska, Jerolim i Franjo *Martinčić*, Nikola *Matulić* i Frane *Božićević* pjesnici hrvatski; te zatiem Krsto i Toma *Niger*, Krsto *Banistrilić*, Nikola *Alberti*, Šimun *Selimbrić* i Toma *Hranko* pjesnici i govornici latinski.

---

[1]) Trendofil i Trandovilj. Alcea rosea, Stockrose. [2]) Iva. Salix helix, Bachweide. [3]) Kovačšljuka, sluka. [4]) Gambor, morski rak. [5]) Šturak grillo, gryllus. [6]) Kuviočiti, sazrieliti. [7]) Čičinci, vrsta malenog pasulja. [8]) Šipak. Granatapfel. [9]) Osobita vrsta krušakah i šlivah. [10]) Rogač ili rogača je sitan bieli grah, a rogači su niem. Johannisbrot, koji se po svoj prilici ovdie razumievaju. [11]) Maginja, arbutum, meerkirsche, raste na planiki. [12]) Lánetce, Rehkälbchen. [13]) testemelj, rubac, mahrama. [14]) Mahuna. Siliqua folliculus. Schotte. [15]) Mosuri, cievi drvene za motati predju ili vunu. [16]) Tamaše, šale.

*) Na grobu svoje matere dade Petar Hektorević urezati u kamen sliedeći napis:

Hectoreae Catherina domus probitatis imago
Hic jacet, o quantum tam brevis urna tenet.
Cujus ab exemplo connectes undique lector,
Quam memorem Famam, qui benedixit, habet·

Potaknut ovimi izgledi, napredova mladi Hektorević u svih naucih, a navlastito u mudroslovju, naravoslovju i u pjesničtvu hrvatskom i latinskom. Povrativ se u svoje rodno mjesto, postoja tu njeko vrieme te otide zatim u Dubrovnik, gdje obljubi još većma hrvatsko pjesničtvo; jer, poslie kako bi ovomu Hrvati po otocih i po dalmatinskom primorju stavili temelj, uhvati ono tako čvrsti koren u slobodnom Dubrovniku, da je iz onoga korena, kojega u ono doba mnogi umni Dubrovčani sa svom žestinom i uznešenostju gojahu, moglo kesnije, pomoćju slobodnih zakonah, ponarasti ponosito stablo s onim krasnim plodom, kog nam ostavi visoki um *Palmotića, Gundulića* i *Gjorgjića*. U Dubrovniku oprijatelji se Hektorević s mnogoimi učenimi muževi, koji mu ostahu prijatelji do smrti. Ali do skora morade on ostaviti Dubrovnik i vratiti se kući, gdje mu na veliku žalost umre otac.

Godine 1539. postigne otok Hvar velika nesreća, jer povodom rata medju Mletčani i Turci, dodje pod Hvar pomorska turska vojska sa silnim Barbarossom, te učini juriš na Starigrad, poplienivši sela i polja na otoku. U toj nuždi pobjegne Hektorević s drugimi otočani po burnom vremenu na malenoj plavčici, preko mora u Italiju, te dodje u Mletke, gdje je ostao čitavu jednu godinu, sve dotle, dok nije učinjen mir s Turci.

Vrativ se Petar na Hvar, nadje svoj otčinski dvor oštećen i oplienjen, te ga počme popravljati i utvrdjivati poput male tvrdjice, uresiv ga s dvimi kulicami, za moći ga u buduće braniti proti navalam neprijateljskim. U istom dvoru razdieli on veoma ukusno sobe za sebe, za svoju porodicu i za goste, te odredi jednu sobu za svoje knjige i za nauk. Zasadi oko dvora liepi perivoj s ribnjakom u sredini, ponamjestiv oko dvora preko dvadeset nadpisah u hrvatskom i latinskom jeziku. Od ovih nadpisah glasi jedan vrhu načelnih vratah dvora ovako:

Omnium Creditori.
Misli, ki čtiš ovoj, dvi stvari korisne,
Da te u vičnji znoj sgrišanje ne tisne,
A to: da ć' umriti, ter pusti zle ćudi,
I napokon priti ć' k Bogu da te sudi.*)

Čini se, da su oni rukopisi što ih je Hektorević prije pohoda turskoga napisao, u vrieme njegova bjegnutja propali, jer do nas došli su samo oni, što su pisani od godine 1541. do 1561. Zadnjih deset do petnaest godinah svoga života nije Hektorević skoro ništa pisao, kako to i sám svjedoči u knjizi pisanoj g. 1561. ljekaru Vinku Vanettu u talianskoj poetičkoj prozi. U toj knjizi veli on medju ostalim: „già gran tempo é che la mia lira pende al muro.“ Ovu svoju odluku, naime oprostiti se s lirom, priobći on jur g. 1556 Mavru Vetraniću, govoreći:

Pesni i skladanja odlučih pustiti,
Nebeskoga stanja ištući imiti.

---

*) Dvor Hektorevićev pripada sada umnomu spisatelju dalmatinskomu Dr. Petru Nižetiću, koj imade ovdje jednu od najljepših knjižnicah u Dalmaciji. Osim toga dvora vide se još danas ostanci njeke druge zgrade, koju je Hektorević bio sazidao. Nad njezinim ulazkom stoji ovaj nadpis:

A quo principium Christus bene caepta secundet,
Scendat et hic surgens in sua vota labor.

Nu pravi uzrok njegove mnogogodišnje neradnje biaše neprestana bolest noguh, koju si je bio navuko početkom godine 1557, putujući kao 70 godišnji starac u Dubrovnik i po kotaru dubrovačkom do 25 danah. O tom putu piše on sám svomu prijatelju i umnomu pjesniku hrvatskomu Mikši Pelegrinoviću, pošiljajući mu na pirni dar njeke svoje pjesme. Mi stavljamo ovdje njegove vlastite rieči, s kojimi opisá uzrok svoga putovanja i sliedeće zatim bolesti:

„Prigodà mi se po svomu napokonjem uzkàrsenju, Pelegrinoviću mili! pojti do onoga slavnoga grada (kojim se svi dičimo) Dubrovnika, s nikimi rodjaci i s prijatelji mojimi, u ormanu brigantinu, s jednom mrižaricom pod zapovid našu, gdi nas biaše dvadeset po broju, meu onimi koji služahu i ki služeni bihu, liše prisidao, namirnikovih prijátelj. Na ki put vele me potaknu želja da vidim i stare prijatelje, i nove, navlastito nike nigdar nevidjene. I došavši tamo, prijati bismo i sdraženi s velikom ljubavi, koju ti neumim izpisati nit mogu. I prem da bih mogal, bila bi stvar vele duga pobrajati ljubav i milosti, koje prijasmo najpàrve od one prisvetle i prave gospode (koju kako je Bog milostivi gospodstvom darovao, tako je pametim i uminjem i umiljenstvom i blagodarstvom i pravdom i krepostim naresio) i po tom, koju smo imali od prijátelj mnozih. Samo ti najedno govorim, ne listo u gradu, dà, vazda u dàržavi i kotaru njegovu, gdigodi smo došli, (a prošli ga smo i vidili dosti) vazda smo bili po čudnovati način vidjeni, ljubljeni i obilno obdarovani, tako, da im smo ostali svim veće nego gvozdenimi verigami vikovnjim načinom obvezani."

Zatim govoreći o Pelegrinovićevih stvarih, nastavlja: „Sutra dan, kako se vàrnuh s puta onoga, dojde mi jedna čudnovata nemoć, koju ti neumim izreći i koja mi omrazi život moj; za tom druga, koja me dovede do smàrtnoga mejaša, tako, da mi jedva u staru kipu nevolnu dušu ostavi; za njimi treća i četvàrta (koje mi netreba pobrajati) tako, da evo šesti misec teče, da me muče nevolje; i malo je danah da sam se počel dizati s odra i po malo postupati, u komu stanju najpàrvi trud prijah tebi ovo pisati." —

Živeći na Hvaru, bio je Petar u tesnom prijateljstvu s vitezom Jerolimom *Bertučevićem* i s gorespomenutim Mikšom *Pelegrinovićem*. Obadva biahu vlastelini hvarski i pjesnici hrvatski i latinski, a Bertučević još k tomu mnogo učen u filozofiji i u naravoslovju, u kojemu i Hektorević dobro vješt biaše. Treći od hvarskih njegovih prijateljah bio je gorespomenuti Vinko *Vanetti*, mnogocienjeni ljekar onoga vremena. Od Dubrovčanah ljubio je Hektorević ponajbolje Mavra *Vetranića*, Nikolu *Dimitrića* i Nikolu *Nalješkovića*. Od Spljećanah, Dujma *Banistrdića* i Jerolima *Martinčića*, kojemu jednoč, kad ga ovaj po Hanibala *Lucića* pozdraviti dade, isti Lucić ovako odpisa:

„Zapovid tvoju sam opravil,
Komu bi *Hektor did, Petra* sam pozdravil.
U svemu ki veli: *vaskolik da je tvoj*,
Ter da si zdrav, želi, i vesel tolikoj."

Hektorević umre, po svjedočbi Hvaranina Šime Ljubića, godine 1572. dakle osamdeset i šest godinah star. *) Od njegovih djelah malo je došlo do

*) U pjesmi upravljenoj godine 1552. Jerolimu Bertučeviću, veli on da je 66 godinah star
»Život se moj hita.
Nakon šestdeset zím, jur šestoga lita.«
A godine 1506. piså on Mavru Vetraniću, da ima već 70 godinah. To se je dakle rodio g. 1486. a ne 1487, kao što su njeki Hvarani tvrdili.

nas, ali i ono malo što imamo, od velike je ciene, toliko radi jezika, koliko radi sadržaja. On biaše prvi, koj se kao bogati vlastelin nije uztezao ni stidio obćiti s nižim pukom. Dapače ribari, brodari i seljaci biahu oni ljudi, s kojimi bi vrlo rado obćio. On je prvi oko svratio na čisto zlato našega narodnoga pjesničtva, kojemu se sada divi sav učeni sviet, i sačuva nam u svom krasnom „*Ribanju i ribarskom prigovaranju*“ tri pučke bugarkinje, zajedno s muzikalnimi napjevi, znamenite radi svog historičkog sadržaja, radi svoje prem velike starine i radi svoga sloga i jezika.

Izvan gore napomenutoga „Ribanja“ sačuvane su još njeke pomanje pjesme hrvatske, što je načinio za svoje prijatelje Bertučevića, Vetranića i Pelegrinovića i za hrvatsku spisateljicu Graciozu Lovrinićevu, pokraj njekih pomanjih pjesamah latinskih. Spomenuto „Ribanje i ribarsko prigovaranje“ tiskano je prvikrat kod Ivana Franje Kamotia, god. 1569, u Mletcih, a drugi krat u istom gradu g. 1638; na novo pako pretiskano je zajedno s rečenimi pjesmami, s njekimi dodatci, sa životopisom i obširnim predgovorom, trudom Šime Ljubića iz Hvara, godine 1846 u Zadru kod bratje Battare.

U rukopisu čuvaju se još sliedeća njegova pomanja djela: 1. Dva lista duga o stihotvorju hrvatskom, jedan upravljen g. 1541. Mavru Vetraniću, drugi Nikoli Nalješkoviću. 2. Zbranje različnih pjesamah. 3. Prevod knjigo Ovidiove „De remedio amoris.“ 4. Veliki broj nadpisah i nadgrobnicah latinskih.

Iz Ribanja i ribarskog prigovaranja.

U družbi se najdoh na Solinskoj rici,
(S kimi tamo sajdoh), s trima redovnici.
Bud da s njimi bihu jošte mnozi ini,
Jedan red imihu u biloj skupštini *),
I ki jim služahu pripravni k volji njih,
I u svim slušahu kakono starijih.
Oni tuj staviše nike cke nad riku,
Na ke napraviše tàrpezu veliku.
Tuj se je družina na obid skupila
Kon *Urmanih* mlina', i kod njih *kaštila'*.
Došad, se umiše na same rike kraj,
Pak blagosloviše po redski običaj.
Tako i ti čini Nikola, moj ti svit,
Tere se ne hini, jer ti ću čudo rit:
Ki nezlamenuju jizbinu stavljenu,
Mnokrat izblaguju nepravdu paklenu.
Čul sam, da tri daje blagoslov koristi
Tomu, ki to haje, dobro se uvisti.
Pàrvo se neboji toga čto t' rih sada,
Dà, brez sumnje stoji, tko brašnu zlamen da.
I da ga otrovat nemogu otrovi,
Ni mu ku škodu dat u zdili takovi.
Za tim da tučniji bit mu će obrok taj,
I kipu vridniji, pameti toj i znaj.
I ov naš gospodar (zamirah ga vidè)
Učini taku stvar prí ner jisti side.
Pak se pokripivši, usta se na noge,
K Bogu se obrativši, hvale mu dá mnoge.
Tako i mi činimo, jer pića i svaka stvar,
Očito vidimo, da je toj njegov dar.
Tuj jiše i piše, malo govoreći,
Zadovoljni biše svi se veseleći.
Biše své pripravé, mlajši se dostižu,
Ništo teplo stave, a ništo podvižu.
Niki vino nosi u veloj bokari,
Tko će pit da prosi, da se neprivari.
Vode bihu sudi ka rikom plovišo
Razloženi svudi kako se gdi htiše.
Niki pogleduje, stav gdi ga svi vide,
Ako čto tribuje, da mu zapovide.

*) Sv. Dominika.

Neće da se krene zàrčeći prid svima,
Očima da trene vrimena neima.
Niki pospišuje toga ki sir stàrže,
Ter mu poprićuje, da ga nosi bàrže.
Niki dvorno služé, riči neimihu,
I dobro se druže, kako sami htihu.
I bàrzo tecihu štogodi doniti,
Jer pomnjivi bihu stariim zgoditi.
Kad obid svàršiše prilipo na rici,
Ustav, zahvališe Bogu svikolici.
Čudo vidit biše svim tote meu nami,
Gdi rika teciše pod naju nogami.
Sidoše za timé da se razgovore,
Oblast davši svime reći, ko što more.
Tad jedan stariji, koga svak zamira,
Kako razumniji pàrvi rič prostira.
Reče: Bratjo, znajte čudo vam ću reći,
Nu me poslušajte rič moju zoreći.
Riku tuj vidite bàrzu i duboku,
Ovde gdi sidite ne vele široku.
Od početka vika nigdar nepristaje,
Odkuda tolika u gorah voda je?
Da bi jo sva bila polja puna i gore,
Jur bi se istočila, svej tekuć u more,
Nigdar nestajući najmanji jedan čas,
Nit se vraćajući; ča je to, prosim vas?
Drugi, mladji malo, reče: ako ć' znati,
Kako u zàrcalo sve ću ti kazati.
Mater našu ovu, po kojoj se hodi,
Koju zemlju zovu, more svu obhodi.
Ka ima šupljinu po mnoge načine,
Pisačje, pàržinu, skrače i sadrine;
Kroz ke prohodeći more se sakriva,
Tanko se cideći, tere sladko biva.
Na gore uzhodi timi šupljinami,
Paka se slobodi iztičuć rikami.
Tako t' voda zgora u more dohodi,
A druga iz mora potajno uzhodi.
Tere za cić toga rike nepristaju
Cić mora onoga, kim se pomagaju.
Nebudući red taj svita od počela,
Znaj, da bi rika saj i svaka ostála,
I vela i mala, niz bàrdo prohodè,
Jur prazna ostala i bila brez vode.
Salamun kazuje da nije inako,
I toj potvàrdjuje govoreć ovako:

Sve rike iz gorah znajte da iztiču,
I opet od zgora u more dotiču.
Komu se do slova virovat sve more,
Čagodi njegova pisma nam govore.
Otče, ča t' se čini, ali ča ti se mni,
Je li toj k istini prilično, ali ni?
Koli nam drago svim toj bi naučiti,
Ja vam rit neumim, vi ćete suditi.
Kada ga slišasmo govoreć ovako,
Bàrzo virovasmo, da je sve toj tako.
Jer slišasmo čuda, totu donešena
Neznamo odkuda, pritanko rečena.
Čuvši riči ovoga, nepostav, on reče:
Od puta pravoga vele si daleče,
Kako ćeš poznati po razumu tvomu;
Jer ti ću kazati način svemu tomu.
Zato nu pomuči, tere svaki vaju
Sada se nauči, ča mali poznaju.
Pàrvo ću razorit ča si govorio,
Ne ča bi moglo bit, neg ča si hotio.
Dim: sve tej šupljine, ke si htil zbrojiti,
Ni mogu, ni čine more sladko biti.
Jer ča u sebi nima nijedne sladkosti,
Toj ti nevazima ni moru slanosti.
Razumni govore: tko ča nima u sebi,
Da dati nemore ni meni, ni tebi.
Nu da bi moglo bit, stav'mo govoreći,
I more se osladit tanko se cideći,
Drugu ti hoću rit, neg rekoh, još bolju,
Ku ćeš moć procinit sam na svoju volju.
Je li toj istina, nu mi reci sada,
Da svaka težina zgora doli pada?
Sama dim po sebi, po naravu svomu,
Ako ju tko nebi siloval u tomu.
I da pojt nemore uzgora do vika,
Kad ju nepomore ka sila velika?
On reče: tako je, nij' tomu protive,
Ča s' rekal, dobro je i s desne i s live.
Stariji mu reče: nebudil' sramota,
Već mi neuteče, jer se sám zamota.
Nij' li težko more' nudir, ča mić', najti,
Misli, kako more na goru uzajti
Po sebi, kako li rikom se stvoriti,
Kad svaka ima doli težina hoditi.
Ako s' rad viditi, toj dakle kako je,
Nu me htij slišiti, sve znati dobro je.

Istinu ti ću reć, nijedna stvar ina
 Nečini rike teć, neg sunca vrućina.
Jes' vidil vrućinu, koliku moć ima,
 Da svaku vlažinu pritežuć pojima.
Ako li neznaš moć jošte toj vrućini,
 Tere ju znati hoć, ovako učini.
Poj, vazmi gostaru,*) (bud da se toj znaje)
 Al novu al staru, istom cila da je,
Tere joj svrući dno, pak gàrlić postavi
 U vidro vodeno, k nebu dno upravi.
I prigledaj bliže, vidit ćeš cić toga,
 Da vodu podviže iz suda onoga.
Znaš sude caklene, bantuže**) ké zovu?
 Nu ti slušaj mene, ter kušaj stvar ovu.
Vazam jednu stavi na golu pùt tvoju,
 Ino nepripravi, al na drugu koju,
Neće ju nigdar čùt, ni se tim smutiti
 Tvoja ni ina put, ni ju oćutiti.
Dà, ako li lana užgavši staviš tuj
 Malo razčešljana (kad kušaš, tad veruj),
Napuni se mesa, ako neostine.
 Znaš li za cić česa? samo cić vrućine,
Ka ima taku moć, ča vlažno dosèže,
 Ali neć ali hoć, sve k sebi poteže.
Nu kušaj i ovo, kada je u lito
 (Akoprem ni novo neg li svim očito),
Polij malo vode gdigodi na ploču,
 Gdi psi nedohode, ki ju žedni loču.
Gdi sunce prižiže, kada je sušina,
 Znat ćeš, kako dviže mokrinu vrućina;
Jer malo postavši nećeš je viditi,
 Sunce će, spustavši zrake, nju skupiti,
Kô po morskoj vodi kupeći nestaje
 Ča u njoj nahodi vazdakrat najslaje.
Za toj se nehini, jere svojom moćju
 Po vas vik toj čini i dnevom i noćju;
Jer kad je ovdi noć, inude dan biva,
 Svude sunčena moć brez stanka prosiva.
Potanko kad skupi dosta tej mokrine,
 Oblakom zastupi nas i strane ine;
Iz koga padaju dažđi, snizi i gradi,
 Nikada po gaju, nikad po livadi.
Po gorah najliše, gdino su ravnine
 I stine najviše, i guste planine.
Odkud pak ističu bistrimi vodami,
 K moru se zamiču bàrzimi rikami.
Kakono tko kuha naprišno u sudu,
 Često oganj duha nepraštajuć trudu,
Malo pridišući k ognjištu dotiče,
 Glavnje primičući ter oganj podtiče,
I kuha onu stvar, po način po ovi,
 Stavlja joj pokriv zgar, da ju pri gotovi.
Kad pokriva tega podvigne do mala,
 Ugleda, da svega rosa je popala;
Koja, dam ti znati, kapljami se stvori,
 Ter bude kapati nizdola od zgori.
Odkud je rosa taj, nudire iziskuj?
 Od one dolnje, znaj, mokrine, ka je tuj,
Ka tanko uzhodi, i neće pristati
 Doklegod nahodi pokriv na *pinjati*.
Salamun je dake istinu govoril,
 Dâ, načine take ni nam bil otvoril;
Čać' veće da t' reku prid ovimi otci,
 Sad znaš odkud teku rike i potoci.

Ćudoredni razgovor spivan na izminu.

Iz „Ribanja“.

I.

Paskoj i Nikola

Paskoj.

Hoć mi odpivati, za mnom neostaje,
 Ča te uprašati budu pripivaje?
Ako budeš htio, sve ću ti prostiti,
 Ča me si činio vrativ se voziti.

---

*) *Caraffa, Ampulla, Flasche.*
**) Sud stakleni za krv iztegnuti. *Cucurbita medicinalis.*

Nikola.

Ča budu umiti, nu počmi govorit,
U tom ti zgoditi neću se umorit.

Paskoj.

Čto je najstarije, nudir me nauči,
I dugovičnije, rec, ter me nemuči.

Nikola.

To je jedini Bog, brez simena koren,
Kino je sám svemog, nerojen ni stvoren.

Paskoj.

Da najlipšo čto je? —

Nikola.

Oto, vas ovi svit,
Po Bogu jerbo je vaskolik stvoren bít.

Paskoj.

Dâ najveće ča je, odgovor daj bàrži?

Nikola.

Sám znaš, misto da je, jer svaka uzdàrži.

Paskoj.

Nu najbàrže ča je, reci mi, da viju?

Nikola.

Mišljenje jest moje i tvoje i sviju',
Ko svuda protiče, ko svude prohodi,
Koje se promiće po suhu i po vodi.

Paskoj.

Dâ, najjače ča je?

Nikola.

Od tih, čim svit plodi,
Potriba jača je, jer svaka nadhodi.

Paskoj.

Da čto je vridnije, i to mi kazuj sad,
Ali razumnije, začto sam znati rad?

Nikola.

Razumno je vrime, svaka iznahodi,
Vele težko brime oblakša kadgodi.
A k tomu vridno jest nad svaka od svita,
Časa nemore sest, najbàrže prolita.
Prohodi nestajuć, ter se nepovraća,
Blag jest, ki ga znajuć, u dobro sve straća.

Paskoj.

Nudire totu stan, ter mi rec, ako hoć,
Al je bil pàrvo dan, ali je bila noć?

Nikola.

Ki bihu razumni, oni tako riše,
I meni se toj mni, da pria noć biše.

Paskoj.

Rec mi, mučno čto je i lahko, ako viš,
Jer bih rad oboje toj meni da poviš.

Nikola.

Svakomu mućno je sama sebe znati,
A za tim lahko je druzih pokarati.
Mučno je i onoj potajno dàržati
Ča ti prijatelj tvoj bude povidati.
I još stvar trudna je htit pokajan biti,
Vrime, ko ostaje, dobro razdiliti,
I psovke podniti, ke budu rečene,
Sàrce neimiti ni mislj smetene.
Mučno se još ima, prem da ćeš nehtiti
Licem i očima zlobu neodkriti.

Paskoj.

Jel' ko dilo veće, al može li biti,
Ner u greb ležeće tilo uskrišiti?

Nikola.

Veće čini oni od čuda takoga,
Ki sebe ukloni od grìha smàrtnoga.
Tilu život dati manje će toj biti,
Jer će li nestati i opet umriti.
Dâ, tko dušu shrani i grihom otima,
Oni stvar obrani ka konca neima.

Paskaj.

Čto s' ridko vidio na svitu ovomu,
Ako s' procinio u življenju tomu?

Nikola.

Ridko ti ovo gre, vladavac, ki deri
Starosti da dopre, zal i pun neveri.

Paskoj.

Kako ćemo moći mi pravo živiti,
U dne i u noći pohvaljeni biti?

Nikola.

Ako uspomnimo sebe ukloniti
U čemu vidimo druzih prigrišiti.

Paskoj.

Kom kripostju bude mlad človik ponižan?

Nikola.

Ako on nebude nigdare zališan.

Paskoj.

Dâ, ča se nahodi u mužu i ženi
Ča prudi i škodi, nudire rec meni?

Nikola.

Jazik je, da znaš, toj dobro i zlo veće,
Ki po običaj svoj govori čto hoće.

Paskoj.
Dâ, čim se jizbine i pitja slačaju?
Nikola.
Neznam stvari ine, nego glad i žaju.
Paskoj.
Umiš li mi riti, ka su Božja dila
Medj nami činiti, koja su mu mila?
Nikola.
Njegovo dilo je, oholih snižiti,
Umiljenih, to je gori uzvišiti.
Paskoj.
Htij mi povidíti, ako ti je od volje,
Na svitu činiti ča nam je najbolje?
Nikola.
Toj moreš sám znati, mene neprosi ti,
Dobro dilovati i dobro živiti.
Paskoj.
Dâ, ča se nahodi potajno i duboko,
K čemu nedohodi uminje visoko?
Nikola.
Ke dojti imaju, al prave, al krive
Stvari se ne znaju, jere su sumljive.
Paskoj.
Ča je ljudem sladko i milo od svude,
I ljubko i gladko? —
Nikola.
Ufanje, kim žude.
Paskoj.
Rec mi, kada vesel človik vele biva?
Nikola.
Kada je s mirom sel, ter čagod dobiva.
Paskoj.
Ka t' se najbolja plav i brez sumnje vidi?
Nikola.
Ka, dugo putovav, došad, doma sidi.

II.

Paskoj.
Tko dàrži hotnicu, blago će izgubiti,
Pak pijuć vodnicu, nevoljan će biti.
Nikola.
Tko se često čtuje, hteć gàrlu zgajati,
On život skraćuje, a blago raztrati.
Paskoj.
Tko raskošno kuha, ki jidu sladčine,
Već ih od tàrbuha ner od mača gine.
Nikola.
Gdi priatelja ni, i još gdi on bude,
Vazda ga spomeni, da se nezabude.

Paskoj.
Čin' da si milostiv i laži se čuvaj,
K svakomu dobrostiv, starim čast vazda daj.
Nikola.
Vridnije t' je, nastoj, da se zla ostaviš,
Nego li obraz tvoj da lipo napraviš,
I da se proslaviš s kripostna nauka,
Da ga se dobaviš, nebudi ti muka.
Paskoj.
Čagodi otac tvoj od tebe će prijat,
Od sinov tvojih toj ti ćeš se nadijat.
Nikola.
Ča nisi postavil, toga nepohiti,
Ter čin', das', ostavil sa zlimi hoditi.
Paskoj.
Od màrtva človika nigdar zlo ne reci,
A vazda do vika za dobrimi teci.
Nikola.
Tko ima blaga dosti, taj se sit nahodi,
Od sitoće, psosti i karanje hodi.
Paskoj.
Ljubimo dobroga, začto je dostojan,
Milujmo zaloga, jer je nepokojan.
Nikola.
I pravdu ljubimo, staviv ju na sridu,
Brez koje vidimo, zviri da se jidu.
Paskoj.
Onoga pohajaj, ki te pohodi,
I dar onomu daj, ki s darom dohodi.
Nikola.
Čuj se, neprihini, nečin se veći svih,
Sile neučini, jer je velik grih.
Paskoj.
Vazda jazik stisni, za stolom najliše,
Da te neuzbisni veće, ner se htiše,
Nikola.
Saznaj, vrime kô je, istinu nasliduj,
Smàrsi zlobe tvoje, s iskàrnjimi miruj.
Paskoj.
Nereci zle riči nikomu, dobro čuj,
Ni na koga kriči, nikoga neobsuj.
Neprijam ovi svit, i ti ćeš služiti
Cim ćeš žalostan bit, ter se zasramiti.
Jer tko druzih psuje kako mu je zgodno,
Taj mnokrat začuje ča mu nij' ugodno.

Nikola.
Oberi prí škodu, neg sraman dobitak,
I inu nezgodu, neg porugan žitak.
Paskoj.
Zabi škodno bitje, pak ćeš miran sisti,
A gàrdo dobitje vazda će te gristi,
Nikola.
Dobro se nauči hižu tvu oditi,
A jazik oduči prid umom hoditi.
Zlata imaš ne malo, i srebra, tim dvojim
Učin' pravo žvalo bàrzo ustom tvojim,
I ričem mirila, na ka ćeš miriti
U svaka tva dila, ka ćeš govoriti.
I o tomu nastoj, vazda se čuvati,
Ne pušćat jazik tvoj u čem pomanjkati,
Najliše gdino viš da zlohotnik čuje,
Da, negoli ti mniš, nezgodit' se huje.
Paskoj.
Čaj' se dá u shranu povrati pošteno,
Da nezadaš ranu potajnu, skroveno.
Nikola.
Nesrićna, nikade nemoj pogàrditi,
Da te ne dopade čim ćeš se boliti.
Paskoj.
Neuzmožne stvari ne hlepi, ni čini
Čim se hine stari, mladi i svi ini,
Nikola.
Ki su mudri zvani, misleći se trude,
Da jim se na stani koje zlo nezbude,
A kad jim došla je nesrićna koja stvar,
Tada se poznaje ki je jak i hrabar.
Paskoj.
Čagod ćeš činiti, al dulje, al šire,
Nemoj poviditi, da ti ne zamire.
Jer kad se nezbude ča si govorio,
Ljudi t' se začude, sám se s' pogàrdio.
S umiljením, volim díl škode imiti,
Nego li s' oholim dobitje diliti.
Nikola.
Tko će poboljšati, duševno živeći,
Taj more ufati milosti doteći.
Paskoj.
Nedostojan tko je, hvalit ga nemari,
Cić blaga takoje, ni za cića dari.

Nikola,
Tko hoće, dobro čini na svitu ovomu,
Ter se velik ne mni, umiljen svakomu;
On u svemu tomu nedaj hvalu sebi,
Neg li jedinomu stvoritelju tebi,
Paskoj.
Tko želi dobavit brašna se zadosti,
Počam od mladih lit, do vele starosti,
Dobav se razuma, jere bo nij' ina,
Od mudroga uma, vridnia bašćina.
Nikola.
Tko u drage stvari mnogu ljabav stavlja,
Bolezan ga vari kada jih ostavlja.
Paskoj.
Gospodarom biti nij' dobro nikomu,
Tko pria služiti nebude drugomu
Nikola.
Svim mištanom tvojim nastoj ljubak biti,
I tujim i svojim, jer će t' bolje iti.
Protiv tomu stoji, kako ljuta zmija,
Ka se svih neboji, smradna oholija.
Paskoj.
Ako t' nemore bit nać sàrce kopore,
Čini, da budeš htit, ča ti biti more.
Nikola.
Nikoga Bog od zgar razumom čestiti,
Nikomu drugi dar i milost poštiti.
Paskoj.
Koja su snažnija, ona neizkušuj,
I ka su tančija, ništar neiziskuj,
Då, misliti nastoj, (ako si sebi mil)
Gospodin i Bog tvoj ča t' je zapovidil.
Nikola.
Nij' toliko grih mal, ki kad se zapusti,
Da nije uzbujal, i da neotusti.
Kad ča nepristalo čine neumići,
Nij' sámo ostalo, vazda se optići.
Paskoj.
Smàrtni grih minit za ništar neimas,
Ni dušu prihinit, koju čistu imaš;
Prem da će zgoditi svaka se čudesa,
Ter se razoriti zvizde i nebesa.
Nikola.
Milosàrdan budué, tko će pravo živit,
Neće ga zlobe tuč, blagoslovjen će bit.

Paskoj.
Milosàrdja dilò, ovo je pod šibu
Pogledati milo, iskàrnjih potribu,
Pomoć udovicu, ter ju pohajati,
I njeje dičicu, i njim svita dati.
Nikola.
Umíljen tkono je, i zlom neodvraća,
On dobro dni svoje provodi i straća.
Jer najobičniju kripost je dotekal,
I najkoristniju, mudri je toj rekal.
Paskoj.
Blažen ti je oni čovik, Gospodine!
Koga ti zasloni, neka neizgine.
Skazav mu tvoj zakon, i njega naučiv,
Ki obslužujuć on, neće ti biti kriv.
Nikola.
Kripost mnogu prave, dare neprimati,
Tko će prez razprave poštenje imati.
Jer tko skupost slidi, on svoj stan smu-
ćuje,
Tko dar nenavidi, časten životuje.
I takove dari naravi se čuju,
Da se mudri i stari š njimi zaslìpljuju.
Paskoj.
Bolje t' je pravednu o malu živiti,
A dušu urednu i pamet imiti,
Neg veliko blago s grisim, ki te kolju,
I sve ča ti drago imiti na volju.
Nikola.
Ki je zlo obučen i priprost sa svima,
I ki nij' naučen, ni knjige neima,
Bolji je, neg oni, ki zakon pristupa,
A razumom zvoni svude kudu stupa.
Paskoj.
Lipot' je viditi, i toga ja hvalim,
Ki riči poštiti s obličjem pristalim.
I ki s mirom hodi za svoje poštenje,
U njem se nahodi kriposti zlamenje.
Prileživ jošće smih i odiću k tomu,
Kakov je koji njih, kazat će svakomu.
Najboljega broje, pri ner inih čuje,
Ki u stvari svoje čini ča tribuje,
Nikola.
Dobar se i on dí ki misal nemuči,
A činit nesidi, ča ga tko nauči.
Dà, tko neumi sám i druzih nehaje,
On ti sebi i nam nevridan ostaje.

Paskoj.
Gdigodi se goji stanom obilja,
Njoj ti se pristoji vazda pedípsija.
Nikola.
Ako te uzmažu grišnici gladeći,
Neviruj ča t' kažu, tva dila slaveći.
Paskoj.
Zloban čovik biga, kad ga tko netira,
Po ulicah šmiga, često se obzira;
Dà, kigodi se prav i dobar nahodi,
Taj krípak kako lav brez sumnje
svud hodi.
Nikola.
Tkogod za saznanje od griha se kaje,
Kripko mu ufanje pri Bogu ostaje.
Paskoj.
Cić dragosti nemoj priatelja tvoga
Vas kolik život tvoj uvridit nikoga.
Nikola.
Najveće on udi, koji se pričinja
Kažuć da ti prudi, a sám te raščinja.
Kad se tko nebljude, kad se nenadije,
On se ne zabude, ča more zadije.
Ki te hvaleći usta i nestisne,
Dokle te gladeći u jamu potisne.
Čuj' ga se kolko mož kad bude smijati,
Jer smihom oštri nož, kim ti će smàrt
dati.
Paskoj.
Dobrote zadosti u sebi tko nosi,
Lahko ti milosti u Boga izprosi.
Nikola.
Tko brime vazima druzim nauk dati,
Onu pomnju ima liše svih imati,
Da guli tamnosti i zlobàćine svake,
A sije kriposti hrabrene i jake.
Paskoj.
Tkogodi nehaje ljudskoga hvaljenja,
On miran ostaje, sliseć pogàrdjenja.
Nikola.
Kad koga vidimo u zgrišanju stati,
Nu se spomenimo pomoć mu podati.
Nečineć toj dilo, mi smo nescinili,
Koga smo primilo ljubiti imili.
Paskoj.
Velike kriposti blagom se odiva,
Tko Božjoj svitlosti pravi sluga biva.

Nikola.

Lasno ć' sebi svita dat pri ner se zgodi,
Ako t' je očita izgibel kagodi,
I lako će svaki moć se ukloniti
Nepriatelja, ki bude mu prititi.

Paskoj.

Za nauk vazdi je jasik pravednika,
Vridno sime sije rič dobra človika.

Nikola.

Gdi se nenahodi tko rič božju sije,
Velikoj se škodi toj misto nadije.

Paskoj.

Tko god je sàržbe pun, i zloban se vidi,
Sva župa, vas katun, njega nenavidi,
Jer kako umiljeni, za bit miran truja,
Tako ti sàržbeni neaklade podbuja.

Nikola.

Nastojmo imiti mi kriposti one,
Tim dobro činiti, koi nas progone.

Paskoj.

Nij' dosta, čistoće i divstva imiti,
Vikovaje tko hoće spasenje dobiti,
Jer jedna dobrota u raj ne dovodi,
Ako se gribota koja s njom nahodi.

Nikola.

Nitkor protiv volji neće spasen biti,
Ni pokoj najbolji nebeski imiti.

Paskoj.

Tko rugljiva uči, on veće nego mní,
Jer se zaman muči, sebi škodu čini,
Nekaraj rugljiva, jer ti će zlo htiti,
Neg li spametljiva, ki će te ljubiti.

Nikola.

Veće je pristalo dobra dila tvorit,
Ner vele ni malo o sebi govorit;
Jer nas naša dila ljudem povidaju,
Draga al nemila, po njih nas poznaju.

Paskoj.

Neprilazni pusti, nigdir ne zagrubi
Ni dilom ni usti, sa svakim se ljubi,
Tim prosti najliše, (sebi čineć silu)
Ki te uvridiše u komgodi dilu.
Nu toj potaknutje jest verna svakoga,
Često spomenutje, danka umàrloga.
Nijedan ini lik razsàrdžbi nij' veći,
Ner kad misli človik da će màrtav leći.

Nikola.

Pri volji podniti psovku i vaščinu,
Neg li učiniti komugod gàrdinu,
Jere podnoseći, mir ćeš sadobiti,
Osvetu čineći, nećeš miran biti.
Tko ti psovku reče, lužuć po nauk svoj,
On sebi doteče grižnju i nepokoj;
I sram će ga biti samoga od sebe,
Kada se smisliti on bude od tebe.

DON MAVRU VETRANIĆU.

Službeniče pravi Boga nebeskoga,
Ki na te postavi bileg reda svega,
Ki tako nosiš ti i tako provodiš,
Da ti se ime šti kuda seprohodiš;
Kreposti velika, kojom je procvala
Grada Dubrovnika ureha ne mala.
Ne vim ja, ka je stvar uzrok, ni ča mi je,
Da sam kako mornar, koi plav razbije,
Koi se razbivši, kad na kraj iskoči,
I sve izgubivši, grozne suze toči.
Jer iz glasa viče, tuj nahodu, željeći,
Da tim se zariče, zakletve čineći:
Ako se dobavi polja ali gore,
Da veće nestavi stupalje na more,
I gdi ga svak čuje, odlači, učini,
Da već neputuje po morskoj pučini.
A do malo potom nezna ka je rekal,
Ni, ka se je rotom kunući zatekal;
Jere se povrati na prednje življenje,
I volju privrati na drugo želenje,
Ter bude jedriti, gdino ga pokriše
Valovi sàrditi i o kraj udriše;
Gdi prie malo dán jedva se obrani,
Da zdrav izgazi van i život ohrani.
Tako t' sam mnokrat ja, zaradi saznanja,
Tiral od mene tja pésni i skladanja,
I druzim govoril: da ću toj pustiti,
I sám sam vazda mnil da će tako biti.
U mninju kojemu uzprohode lita,
Da mi se u temu već misal nesplita.
Taj posal u meni tako se razčini
Kako led studeni na suncu vrućini.
Kako da nikadar ne kušah taj dila,
Ni općih taku stvar, ni da mi bi mila.
Rad koga saznanja, uzroka rad koga,
Poslat' ću kazat ja sred pisma tvoga.

Ku da bude za tim u nikomu čudu,
Neznam kako, ni vim, pesni me dobudu.
Ke počnu skladati opet po nauk moj,
Mneć od njih imati razgovor i pokoj.
Da, kad se z mislim stav, i lita kad zbrojim,
Sebi kriv i neprav neznam ja gdi stojim,
Kojim nij' ni mal broj, (ka se šteć nahodi)
Jer tko teče ovej, sedamdeset vodi.
Videć da mi malo vrimena ostaje,
Ke bi se imalo provodit najslaje.
A to nastojeći, nada svaka ina,
Milosti doteći Boga gospodina.
Njega sa svom moći sàrčano moleći,
I dnevom i noći službu mu čineći.
Pitajuć prostenje i neštedeć truda
Za grešno življenje i za dila huda.
Pesni i skladanja odlučih pustiti,
Nebeskoga stanja ištući imiti,
Gdi nisu žalosti, gdi nij' zle hotinje,
Neg svake radosti i mirno živinje.
Gdi je zdravje milo, život neskončani,
Ljubko svako dilo, gdi su brez noći dni;
Gdi nie studen ni znoj, gdi nisu kajanja,
Gdi brez truda pokoj, ljubav brez pričanja;
Gdi svitlost brez tmine sve strane obsiva,
Gdi su slasti ine, kim se broj zabiva.
Jer koja stvar luda na svit more biti
Škodnia ni buda, neg tebe zabiti,
I duše spasenje, ka nigdar neumire,
Koja je stvorenje vikovnje brez mire.
I nehtit bolji dil, buduć na zaspinju,
Ni zlu ćud promisit na boljem živinju.
Jur kad mladost projde, ka nezna kud hodi,
I kad starost dojde, ka nas k smàrti vodi,
Svega kipa bitje kad se je skončalo,
Neveselo žitje kada je ostalo,
Kad budu blisćati oči zlo gledajuć,
A uši sušnjati, to gore slišajuć;
Kad prisiši koža, kad lica poblide,
Kada slabost množa, a snaga otide,
Kad vračavo čelo nad oči napada
Plačno i dreselo, a sida je brada;
Kad glava plišiva sa muke se tuži,
Kad starost ričljiva svakomu dotuži.
Kad se pleća zgàrbe, usta zlom vonjaju,
Zubi se oškàrbe i sami padaju,
Kada malo ćute usta slasti svake,
Ćućenja se smute, ruke su nejake;
Kad je pùt opala, vlasi opuzuju,
Pàrsi se od mala truda zadušuju,
Kad otiču noge i stupala tôje,
Kad nemoći mnoge kupe se i goje;
Kada kašlji muče, nehteći pristati,
Slaba se oduče kolina trujati;
Kad se nestepljaju uda, neg li stina,
Često naslanjaju želeć da počinu;
Kad malo primukne jazik govoreći,
Kad se s trudom hukne, posidit hoteći;
Kad se ječeć dviže kada se jiduje,
Ne daleć od hiže kada se putuje;
Kada se od veće noge potipaju,
I kipom kud neće, zanoseć motaju;
Tej zbrojene stvari, manjšine takove,
Tilu poklisari svàrhe su njegove.
Svaka navišćuje, kad dojdu taki dni:
„Sprav, da se putuje, već na svit stanja ni.“
I ki se uzviše umom u mladosti,
Kadgodi pogriše pamet u starosti,
Jer tako luduju i malo se svide,
Da ih uzmiluju mnokrat ki jih vide.
Ka se dake hoće človiku svakomu,
Kad življenju voće prizriva ovomu;
Ino nemisliti, neg ono vàrh svega,
Čim će put dobiti života višnjega.
Mladim se nezna rok vika dokle projde,
Gdi vazda ni njih skok do cilja nedojde,
A starost poznaje po mnoga zlamenja,
Blizu svàrhe da je, tere razčinjenja.
Dvi stvari se dake čuvati imaju
Već neg ine svake, jer se nestaraju,
Ke nigdar do vika na manje nehode,
A svega človika na grihe navode.
Sàrce i jazik dim, jer dokle se žive,
Oni se ljudem svim najveće protive.
Sàrce, misli nove svaki čas pripravlja,
A jazik, njegove posle neostavlja,
Hiti govoriti ča misal pripravi,
Da se sve očiti na dvor i objavi.

Za to se čuvati ima toj ča truje,
I s pomnjom dàržati, kad se pomaljuje.
Neka moć tih stvari za svu njih tašćinu,
Dušu nepriviri, ni nam dá vasćinu.
Svak ima smisliti vrime u kom stoji,
Dobro prociniti ča mu se pristoji,
Tere dilovati, čim neće toj vrime
Razpravu imati, bljuduć se sa svime.
Ka neće životu ni stenju njegovu
Navalit grihotu, ni bitju takovu.
Oto t' dah na znanje sve, ča nenavidi
Pesni i skladanja, i ča starost slidi.
Nu ja za svaka taj, li htih se slobodit,
Da te jednokrat daj još budem pohodit
S dostojnim poklonom, s častim kom te štuju,
I s harnostim onom, kom se dužan čuju.
I sàrcem ovim i ljubećim pisanjem
S kakovim takovim, ka vidiš skladanjem;
Kad kipom nemogu, kad mi nij dano toj,
S česa bih ja mnogu slast ćutil i pokoj.
Na to me dovede prijatelj jedan moj,
Prid kim me uzvede visoki razum tvoj,
Kada mi povidi, došad k mistu svomu,
Ča s tobom besidi o meni, o tvomu,
I dohodeć ini, s kojimi naredno
Ljubav me tvâ mini, sárčeno i medno.
Na svem zahvaljuju, ter ti se pridaju,
Da svi ki te čuju, za tvoga neznaju.
Rad ljubavi tvoje, šalju t' s knjigom ovom
Nike stvari moje, pod odićom novom,
Zdol imenovane, ke sam ja brojio,
I stočil na člane, kako sam umio,
Da se vridnost tvoja, kad joj čto domori,
Šteći pisma moja, o tom razgovori.
Kad nam se viditi, neda srića naju,
Bog nam se združiti dopusti u raju.

Narodne pjesme *).

Počasnica.

Naš Gospodin poljem jizdi, gizda da mu je.
Na glavi mu svilan klobuk, sinca da mu je.
U ruci mu zlatne knjige, družba da mu je.
Prid njim sluga pisan poje, na čast da mu je.
Majka mu je ime dila, svitla sunca gledajuć,
Ljuba mu je venčac vila, uz konjice potičuć.
Lipo ti je pogledati skoka junačkog,
Gdi mi junak poskakuje od kamena do kamenka.
Bila lička pokažuje iza ščitka perenog.
Iza ščitka perenog.

Bugarkinje.

I.

Dva mi sta siromaha dugo vrime drugovala,
Lipo ti sta drugovala, i lipo se dragovala,
Lipo pince dilila, i lipo se razdiljala,
I razdiliv se, opet se sazivala. —
Već mi nigda zarobiše tri junake dobre konje,
Dva siromaha.
Tere sta dva konjica mnogo lipo razdilila.

O tretjega nemogoše junaci se pogoditi,
Negli su se rasgnivala i mnogo se sapsovala.
Onoto mi nebiahu družino dva siromaha,
Dâ, jedno mi biše vitez Marko Kraljeviću,
Vitez Marko Kraljeviću i brajen mu Andriašu,
Mladi vitezi.
Tuj si Marko petàrže svitlu sabiju poslaćenu,
I udari Andriaša brajena u sárdašce.
On mi ranjen prionu za njegovu desnu ruku,

*) Pjesme ove napisao je Hektorović onako kako ih je čuo pjevati, sa svimi ponavljanji i dodavanji, te s toga su ostale u njih mnoge pogrieške glede versifikacije, budući da imade sad premalo a sad suviše slovakah.

Tere knezu Marku potihora besidjaše:
Jeda mi te mogu, mili brate, umoliti,
Nemoj to mi vaditi sabljice iz sàrdašca,
Mili brajene,
Dok ti ne naručam do dvi i do tri beside.

Kada dodješ, kneže Marko, k našoj majci junačkoj,
Nemoj to joj, ja te molim, kriva dila učiniti,
I moj dil ćeš podati, kneže Marko, našoj majci,
Zašto si ga nigdar veće od mene nedočeka.
Ako li te bude mila majka uprašati,
Viteže Marko:
Što mi ti je sinko sabljica sva kàrvava?

Nemoj to joj, mili brate, sve istinu kazovati,
Ni naju majku nikako zlovoljiti,
Dâ, reci to ovako našoj majci junačkoj:
Susrite me, mila majko, jedan tihi jelenčac,
Koi mi se nehti sa drumka ukloniti,
Junačka majko,
Ni on meni, mila majko, ni ja njemu.

I tuj stavši, potàrgoh moju sablju junačku,
I udarih tihoga jelenka u sàrdašce.
I kada ja pogledah onoga tiha jelenka,
Gdi se htiše na drumku s ćušicom raziliti,
Vidè mi ga milo biše kako mojega brajena,
Tihoga jelenka.
I da bi mi na povrate, nebih ti ga zagubio.

I kada te jošće bude naju majka uprašati:
Da gdi ti je, kneže Marko, tvoj brajen Andriašu?
Ne reci mi našoj majci istine poništore.
Ostao je, reci, junak, mila majko, u tujoj zemlji,
Iz koje se nemože od milinja odiliti,
Andriašu.

Onde mi je obljubio jednu gizdavu devojku.

I odkle je junak tuj devojku obljubio,
Nikad veće nije pošal sa mnom vojevati,
I sa mnome nije veće ni plinka razdilio.
Onat' mu je dala mnoga bilja nepoznana,
I onoga vinca junaku od zabitja,
Gizdava devojka.
Li u skori mu se hoćeš mila majko nadiati.

A kad na te napadu gusari u càrnoj gori,
Nemoj to se prid njimi, mili brate, pripadnuti;
Dâ, iz glasa poklikni brajena Andriaša,
Bud da me ćeš zaman, brate. pri potribi klikovati.
Kada mi te začuju moje ime klikujući,
Kleti gusari,
Taj čas će s' od tebe junaci razbignuti,

Kako su se vazdakrat, brajene, razbigavali,
Kada su te začuli moje ime klikovati.
A neka, da ti vidi tvoja ljubina družina,
Kojime si tvoga brata brez krivine zagubio!
Vesel budi Gospodaru, i vesela ti družina,
Naš Gospodaru,
Ova pisan da bude tvoj milosti na poštenje.

II.

Kada mi se Radosave Vojevoda odiljaše
Od svojega grada divnoga Siverina,
Često mi se Radosav na Siverin obziraše,
Tere to mi ovako belu grada besidjaše:
Ovo mi te ostavljam, beli grade Siverine,
Moj divni grade,
Neznam veće vlju li te, neznam veće vidiš li me.

Sva je tada družina bàrze konje uztegnula,
Tere stavši, Radosava družina uprašaše:

Jeda nam si, Vojevoda, zle bilige ke
vidio?
Opeta se zavratimo ka gradu Siverinu.
A on mi se junakom tihim mukom uji-
maše.
Oj Radosave!
Udrio je ostrogami junačkog dobra
konja.
Tere to mi odjezdi prid junaci cárnom
gorom.
I kada je bio sridi one càrne gore,
Padnuo je Radosave s družinom vince
piti,
Dâ, pàrvo to biše stražice razredio.
Istom straža pripade k Radosavu Vo-
jevodi,
Oj Siverincu!
Da ti je u znanje naju mili Gospodine,
Ovo ti se brode turske kirižie karavane,
Neka to jih pojdemo junaci razjagmiti.
Radosav mi stražici Vojevoda odbesidi:
Nemojte jih po ništo, družino, razjagmiti,
Da isto jim vazmite jedno brime do-
bra vina,
Junaci bratjo!
Lipo jim ga vazmite, i dobro jim ga
platite.
Lipo ga su vazeli, i lipo ga su platili;
I kada su padnuli junaci vince piti,
Druga straža pripade k Radosavu Si-
verincu:
Zlo si vince popio Radosave Vojevodo,
Na te se je spravio Vladko Udbinski
Vojevoda,
Oj Siverine!
Bàrzo mi su junaci bàrze konje po-
hitali,
Tere mi su poseli junačke dobre konje.
Radosav mi nemože svoga konja u-
hvatiti,
Zašto mu se bàrz konj biše po livadi
razigrao.
Za njim to mi potikući vojevoda kli-
kovaše:
Stani jure konju, stani jure bàrzi konju,
Aj davori konju,
Stani jure bàrzi konju, da bi konju
zaginuo!
Kako ti je meni tebe ciča zaginuti. —
Kada mi ga nemože Radosave sustig-
nuti,
Poklopio se je svojim šćitkom perenim,
Tere mi je otišao za družinom bez
konjica,
Svojom svitlom sabljicom, svitlim kop-
jem na ramenku.
Oj Siverine!
Za njim se je upustio Vladko Udbinski
vojvoda,
Na svojemu, vitez Vladko, junačkomu
dobru konju;
I kada mi Radosava Siverinca sustizaše,
Smirio ga biše medju pleća udariti,
Položivši vito kopje bàrzu konju meû
uši.
Već mi se je Radosave junački izvàrnuo,
Vojevoda!
Tere to mu vito kopje na perenu šćitak
prijà.
Na peren ga šćitak prijà, a sabljicom ga
obsiče.
Stavši to mi vitez Vladko, Radosavu
uzbesidi:
Oto sam te pokušao Radosave Sive-
rinče!
Bili mi se ti umio pri potribi izvàrnuti;
A sada ti vera budi Radosave Vladkova,
Vitežko kopje!
Da te hoću prid družinom Vojevodom
postaviti.
Odmetni ti to od sebe tvoje junačko
oružje,
Neka da se medju sobom junaci po-
zdravimo.
Radosav mi odpasà svoju sablju ju-
načku.
K njemu mi je pristupio Vladko Udbin-
ski Vojvoda,
Tere mu je pričao bele ruke vezati,
Siverincu!

A sám ga je odveo na svoje divne
dvorove.
K njemu su se kupile sve devojke i ne-
viste,
I one mlajahne družino udovice,.
Tere to mi Radosavu Siverincu kli-
kovahu:
Aj Davori, Davori, Radosave Siverinci
Mnozim ti nama jesi cárno ruho po-
stavio,
Vojevodo!
Već to mi je hotila nika srića Vladkova.
Da te je junaka na veri privario,
I njegova bi ljubovca cárno ruho pro-
nosila,
Tuj mi se je Radosavu na Vladka
razžalilo,
Tere to mu junak iz glasa klikovaše:
Neverna ti Vladko vira, neverna ti
ljubovca,
Viteže Vladko!
Kada ga je začuo vitez Vladko klikujući,
Vele t' se je na njega vojevoda razgnjivao,
Tere mi je dozvao one svoje verne
sluge,
Kojim to je pridao Radosava Siverinca,
Tere ga je poslao junaka zagubiti. —
A sada mi i vazda dobra srića s to-
bom budi,
Naš Gospodaru,
I zdravo nam svuda hodi, i veselo
domom dojdi.

NIKOLA GAZAROVIĆ

r. oko 1490. † oko 1550.

Gazarović Nikola od vlasteoske kuće hvarske, biaše arcipop i kanonik crkve hvarske, te suvremenik Hanibala Lucića i Petra Hektorevića. To je sve, što o njemu izviestnoga znamo. Rodio se po svoj prilici oko g. 1490. a umro oko 1550. Od njega nam je sačuvana jedina pohvalna pjesma u hvalu svoga prijatelja Hanibala Lucića, koja evo sliedi.

U Pohvalu H. Lucića.

Naredne pisni rad, dostojnu pohvalu
Vazda daj naš ov grad mudromu Hanibalu,
Njega da spominju kriposti i dike,
Dokolu izviru vode, teku rike;
Nebesah dokolu jest medjaš i mire,
Njega glas dotole vik da se prostire.
On nigdar ne umre, ki dobro živeći,
Griha se opire, kriposti slideći,

NIKOLA DIMITRIĆ

r. 1493 † 1553.

Nikola Dimitrić, sin Jerolima Dimitrića, od pučanske obitelji, i Ane Nalješkovićeve, rodi se u Dubrovniku godine 1493. Po običaju Dubrovčanah onoga vremena, posveti se on za rana trgovini, te prodje kao trgovac mnogo svieta, putujući ponajviše po tursko - slavenskih pokrajinah, po Ugarskoj, po Kandiji, po Egiptu i po jonskih otocih. Umre napokon u Kreti g. 1553. Ostao je sav svoj život neoženjen, upisao se g. 1541. u bratovštinu sv. Lazara u Dubrovniku,

i bavio se, počam od svoje mladosti, pjesničtvom hrvatskim. Biaše dobar prijatelj Mavra Vetranića, Petra Hektorevića i svoga rodjaka Nikole Nalješkovića, koj u jednoj pjesmi, poslanoj Hektoreviću, oplakà smrt svojega druga.

Njegova djela jesu sliedeća:

1. Preved sedam pokornieh psalmah Davidovih s izvornimi pobožnimi pjesmami. Tiskan u Mletcih dne 28. ožujka 1549 kod Nikole Baskarinovića.

2. Poslanice u versih, poslane Nikoli Nalješkoviću, medju kojim su tri pisane g. 1546. u Aleksandriji. Nalaze se medju poslanicami Nikole Nalješkovića pod br. 23., 26. i 28. u rukopisu *).

3. Razne pjesni pobožne i ljubovne, što su se čuvale u rukopisu u samostanu sv. Jakova mletskih Benediktinacah **).

4. Pričice, izvadjene iz svetoga pisma, te iz knjigah mudroslovnih, kao takodjer iz svoga izkusnoga uma.

Budući da od goréspomenutih njegovih djelah nemamo nijednoga pri ruci, priobćujemo ovdie samo njeke njegove

Pričice.

Ako te bude kad tkogodir pohvalit,
  Spomeni se, jer tad tvoj sudac imaš bit.

I veće htiej sebi, neg drugiem, vierovat,
  Jer što je u tebi najbolje mož' sàm znat.

Imo bi nauk svak od mrava uzeti,
  Ki lieti kupi pak o ziemi će živjeti.

Ne dàrži na sviti prijateljstvo druga stvar,
  Neg' li har primiti i učinit drugu har.

Ne samo ubog jes ki blaga neima,
  Nu vele ki pjenez hotil bi da ima.

Putnici stanova' zadosta imaju,
  Nu malo tuj nova prijatelja stiecaju.

Čovjek ki od sebe ne čini spomene,
  Kako hoć, od tebe da se kad spomene.

Na svietu veće dán' stvorila je višna čes,
  Što nie bil' u jedan, u drugi neka jes.

Staro nje i vino dobre sa Ovid stvari,
  Nu prijatelj, nad ini, najbolji je stari.

STIEPAN GUČETIĆ

r. oko 1495.

Stjepan Gučetić, od veoma zaslužne vlastoeske porodice dubrovačke, rodio se u Dubrovniku oko g. 1495. Kad biaše dvadeset i osam godinah star, bude, nezna se radi koje krivine, u tamnicu kneževa dvora zatvoren. Pretvoren u svom kipu, s velikom bradom, sa suhim bliedim licem, a u staroj haljini, gledaše on jednoč kroz prozor svoje tamnice, kad ga tu opazi kneževa kći, ili kako Červa tvrdi, njegova žena, te nebotice upita svoju pratnju: „Tko je taj Derviš?“ jer u ono doba biaše obično turske ove kaludjere gledati u podobnome kipu. Kad ovo mladi Gučetić začuje, bivši velikog pjesničkog duha, napiše on smiešnu pjesmu pod imenom „Derviš“, kojoj ima, što se sloga i predmeta tiče, malo jednakih u dubrovačkom pjesničtvu. Ignacio Giorgjić hoće da je ovu pjesmu načinio u 17. stoljetju Stjepan Giorgjić, nazvan Gimani, nu budući da za ovo nikakovih temeljitih uzrokah nenavedi, prisiljeni smo sliediti svjedočan-

*) Serafini Cerva: Bibliotheca Scriptorum Ragusinorum. MSC.
**) Isti.

stvo Černe, Dolcia i Appendina, koji složno Gučetića za sastavitelja tvrde. I. Gjorgjić, inače uman i slavan pjesnik, mogo se je zaneti za svoje mnenje, već iz prirodjene nakłonosti k svojme rodu, od kojega biaše Stjepan Gjorgjić Gimani; a rukopisi koji svega spominju kao sačinitelja Dervišiade, te u kojih je prepisana ista pjesma, jesu većom stranom svi od vremena Ignacia Gjorgjića, dapače i od njega samog pisani. *)

Oko godine 1525. posveti Stjepanu Gučetiću pjesnik talijanski Ivan Lovro Regino svoje Epigrame, u kojoj vrsti pjesničtva i sám Stjepan veoma vješt biaše, kako to Dolci svjedoči. Juraj Ferić načini na njega kao sačinitelja Dervišiade sliedeću piesan:

In Laudem auctoris.

Ingeniosus amor loquitur quoque barbara verba,
Barbara , sed Dominae dulcia verba suae.
Dulcia lectori num sint, petis? Apta movere
Sunt risum, ergo meo dulcia judicio.

DERVIŠIADA.

Ja sam Dedo ašik [1]) Derviš [2])
Ki ti izranjen padam prid dvor,
Isid Gjanum, [3]) da me vidiš,
I da čuješ moj razgovor,
Jeli sladak, a što veliš?
Ja sam Dedo stravljen Derviš.

Od repate ljepša s' zvizde,
I od sunca, i od zore,
Punija si dike i gizde,
Neg li cvičak po sred gore,
A sva u licu ružom ceptiš,
Ja sam Dedo smamljen Derviš.

Pobielja si nego gruda
Prem ožeta mljeka vlaška,
Ali vajmeh gnjevna i huda
Moje od mene sarce baška [4])
Bez milosti svak čas daržiš;
Uvriedjen sam Dedo Derviš.

A ja tebe hoću bolje
Neg li život moj umarli,
Na gjuzeluh [5]) tvoj me kolje,
I veoma jadno parli,
Čim se tište i nebeliš,
Zlovoljan sam Dedo Derviš.

Nećeš da me hič [6]) požališ,
A ja za te ginem rado
Što se tužnim Dedom šališ,
Sladka moja haramsado, [7])
Ka liepotom mnogom sloviš,
Ja sam Dedo jadni Derviš.

Od pilava [8]) draža s' meni,
I od masla i od meda,
Ali pogled tvoj ljuveni
Smartno bode tužna Deda,
Kad ga oholo k njem obratiš
Žalostan sam Dedo Derviš.

---

*) Umni naš pjesnik Antun Kaznačić u Dubrovniku, koj je godine 1839. gorespomenutu pjesan zajedno s Marunkom Gjorgjićevim i sa Čupama Bruerevića tiskom izdao, hoće takodjer, da je njezin sastavitelj bio St. Gjorgjić Gimani; ali mi iz gore navedenih razlogah nemožemo nikako odustati od mnenja mnogo zaslužnih i kritičnih spisateljah Černe, Dolcia i Apendina, koji su rukopise Gjorgjićeve dobro poznavali, dok nebudemo imali jasnih dokazah protiv njihovoj misli.

[1]) *Ašik*, zatravljen. [2]) *Derviš*, turski redovnik. [3]) *Gjanum*, dušo moja. [4]) *Baška*, na stranu [5]) *Gjuzeluk*, liepota. [6]) *Hič*, ni malo. [7]) *Haramsada*, nepravednice. [8]) *Pilav*, jestbina od oriža.

Ti si rajski melek [8]) liepi
Koji sletjo s gara s nebi,
Ki me opoji i zaaliepi,
Da već neznam ništa o sebi,
Er mi u sàrcu živa sjediš;
Zanešen sam Dedo Derviš.

Kad te bludno ja poželim,
Vas se tada stvorim ledom,
Ali se opet obeselim,
Tvojiem sladkiem kad pogledom
Pečao na me opojaviš.
Ja sam Dedo trudan Derviš.

Tužne t' oči gledat žele,
Ti se kriješ svedj bježeći,
Molju ti se čeremeile [10])
Nu se Deda ne odmeći,
'Er će adet [11]) da ga gàrliš;
Ja sam Dedo biedan Derviš.

Nu od mene ti ne bježi,
Ljubav er te moja liepa
U mom sàrcu zabiježi
Zlatnom strielom, kom ga ciepa,
Kojom gjiger [12]) svedj moj raniš
Ustrieljen sam Dedo Derviš.

Prigàrli me mila i blaga,
Pomiluj me radi Boga,
O gizdava, o pridraga
Haramiro [13]) sàrca moga,
Ka mi dušu jošter grabiš;
Ja sam Dedo sužanj Derviš.

Hamajliu [14]) već ću nosit,
Kom ću tebe moć usilit,
Kad ti ljubav dodjem prosit
Neka mi se budeš smilit,
Ako mi se tad ne smiliš
Ja sam Dedo mučan Derviš.

Toli me se duše odmećeš,
Er me vidiš svedj kàrvave,
Ali u meni nu vidjet ćeš
Veću snagu neg u lava,
K tebi ako me ti pripustiš;
Jakostan sam Dedo Derviš.

Pripusti me, neć se kajat,
Er ćeš vidjet ke sam moći,
Maskareći da pristajat,
Neću u dne, ni u noći,
Šujle bujle [15]) da se čudiš,
Tamašan sam [16]) Dedo Derviš.

Zbabljen, zgàrbljen nu ako sam,
Neimam vele ja godišta',
Moju mlados poharo sam,
Nehajući za me ništa;
Pokli hoć me da pogubiš,
Ja sam Dedo biedan Derviš.

Ljubi ako me svaka vila,
Er obično imam lice,
I ako me svedj ljubila
Gjusel [17]) Mare od Cetnice,
Za cieć česa na me màrziš?
Ja sam Dedo gizdav Derviš.

Niesam čoban ni kopile,
Jok [18]) ja niesam kiridžija [19])
Od kadune [20]) jesam vile,
S' kom me rodi Ćelebija, [21])
Dà, čemu me već ne gàrliš?
Plemenit sam Dedo Derviš.

Ja kader [22]) sam učiniti,
Ako mi se ne usnievaš,
Za najljepšu na svem sviti
Pod Čengije [23]) da se pjevaš,
I u bejtim [24]) da se slaviš,
Razuman sam Dedo Derviš.

---

[8] *Melek,* duh nebeski. [10]) *Djeremeile,* pogodi mi. [11]) *Adet,* obićaj. [12]) *Gjiger,* pljuća. [13]) *Haramia*, pustajia. [14]) *Hamajlija,* zapis (talisman). [15]) *Šujle bulje*, tamo i amo. [16]) *Tamašan,* čudan. [17]) *Gjusel,* ljepota. [18]) *Jok,* ne. [19]) *Kiridšija,* vozar. [20]) *Kaduna.* gospoja. [21]) *Ćelebija,* gospodičić. [22]) *Kader*, vriedan. [23]) *Čengije,* svek četrice. [24]) *Bejt,* u pjesnih.

Toli neć' me pomilovat
Er sam Dedo siromaše,
Valà ću ti[25]) dar darovat
Ki podoban jes za Paše,[26])
Ako ti ga milo primiš,
Milostiv sam Dedo Derviš.

Sve što imam na ovom sviti,
Tekiju[27]) liepu moju zgradu,
Ja ću ti 'e pokloniti,
I oko nje svu livadu,
Tvoj teferić[28]) da tu činiš;
Dobrostiv sam Dedo Derviš.

I to ako tebi dosta
Ma jabuko zlatna nije
Dà ću t' kožu kaplan[29]) posta[30])
Kom se rese sve delije,[31])
Da njom pendžer[32]) tvoj uresiš
Blagodar sam Dedo Derviš.

Tikvica ti na dar ova,
Majstorije puna svake,
Ku mi Hodža[33]) moj darova,
Još na bradi neimah dlake
Neg bih oglan gjusel[34]) goliš[35]).
Ljubežljiv sam Dedo Derviš.

Još kašiku[36]) imam i štap,
I to ću ti darovati
Benum gjanum[37]) čin'mo hesap[38])
Moguli ti što već dati?
Neg ako ćeš i moj kajiš[39])
Praznoruk sam Dedo Derviš.

Ali sâjk Dedo daje
Zain oldı[40]) sej darove,
Zanj er liepos tva nehaje,
Nit će da se meni ozove,
Nego na plač moj rug tvoriš,
Pečaljen sam Dedo Derviš.

Gjel[41]) na čardak[42]) gjel, gjel braće,
Tvoj te Dedo gledat želi,
Ter veoma grozno plače,
I smiljeno tebi veli:
Pokaž mi se da me utiešiš.
Je sam Dedo plačan Derviš.

Ma bojnice čik mejdane,[43])
Gjure šelum,[44]) sladko dosti,
Ter uzmnoži moje rane,
Bijući me u radosti,
Kad poda se mene skupiš;
Zatočnik sam Dedo Derviš.

Sto uhiljen ja se skitam,
I ucviljen svud se vučem,
Prid dvorom ti ter mahnitam,
Skačem, plačem, i jaučem,
Vikajući što me moriš;
Umoren sam Dedo Derviš.

Mnokrat uzmem britvu u ruku,
Ter izrežem vas sám sebe,
Baka beri,[45]) koju muku
Ja podnosim ciéa tebe,
A ti za me hič nemariš;
Izranjen sam Dedo Derviš.

Jarili oldum[46]) sa svieh stranah
Po mom tjelu pritužnomu,
Nu je veći broj od ranah
U bolesnu sàrcu momu,
A ti nećeš da me ozdraviš,
Bolestan sam Dedo Derviš.

Najprije me gnjevom shara,
A pak moga cić poraza
Od milosti tve bir para[47])
Nevoljnu mi neukaza,
Neg me umorit svak čas želiš;
Poražen sam Dedo Derviš.

---

[25]) *Valà ću ti*, zaklinjem se. [26]) *Paše*, glavar turski. [27]) *Tekija*, manastir. [28]) *Teferić*, činit veselje. [29]) *Kaplan*, tigar. [30]) *Posta*, nastor. [31]) *Delije*, junaci. [32]) *Pendžer*, prozor. [33]) *Hodža*, učitelj. [34]) *Oglan gjusel*, liep i mlad. [35]) *Goliš*, golobrad. [36]) *Kašika*, žlica. [37]) *Benum gjanum*, moja dušo. [38]) *Hesap činit*, račun. [39]) *Kajiš*, remen. [40]) *Zain oldi*, nestadu. [41]) *Gjel*, nu hodi. [42]) *Čardak*, drven stan. [43]) *Čik mejdane*, na dvor izidi. [44]) *Gjure šelum*, hrvajmo se medju nami. [45]) *Baka beri*, paži ovdi. [46]) *Jarili oldum*, bih izranjen. [47]) *Bir para*, ni malo, ili ni jednu paru.

Nemoj, nemoj dušo draga
Ulmiš [48]) Dedu tvoga roba,
Da kon tvoga nadju praga
Da te nebi našla globa,
Nemoj s' mene da se okriviš;
Pravoduh sam Dedó Derviš.

Er u kàrvi vàs podušen,
Kad se smàrtno ja izrežem,
U pokrovcu ter poružen,
Hukajuć ti prid dvor ležem
I zavikam medet [49]) do triš;
Poražen sam Dedo Derviš.

Své za milós tadu Móme, [50])
U gorku me videć vaju,
Proplaču se nada mnome,
I paka me uzpitaju:
Zašto taj plač Dedo tvoriš?
Ja sam nebog Dedo Derviš.

Odgovorim roneć suze:
Etó Dedo veće gine,
Etó ahar [51]) za stan uze,
A čul [52]) oštri za haljine,
Dočim ga ti u grob staviš
Poginuó sam Dedó Derviš.

Nu zvierenja od nijednoga
Neg ti miló kurban [53]) tvorim
Od pečena sàrca moga,
Er u plamu svàk čas gorim,
Er pogledom svedj me pàrliš;
Izgorjen sam Dedó Derviš.

Pod čengiju bejit [54]) tužan
Kliknem mnokrat: i dost i dost!
Vapijući, tvoj sam sužan,
Begenišem tvoju nepost,
Kom svedj rane moje noviš;
Ja sam Dedo tužan Derviš.

Alaisi versi [55]) nemoj
Na željenjo me skončano
Prilagati već nepokoj,
O gizdava mà Sultano! [56])
Vreme 'e da tvoj gnjév ustaviš;
Pogubljen sam Dedo Derviš.

Svaka rados benden gjiti [57])
Ter mi sladke niesu slasti,
Er svedj ima na pàmeti
Gorkos tvoje oholasti!
Benum ruhum [58]) što se oholiš?
Čemeran sam Dedo Derviš.

Ako cvilim svedjer tužno
I me zaman sàrce uzdisa,
Tvà nemilós ako ružno
Vas moj život izbastisà [59])
Čemu i dušu još mi globiš? [60])
Učviljen sam Dedo Derviš.

Eto svakoj moj požudi
Činiš jasak [61]) bez milosti,
Tim ramazan [62]) tvorim hudi
Vajmeh svake od radosti,
Neg ti što me jedom pojiš;
Otrovan sam Dedo Derviš.

Sàrce mi se već raztapa
Od ljuvene gorke bjede,
Dedo hleba ni cetapa [63])
Nelagodan već ne jede,
A ti zlom se mojim gojiš,
Ja sam Dedo lačan Derviš.

Na mekćiemi [64]) nit se stuje,
Ni već Dedo čorbe kuša,
Ni se igra, ni raduje,
Neg se u pàrsi stienom lupa,
Jeda mu se ti umoliš.
Pogàrdjen sam Dedo Derviš.

---

48) *Ulmiš*, mrtav. 49) *Medet*, milosrdje. 50) *Moma*, bugarsko-slav. djevojka. 51) *Ahar*, staja. 52) *Čul*, kostret. 53) *Kurban*, žrtva. 54) *Pod čengiju bejit*, pod četricu pjevat. 55) *Alaisi versi*, za ljubav božju 56) *Sultana*, cesarice. 57) *Benden gjiti*, ubjeglo je od mene. 58) *Benum ruhum*, moj duh. 59) *Izbastisa*, porazi. 60) *Globiš*, činiš štetu. 61) *Jasak*, ustavljenje. 62) *Ramazan*, post. 63) *Ćietapa*, pečena. 64) *Mekćiemi*, mjesto suda.

Plačan Dedo već ne ruča,
Niti veće kafu sàrka,
Neg golonog bez papuča'
Po najvećem sniegu tàrka,
Cić plamena, kim ga goriš,
Razgorjen sam Dedo Derviš.

Samo pijem u noć i u dan
Ljuti šerbet [65]) mojih suzah,
Er se ćutim jaoh otrovan
Od ljuvenih tvojih mamuzah, [66])
Kiem nada mnom ti gospodiš;
Izboden sam Dedo Derviš.

Ja bih htio, moja draga
Cić ljubavi tvé jedine
Da mi 'e čaša tvá pašmaga [67])
Kom bi činio tebi eškine [68])
Da me ovako ne žalostiš,
Žalostan sam Dedo Derviš.

Nu ako m' ćeš obećati
K tebi da me ć' ti prigàrlit,
Za te ću se djaur [69]) zvati,
Za te rezat, za te pârlit,
Tač ako me obeseliš;
Ustàrpljen sam Dedo Derviš.

Hain se učinih Muhamedu [70])
Rad lieposti smjerne tvoje,
A ti nećeš biednu Dedu,
Da se smiliš viek Gospoje,
Što mi ovi zulum [71]) činiš?
Ja sam Dedo gnjevan Derviš.

Ćafir [72]) dušman sad mi jesi,
Pokli bî mi vas trud zaman,
Koji meni brè kalpesi [73])
Neharnostim plati taman [74])
Već je Dedo benden gjitmiš; [75])
Jedovit sam Dedo Derviš.

Proklet svaki čovjek budi
Ki se u žensku glavu uzda,
Kad zaludu s tebe trudi
Biedni Dedo, koga obuzda,
Koga ždie da umoriš;
Slobodan sam Dedo Derviš.

Već za tobom neuzdišem,
Dušu mi si ogriešila,
Veće te se kurtališem [76])
Bre veće mi niesi mila,
Idem na te dozvat teptiš [77])
Rasàrčen sam Dedo Derviš.

---

[65]) *Šerbet*, rastop saharni. [66]) *Mamusa*, ostruge. [67]) *Pašmaga*, papuča. [68]) *Eškine*, zdravica. [69]) *Gjaur*, nevjernik. [70]) *Hain Muhamed*, odmetnik. [71]) *Zulum*, nepravda. [72]) *Ćafir*, nevjerna. [73]) *Kalpesi*, himbena. [74]) *Taman*, ni dlaku manje. [75]) *Benden gjitmiš*, propoje. [76]) *Kurtališem*, već sam slobodan. [77]) *Teptiš*, sudna istraga.